

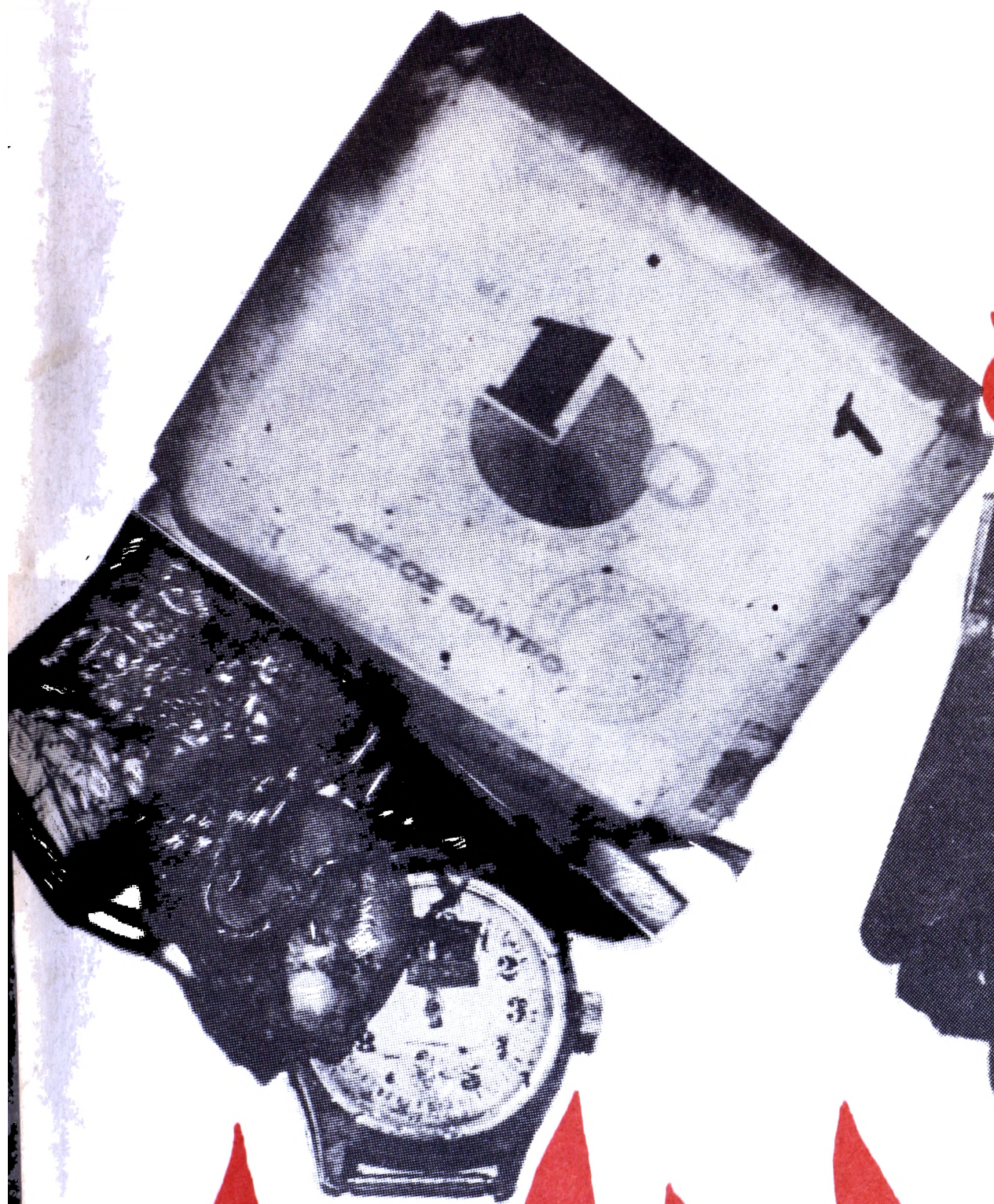
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β', τεύχος 182, Παρασκευή 17 Ιουλίου 1981

Δρχ. 30

**Τσιγαρο
ή υγεία;
διαλέξετε!**

Επιθεωρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Κυκλοφορεί
Το πρώτο τεύχος του 1981

Δημοσιεύονται:

- ΑΛ. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗ: Η εναρμόνιση του ελληνικού με το ευρωπαϊκό δίκαιο ευρεσιτεχνίας.
- Μ. ΔΑΡΖΕΝΤΑ - Ν. ΡΟΖΟΥ: Οι γενικές δικονομικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.
- ΒΕΑΤΕ ΚΟΗΛΕΡ: Προβλήματα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στη διευρυμένη κοινότητα.

Επίσης μια πλήρης καταγραφή της κοινοτικής δραστηριότητας στις τακτικές σελίδες με τα ΠΟΛΙΤΙΚΑ — ΝΟΜΙΚΑ και ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ και τα πρακτικά επεξεργασίας Διαταγμάτων.

Ακόμα, το άρθρο της ΙΩΑΝΝΑΣ ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ: Κοινωνικές τάσεις και προβλήματα μετά την ένταξή-μας στην ΕΟΚ.

Διεύθυνση-Σύνταξη-Εγγραφή συνδρομητών:
Κριεζώτου 6, Αθήνα (134), 36.26.888

Κυκλοφόρησε τό 2ο τεύχος

Κινηματογραφία

ΙΟΥΝΙΟΣ 1981

Τετράδια

ΜΗΝΙΑΙΟ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΤΑΚΗΣ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΧΑΡΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ
1977

ΚΕΔΡΟΣ

ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΧΑΡΤΗΣ (β' έκδοση)

άλλα έργα
του ΤΑΚΗ ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

- ΠΕΤΡΕΣ
- ΝΕΚΡΟΔΕΙΠΝΟΣ
- ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
- ΝΥΧΤΟΛΟΓΙΟ

Ή ανθρώπινη κι απάνθρωπη
ποίηση της καθημερινότητας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 6 (Πάροδος Ἀκαδημίας) Τηλ. 3615783

Περίοδος Β'
Χρόνος 8ος
Τεύχος 182

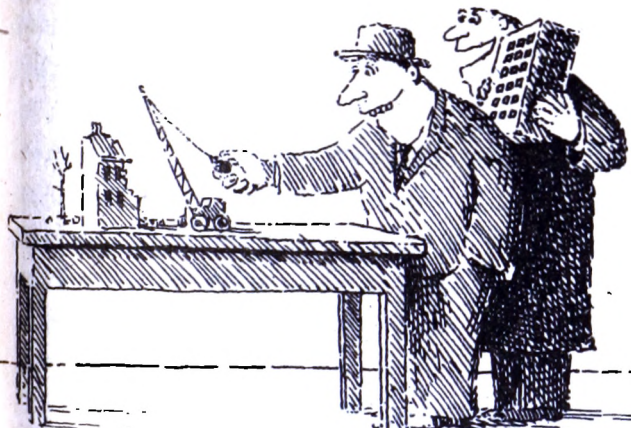
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 737.713 - 732. 819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΑΝΤΙΝΩΡ:	
Αποχαιρετισμός στην «ηπιότητα»....	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ.....	6
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ.....	8
Γ. ΚΑΛΑΪΤΖΗ: Αφερίμ Γιουνανλαρία..	9
ΔΗΜ. ΔΕΨΗ:	
Ήταν ο Νέρων αριστερός;.....	10
Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΝΗ: Κυβερνητικές αυ-	
θαιρεσίες και αυθαίρετα κτίσματα...	12
ΝΙΚΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ:	
Τα προβλήματα ανανεώνονται.....	14
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Γενική Τράπεζα — Πι-	
στωτικό Ίδρυμα ή Στρατόπεδο Συγ-	
κεντρώσεως;.....	16
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ: Ο Ευρωπαίος.....	17
—Δώρα προς την Τουρκική Χούντα..	18
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ: Δυτικό Βερολίνο-	
καταλήψεις σπιτιών.....	20

ALEXANDER SMOLAR: Τα παλιό κα-	
θεστώς και η Επανάσταση στην Πολω-	
νία.....	26
N. MARTINOY: Οι θέσεις του ΚΚΕα	
για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες.....	30
Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: Το Κοινοβουλευτικό	
1980.....	33
Γ. ΧΑΜΠΕΡΜΑΣ:	
Ο ριζοσπαστικός ρεφορμισμός.....	36
ΚΛ. ΓΡΙΒΑ: Η Ψυχιατρική και η	
αμφισβήτησή-της.....	40
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ.....	45
Π.Ε.Π: Το Συμπόσιο Ποίησης.....	46
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ: Άγγ. Δίπλας.....	48
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΣ:	
Ένας σχεδόν άγνωστος Ριάδης.....	51
ΔΙΑΛΟΓΟΣ.....	52

ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΩΜΑΛΙΑ

ΠΡΙΝ από μέρες πέθανε ο Μάρτιν Χούρσον, έκτος Ιρλανδός απεργός πείνας της μακριάς σειράς αγωνιστών που άνοιξε ο Μπόμπυ Σαντς. Κι ενώ κάθε θάνατος βαθαίνει ακόμα περισσότερο το χάσμα μίσους που χωρίζει τον Ιρλανδικό λαό από το στρατό και το κατεστημένο της Βρετανίας, στην ίδια τη μητρόπολη οι φτωχοί, οι άνεργοι κι οι καταφρονεμένοι ξεσπούν στο ένα αστικό κέντρο μετά το άλλο και χτυπούν με μανία σύμβολα της αδικίας και δυνάμεις καταστολής.

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ όλων αυτών των φαινόμενων βίας σε μια κοινωνία που, τα μεταπολεμικά τουλάχιστον χρόνια, είχε κατακτήσει μια αδιαφιλονίκητη εικόνα κρυστάλλινου πύργου του αστικού καθωσπρεπισμού, μας μαθαίνει ότι καμιά εξουσία πουθενά δεν έχει τη δυνατότητα να διατηρεί μια μαρμάρινη αναλγησία μπροστά στα αιτήματα και τα παθήματα ομάδων, ακόμα και των πιο περιορισμένων και των πιο περιθωριακών.

ΑΣ ΤΟ σκεφτεί αυτό καλά και η δική-μας κυβέρνηση.

ΤΙ ΝΟΗΜΑ θα είχε να αφεθεί να πεθάνει η Σοφία Κυρίτση, που ακόμα και μετά τη διακοπή μιας απεργίας πείνας που κράτησε πενήντα και μία μέρες, βρίσκεται σε θανάσιμο κίνδυνο. Ιδιαίτερα τώρα που κρίθηκε ότι «δεν χρειάζεται εντατική παρακολούθηση»(!) και διακόπηκε η νοσηλεία-της για να επιστρέψει στο κελί-της. Ή να πεθάνει ένας από τους τρεις συγκρατούμενους-της που συνεχίζουν την απεργία-τους με αίτημα να αποφυλακιστεί η συντρόφισσά-τους.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ αναλύσεις της τάσης που εκπροσωπούν αυτοί οι κρατούμενοι είναι συζητήσιμες και είναι πασίγνωστο ότι δεν γίνονται γενικότερα αποδεκτές. Κανείς όμως δεν είναι δυνατόν να τους χρεώσει ταπεινά ελατήρια.

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ έκρινε με τον τρόπο που θεωρούσε σωστό τις υποτιθέμενες πράξεις-τους. Δεν έχουμε το δικαίωμα να κρίνουμε τις αποφάσεις-της. Κανείς όμως δεν μπορεί ν' αμφισβητήσει ότι και εξαιρετικά αυστηρές ήταν οι ποινές και η φύση της υπόθεσης τέτοια ώστε να δικαιολογείται κάθε επιφύλαξη.

ΣΥΝΤΡΕΧΟΥΝ λοιπόν όλοι οι λόγοι για να εφαρμοσθούν οι διατάξεις που προβλέπουν την αποφυλάκιση μετά την έκτιση των δύο τρίτων της ποινής.

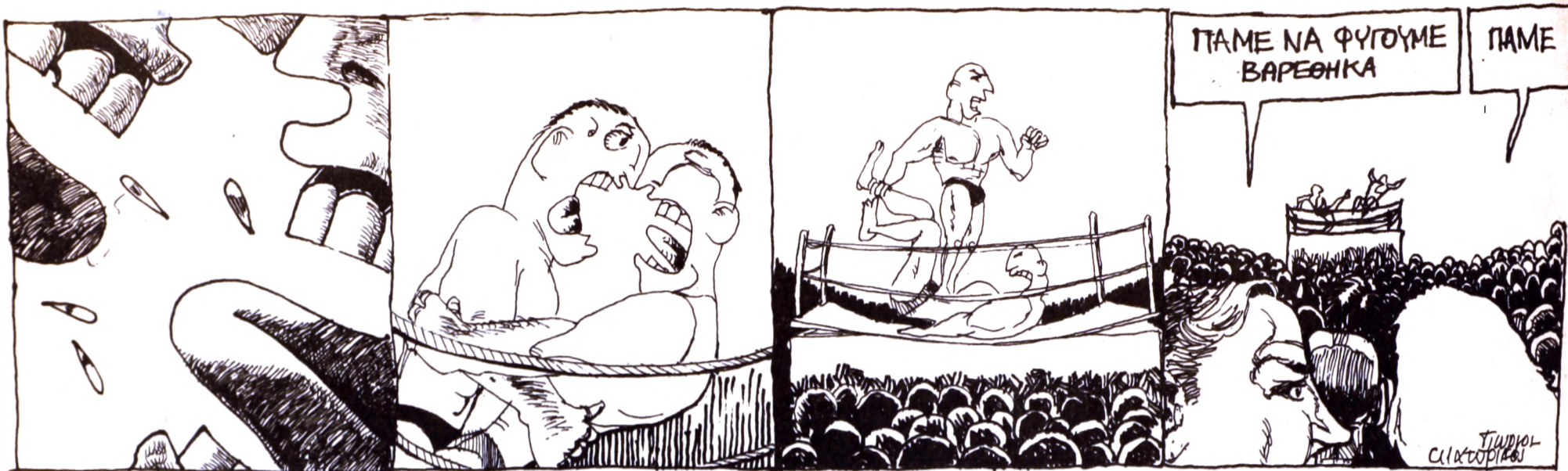
Η ΕΞΩΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ αμφισβήτηση του συστήματος είναι στην Ελλάδα περιορισμένη σαν επιρροή και πολύ λίγο βίαιη σε σχέση με ό,τι συμβαίνει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Έχουμε επανειλημμένα απευθύνει την έκκληση:

Ας μην δημιουργήσουμε εσκεμμένα «τρομοκράτες».

ΑΣ ΠΡΟΣΕΞΕΙ λοιπόν η κυβέρνηση. Ακόμα κι αν μερικοί ανεύθυνοι και σκοτεινοί σκέπτονται ότι λίγη βία στους δρόμους θα μπορούσε ίσως να μετατοπίσει το ενδιαφέρον των εκλογέων σε θέματα άλλα από τα γενικότερα αποδεκτά.

Ας μη παίζουμε «εν ου παικτοίς».

αντί

Αποχαιρετισμός στην «ηπιότητα»...

ΤΟ «ΗΠΙΟ ΚΛΙΜΑ», λοιπόν, — το κλίμα του πρωθυπουργού κ. Ράλλη, που τον «διαφορίζε» από τον κ. Αβέρωφ και τους άλλους σκληροπυρηνικούς της Νέας Δημοκρατίας — απέθανε... Και αφού απέθανε, έπεται πως «εφεξής, ο διάλογος μεταξύ κυβερνήσεως και αρχηγού της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως, θα είναι οξύς»!

ΤΗΝ ΟΞΥΝΣΗ προανήγγειλε όλος ο καλός φιλοκυβερνητικός Τύπος — από την «Ακρόπολη» ως τη «Μεσημβρινή»... Και την περασμένη Δευτέρα, ο ίδιος ο κ. Ράλλης, με μια αποκλειστική συνέντευξή-του στη «Βραδυνή», έσπευσε να βεβαιώσει του λόγου το αληθές: Στις προσεχείς εκλογές — δήλωσε — ο ελληνικός λαός θα κληθεί να επιλέξει ανάμεσα στην αστική, πολυκομματική δημοκρατία και ένα μονοκομματικό, τριτοκοσμικό, σοσιαλιστικό-μαρξιστικό κράτος. Κατά συνέπεια, ο ελληνικός λαός που προτιμά τον πολυκομματισμό, την ελευθερία και την ευζωία (η άλλη λύση είναι οι μουλάδες της Περσίας και τα καθεστώτα της Λαϊκής Δημοκρατίας...), θα δώσει την ψήφο-του όχι στο ΠΑΣΟΚ, ή στα δύο ΚΚΕ, αλλά στη Νέα Δημοκρατία, που θα καταγάγει έτσι συντριπτική νίκη! Όσο για το σύνθημα, ειδικά, της Αλλαγής, δεν πρόκειται, τελικά, να παγιδέψει το σώμα των ψηφοφόρων, γιατί οι ευφείς Έλληνες ξέρουν πως, τη φορά αυτή, «δεν θα επιλέξουν κόμμα, αλλά κοινωνικό καθεστώς». Και αν συμβεί ν' αλλάξει το κοινωνικό καθεστώς, η αλλαγή «δεν θα γίνει για μια κοινοβουλευτική περίοδο τεσσάρων ετών, αλλά για πάντα»...

Η Αριστερά και ο σκοτεινός Άδης...

ΑΛΛΑ ΤΙ ΩΘΗΣΕ — διερωτώνται μερικοί... — τον «ντόμ-προ» και «gentleman» κ. Γεώργιο Ράλλη, να καταφύγει σε μια τόσο ευτελή κινδυνολογία, όταν και τα νήπια, στην Ελλάδα, ξέρουν πως η Αλλαγή που επαγγέλλεται το ΠΑΣΟΚ, είναι «αλλαγή μεμετρημένη» χωρίς κοινωνικούς κραδασμούς, όταν οι πρόσφατες «επεξεργασίες» και «ανατοποθετήσεις» του ΠΑΣΟΚ σε μερικά νευραλγικά θέματα της εξωτερικής πολιτικής — ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, αμερικανικές βάσεις, κτλ. — έφεραν το κόμμα της αξιωματικής αντιπολιτεύσεως σε θέσεις που, όσο και αν διαφορίζονται από τις θέσεις της Νέας Δημοκρατίας, μπορούν να γίνουν αποδεκτές ακόμα και από τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους του κυβερνητικού κόμματος;

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ στο ερώτημα, δεν είναι δυσχερής. Τρεις μό-

λις εβδομάδες μετά το έκτακτο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, τόσο ο κ. Ράλλης, όσο και τα επιτελικά στελέχη του κόμματος, ήταν σε θέση να εκτιμήσουν πως ούτε η «ευφορία» του συνεδρίου, ούτε η αναρρίχηση του κ. Αβέρωφ στο αξίωμα του αντιπροέδρου, ούτε η νομιμοποίηση των αυθαιρέτων ή η κατάργηση των «μονών-ζυγών», ούτε το προεκλογικό «χαρτζιλίκι» των οκτώ δις (στους κατοίκους 4.000 περίπου ορεινών οικισμών...), ήταν σε θέση ν' αποτρέψουν τη νομοτέλεια των πραγμάτων — μια νομοτέλεια που προδικάζει την πτώση της Νέας Δημοκρατίας και προδιαγράφει την άνοδο των δυνάμεων της Αλλαγής... Αλλά ακριβώς γι' αυτό, ακριβώς γιατί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ μπορεί και βρίσκει τώρα κοινή γλώσσα με τον Χέλμουτ Σμιτ ή με τον Φελίπε Γκονζάλες — που δηλώνει πως δεν θα περιλάβει κομμουνιστές στην κυβέρνησή-του, αν το κόμμα-του έλθει στην εξουσία... — ακριβώς γιατί οι νέες θέσεις του ΠΑΣΟΚ βρίσκουν απήχηση στο χθεσινό ψηφοφόρο της Δεξιάς, αλλά και «εκτιμώνται» από τους Αμερικανούς, που βεβαιώνουν πως «επιτέλους, δεν θα είναι συμφορά, αν το ΠΑΣΟΚ έλθει στα πράγματα», η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας έκρινε πως η φιλολογία περί «ηπιού κλίματος», θα πρέπει, οπωσδήποτε, να πάρει τέλος. Και να εγκαινιασθεί ένα «λεξιλόγιο», όμοιο με εκείνο που κατέλιπαν οι επιφανέστεροι εμφυλιοπολεμικοί υπουργοί Δημοσίας Τάξεως: Η Δεξιά ενσαρκώνει το έθνος και τη δημοκρατία, ενώ η Αριστερά — η όποια Αριστερά — είναι ο σκοτεινός Άδης, απ' όπου δεν υπάρχει επιστροφή...

Τα «αν» των οικονομικών υπουργών

Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ του «ηπιού κλίματος» συνοδεύτηκε από μια αγχώδη αναζήτηση νέων μέτρων προεκλογικού χαρακτήρα: Αν — σκέφτηκαν οι υπουργοί Συντονισμού και Οικονομικών κ.κ. Παλαιοκρασάς και Έβερετ — καταφέρουμε να εξαγγείλουμε, ως τις εκλογές, κάποιες νέες παροχές σε χρήμα ή, έστω, κάποιες νέες φορολογικές ελαφρύνσεις... Αν διακηρύξουμε ότι η εβδομαδιαία εργασία μειώνεται από 42 σε 40 ώρες και ότι δημιουργούμε 50.000 νέες θέσεις για την απορρόφηση των νέων ανέργων... Αν πείσουμε τους δύσπιστους ψηφοφόρους-μας ότι η συγκράτηση του τιμαριθμού, τον περασμένο Ιούνιο (αυξήθηκε κατά 1,8% έναντι 2,6% πέρσι), δεν είναι αποτύπωση της οικονομικής συγκυρίας και της ύφεσης, που ρίχνει τις τιμές, αλλά αποτέλεσμα της «υγιούς» πολιτικής της Νέας Δημοκρατίας, αν... — τότε, επιμένουν οι κ.κ. Παλαιοκρασάς και Έβερετ,

μπορεί και να κερδίσουμε τις εκλογές!

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ με τα μέτρα αυτά — που «μελετώνται» από τον οικονομικό «επόπτη» κ. Αβέρωφ... — οι επιτελείς της Νέας Δημοκρατίας αποκατέστησαν και πάλι επαφή με την Εθνική Παράταξη, μια και οι «ακραίφνεις Έλληνες», θα πρέπει, κατά τη συνταγή του β' αντιπροέδρου, να κατέβουν στις εκλογές ενωμένοι, «ως εἰς ἄνθρωπος»...

ΤΙΣ ΝΕΕΣ συνεννοήσεις, διευκολύνει, κατά πολύ, η μεταβίβαση της αρχηγίας της «Παράταξης» στον κ. Σπ. Θεοτόκη, από τον κ. Στ. Στεφανόπουλο, και η εξουσιοδότηση που έλαβε από τους βουλευτές και πολιτευτές του κόμματος, «για να χειρισθεί τα περαιτέρω εν λευκῷ». Παραμένει γεγονός, βέβαια, πως η «υποθήκη» που κατέλιπε ο απελθών αρχηγός, ορίζει ότι «η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να λογοδοτήσει, για την πολιτεία-της, στον κυρίαρχο λαό», ο οποίος — λαός — «θα την καταδικάσει αμείλικτα, για όσα άνομα και ανόσια διέπραξε»... Αλλά ποιός ακούει τους απερχομένους αρχηγούς;... Άλλωστε, η ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας, ισχυρίζεται ότι από το 6,82% (349.988 ψήφους) που έλαβε, στις εκλογές του 1977, η Εθνική Παράταξη, έχει «επαναπατρισθεί» ήδη, στη Νέα Δημοκρατία, το 5% περίπου, και ότι το κόμμα του «δοτού» Σπ. Μαρκεζίνη, δεν πρόκειται, σε καμιά περίπτωση, να ξεπεράσει το 1-1,5%... Συνεπώς — υποστηρίζουν οι επιτελείς του κυβερνητικού κόμματος — οι όποιες συνεννοήσεις με την Εθνική Παράταξη, αποβλέπουν απλώς στην «τακτοποίηση» ορισμένων βουλευτών και πολιτευτών-της, που δεν έχουν, ως τώρα, «επαναπατρισθεί» στη Νέα Δημοκρατία.

Πόσο «υποχρεωτική» η συμμαχία με το ΝΑΤΟ;

ΚΑΙ ΕΝΩ αυτά συμβαίνουν στον κόσμο της Δεξιάς, το ΠΑΣΟΚ εξάγγειλε, την περασμένη Κυριακή, το δεύτερο μέρος του κυβερνητικού προγράμματος, προδιαγράφοντας τα άμεσα μέτρα που θα πάρει η κυβέρνηση του κινήματος, «για τη διεύρυνση της δημοκρατίας». Ανάμεσα στα μέτρα αυτά, αναφέρονται: η καθιέρωση της απλής αναλογικής — την οποία, ωστόσο, το ΠΑΣΟΚ απεμπόλησε, σαν εκλογικό σύστημα για τις ερχόμενες εκλογές... — η ψήφος στους μετανάστες, τους ναυτικούς και τους φοιτητές του εξωτερικού, η κατάργηση του «σταυρού» και της σταυροθηρίας, η χρηματοδότηση των κομμάτων, ο έλεγχος των εκλογικών δαπανών, η εξύψωση του κοινοβουλίου και ο εκδημοκρατισμός του κράτους. Μέσα στην έννοια του «εκδημοκρατισμού», το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ περιλαμβάνει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, την αναγνώριση της εθνικής αντίστασης, την ελεύθερη επιστροφή των πολιτικών προσφύγων, την κατάργηση των «γιορτών μίσους», την κατάργηση του κυβερνητικού συνδικαλισμού, κ.α.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ αποσαφηνίζει, ανάμεσα στα άλλα, και τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ σε ό,τι αφορά την τοποθέτηση της χώρας στη διεθνή σκηνή. Τις θέσεις εξαίρει ιδιαίτερα «Το Βήμα» — είναι καιρός, γράφει, να παύσουν, επιτέλους, οι λογής «εγκέφαλοι» της Νέας Δημοκρατίας να εκτοξεύουν βολές περί «κανταφισμού», κτλ. — αφού, το πρόγραμμα αναγνωρίζει ότι «μπορεί να υπάρξουν ιστορικές συνθήκες τέτοιες, που να υποχρεώνουν τη χώρα-μας να συμμαχήσει αμυντικά με άλλες» (διάβαζε με το ΝΑΤΟ). Φυσικά, το πρόγραμμα υπενθυμίζει ότι στρατηγικός στόχος του ΠΑΣΟΚ, είναι η αποχώρηση της χώρας από το ΝΑΤΟ, αλλά η αποχώρηση αυτή — διευκρινίζεται και υπογραμμίζεται — εντάσσεται στα πλαίσια του βασικού στρατηγικού στόχου του ΠΑΣΟΚ, που είναι η διάλυση των δυο ψυχροπολεμικών μπλόκ, του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας.

Μια άλλη προοπτική αλλαγής

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στις προγραμματικές αυτές διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ, τα δύο ΚΚΕ δίνουν τη δική-τους προοπτική της Αλλαγής. Για το ΚΚΕ, λ.χ., το προέχον είναι να φύγει η Δεξιά, αλλά και να μπει το ίδιο στην Β' κατανομή. Γιατί, μόνον έτσι, «θ' αναλάβει τις ευθύνες που του αναλογούν, στην υπόθεση της Αλλαγής». Από την άλλη, το ΚΚΕ πιστεύει ότι οι στόχοι για το διώξιμο των βάσεων ή για την απομάκρυνση των πυρηνικών όπλων ή για την έξοδο της χώρας από το ΝΑΤΟ, «δεν μπορούν ν' αναβληθούν επ' αόριστο, δεν πρέπει να μούν σε νέα παζαρέματα». Αντίθετα, η πρώτη σοβαρή πράξη μιας δημοκρατικής κυβέρνησης, θα πρέπει να είναι η επίλυση των μεγάλων — και καυτών — προβλημάτων, μια και «αλλαγή και ξένη εξάρτηση, δεν συμβιβάζονται».

Για το ΚΚΕ εσωτ. πάλι, αλλαγή δεν νοείται με την υποβάθμιση του κοινωνικού ρόλου των μαζικών κινήσεων, με την υποτίμηση των σοβαρών δυσκολιών που θ' αντιμετωπίσει μια δημοκρατική κυβέρνηση στην πορεία-της, με την αναπαραγωγή στοιχείων της αστικής πολιτικής. Άλλο τόσο, αλλαγή δεν μπορεί να προωθηθεί, με αντιλήψεις ηγεμονισμού και υπερσυγκεντρωτισμού, αφού, εκ των πραγμάτων, τα στοιχεία αυτά παρεμποδίζουν τη συνεργασία των δυνάμεων της αριστεράς. Προβάλλει, συνεπώς, η ανάγκη να χαραχθεί μια άλλη προοπτική. Και σ' αυτήν μπορούν να συμβάλουν, αποφασιστικά, οι κομμουνιστές της ανανέωσης και όλες οι άλλες δυνάμεις της ανανεωτικής αριστεράς, που, για να παίξουν ακριβώς τον ιστορικό ρόλο-τους, θα πρέπει, από τις εκλογές αυτές, να βγούν σημαντικά ενισχυμένες.

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, δε θα πρέπει να βρονδώνει ο καθορισμός της ημερομηνίας των εκλογών, με δύο πιθανότερες ημερομηνίες την 18η ή 25η Οκτωβρίου...

ANTHNOIP

ΤΟ ΜΕΤΡΟ ΚΑΙ Η ΑΠΩΛΕΙΑ ΚΑΘΕ ΜΕΤΡΟΥ

Όλες οι πόλεις της Ευρώπης που ξεπέρασαν το μοιραίο κατώφλι των δύο εκατομμυρίων κατοίκων, αντιμετώπισαν προβλήματα κυκλοφοριακής συμφόρησης τέτοιας έντασης, ώστε σαν μόνη λύση να θεωρηθεί σωστά ο υπόγειος ηλεκτρικός σιδηρόδρομος, το «μετρό». Όσες πόλεις, όπως η Ρώμη, καθυστέρησαν στην υιοθέτηση αυτής της μοναδικής λύσης, τιμωρήθηκαν σκληρά με αξεπέραστα προβλήματα συγκοινωνιών, τεράστιο οικονομικό και κοινωνικό κόστος, και οι κάτοικοι κατατλαιπώνονται μέχρι σήμερα.

Θα ήταν θέλαια τουλάχιστον άδικο να απαιτήσει κανείς από την αραχνιασμένη ελληνική συντήρηση, που κυβερνά τον τόπο σχεδόν αδιάκοπα, με τις διάφορες εκφάνσεις-της, το τελευταίο μισό του αιώνα, να έχει φαντασία και προβλεπτικότητα. Να είχε δηλαδή προγραμματίσει — ας πούμε από το 1960, οπότε υπήρχαν ήδη όλα τα δεδομένα του σημερινού προβλήματος — την κατασκευή του μετρό, ώστε σήμερα να λειτουργεί ένα τουλάχιστον τμήμα-του. Και δεν έχουμε την πρόθεση να είμαστε άδικοι. Στο κάτω-κάτω είχαμε τους κυβερνήτες που μας έταξε η ενδογενής και εξωγενής μοίρα-μας.

Τι γίνεται όμως από το 1974; Με τη μεταπολίτευση, υποτίθεται ότι εκλογικεύεται το πολίτευμα, εκσυγχρονίζεται η Δεξιά-μας και μέσα στα πλαίσια αυτά παραγγέλλεται και η προμελέτη του Μετρό σε πασιγνωστο Γαλλικό οίκο, που έχει στο ενεργητικό-του, εκτός από διάφορα έργα στην Παρισινή μητρόπολη, την κατασκευή των μετρό του Μοντρεάλ και του Μεξικού, που θεωρούνται τα λειτουργικότερα στον κόσμο.

Αρχίζει τότε μια διαδικασία παλινωδιών, που οφείλονται όλες χωρίς εξαίρεση στην κυβερνητική ασυναρτησία και εκόστισαν σε ποινικές ρήτρες — που δίκαια ζήτησαν και εισέπραξαν οι Γάλλοι — σαράντα εκατομμύρια δραχμές. Και λέγεται ότι, εντρομοι οι ξένοι μελετητές από την κατάσταση που αντιμετώπισαν, σκοπεύουν να παραιτηθούν από τη συνέχιση της μελέτης και να καταγγείλουν τη σύμβαση.

Και λέγεται επίσης ότι ατασθαλίες και χαριστικές ενέργειες πάσης φύσεως εξάντλησαν τα κονδύλια που είχαν αρχικά προ-

βλεφθεί κι ότι η ωραία τρύπα, που πανηγυρικά ανοίχτηκε προ ημερών, θα μείνει μόνη κι έρημη στο έλεος των στοιχείων της φύσης.

Να σχολιάσουμε την ξεδιαντροπιά των «αρμοδίων» κυβερνητικών παραγόντων που οργάνωσαν την τελετή που έφερε στο μυαλό-μας όλα αυτά; Να ζητήσουμε να εξεταστεί από τη Βουλή η πολιτική ευθύνη αυτών που ζημίωσαν το κράτος και τους πολίτες της Αθήνας με τέτοιο κατάφωρο τρόπο;

Τι να πει όμως κανείς μέσα σε μια προεκλογική περίοδο που αρχίζει να νομιμοποιεί κάθε ψεύδος μέχρι τη στιγμή της αλήθειας;

Ο ΜΠΕΡΤΟΔΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Δεν έχουν άδικο όσοι υποστηρίζουν ότι η τραγελαφικότερη περίοδος στην Ελλάδα είναι εκείνη που προηγείται των εκλογών. Πραγματικά, άνθρωποι και πράγματα αποκτούν υπό το φως των εκλογών νέες διαστάσεις. Το παρελθόν ξεχνιέται, οι πράξεις συγκαλύπτονται. Όλα ζουν για το μέλλον, που όλοι το υπόσχονται καλύτερο, φτάνει οι ψηφοφόροι να τους εντολοδοτήσουν να το διαχειριστούν οι ίδιοι.

Η Δεξιά έχει μια μακρά θητεία σ' αυτό το παιχνίδι. Υιοθέτηση συλλογικών και ατομικών αιτημάτων, αθρόες υποσχέσεις, αφειδείς παροχές που καταγράφονται στο περίφημο «τεφτέρι» του ιδιαίτερου που ακολουθεί τον κ. υποψήφιο. Αν αυτό όμως είναι, κατά κάποιο τρόπο, εθιμικά δεκτό για τα άτομα - υποψήφιους είναι εντελώς απαράδεκτο να γίνεται από το κυβερνών κόμμα.

Γιατί η μεταβολή του κράτους σε ψηφοφορικό μηχανισμό αλλοιώνει και τη συνταγματική εντολή της ισότητας του εκλογικού αγώνα, και, κυρίως, φθείρει την ουσία των θεσμών και προσβάλλει θάναυσα τη λειτουργία της πολιτείας.

Σ' αυτό το βαρύ ατόπημα έχει επανειλημμένα υποπέσει η «Ν.Δ.». Και το επαναλαμβάνει τώρα με την εξαγγελία δημιουργίας για το ...1983 του «Θεσσαλικού Παν/μίου», με έδρα το Βελεστίνο.

Είναι γνωστή η πίεση της Θεσσαλίας για την ίδρυση του

ΜΙΑ ΚΑΡΒΟΥΝΑΠΟΘΗΚΗ ΜΕ ΥΨΗΛΕΣ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΕΙΣ

Η Κυνοσοūra είναι η κοντινότερη προς την απέναντι ακτή του Περάματος χερσόνησος της Σαλαμίνας. Η αρχαιολογική έρευνα έχει φέρει μέχρι τώρα στο φως πολυάριθμους τάφους του 5ου και του 4ου αιώνα και πιστεύεται ότι εκεί βρίσκεται το τρόπαιο των Σαλαμινομάχων με τους τάφους όλων των Ελλήνων που έπεσαν στη ναυμαχία.

Ενώ λοιπόν τόσο μεγάλη είναι η αρχαιολογική και η συμβολική σημασία του χώρου, κάποιιο αόρατοι παράγοντες φαίνεται ότι μεθοδεύουν την καταστροφή-του για να δημιουργηθεί ένας «Σταθμός Ανθράκευσης», δηλαδή μεγάλες αποθήκες κάρβουνου.

Την ιστορία καταγγέλλει η «Καθημερινή» της Κυριακής 5 Ιουλίου, με εξαιρετικά εκτεταμένο άρθρο της Αθηνάς Καλογεροπούλου. Και ταυτόχρονα σε μια εσωτερική σελίδα δημοσιεύει σχόλιο που καλεί σπαραξικάρδια τις κορυφές της κυβερνητικής ιεραρχίας να πα-

ρέμβουν γιατί λέει... οι απεργαζόμενοι την καταστροφή της Κυνοσοούρας έχουν συγγενικές διασυνδέσεις με εξαιρετικά ισχυρό πρόσωπο.

Ερεθίστηκε λοιπόν κι εμάς η περιέργειά-μας. Ψάξαμε και μάθαμε. Ο άνθρωπος που είναι ισχυρότερος από τους κανόνες προστασίας των αρχαιολογικών θησαυρών της χώρας, ισχυρότερος από τους κανόνες αμυντικής προστασίας του Ναυστάθμου που θα είναι διπλά στο νέο χώρο συσώρευσης ευφλέκτων υλών, ισχυρότερος από κάθε έννοια προστασίας του κορεσμένου ήδη εκεί από ρυπάνσεις περιβάλλοντος, είναι ο γνωστός από το «μονοπώλιο του μπακαλιάρου» κ. Διαμαντής, που «τυγχάνει» να είναι ο αδελφός της συζύγου του κ. Αχιλλέα Καραμανλή.

Κατά τα άλλα, όταν η αντιπολίτευση λέει ότι υπάρχει διαφθορά και συναλλαγή στη Ν.Δ., «συκοφαντεί» την κυβέρνηση, κατά τον φιλοκυβερνητικό Τύπο.

του Γιάννη Ιωάννου

Παν/μίου. Όπως γνωστή είναι και η έρις των Θεσσαλικών πόλεων για την πιθανή έδρα-του. Έρχεται λοιπόν ο Μπερτόδουλος με τη μορφή της κυβέρνησης της «Ν.Δ.» και αφενός «εκπληρώνει» την επιθυμία προσφέροντας «αέρα κοπανιστό», δηλαδή μια εξαγγελία, και αφετέρου γλιτώνει το ειδικό κόστος προνομιακής επιλογής, διαλέγοντας το Βελεστίνο ως έδρα, έτσι ώστε να μη χάσει κανέναν ψηφοφόρο από όσους τυχόν θα είχαν την αφέλεια να πιστέψουν τη σοβαρότητα του πρώτου σκέλους της εξαγγελίας...

Ευτυχώς, όμως, από μια σκοπιά για τη «Ν.Δ.», που είναι εδώ και 200 χρόνια νεκρός ο Ρήγας, που χωρίς αιδώ επιχειρήθηκε να χρησιμοποιηθεί ως σύμβουλος και ως επιχείρημα. Γιατί ο «Θούριος» θα πλουτιζόταν από νέες στροφές, όπου ο βάρδος της αρετής, της παιδείας και της ελευθερίας θα καυτηρίαζε εκείνους που στερούνται την πρώτη ιδιότητα ώστε να στρεβλώνουν τη δεύτερη, για να περιορίζουν την τρίτη...

Ήδη σε έκτακτη ανακοίνωσή-της η Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος μιλάει για αναιμικές και περιθωριακές σχολές που το Υπουργείο προσπαθεί να ιδρύσει, προβάλλοντας ταυτόχρονα τη θέση, ότι ολοκληρωμένη μόρφωση ο δάσκαλος δεν μπορεί να λάβει παρά μόνο σε Ανώτατες Παιδαγωγικές Σχολές που θα είναι ενταγμένες στα Πανεπιστήμια της Χώρας.

Έτσι, εκτός από τα γνωστά τών προεκλογικών υποσχέσεων και της μεταβολής του κράτους σε μηχανισμό ψηφοθηρίας βρισκόμαστε στο περίεργο φαινόμενο εξαγγελιών όπου οι κυβερνώντες αντιλαμβάνονται τους πολίτες αλλά και τους εργαζόμενους στην εκπαίδευση τουλάχιστο ως κουκιά στις γενόμενες κάθε τετραετία εκλογικές αναμετρήσεις.

Ας ελπίσουμε ότι το αποτέλεσμα των εκλογών του '81 θα τροποποιήσει τα εκλογικά μας ήθη και την πολιτική συμπεριφορά των κομμάτων.

ΡΟΥΣΦΕΤΙΑ ΚΑΙ ΣΕ ΛΙΒΑΝΕΖΟΥΣ

Να παραβιάζονται οι νόμοι και οι κανονισμοί λειτουργίας των δημόσιων υπηρεσιών για να εξυπηρετηθούν «ημέτεροι», είναι πια καθημερινό φαινόμενο στη νέα και τελευταία φαυλοκρατική φάση του κράτους της «Νέας Δημοκρατίας». Το αντάλλαγμα σ' αυτές τις περιπτώσεις είναι η ψήφος των παντοιοτρόπως «εξυπηρετούμενων» και όσων επηρεά-

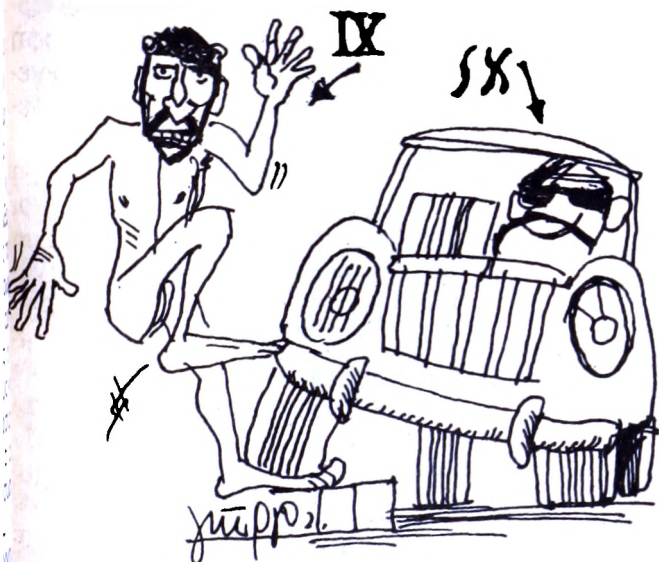
ζουν. Τι όμως ανταλλάγματα παρέχουν αλλοδαποί — Λιβανέζος στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ευνοούμενος — και σε τί άραγε να οφείλεται η παράνομη «εξυπηρέτηση» πασίγνωστου κυβερνητικού βουλευτή;

Μιλάμε για τον κ. Ναμέκ Φ. Ιντρίσι που ενώ είναι ιδιοκτήτης, όπως δείχνει και ο τίτλος της εταιρείας «Ν.Φ. Ιντρίσι Ινκ.» (Συγγρού 309), απολαμβάνει προνομίου που ο νόμος επιφυλάσσει στους υπαλλήλους των ξένων εταιρειών. Να κυκλοφορεί δηλαδή το αυτοκίνητό-του — Μερσεντές 450 παρακαλούμε — χωρίς να πληρώνει τα τέλη και τους δασμούς που οφείλει.

Περιμένουμε την απάντηση των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών.

Αν ο Λιβανέζος ερίφης έχει εξαπατήσει τις αρχές θα πρέπει να διδαχθεί το σεβασμό προς τους νόμους της χώρας που τον φιλοξενεί. Και να εξετασθεί με ποιά μεσολάβηση έγινε πιστευτός.

Τα δικαιώματα των πεζών

Τα προβλήματα που δημιουργεί το ιδιωτικό αυτοκίνητο για το περιβάλλον και το χώρο στις μεγαλουπόλεις είναι πολλά και σύνθετα. Είναι, για παράδειγμα, σαφές ότι, ακόμα κι αν βρεθεί το οικονομικό και αθόρυβο αυτοκίνητο που δεν ρυπαίνει, η διακίνηση ενός μεγάλου αριθμού κατοίκων με αυτόν τον τρόπο προσκρούει στα προβλήματα που δημιουργεί ο περιορισμένος χώρος κυκλοφορίας και στάθμευσης.

Σήμερα, στην Αθήνα, έχει Ι.Χ. αυτοκίνητο περίπου μια οικογένεια στις τρεις. Φαν-

τασθείτε να αποκτούσε κι άλλη μια στις τρεις, όπως θα ήταν απόλυτα θεμιτό και επιδιωκτέο από την άποψη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Φαντασθείτε, δηλαδή, την Αθήνα με άλλα τόσα αυτοκίνητα από αυτά που σήμερα δημιουργούν ήδη μια πραγματική κόλαση στους δρόμους-μας. Κι ούτε, βέβαια, είναι σοβαρή η πρόταση να διευκολυνθεί το Ι.Χ. με τη δημιουργία πιο φαρδύων δρόμων και πιο εκτεταμένων πάρκινγκ. Από ένα σημείο και πέρα ο πολλαπλασιασμός τέτοιων εγκαταστάσεων διαλύει τον ιστό της πόλης και καταστρέφει κάθε είδους συμβιωτική δυνατότητα.

Τούτων ούτως έχοντων, θα πρέπει να επιζηήσουμε με τα υπάρχοντα αυτοκίνητα που είναι, ήδη, πολλά. Όχι μόνο οι δύο από τους τρεις συμπολίτες-μας που δεν έχουν αυτοκίνητο, αλλά και ο τρίτος που μοιραία κάποτε το εγκαταλείπει για να περπατήσει στο πεζοδρόμιο — εδώ είναι το πρόβλημα που παίρνει τη μορφή μιας τερατώδους κοινωνικής αδικίας.

Όχι μόνο τα πεζοδρόμια στην Αθήνα είναι απαράδεκτα στενά και καταλαμβάνουν ένα μικρό μόνο ποσοστό του δημόσιου χώρου, αλλά είναι συχνά και άβυσσος, ακόμα και για τους πιο ριψοκίνδυνους και γυμνασμένους.

Καταλαμβάνονται από κάθε είδους εμπόδια, προεκτάσεις των καταστημάτων

θραυσμάτων εμπόρων ή εργοτάξιων ασύδοτων εργολάβων. Και τώρα τελευταία κι από τα αυτοκίνητα — συχνότερα πολυτελή — διαφόρων νεοελλήνων που προεκτείνουν κατ' αυτόν τον τρόπο την όλη δράση της «επιτυχημένης», σύμφωνα με τα κριτήριά-τους, προσωπικότητάς-τους.

Έτσι, τα μέτρα αστυνόμευσης της κυκλοφορίας στους κεντρικούς δρόμους των Αθηνών εκφράστηκαν με παραπέρα περιορισμό του χώρου των πεζών που αναγκάζονται να ακροβατούν ή να κατεβαίνουν στο οδόστρωμα, όπου κινδυνεύει η ζωή-τους από τους επερχόμενους με ιλιγγιώδη ταχύτητα αυτοκινητανθρώπους. Και η Τροχαία, που φαίνεται ότι δεν έχει περιλάβει τους πεζούς στον τομέα όπου ασκεί τη δράση-της, αλλά, όπως λέει και το όνομά-της, ασχολείται αποκλειστικά με την ταχύτερη κίνηση των τροχών, αδιαφορεί γι' αυτή την κατάσταση.

Τι να πει κανείς π.χ. για τα πεζοδρόμια της Βασιλίσσης Σοφίας, όπου κάθε κλινική κοσμεύεται από την παρουσία τριών ή τεσσάρων υπερπολυτελών μεγαθηρίων με ιατρικά σήματα — αχ αυτά τα κριτήρια!

Ή για ορισμένες πρεσβείες που έχουν μετατρέψει το πεζοδρόμιό-τους σε υπαίθριο γκαράζ.

Καλό θα ήταν να εφαρμοστούν οι νόμοι με τρόπο ακριβοδίκαιο για να προστατευτούν στοιχειωδώς οι πεζοί από τους ανώγυρους — το λιγότερο — γιωταχήδες.

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Κυκλοφορεί το τεύχος 5

Από τα περιεχόμενα:

- Η πρώτη κοινωνία της αφθονίας, του Μ. Σάλινς
- Ο λενινισμός σήμερα, του Τ. Νέγκρι
- Η εργασία που σκοτώνει, του Γ. Αντωνίου
- Ποιό είναι το ζητούμενο; του Μ. Γλέζου
- Προσωπική αντίσταση, του Γ. Ιωαννίδη
- Δόγμα - ηθικολογία - επιστήμη, του Θ. Καδόμαλου
- Απογραφή '81: πρώτες σκέψεις, της Μ. Ναούμη
- Η Γαλλία μπροστά στην αλλαγή, του Α. Στάγκου
- Η μιζέρια των ερευνητικών κύκλων, του Δ. Ψυχογιού

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ - ΕΚΛΟΓΕΣ '81

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Ακαδημίας 98
τηλ. 36 06 972

Παιδότοπος παιδικός σταθμός νηπιαγωγείο

"Ένας χώρος στην αποκλειστική διάθεση των παιδιών. Οι ανάγκες του παιδιού για επικοινωνία, παιδαγωγικό παιχνίδι, δημιουργική συλλογική δραστηριότητα, αντιμετωπίζονται με την αγάπη, τη ζεστασιά και με ξεχωριστή ευθύνη από ανθρώπους ειδικούς.

Ντίνα Καψάλη
Λ. Πεντέλης 53 - Χαλάνδρι Τηλ. 68.32.073

P. PYLARINOS

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΠΟΥ ΑΝΟΙΓΕΙ
ΝΕΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ

Σας περιμένουμε στο νέο μας κατάστημα, στη Σοφοκλέους 7-9 (άπέναντι από το Χρηματιστήριο) όπου θα λειτουργεί και μεγάλη αίθουσα δημοπρασιών για κάθε είδους συλλεκτικά αντικείμενα, όπως:

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ - ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΠΙΝΑΚΕΣ - ΡΟΛΟΓΙΑ - ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ κ.ά.

Επίσης η αίθουσα προσφέρεται σε κάθε ενδιαφερόμενο για εκθέσεις, δημοπρασίες, γενικές συνελεύσεις, διαλέξεις κλπ.

ΥΠΟΓΡΑΜΙΖΕΤΑΙ

ότι η αίθουσα δημοπρασιών είναι 250 τετρ. μέτρα, με κλιματισμό και ότι κατασκευάστηκε ειδικά για τους αναφερόμενους λόγους.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ

Τετάρτη 1

● Προεκλογικά μέτρα, με πρώτο την αναστολή, για ένα διήμερο, της απογόρευσης της κυκλοφορίας των ιδιωτικών αυτοκινήτων (μονά-ζυγά), αποφάσισε το Υπουργικό Συμβούλιο.

● Ο Πρόεδρος Κυπριανού ήλθε στην Αθήνα και σε δηλώσεις του τόνισε τη «λεπτή φάση στην οποία εισέρχεται το κυπριακό πρόβλημα».

Πέμπτη 2

● Ενώ στην Τουρκία συνεχίζονται οι συλλήψεις ο' όλη τη χώρα και ο επιτροπος του στρατοδικείου της Άγκυρας πρότεινε την καταδίκη σε θάνατο 13 μελών αριστερών οργανώσεων, η ελληνική κυβέρνηση δηλώνει άγνοια για την παράδοση τριών Τούρκων πολιτικών φυγάδων στη χούντα του Εβρέν.

Παρασκευή 3

● Ενώ ο σοβιετικός υπουργός Εξωτερικών Α. Γκρομικό βρίσκεται στην Πολωνία ενόψει του συνεδρίου του πολωνικού Κ.Κ., ο πρωθυπουργός Γιαρουζέλσκι προχώρησε σε ευρύτατο ανασχηματισμό της πολωνικής κυβέρνησης.

● Ο Μπάνι Σαντρ κάλεσε τους Πέρσες σε αντίσταση κατά του καθεστώτος Χομεϊνί σε συνέντευξη που έδωσε κάπου στο Κουρδιστάν.

Σάββατο 4

● Συγκρούσεις πολιτών και αστυνομίας έγιναν στο Λίβερπουλ, ενώ η Εργατική αντιπολίτευση κατηγόρησε την κυβέρνηση Θάτσερ ότι «αγνοεί και δεν αντιλαμβάνεται τα βαθιά κοινωνικά προβλήματα».

Κυριακή 5

● Δόθηκε στη δημοσιότητα το πρώτο μέρος του κυβερνητικού προγράμματος του ΠΑΣΟΚ.
● Άλλοι 27 αριστεροί εκτελέστηκαν στην Περσία, γιατί θεωρήθηκε ότι «πήραν τα όπλα» ενάντια στο καθεστώς και ότι πραγματοποιήσαν αντικυβερνητικές διαδηλώσεις.

Δευτέρα 6

● Το σχέδιο της Ε.Ο.Κ. για το Αφγανιστάν κρίθηκε από τη Μόσχα ότι «δεν αποτελεί ρεαλιστική προσέγγιση του προβλήματος».

Τρίτη 7

● Δύο νέοι εμπρησμοί έγιναν το απόγευμα στα πολυκαστήματα «Λαμπρόπουλου» στον Πειραιά και «Δραγώνα» στην Αθήνα.

Τετάρτη 8

● Βρέθηκε ο εμπρηστικός μηχανισμός που προκάλεσε την πυρκαγιά στο κατάστημα «Δραγώνα».
● «Παραιτήθηκε» ο αρχηγός της ΥΠΕΑ για το θέμα της παράδοσης των πολιτικών φυγάδων στην τουρκική χούντα.
● Ανακοινώθηκε, από τον πρωθυπουργό Π. Μωρούα στη Γαλλική Εθνοσυνέλευση το πρόγραμμα εθνικοποιήσεων των

(Το Κόστα Μουταφίς)

μεγάλων Τραπεζών και των βιομηχανικών συγκροτημάτων.

Πέμπτη 9

● Νέες συγκρούσεις πολιτών και αστυνομίας έγιναν στο Λίβερπουλ, στο Λονδίνο και στο Μάντσεστερ.
● Στην 47η μέρα της απεργίας πείνας βρίσκονται οι κρατούμενοι Φ. Κυρίτσης, Κ. Μοίρας και Γ. Σκανδάλης με αίτημα την αποφυλάκιση της Σ. Κυρίτση, η οποία συνεχίζει την απεργία πείνας.

Παρασκευή 10

● Πέθανε και ο 5ος απεργός πείνας Τζο Μακντόνελ, αντάρτης του ΙΡΑ, στις φυλακές, ενώ στην κηδεία του δολοφονήθηκαν 2 Ιρλανδοί από τα βρετανικά στρατεύματα.
● Ο Γιάσερ Αραφάτ σε δηλώσεις του είπε ότι το Ισραήλ διαθέτει σήμερα 18 με 20 ατομικές βόμβες.

Σάββατο 11

● Για όγδοη νύκτα η εξέγερση των ανέργων μαύρων, λευκών και ασιατών συνεχίζεται στο Λονδίνο, ενώ βουλευτές των Συντηρητικών πιέζουν για επέμβαση του στρατού.

Κυριακή 12

● Δόθηκε στη δημοσιότητα το δεύτερο μέρος του κυβερνητικού προγράμματος του ΠΑΣΟΚ.

Δευτέρα 13

● Διαβουλευσεις μεταξύ προέδρου της Δημοκρατίας και πολιτικών αρχηγών άρχισαν για τον καθορισμό της ημερομηνίας των εκλογών.

● 162 Κούρδοι αυτονομιστές δικάζονται από την τουρκική χούντα.

Τρίτη 14

● Πέθανε και έκτος απεργός πείνας του ΙΡΑ ενώ συνεχίζονται οι συγκρούσεις ανάμεσα σε Ιρλανδούς διαδηλωτές και Βρετανούς στρατιώτες.
● Ενώ αρχίζει το συνέδριο του πολωνικού Κ.Κ. μια μέρα πριν το Πολιτικό Γραφείο σύστησε να αφαιρεθούν οι τιμητικές διακρίσεις από τον πρώην γραμματέα Γκιέρεκ και 11 στενοί συνεργάτες του.

ΚΑΙ ΜΙΑ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ
ΕΡΩΤΗΣΗ:

ΞΕΡΕΤΕ
ΠΟΣ ΕΙΣΤΕ
Ο
Κ. ΜΗΤΣΟΤΑ
ΚΗΣ;

ΕΛΙΚΡΙΝΑ!!
ΑΠΟ ΣΑΣ
ΤΟ
ΑΚΟΥ

ΛΥΠΟΥΜΑΙ
ΛΥΠΟΥΜΑΙ
ΒΑΡΥΤΑΤΑ

ΘΕΛΕΤΕ
ΝΑ ΠΕΙΤΕ ΠΟΣ
ΕΓΙΝΕ ΕΝ
ΑΓΝΟΙΑ ΣΑΣ;

ΘΕΛΟ ΝΑ ΠΩ
ΠΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΓΓΟ
ΚΑΤΟΤΕΡΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ!
ΕΙΝΑΙ
Α-ΠΑ-ΡΑ-ΔΕ-
ΚΤΟ!!

ΘΑ ΔΟΣΟ ΕΝΤΟΛΗ
ΝΑ ΜΗΝ ΕΠΑΝΑΛΗΦΘΕΙ!!
ΤΕΤΟΙΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ
ΜΤΡΟΠΙΖΟΥΝ ΤΗΝ
ΧΩΡΑ ΜΑΣ

ΕΚΕΙΝΟΣ Ο ΑΞΙΟΜΑΤΙΚΟΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΘΑ ΤΟΚΑΝΕ...

...Η
ΜΑΛΛΟΝ
ΟΧΙ!!

ΜΟΣ ΑΡΧΗΓΟΣ
ΤΗΣ
ΥΠΕΡΑ

ΝΑ
ΔΙΕΞΑΧΘΩΝ
ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ

ΠΑΡΑΤΑ ΤΑ
ΜΙΣΟΛΟΓΑ
Κ. ΑΝΑΚΡΙΤΑ
ΚΑΙ ΡΟΤΑ ΜΕ
ΣΤΑ ΙΣΙΑ

ΕΝΤΑΞΕΙ
Κ. ΜΠΡΑΤΣΟ
ΚΑΤΗΓΟΡΕΙΣΑΙ
ΠΟΣ
Ο ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΕΙΝΑΙ
ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ! ΕΙΝΑΙ
ΑΛΗΘΕΙΑ Η ΟΧΙ;

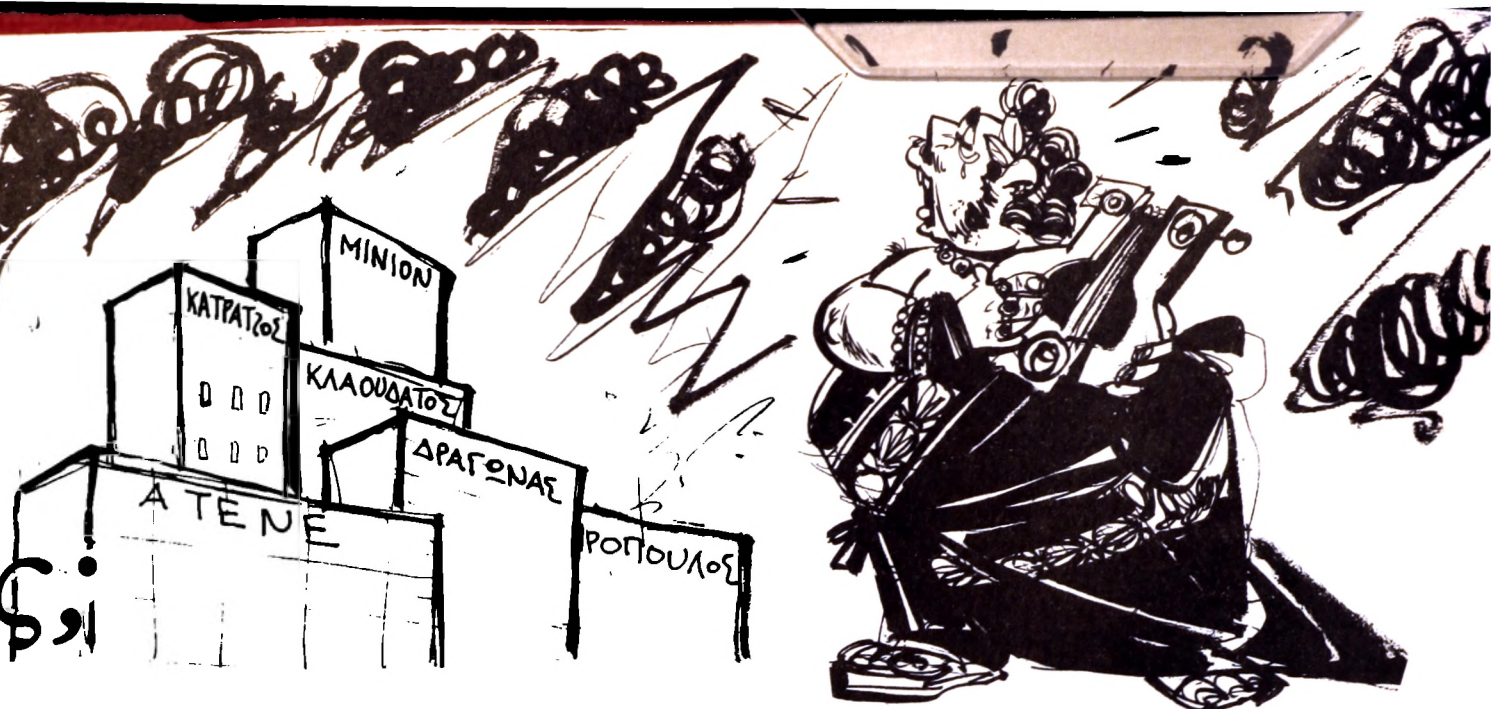
Ε.Ο.Ο.ΧΙ
ΜΟ ΦΟΡΤΙΣΑΤΕ ΤΟΣΑ ΚΑΙΤΟΣΑ
ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΑΥΤΟ
ΠΑΡΑΙΤΟΥΜΑΙ

ΣΕ ΜΙΑ ΕΠΟΧΗ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΑΝΥΠΟΛΗΨΙΑΣ
ΟΚ. ΜΟΥΡΑΤΣΟΣ ΕΧΕΙ ΤΗΝ
ΕΥΘΙΕΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΙΤΗΘΕΙ
ΕΝ ΑΝΤΙΘΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ
ΠΟΛΛΟΥΣ

Ήταν ο Νέρων αριστερός;

Του Δ. Δέψη

Από το Δεκέμβρη του 1975 που δολοφονήθηκε ο Γουέλτς οι τιμές ηγεσιών των ηρωικών υπηρεσιών ασφαλείας της Ελληνικής Δημοκρατίας βρίσκονται ανάμεσα σε δισταυρούμενα πυρά. Από τη μια, κατηγορούνται από τους ακροδεξιούς ότι γνωρίζουν τους δράστες των δολοφονιών - εμπρησμών - βομβισμών, αλλά δεν προχωρούν στη σύλληψή-τους γιατί υπακούουν στις πιέσεις της πολιτικής εξουσίας που έχει διαβρωθεί από τους κομμουνιστές. Από την άλλη, η αντιπολίτευση (με προεξάρχουσα την Αριστερά), καταγγέλλει ότι οι δράστες είναι γνωστοί ακροδεξιοί, αλλά δεν συλλαμβάνονται γιατί τα σώματα ασφαλείας είναι πάντα διαβρωμένα από τους χουντικούς. Σύμφωνα και με τις δύο εκδοχές, λοιπόν, η αστυνομία «γνωρίζει» αλλά δεν «πράττει»: το αιώνιο φιλοσοφικό πρόβλημα της σχέσης θεωρίας - πράξης. Στο πρόβλημα αυτό υπάρχει, ευτυχώς για την αστυνομία, και η κυβερνητική τοποθέτηση ότι οι υπηρεσίες ασφαλείας «με βάση όσα ξέρουν, κάνουν ό,τι μπορούν».

Άποψη του υπογράφοντος είναι ότι, από φιλοσοφική σκοπιά, η απάντηση της αστυνομίας στο πρόβλημα «θεωρία - πράξη» ήταν άσογη. Εφάρμοσε με τον πιο σωστό τρόπο τη βασική αρχή της μαοϊκής διαλεκτικής γνωσιολογίας, που συμπυκνώνεται στο γνωστό τρίπτυχο πρακτική - θεωρία - πρακτική: Ποιοι έβαζαν βόμβες επί δικτατορίας; Οι αριστεροί. Αυτό το εμπειρικό γεγονός οδηγεί στο θεωρητικό συμπέρασμα ότι γενικά οι αριστεροί βάζουν βόμβες. Επομένως, η επανεμφάνιση βομβιστικών φαινομένων κατά τη μεταπολίτευση οδηγεί στην πρακτική των μαζικών συλλήψεων αριστερών, με βάση την προϋπάρχουσα γνώση. Η φιλοσοφική τοποθέτηση της αστυνομίας είναι αδαμάντινης καθαρότητας και δεν είναι δυνατόν ν' αποτελέσει αντικείμενο κριτικής. Τις αιτίες της αποτυχίας-της θα πρέπει να τις αναζητήσουμε αλλού.

Πράγματι, παρά την ισχυρή θεμελίωση της πρακτικής-της στη διαλεκτική θεωρία της γνώσης, η αστυνομία αποτυγχάνει γιατί αρνείται να προσφύγει στα φώτα της ιστορίας. Το γεγονός ότι μετά τη μεταπολίτευση υπήρξαν και ακροδε-

ξιοί τρομοκράτες οπωσδήποτε θολώνει λίγο την καθαρότητα του προηγούμενου συλλογισμού, μειώνει τη βεβαιότητα της αστυνομίας ότι βρίσκεται στη σωστή κατεύθυνση, την κάνει επομένως λιγότερο αποτελεσματική. Μια ανιστορική διαλεκτική καταλήγει να είναι ένας μηχανισμός σκέψης που δουλεύει στο κενό, που οδηγεί επομένως σε λάθος συμπεράσματα γιατί οι έννοιες και οι πρακτικές χάνουν την ιστορική-τους φόρτιση και εφαρμόζονται σε λάθος καταστάσεις. Θα προσπαθήσουμε, λοιπόν, ν' αναζητήσουμε την αλήθεια περιπλανώμενοι στις δύσβατες ατραπούς της ιστορίας, χωρίς όμως ούτε στιγμή να χάνουμε από τα μάτια-μας και τη διαλεκτική. Λόγω επικαιρότητας δεν θ' ασχοληθούμε με το γενικό πρόβλημα *δεξιά - αριστερά - τρομοκρατία*, αλλά με το ειδικότερο *δεξιά - αριστερά - εμπρησμοί*.

Ο πιο γνωστός εμπρησμός της ιστορίας είναι αυτός της Ρώμης. Και το κρίσιμο ερώτημα ανακύπτει αυτόματα: Ήταν ο Νέρων αριστερός; Ας μη βιαστούμε να πούμε ότι αυτοκράτορας και αριστερός είναι αντιφατικές έννοιες. Αν υπάρχουν «κόκκινοι τσάροι», γιατί να μην υπάρχουν και «κόκκινοι αυτοκράτορες»; Πρέπει να δούμε από πολύ κοντά την ιστορική πραγματικότητα της εποχής (64 μ.Χ.) πριν απαντήσουμε. Τα ιστορικά στοιχεία είναι αρκετά γνωστά: Μια μεγάλη πυρκαγιά καταστρέφει σχεδόν όλη τη Ρώμη την ώρα που η Ρώμη καίγεται ο Νέρων παίζει τη λύρα-του και συνθέτει ποιήματα. Μετά την πυρκαγιά, ο Νέρων κατηγορεί τους χριστιανούς σαν υπεύθυνους, αρχίζει απηνής διωγμός-τους και στη συνέχεια η Ρώμη ανοικοδομείται.

Υπάρχουν σοβαρά στοιχεία που μπορούν να στηρίξουν την άποψη ότι ο Νέρων ήταν δεξιός. Πρώτο, η ενασχόλησή-του με τη λυρική ποίηση, που ο σοσιαλιστικός ρεαλισμός την έχει καταδικάσει ανεπιφύλακτα. Δεύτερο, ο διωγμός των χριστιανών, των κομμουνιστών δηλαδή της εποχής-του. Πρόκειται όμως για μια ανάλυση που παραμένει στο ιδεολογικό (ποίηση) και πολιτικό (διωγμοί) εποικοδόμημα και παραβλέπει τους πραγματικούς κινητήρες της ιστορίας, τις παραγωγικές δυνάμεις και τις παρα-

γωγικές σχέσεις.

Πράγματι, το καθοριστικό στοιχείο είναι, κατά τη γνώμη-μου, το γεγονός της ανοικοδόμησης της Ρώμης. Ένα από, υλικό στοιχείο. Η Ρώμη είχε ως τότε αναπτυχθεί άναρχα και άτακτα, όπως περίπου η σημερινή Αθήνα. Η συνεχής συσσώρευση και αυθαίρετων οικισμών για τους πληβείους και μεγαλοπρεπών ανακτόρων για τους πατρικούς γινόταν χωρίς κανένα πρόγραμμα, χωρίς καμιά οικιστική πολιτική, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι λειτουργικές ανάγκες της πόλης. Τα μικροσυμφέροντα που υπήρχαν (είτε των πατρικών, είτε των πληβείων) δεν επέτρεπαν τη λήψη ριζικών μέτρων. Η πυρκαγιά έλυσε το πρόβλημα. Η Ρώμη ξαναχτίστηκε νέα, μοντέρνα, με μια πολεοδομική αντίληψη που ανταποκρινόταν στις αυξημένες παραγωγικές δυνάμεις και τις διαμορφωμένες παραγωγικές σχέσεις. Κι ακόμη, στο επίπεδο του εποικοδομήματος, σημασία δεν έχει αν υπήρξαν μερικές ακόμη χιλιάδες θύματα που εσφάγησαν, σταυρώθηκαν ή φαγώθηκαν από τα λιοντάρια στο Κολοσσαίο για να ικανοποιηθούν τα ευτελή ένστικτα του όχλου: Κατ' αρχήν, το σωστό λαϊκό αίσθημα απέδωσε ευθύς εξ αρχής στο Νέρωνα κι όχι στους χριστιανούς την ευθύνη· δεύτερο, ο νέος διωγμός ατσάλωσε ακόμη περισσότερο τη θέληση των χριστιανών που, τιμώντας το θύματά-τους, ρίχτηκαν σε νέους αγώνες που, όπως όλοι ξέρουμε, τελικά δικαιώθηκαν.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία, λοιπόν, μόνο αστοί ιστορικοί θα το αμφισβητούσαν, ότι ο Νέρων ήταν αριστερός, ήταν ένας «κόκκινος αυτοκράτορας», έστω και μόνο κατά τη δραματική εκείνη στιγμή που το πρόσωπό-του φωτιζόταν από τις κόκκινες ανταύγειες της πυρπολούμενης Ρώμης. Ο εμπρησμός της πόλης όχι μόνο συμμόρφωσε τις παραγωγικές σχέσεις στις υπάρχουσες παραγωγικές δυνάμεις, αλλά και έδωσε νέα ώθηση στις παραγωγικές δυνάμεις, αν σκεφθούμε το πόσο ωφελήθηκε η τεχνολογία της εποχής από την υπεράνθρωπη προσπάθεια ν' ανοικοδομηθεί το συντομότερο δυνατό η Ρώμη. Ακόμη κι αν, όπως ισχυρίζονται ορισμένοι ιστορικοί, δεν έκαψε ο Νέρων τη Ρώμη, από την ανάλυσή-μας προκύπτει ότι μόνο έ-

νας αριστερός θα μπορούσε να είναι ο εμπρηστής. Τα ονόματα των προσώπων δεν έχουν σημασία, αρκεί το ότι γίνονται οι εκφραστές των υπόγειων ρευμάτων της ιστορίας.

Θα μπορούσαμε να πολλαπλασιάσουμε τα παραδείγματα. Υπάρχει, ας πούμε και το Παρίσι: η καταστροφή-του από πυρκαγιά έδωσε τη δυνατότητα στον Ωσμάν να φτιάξει τα μεγάλα βουλεβάρτα που ήταν αναγκαία για την κατασταλτική τεχνολογία της εποχής, επέτρεπαν δηλαδή να μετακινούνται και να χρησιμοποιούνται κανόνια ενάντια στα οδοφράγματα. Νομίζω όμως ότι πείστηκαν οι αναγνώστες του ΑΝΤΙ ότι ένας καλός εμπρησμός, την κατάλληλη στιγμή, βάζει σε κίνηση τη διαλεκτική σχέση παραγωγικών δυνάμεων - σχέσεων, τη διαλεκτική της καταστροφής και της δημιουργίας. Επομένως, ένας τέτοιος εμπρησμός δεν μπορεί παρά να είναι έργο αριστερών.

Ας μεταφερθούμε τώρα από το 64 μ.Χ. στο 1981. Ήδη, και μόνο το γεγονός ότι παρεμβάλλονται ακριβώς 1917 χρόνια δεν είναι τυχαίο. Ή, και αν είναι, πρόκειται για μια εύγλωττη σύμπτωση. Αλλά ας δούμε πιο συγκεκριμένα ποιές είναι οι επιπτώσεις των πρόσφατων εμπρησμών πριν καταλήξουμε σε συμπεράσματα:

Πρώτο, όποιος έχει διαβάσει έστω και την πρώτη μόνο φράση του *Κεφαλαίου* ξέρει ότι «ο πλούτος των κοινωνιών όπου κυριαρχεί ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής εμφανίζεται σαν ένας τεράστιος σωρός από εμπορεύματα». Όποιος καταστρέφει εμπορεύματα, καταστρέφει τον πλούτο, δηλαδή τους πλούσιους. Οι πρόσφατοι εμπρησμοί κατάστρεψαν εμπορεύματα.

Δεύτερο, δεν κάηκαν εμπορεύματα που προορίζονταν να χρησιμεύουν σαν μέσα παραγωγής (μηχανήματα), οπότε σαφώς θα είχαμε μια οπισθοδρόμηση των παραγωγικών δυνάμεων. Κάηκαν εμπορεύματα που προορίζονταν για κατανάλωση — που για ν' αντικατασταθούν πρέπει να δουλέψουν φουλ οι βιομηχανίες, έχουμε δηλαδή μια πρόοδο των παραγωγικών δυνάμεων.

Τρίτο, είναι γνωστό πως η οργάνωση των ελληνικών μεγάλων καταστημάτων πολύ υστερούσε σε σχέση με τα δυτικοευρωπαϊκά ή αμερικάνικα — με τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης για τον έλεγχο πελατών - εργαζομένων, τα ηλεκτρονικά συστήματα κοστολόγησης - πληρωμής, τους κομπιούτερς που παρακολουθούν στιγμή - στιγμή την κίνηση και δίνουν οδηγίες. Ο εμπρησμός-τους επιτρέπει την εκ βάθρων ανακαίνισή-τους, που σημαίνει και πρόοδο των παραγωγικών δυνάμεων και αλλαγή των παραγωγικών σχέσεων στα πλαίσια της επιχείρησης.

Τέταρτο, αποδείχθηκε ότι τα μέσα που διαθέτουν η αστυνομία και τα καταστήματα για την παρεμπόδιση των εμπρησμών (δεκάδες χαφιέδες, έλεγχος στις τσάντες, κτλ.) είναι ανεπαρκή. Πρέπει να μπουν συστήματα ελέγχου

αντίστοιχα μ' αυτά που υπάρχουν στα αεροδρόμια για τις αεροπειρατείες. Νέα τεχνολογία, νέα πρόοδος στις παραγωγικές δυνάμεις.

Πέμπτο, η προσωρινή έκλειψη μερικών μεγάλων καταστημάτων δίνει τη δυνατότητα σ' ορισμένους μικρομεσαίους καταστηματάρχες να συσσωρεύσουν κέρδη και να μετατραπουν με τη σειρά-τους σε μεγαλομαγαζάτορες. Νέα συσσώρευση κεφαλαίου, νέα πρόοδος του καπιταλισμού, πιο κοντά στο σοσιαλισμό.

Ας μεταφερθούμε τώρα στο επίπεδο του εικοδομήματος:

Πρώτο, αφού τα μεγάλα καταστήματα εισπράζουν τις κρατικές ενισχύσεις, αμέσως μετά απολύουν τους υπαλλήλους. Η αύξηση της στρατιάς των άνεργων προλεταρίων οδηγεί αργά ή γρήγορα στο ξέσπασμα της οργής-τους, στη συνειδητοποίηση - πολιτικοποίησή-τους.

Δεύτερο, οξύνει τις αντιθέσεις στα πλαίσια της άρχουσας τάξης: Οι καταστηματάρχες φεσώνουν τους βιομήχανους προμηθευτές-τους, οι ασφαλιστικές εταιρείες τσακώνονται με τους καταστηματάρχες, οι τράπεζες που χρηματοδοτούσαν τα καταστήματα τσακώνονται με όλους.

Τρίτο, αποδεικνύεται ότι ο καθένας-μας μπορεί να χτυπήσει οποιονδήποτε, οπουδήποτε, οποιαδήποτε στιγμή: Ένα πακέτο τσιγάρα, ένα φτηνό ρολόι, ένα φλάς, λίγη βενζίνη, όλα μαζί λιγότερο από ένα χιλιάριο, αρκούν για να κάψουμε είτε το αυτοκίνητο του αφεντικού-μας, είτε τη Βουλή, τα υπουργεία, ή το Προεδρικό μέγαρο.

Τέταρτο, με το να συλλαμβάνει η αστυνομία διάφορους άσχετους, και η ανικανότητά-της αποδεικνύεται και τα θύματά-της τη μισούν ακόμη περισσότερο.

Πέμπτο, κι αν αγριέψουν διάφοροι κύκλοι και καταφέρουν να επιβάλουν την τάξη με τα τανκς, τελικά κάποτε θα πέσουν κι αυτοί και — όπως αποδείχτηκε από την προηγούμενη δικτατορία — θα κάνουμε πάλι δυο βήματα μπροστά, μετά το ένα βήμα πίσω.

Αξιζει άραγε να συνεχίσουμε; Και ο πιο ξεροκέφαλος σκεπτικιστής πρέπει να έχει πειστεί ότι η διαλεκτική μελέτη της ιστορίας και της σύγχρονης πραγματικότητας — είτε στη βάση, είτε στο εικοδομήμα — σ' ένα συμπέρασμα οδηγεί: οι πρόσφατοι εμπρησμοί αναπτύσσουν τις παραγωγικές δυνάμεις, διαμορφώνουν τις παραγωγικές σχέσεις, πάνε τον καπιταλισμό ένα βήμα πιο μπροστά, ένα βήμα πιο κοντά στον τάφο-του. Παράλληλα οξύνουν τις αντιθέσεις στα πλαίσια της αστικής τάξης, ενισχύουν την κακομοιριά και την αγωνιστικότητα των προλεταρίων, ατσαλώνουν τη θέληση των αγωνιστών. Μια σπίθα, μπορεί να βάλει φωτιά σ' όλη την πεδιάδα — μπορεί να επιταχύνει την κίνηση των γραναζιών της ιστορίας — μπορεί να μας φέρει πιο κοντά στον ποθητό στόχο.

Υπάρχουν και ορισμένοι αφελείς μαρξιστές που θα αντιτάξουν, για παράδειγμα, ότι η προώθηση της τεχνολογίας καταστολής δεν αποτελεί πρόοδο των παραγωγικών δυνάμεων — αφού στρέφεται ενάντια στις λαϊκές δυνάμεις. Μα είναι πασίγνωστο πως η τεχνολογία είναι ουδέτερη: αυτά που αυτοί σήμερα κατασκευάζουν για να τα χρησιμοποιήσουν εναντίον-μας, αύριο που θα τα πάρουμε εμείς θα τα στρέψουμε εναντίον-τους — και εναντίον όλων όσων έχουν αντίρρηση. Μα η ανεργία κι η κρίση δεν οδηγούν πάντα στην επανάσταση, οδηγούν και στο φασισμό, όπως στο μεσοπόλεμο — θ' αντιτάξει άλλος. Μα εμείς δεν ασχοληθήκαμε — ούτε είναι δυνατό κάτι τέτοιο — με τα ατυχήματα, τα στραβοπατήματα της ιστορίας, αλλά με τους θεμελιώδεις νόμους-της: οποιοδήποτε εγχειρίδιο μερξισμού - λενινισμού, της Ακαδημίας Επιστημών ή άλλο, κι αν ανοίξετε θα δείτε ότι η κρίση είναι το προηγούμενο σκαλοπάτι από το σοσιαλισμό. Κι αν τα ρολόγια που βρέθηκαν, με αρκετά περιέργες συνθήκες, είναι απλώς η στάχτη για τα μάτια-μας και στην πραγματικότητα οι εμπρησμοί έγιναν με πιο τέλεια μέσα; — ίσως επιμείνει ο αδιόρθωτος σκεπτικιστής. Και τί σημασία έχει αυτό; Έστω κι αν τις φωτιές τις βάζουν χουντικοί, ή και πυρομανείς, η κρυστάλλινη ιστορική - διαλεκτική ανάλυσή-μας έδειξε ότι αυτό που προωθούν είναι ο σοσιαλισμός, οδηγούν στην κοινωνία της ελευθερίας και της δικαιοσύνης.

Μα τότε γιατί να μην καεί όλη η Αθήνα; — θα ρωτήσει όποιος πείστηκε. Αυτό ακριβώς είναι το τελικό συμπέρασμα: αν πρέπει να γίνει μια κριτική στους εμπρηστές είναι ότι καταφεύγουν σε ημίμετρα. Η συνοπτική ανάλυση που κάναμε για την περίπτωση της Ρώμης αποδεικνύει ότι τα βήματα προς το σοσιαλισμό θα ήσαν εκατονταπλάσια αν καίγταν όλη η Αθήνα κι όχι μόνον μερικά μαγαζιά. Η ιστορία άλλωστε πάλι μας διδάσκει: ο συνεπέστερος επαναστάτης του 20ού αιώνα Πολ Ποτ άδεια-σε όλη την Πνομ Πενχ για να καταφέρει να φέρει, έστω και προσωρινά, το σοσιαλισμό στην Καμπότζη. Εμείς, αντί ν' αδειάσουμε την Αθήνα, δεν έχουμε παρά να την κάψουμε. Ίσως κοστίζει μερικές χιλιάδες θύματα παραπάνω σε σχέση με την Πνομ Πενχ, θα έχουμε όμως εκπληκτική οικονομία χρόνου — και κανένα κίνδυνο πωγυρίσματος στην παλιά κατάσταση.

Ας μην ανησυχούν, λοιπόν, Κυβέρνηση, Αστυνομία, Αντιπολίτευση. Αν τις φωτιές τις βάζουν χουντικοί γρήγορα θα διαπιστώσουν το λάθος-τους και θα σταματήσουν. Αν τις βάζουν πυρομανείς, μόλις τελειώσουν με τα ποιήματά-τους θα σταματήσουν. Κι αν είναι συνεπείς αριστεροί — αυτοί συνήθως διασπώνται πολύ εύκολα, — πάλι θα σταματήσουν. Άλλωστε έχουν μείνει τόσο λίγοι πια, ακόμη και στη Γερμανία και την Ιταλία, όπου βρίσκονται οι πρώτοι διδάξαντες...

Οι κυβερνητικές αυθαιρεσίες και τ' αυθαίρετα κτίσματα

Υπουργικές Εγκύκλιοι καταργούν τα πρόστιμα για τα εκτός σχεδίου κτίσματα, που ο κ. Πλυτάς ψάχνει με αεροπλάνο!

του Γιάννη Παπουτσάνη

Η ΙΣΤΟΡΙΑ με τ' «αυθαίρετα» είναι τόσο θλιβερή όσο και παλιά. Πρόκειται, κυριολεκτικά, για μια αθλιότητα, όχι των ανθρώπων που ζουν σ' αυτά (ανθρώπων στους οποίους «έμαθαν» ότι κατοικία είναι τέσσερις τοίχοι με μια σκεπή) αλλ' αυτών που τους εξανάγκασαν σε τέτοιες λύσεις, για να εμφανίζονται, χρόνια τώρα, κάθε φορά που διεξάγονται εκλογές, εξαγοράζοντας, μ' ένα εξευτελιστικό αλισβερίσι, τις πολιτικές πεποιθήσεις και κομματικές προτιμήσεις των ενδιαφερόμενων πολιτών — διάβαζε ψηφοφόρων.

ΓΙΑΤΙ το πρόβλημα των αυθαίρετων κατασκευών δεν είναι μόνο ζήτημα μετεράστιες κοινωνικές διαστάσεις. Πρόκειται για μια εσκεμμένη πολιτική πράξη, που μεθοδικά ανακινείται σε περιόδους όπως αυτή που σήμερα περνάμε, και πέραν των εκλογικών οφελών σκοπεύει στο να διαφθείρει τους έλληνες πολίτες, να τους εθίζει στην παρανομία και το ραγιαδισμό. Κι αυτό, μαθαίνοντάς-τους να καταστρέφουν το πράσινο και την ύπαιθρο χώρα, να παρακάμπτουν τις αρμόδιες υπηρεσίες, να διαφθείρουν χρηματικά, με τη σειρά-τους, υπάλληλους και τεχνικούς, να πλουτίζουν μεγαλοκαρχαρίες εργολάβους, να γίνονται ταυτόχρονα, οι ίδιοι, θύτες του τόπου-τους και θύματα του εαυτού-τους.

ΑΣ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙ ότι μιλώντας για «αυθαίρετα» δεν θα πρέπει να έχουμε, πάντα, στο μυαλό-μας το μικρό ξυλόκτιστο ή πλινθόκτιστο σπίτι. Αυτά έπαψαν, σε μεγάλο βαθμό, να συμβαίνουν από τις αρχές της δεκαετίας του '70. Αναφερόμαστε, πια, στις μεγάλες καταπατήσεις γης, στη δεύτερη (εξοχική) κατοικία, στις παραβιάσεις των συντελεστών δόμησης, στις κομπίνες των οικοπεδικών Συνεταιρισμών, στις αυθαίρετες... πολυόροφες πολυκατοικίες. Αναφερόμαστε, ακόμη, στους οικοπεδοφάγους, τους εύκολα πλουτίζοντες εργολάβους, στον κάθε κερδοσκόπο που παίζει το παιχνίδι-του στο Συνταγματικό και αναφαίρετο δικαίωμα του κάθε Έλληνα πολίτη να έχει κατοικία.

ΚΙ ΕΔΩ, πρέπει να επισημανθεί η πρωταρχική ευθύνη των Κυβερνήσεων της Δεξιάς, οι οποίες δεν μπόρεσαν μα και δεν θέλησαν να ικανοποιήσουν τις τεράστιες ανάγκες της λαϊκής στέγης, κύρια στις αστικοβιομηχανικές περιοχές, όταν μετά τον εμφύλιο παρατηρήθηκε το μεγάλο κύμα μετακίνησης του πληθυσμού στην πρωτεύουσα και τα άλλα μεγάλα αστικά κέντρα. Πρόκειται για τις ίδιες κυβερνήσεις που έρχονται στη συνέχεια να εκμεταλλευτούν εκλογικά την ίδια-τους την αδυναμία μα και πρόθεση.

Σ' ΑΥΤΕΣ τις περιπτώσεις, επέρχονται με Νομοσχέδια, αποφάσεις, διατάγματα και κάθε λογής τεχνάσματα να συντελέσουν τα μεγαλύτερα πολεοδομικά εγκλήματα, μόνο και μόνο για να εισπράξουν τα μέλη της παράταξης-τους την επανεκλο-

γή στο Κοινοβούλιο και τη διατήρηση στην εξουσία.

Όταν τα πρόστιμα ... «αναπροσαρμόζονται»!

Ο «ΑΘΗΝΑΙΟΣ των Αθηναίων», υπουργός Οικισμού - Χωροταξίας και Περιβάλλοντος κ. Πλυτάς, ο οποίος πρόσφατα, μα και στο παρελθόν, αντιμετώπισε τον Δήμαρχο Αθηναίων κ. Μπέη, όταν ο τελευταίος κατήγγειλε την απόφαση της Κυβέρνησης να οικοπεδοποιήσει 110.000 στρέμματα της Αττικής, σαν «όψιμο Αθηναίο» (επιχείρημα ιδιαίτερης... πολιτικής βαρύτητας), ανήκει στην συμπαθή εκείνη τάξη των αγωνισθέντων, για την επανεκλογή, συμπολιτών-μας.

Ο κ. ΠΛΥΤΑΣ, ο οποίος πριν από μερικές μέρες (24 Ιουνίου) εφάρμοζε να δίνει εντολές για: «Να γίνονται συνεχώς αεροφωτογραφήσεις των εκτός σχεδίου περιοχών στις περιφέρειες Αθηνών, Θεσσαλονίκης και άλλων αστικών κέντρων» προκειμένου να εντοπίζεται ακριβώς κάθε (αυθαίρετη) νέα οικοδομή που κτίζεται, ταυτόχρονα έπαιζε για καλά το παιχνίδι, πίσω από τις πλάτες όλων, ή σχεδόν όλων.

Ο ΚΑΙ από... αέρος διώκτης των αυθαίρετων με την υπ' αριθμ. 4483/22-4-81 Εγκυκλιό-του προς τα Πολεοδομικά Γραφεία, ζητά την αναστολή καταβολής των προστίμων για τα αυθαίρετα, λόγω ... αναπροσαρμογής-των! Αναπροσαρμογής

που, όπως προκύπτει από την εγκύκλιο, θα χρειαστεί ούτε λίγο ούτε πολύ... πέντε μήνες για να μελετηθεί και να εφαρμοστεί!

ΤΩΡΑ, αν ο χρόνος μέσα στον οποίο λήγει η αναστολή των προστίμων συμπίπτει με τον, έστω κατά προσέγγιση, χρόνο διεξαγωγής των εκλογών, οπωσδήποτε πρόκειται για σύμπτωση που «ουδεμίαν σχέση έχει με υπαρκτά πρόσωπα και γεγονότα», όπως λέγαν, κάποτε, οι ελληνικές ταινίες.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ όμως την Εγκύκλιο του κ. Πλυτά που έχει θέμα την «Επιβολή (ή μάλλον την μη επιβολή) προστίμων», και που παραβιάζει διατάξεις του Ν. 947:

«Επειδή μελετάται το θέμα αναπροσαρμογής των επιβαλλομένων προστίμων επί αυθαίρετων κατασκευών, βάσει των διατάξεων των άρθρων 120 του ΓΟΚ, παρακαλούμε μέχρι εκδόσεως του σχετικού Προεδρικού Διατάγματος να αναστείλετε έως 30.9.81 την εκδίκαση ενστάσεων επί αποφάσεων αυθαίρετων υπό των αρμοδίων Νομαρχιακών Συμβουλίων Δημοσίων Έργων τη βεβαιώσει των επιβαλλομένων προστίμων εις περιπτώσεις που δεν υπεβλήθησαν ενστάσεις, καθώς επίσης και κάθε βεβαίωση επιβληθέντος προστίμου εις τα αρμόδια Δημόσια Ταμεία.

Διευκρινίζομεν ότι η ανωτέρω δεν αφορά την διαδικασία των άρθρων 118 έως 121 του ΓΟΚ δια κάθε αυθαίρετον.

Τα ανωτέρω δεν αφορούν την περιοχή Πλάκας».

Προεκλογικά «ατού»

Η ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΗ σε ύψος πειστικότητα μα και με διάφανους σκοπούς ευρηματικότητα της Εγκυκλίου δεν είναι ο μοναδικός άθλος του Υπουργού Οικισμού - Χωροταξίας και Περιβάλλοντος κ. Πλυτά. Υπάρχει ένα ολόκληρο «σήριαλ των αυθαίρετων» που έχει ξεκινήσει από πολύ παλιά, όπως είπαμε, μα γνώρισε μεγάλες δόξες και αυξημένη ...«ακροατικότητα» από τον Ιούνιο του 1980.

ΣΤΙΣ 20 ΙΟΥΝΙΟΥ ο κ. Πλυτάς έλεγε στη Βουλή ότι δεν είναι δυνατόν να νομιμοποιηθούν τα μετά το Νόμο 720/77 αυθαίρετα. Μερικές μέρες αργότερα σε συνέντευξη Τύπου δήλωνε ότι θα νομιμοποιούσε όλα τ' αυθαίρετα, παλιά και νέα. Το Νοέμβριο του περασμένου χρόνου κατέληγε σε έμ-

μεση νομιμοποίηση όλων των αυθαιρέτων που κτίστηκαν ως τις 31 Δεκεμβρίου του 1979. Παράλληλα και ενώ ο ίδιος και το άμεσο περιβάλλον-του κρατούσαν το θέμα σε εκκρεμότητα με δηλώσεις του τύπου: είναι δύσκολο να κατεδαφιστούν τα μετά τον Ιούλιο του '74 αυθαίρετα, ότι μελετάται νομοσχέδιο που τροποποιεί το Νόμο 720 και επίκειται η ψήφισή-του κτλ., είχε συστήσει επιτροπή για την αναθεώρηση του 720, που όπως είναι γνωστό είχε κριθεί σαν «αντισυνταγματικός» από το Συμβούλιο Επικρατείας, ενώ ο καθηγητής κ. Κουμάντος σαν συνταγματολόγος ασχολείτο με το να εξασφαλίσει τη συνταγματικότητα του νέου νόμου.

ΕΤΣΙ, τη στιγμή που αγνοούνται οι προτάσεις της επιτροπής, εικάζεται ότι έχουν παραπεμφεί στις καλένδες ή στο καλάθι αχρήστων, το αναπροσαρμοσμένο νομοσχέδιο βρίσκεται «υπό επεξεργασία» στην κυβερνητική επιτροπή και δεν αποκλείεται να το δούμε εμφανιζόμενο λίγο πριν τη διάλυση του Τμήματος Διακοπών της Βουλής να νομιμοποιεί όλα τα αυθαίρετα...

Ουρανοκατέβατες τροπολογίες

ΕΤΣΙ φθάνουμε στο περιβόητο πια Νομοσχέδιο για τα γκαράζ, που ας σημειωθεί είναι από τα πρώτα στην Ημερήσια Διάταξη του Τμήματος Διακοπών της Βουλής. Όπως είναι γνωστό, σ' αυτό το νομοσχέδιο ο κ. Πλυτάς δέχτηκε τροπολογία, κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια του Σώματος, με την οποία εντάσσονται στο Σχέδιο Πόλεως με την προ του Νόμου 947/79 διαδικασία περί οικιστικών περιοχών, οι πυκνοδομημένες περιοχές για τις οποίες έχουν γίνει σχέδια και υπάρχουν θετικές γνωμοδοτήσεις από τα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλιά-τους.

ΟΙ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ του σχεδίου πόλεως δεν είναι άσχετες με το θέμα των αυθαιρέτων, αφού από τις 30.000 στρέμματα της Αττικής, που θα περιλαμβάνονταν στο σχέδιο πόλεως, οι περιοχές με πυκνή δόμηση φτάνουν τις 10.000 στρέμματα, ενώ το 1979 ήταν μόνο 4.160 στρέμματα («Αυγή» 21.6.81).

ΕΤΣΙ, δυναμιτίζοντας την οικιστική πολιτική του πρώην υφυπουργού Οικισμού κ. Μάνου που, έστω με όχι ολοκληρωμένα μέτρα, επιχειρούσε την εξυγίανση της οικιστικής πολιτικής (Ν. 947/79), ο κ. Πλυτάς επιχείρησε τη νομιμοποίηση της αυθαιρέσας. Έχοντας κατά ...περίεργο τρόπο την κατ' αρχήν σύμφωνη γνώμη της αντιπολίτευσης (το ΠΑΣΟΚ με τον κοινοβουλευτικό-του εκπρόσωπο επιχείρησε να διαφοροποιηθεί στη συνέχεια, ζητώντας «προϋποθέσεις» με τις οποίες ωστόσο... συμφώνησε ο κ. Πλυτάς) και μοναδική αντίσταση τις θέσεις και καταγγελίες του Δημάρχου Αθηναίων και των μελετητών του Ρυθμιστικού, επιχείρησε ταυτόχρονα την ...«αξιοποίηση» κάθε έκτασης στην Αττική, εκτός σχεδίου, με στόχο επίσης την οικοπεδοποίηση και τον εύκολο πλουτισμό των διαφόρων.

ΒΕΒΑΙΑ θα ήταν άδικο να χρεωνόταν η όλη υπόθεση καθώς και πολλές από τις προηγούμενες στον κ. Πλυτά. Άλλωστε, σύμφωνα με δημοσιεύματα του ημερήσιου Τύπου, ο ίδιος υποχώρησε σε πιέσεις που προκλήθηκαν από πληθώρα κυβερνητικών βουλευτών (και μόνον αυτών;) και δέχτηκε την τροπολογία έπειτα από παρέμβαση του υπουργού Προεδρίας κ. Στεφανόπουλου, ο οποίος στάλθηκε από τον ίδιο τον πρωθυπουργό για να τον πείσει!

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ, συνολικά, για μια κυβερνητική πολιτική που σκοπεύει, έχοντας σύμφωνη κάποτε και τη γνώμη βουλευτών άλλων κομμάτων, με το «αζημίωτο» φυσικά, στην είσπραξη εκλογικών οφελών, εμφανιζόμενη ταυτόχρονα σαν προστάτης των «φτωχών και αδυνάτων» και σαν η μόνη που εγγυάται την «οικιστική αποκατάστασή-τους».

Τεχνάσματα

ΔΥΣΤΥΧΩΣ, η θλιβερή ιστορία των προεκλογικών τεχνασμάτων και της εξαπάτησης, ουσιαστικά, δεν τελειώνει εδώ. Το Νομοσχέδιο για τα γκαράζ με τη γνωστή τροπολογία για την ένταξη στο σχέδιο πόλεως των 110.000 στρεμμάτων επανέρχεται στο Τμήμα Διακοπών της Βουλής. Και ήταν επόμενο, αφού 2 - 3 μήνες μένουν από τις εκλογές.

«ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΣ», ουσιαστικά, την επικείμενη συζήτηση στο Κοινοβούλιο και θέλοντας να αποστερήσει από την αντιπολίτευση, ο κ. Πλυτάς, το επιχείρημα ότι οι εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν μπήκαν σε διαδικασίες που είχαν σχέση τόσο με την ένταξη στο σχέδιο των δεκάδων χιλιάδων στρεμμάτων όσο με τα αυθαίρετα, πραγματοποιήθηκε την περασμένη βδομάδα στο «Ευγενίδειο» και η σχετική συγκέντρωση.

Σ' ΑΥΤΗΝ, όπως είναι γνωστό, ο Υπουργός προσκάλεσε όλους τους δήμαρχους και κοινοτάρχες της χώρας, βουλευτές, μελετητές, ΤΕΕ και κάθε σχετικό (ή άσχετο) παράγοντα. Ούτε λίγο ούτε πολύ, σ' αυτήν τη συγκέντρωση, που εξελίχθηκε σε κομματική συγκέντρωση της «Ν.Δ.», αν Τοπική Αυτοδιοίκηση, μελετητές, ΤΕΕ κτλ. δεν απείχαν διαμαρτυρόμενοι, θα μαζεύονταν πάνω από 10.000 άτομα!

ΜΕ ΤΕΤΟΙΕΣ συνθήκες και καινοφανείς διαδικασίες θα γινόταν ή ...συνεργασία Αυτοδιοίκησης και Κράτους για τα παραπάνω θέματα, που μάλιστα ούτε καν από κοινού δεν είχαν προκαθοριστεί!

ΤΟ ΤΕΡΑΣΤΙΟ κοινωνικοπολιτικό πρόβλημα των αυθαιρέτων, όπως άλλωστε και πρόσφατα επεσήμαναν οι εκπρόσωποι μελετητών των διαμερισμάτων της Αθήνας, είναι αποτέλεσμα της παράλειψης του κράτους να εφαρμόσει το άρθρο 21 παρ. 4 του Συντάγματος και με οικονομική και πολεοδομική ενίσχυση να συντελέσει ώστε κάθε ελληνική οικογένεια να αποκτήσει ικανοποιητική κατοικία. Η απλή νομιμοποίηση κάποιων περιοχών αυθαιρέτων δεν λύνει τελεσίδικα, κατά τους μελετητές, το θέμα. Χρειάζονται η άμεση βελτίωση των περιοχών αυτών με υποδομή και κοινωνικό εξοπλισμό και η ενίσχυση των κατοίκων-τους για απόκτηση ικανοποιητικής στέγης, που πρέπει να γίνει και για όλους όσους έχουν ανάγκη.

ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ και τα πρόσωπα που υποθάλπουν και κατευθύνουν μια πολιτική όπως αυτή που περιγράφηκε, καταστροφής και του τόπου και των ανθρώπων ίσως, πρέπει να κριθούν αυστηρά. Η δικαιοδοσία και η ευθύνη αυτή ανήκουν στους Έλληνες πολίτες. Κι αυτό ας το έχουν υπόψη-τους και όλα τα κόμματα, εκτός απ' αυτό που σήμερα κυβερνά.

□

ΤΕΚΜΗΡΙΑ

ΤΕΚΜΗΡΙΑ 5/6: τριμηνιαία πολιτική επιθεώρηση για την Αυτονομία
Μαρτης — Αυγουστος 1981

Ας αναθεωρήσουμε το ρεβιζιονισμό (E. Morin). Η δική μας σημερινή κρίση: η κρίση του σοσιαλισμού (K. Kosik). Ο μαρξισμός στη Γιουγκοσλαβία και η ομάδα «Praxis» (M. Markovic). Το κίνημα των συμβουλίων στη Γερμανία (1919-36). (H. C. Meijer). Η επανάσταση δεν είναι έργο του κομματος (O. Rühle). Ο αντιμπολσεβίκικος κομμουνισμός στη Γερμανία (P. Mattick). Το κομμα και η εργατική τάξη (A. Pannekoek). Οργάνωση και κομμα (C. Lefort). Η σχολή της Βουδαπεστης (G. Lukács). Η μη-ορθόδοξη αριστερά στην Ουγγαρία και Τσεχοσλοβακία (G. Bossi - G. Fusi). Το 68/69 και η Τσεχοσλοβακία (G. D. Neri). Τα εργατικά συμβούλια στην Τσεχοσλοβακία (K. Kovanda). Γραφειοκρατικός σοσιαλισμός; (C. Petrovic). Για την αμυνα (R. Garaudy). Η Αριστερά (L. Kolakowski). Επαναστατική στρατηγική και κοινοβουλευτισμός (J. Agnoli).

Κυκλοφορεί στα βιβλιοπωλεία. Κεντρική διαθεση: Ελευθερος Τυπος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΚΩΣΤΑΣ

ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η ανανεωμένη

παράδοση

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12 τηλ.36.05.520

ΟΙ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΤΟ ΚΚΕεσ:

Τα εκλογικά προβλήματα

Η ΕΡΧΟΜΕΝΗ εκλογική μάχη δε θα καθορίσει μόνο το γενικό εκλογικό αποτέλεσμα. Θα έχει, αναπόφευκτα, με τη μια ή την άλλη μορφή, επιπτώσεις στο εσωτερικό των κομμάτων, για ορισμένους δε μικρούς κομματικούς σχηματισμούς θα θέσει εν κινδύνω την ίδια την υπόστασή-τους.

ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ της διερεύνησης των σχετικών προβλημάτων, το ΑΝΤΙ έχει την πρόθεση να παρακολουθήσει αρθρογραφικά όλες αυτές τις ζυμώσεις, που ορισμένα χαρακτηριστικά-τους προδιαγράφονται από τις σημερινές εξελίξεις, σε όλα τα κόμματα, που μετέχουν ή διεκδικούν μερίδιο στην πολιτική σκηνή.

Του Νίκου Γρηγορίου

ανανεώνονται

ΚΥΡΙΟ χαρακτηριστικό αυτών των εκλογών ως προς τα δυο κόμματα της παραδοσιακής Αριστεράς (ΚΚΕ, ΚΚΕεσ) είναι η απειλή επανάληψης του φαινομένου των εκλογών του '64, δηλαδή η στροφή των ψηφοφόρων-τους σε «ψήφο αποτελεσματικότητας», ψήφο δηλαδή στο ΠΑΣΟΚ. Από μια σκοπιά μάλιστα, τα κόμματα αυτά, με την όλη πολιτικότη τους, πριμοδοτούν μια τέτοια κατεύθυνση στους ψηφοφόρους-τους, και αυτό που ισχυριζόμαστε δεν αποτελεί καθόλου παραδοξολογία.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ, απ' τη στιγμή που και τα δυο κόμματα ιεραρχούν σαν πρώτο στόχο την «αλλαγή» και την ταυτίζουν αυτή την «αλλαγή» με το αίτημα «να πέσει η δεξιά», τί απομένει στον απλό (και πάντα πρακτικό) ψηφοφόρο, παρά να αναζητήσει την αμεσότερη πρόταση σ' αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ;

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, ενισχυτικό στοιχείο αυτής της απειλής είναι ότι το εκλογικό σύστημα διαμορφώνει το αντικειμενικό πλαίσιο για να ευδοκιμήσει μια τέτοια στροφή των αριστερών ψηφοφόρων. Αυτό που δεν τονίστηκε στην καμπάνια για την απλή αναλογική είναι πως κάθε άλλο σύστημα δε ληστεύει απλώς τους ψήφους των μικρών κομμάτων υπέρ των μεγάλων, αλλά ότι, δρώντας εκβιαστικά, αφαιρεί προκαταβολικά ψήφους, ό-τι τα ίδια τα ποσοστά δηλαδή είναι ήδη αλλοιωμένη καταγραφή της πραγματικής βούλησης των ψηφοφόρων.

ΑΝ ΥΠΟΤΕΘΕΙ, όμως, ότι το ΚΚΕ έχει κατακτήσει, ήδη, από τις εκλογές του 1977 ένα οριακό ποσοστό αντοχής, το ΚΚΕεσ είναι πιο ευάλωτο σ' αυτή την εκλογική συγκυρία.

Το δίλημμα της αυτόνομης καθόδου

ΑΠΟ ΤΗΝ άνοιξη του '78, στο 2ο (10ο) Συνεδριό-του, το ΚΚΕεσ διακήρυ-

ξε ότι στις επόμενες εκλογές θα «κατέβει» αυτοδύναμο, με τις σημαίες, τα λάβαρα και την πολιτική-του, με ανόθευτο το ιδεολογικό πρόσωπό-του. Η απόφαση αυτή αποτελούσε συνδυασμό πολλών και διαφορετικών τάσεων, που ευδοκίμησαν πάνω στο έδαφος της αποτυχίας της «Συμμαχίας». Ήταν επιδίωξη εκείνων που ήδη είχαν αντιταχθεί στην «Ενωμένη Αριστερά» του '74 και στη «Συμμαχία» του '77, με κεντρική συλλογιστική ότι ζωτικός χώρος αναφοράς του ΚΚΕεσ είναι ο όγκος των ιστορικών κομμουνιστών, που τους αλώνει το ΚΚΕ, επειδή ακριβώς δεν υπάρχει «καθαρά» διαμφισβήτηση της αποκλειστικότητάς-του σ' αυτό το χώρο. Ήταν άποψη επίσης, η «αυτόνομη κάθοδος», εκείνων που πίστευαν ότι η νέα, «ευρωκομμουνιστική» φυσιογνωμία του ΚΚΕεσ θα συγκινούσε και θα ειλκυε ευρύτερες μάζες, πέρα από τους κλασικούς οπαδούς της παραδοσιακής αριστεράς. Τέλος, μετά το εκλογικό αποτέλεσμα της «Συμμαχίας» — που ίσως βιαστικά χαρακτηρίστηκε ως ήττα — κανείς δεν είχε τη διάθεση να συνεχίσει την άσκηση πολιτικής προς ανάλογες κατευθύνσεις.

ΚΥΡΙΑ πλευρά, όμως, της «αυτόνομης καθόδου» είναι πως το ΚΚΕεσ υποχρεώνεται από τα πράγματα να μεταβάλει την εκλογική μάχη σε αντιδικία με το ΚΚΕ, περί την εγκυρότητα του τίτλου του κόμματος, την «αυθεντική εκπροσώπηση» των Ελλήνων κομμουνιστών δηλαδή. Μια τέτοια διαμάχη όμως, διαμορφώνει μια εξαιρετικά δυσχερή συνθήκη για το ΚΚΕεσ: εάν δηλαδή θελήσει να παρακολουθήσει την τέτοιου τύπου διαμάχη, αφενός εκκινεί από προδιαμορφωμένους δυσμενείς συσχετισμούς (τα ποσοστά του '77), και, αφετέρου, περιορίζει τη δυνατότητα προσέλκυσης επιρροών οπαδών και ψηφοφόρων που προέρχονται από άλλους χώρους από εκείνους της παραδοσιακής Αριστεράς.

ΙΣΩΣ δεν είναι χωρίς σημασία προς αυτή την κατεύθυνση, ότι πολύ λίγες δυνάμεις από τις διαλυμένες «Σοσ. Πρω-

τοβουλία» και «Σοσ. Πορεία» και τη συρικνωμένη ΕΔΑ πλαισιώνουν αυτή τη στιγμή την εκλογική προσπάθεια του ΚΚΕεσ.... Η «αυτόνομη κάθοδος» δυσχεραίνεται επίσης απ' τη στιγμή που ορισμένες κεντρικές πολιτικές (ενδεχομένως και στρατηγικές) επιλογές του ΚΚΕεσ, είτε δεν παρουσιάζονται ως κοινής αποδοχής, είτε ερμηνεύονται κατά ριζικά διαφορετικό τρόπο.

ΕΙΝΑΙ φανερό και γνωστό, για παράδειγμα, πως διαφορετικά ερμηνεύεται η «αυτονομία» του κομμουνιστικού κινήματος (και του ίδιου του ΚΚΕεσ συνακόλουθα) από στελέχη του ΚΚΕεσ. Σε γενικές γραμμές, η μια τάση, που γνωστότερος εκφραστής-της είναι ο Λεωνίδας Κύρκος, έχει ως βασικό-της ορίζοντα το χώρο της παραδοσιακής αριστεράς των ιστορικών κομμουνιστών, στην ενότητα του οποίου σε ένα φορέα αποσκοπεί. Έτσι ερμηνεύεται η στάση του κ. Κύρκου προς τους «συντρόφους της άλλης πλευράς», που καλούνται σε ένα διάλογο για την «ενότητα του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος». Βέβαια, είναι πρόχειρο και έξω απ' τα πράγματα να θεωρείται αυτή η στάση ως «προσχώρηση στο ΚΚΕ», καθώς προϋπόθεση γι' αυτή την πρόταση αποτελεί η παραδοχή, εκ μέρους του ΚΚΕ, του γεγονότος της κρίσης και της διάσπασης του κομμουνιστικού κινήματος, ενώ όρος της νέας ενότητας που προτείνει ο κ. Κύρκος είναι η συγκρότησή-της με βάση τις ανανεωτικές αντιλήψεις.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ πάντως από την «εσωτερική» επιχειρηματολογία και τεκμηρίωση αυτής της άποψης, ορισμένες παράμετροι-της ή και η άποψη στο σύνολό-της έγιναν και πρόσφατα αντικείμενο έντονων εσωκομματικών συγκρούσεων και αμφισβητήσεων. Γνωστή είναι για παράδειγμα η υποτονισμένη κριτική που άσκησε ο κ. Κύρκος στη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν (που τη χαρακτήρισε «σοβιετική στρατιωτική εμπλοκή») και η εσωκομματική αντί-

δραση, που οδήγησε τελικά στην αποχώρηση του ΚΚΕσ απ' την ΕΔΥΕ και τη δημιουργία, εντελώς πρόσφατα, «αυτόνομης» κίνησης για την ειρήνη (από στελέχη και επιρροές του ΚΚΕσ βασικά).

ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ, μέσα στο ΚΚΕσ, αυξάνει σταθερά το ειδικό βάρος εκείνων των στελεχών και των τάσεων, που εκτιμούν ότι η «αυτονομία» του ΚΚΕσ πρέπει να θεωρηθεί ως η απαρχή της σύναψης νέων «ιστορικών συμβολαίων» με τους Έλληνες κομμουνιστές και αριστερούς της ανανέωσης. Η τάση αυτή εκδηλώνεται καταρχήν αρνητικά ως κριτική τοποθέτηση προς τις θεωρούμενες ως «συνδιαλλακτικές» και «αυτοκαταργητικές» προτάσεις για διάλογο με το ΚΚΕ, κόμμα που πρέπει να αφεθεί «στο χρονοντούλαπο της Ιστορίας...». Τεκμηριώνεται δε θετικά, τόσο από τις εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο (Γαλλία, Πολωνία), όσο και από την επιτυχή δραστηριότητα του ΚΚΕσ στους χώρους των νέων κινημάτων «κοινωνικής κριτικής» (γυναικείο, οικολογικό) ή την αναμφισβήτητη ακτινοβολία της πρακτικής του κόμματος αυτού στο χώρο του επιστημονικού συνδικαλισμού (ΕΔΠ κτλ.).

Η ΤΑΣΗ αυτή διαθέτει επίσης το σημαντικό πλεονέκτημα ότι διασταυρώνεται σε κεντρικά σημεία της συλλογιστικής-της με ρεύματα στο χώρο των ανένταχτων αριστερών, με ορισμένους μάλιστα των οποίων αναζητούνται μορφές συνεργασίας και κοινής πρακτικής, τόσο εκλογικά, όσο και μετεκλογικά.

ΦΑΙΝΕΤΑΙ μάλιστα ότι πρόσφατα το ΕΓ του ΚΚΕσ πήρε την πρωτοβουλία και συγκάλεσε διήμερη κοινή σύσκεψη στελεχών-του με στελέχη που δε βρίσκονται αυτή τη στιγμή οργανωμένα σε κανένα κόμμα. Ο κύριος κορμός των ανένταχτων που συμμετείχε στη σύσκεψη προερχόταν από το χώρο των ατόμων που υπέγραψαν το γνωστό κείμενο των 156 (που δημοσιεύτηκε στο 178 τχ. του «ΑΝΤΙ»). Συμμετείχαν όμως και συνδικαλιστές ή στελέχη χώρων της πάλαι

ποτέ «Συμμαχίας». Η σύσκεψη, χωρίς να καταλήξει σε άμεσα οργανωτικά μέτρα, φανέρωσε πάντως πως μέσα στο ΚΚΕσ στεγάζεται ένα ευρύ φάσμα απόψεων, που παρ' όλα αυτά δύσκολα θα εκφραστεί και εκλογικά, καθώς φαίνεται πως η εκλογική-του τακτική θα έχει έναν «εξισορροπιστικό» χαρακτήρα, στηριζόμενη στις μέχρι τώρα πάγιες τοποθετήσεις των συνεδρίων και οργάνων του κόμματος αυτού.

Εκλογές και μετεκλογικές εξελίξεις

ΕΙΝΑΙ δύσκολο να εικάσει κανείς το μέλλον του κόμματος αυτού σε περίπτωση που δεν εξασφαλίσει και πάλι την κοινοβουλευτική-του εκπροσώπηση (πράγμα που, πάντως, θεωρούν ήδη κατακτημένο τα επιτελικά του στελέχη).

Η μέχρι τώρα ιστορία του κόμματος έδειξε πως δεν είναι απαλλαγμένο από τις κλασικού τύπου εσωκομματικές πρακτικές, που προτιμούν την απαλλαγή από μια άποψη, παρά τη συζήτηση μαζί-της (π.χ. αντιμετώπιση της κρίσης στη νεολαία το '78, που κατέληξε στην έξωση σημαντικού τμήματός-της). Μια ενδεχόμενη ήττα, μπορεί, λοιπόν, να οξύνει παρόμοιου τύπου εσωκομματικές αντιθέσεις με παρόμοια έκβαση (χωρίς, όμως, να μπορεί να προδιαγράψει κανείς και τους συσχετισμούς και τα μέτωπα που θα διαμορφωθούν εκατέρωθεν).

ΑΠΟ ΤΗΝ άλλη, η εκλογική και κοινοβουλευτική επιβίωση, θα θέσει οξύτερα το πρόβλημα στρατηγικών και πολιτικών επιλογών, τόσο στο επίπεδο αντιμετώπισης του ΚΚΕ, όσο, κυρίως, στη στάση σε μια ενδεχόμενη κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ.

ΤΟ ΜΟΝΟ σίγουρο είναι ότι αν το ΚΚΕσ ξεπεράσει σχετικά αλώβητο τον σκόπελο των εκλογών και αποσαφηνίσει συνθετικά μια νέα δυναμική φυσιογνωμία, θα μπορέσει να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα, καθώς από πολλές πλευρές αναγνωρίζεται η σημασία-του ως «ισορροπητικού» στοιχείου στην πολιτική διάταξη των δυνάμεων της αριστεράς.

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΕΠΕ**

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 - ΑΘΗΝΑ 145 - ΤΗΛ. 36.19.724

ΜΠΟΥΚΟΦΣΚΙ

Έρωτικές ιστορίες καθημερινής τρέλας. Ένας συγγραφέας άνεπανόρθωτα έρωτικός, άκρως στα ζωτικά, τρυφερός, κυνικός, χωρίς κοινωνικά άλλοθι και ευπρέπειες. 2η έκδοση σε δύο μήνες. Δρχ 270

ΚΟΥΝΤΕΡΑ

Η ζωή είναι άλλο - Τό βάλες του άποχαιρετισμού. Δύο νέωτερα μυθιστορήματα του μεγάλου τσέχου συγγραφέα που ολοκληρώνουν την τριλογία που άνοιξε με το Άστειο. Δρχ 330

ΛΙΟΣΑ

Η πόλη και τα σκυλιά. Δείγμα καλής λογοτεχνίας από το Περού. Δρχ. 380

ΣΤΗΒΕΝΣΟΝ

Περιπέτειες του Νταϊνβιντ Μπάλφουρ. Απαγωγή. Κλασικό έργο της αγγλικής λογοτεχνίας του περασμένου αιώνα. Δρχ. 250

ΦΩΚΝΕΡ

Άβεσσαλώμ, Άβεσσαλώμ! Ποιητική έκφραση, κοινωνικές τομές, μυθιστορηματική πλοκή. Δρχ. 380

ΣΑΝΤΟΣ

Η εποχή της σιωπής. Σέξ, καριέρα, δικαίωση, ειρωνεία, επιθετικότητα και στοχασμός. Δρχ. 280

ΓΟΥΝΤΥ ΑΛΛΕΝ

Χωρίς φτερά. Ένα βιβλίο με πολύ χιούμορ. Δρχ. 230

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΔΟΧΩΡΗ ΠΛΗΘΗΣ 17, 36-39-980

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ**

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ **ΟΛΩΝ**
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΣΧΕ/ΑΣΤΙ-
ΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ**
"Ελεύθερος Τύπος"

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Πιστωτικό Ίδρυμα ή Στρατόπεδο;

Τα επεισόδια στην ετήσια συνέλευση των μετόχων της Γενικής Τράπεζας, που έγινε στο Πολεμικό Μουσείο(!) στις 30.6.81, δείχνουν ανάγλυφα το πραγματικό πρόσωπο της δεξιάς διακυβέρνησης της χώρας στα τελευταία χρόνια: ανικανότητα, ατασθαλίες, άφθονη κάλυψη και προστασία χουντικών, αμετροεπής βερμπαλισμός και, στο συνδικαλιστικό επίπεδο, ανελέητο κυνηγητό όλων όσων είχαν το θάρρος να σηκώσουν κεφάλι.

Η ιστορία της Γενικής Τράπεζας αποτελεί κι αυτή δείγμα του στρατοκρατικού πλέγματος που άλλοτε αθόρυβα άλλοτε φανερά κρατά στα χέρια-του μοχλούς της δημόσιας ζωής του τόπου στα τελευταία πενήντα χρόνια. Η δικτατορία Μεταξά ίδρυσε την Τράπεζα Μετοχικού Ταμείου Στρατού με στόχο «οι χήρες και τα ορφανά» των στρατιωτικών να έχουν και κάποιο πρόσθετο έσοδο από τη «σωστή» αξιοποίηση των χρημάτων του μετοχικού τους Ταμείου. Μέχρι την πτώση της δικτατορίας, η Τράπεζα αυτή ουσιαστικά κινιόταν στις παρυφές του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η ουσιαστική-της προσφορά ήταν να παρέχει ασφαλές αποκούμπι για διοικητικές θέσεις σε μερικούς απόστρατους στρατιωτικούς και μια διέξοδο στο πρόβλημα απασχόλησης των παιδιών πολλών «εθνικοφρόνων» στρατηγών. Με την πτώση της δικτατορίας τα πράγματα αλλάζουν. Η Τράπεζα Μετοχικού Ταμείου Στρατού μετονομάζεται σε Γενική Τράπεζα της Ελλάδος και πρόεδρος-της διορίζεται ο στρατηγός ε.α. Περικλής Παπαθανασίου, άνθρωπος με πολλά «προσόντα»: βασιλικός που απομακρύνθηκε από το στρατό μετά το πραξικόπημα - οπερέτα της 13 Δεκεμβρίου 1967, «αντιστασιακός» και, το κυριότερο, αμερικανοτραφής και αμερικανοσπουδαγμένος. Πρόσθετες περγαμηνές του Παπαθανασίου: η γυναίκα-του είχε εμπιστευτική θέση στο πολύπλευρο κύκλωμα των αμερικάνικων υπηρεσιών που επιτηρούν το προτεκτοράτο που λέγεται Ελλάς.

Ο στρατηγός Παπαθανασίου πολύ γρήγορα έδειξε το πραγματικό-του πρόσωπο. Προσέλαβε σαν γενικό διευθυντή της Γενικής Τράπεζας τον συνταξιούχο υποδ/ντή της Τράπεζας Ελλάδος Σπύρο Πιέρρο, που κι αυτός είχε πλούσια προσόντα: συνδικαλιστής της επταετίας στην Τράπεζα Ελλάδος με ισχυρές διασυνδέσεις στο χουντικό κύκλωμα, «ήξερε» από τραπεζικές εργασίες. Αποτέλεσμα σε λίγα χρόνια: η Γενική Τράπεζα να γνωρίσει μεγάλη «άνθηση». Νέες χρηματοδοτήσεις, νέα καταστήματα (κυρίως στην Κορινθία και την Ήπειρο, όπου πολιτεύονται οι κ.κ. Παπακωνσταντίνου και Αβέρωφ, εγγχώριοι προστάτες του στρατηγού Παπαθανασίου), νέες προσλήψεις (χωρίς διαγωνισμό βέβαια), νέα κέρδη και, φυσικά, νέα προβλήματα στις σχέσεις με το προσωπικό. Παρά τον τρόπο πρόσληψής-τους και την συνή-

θως στρατιωτική οικογενειακή προέλευσή-τους, το 1977 και 1978 με την ενεργητική καθοδήγηση του Συλλόγου-τους και της ΟΤΟΕ, οι εργαζόμενοι της Γενικής πραγματοποίησαν μια σειρά από απεργιακές κινητοποιήσεις με τεράστια επιτυχία και με αιτήματα που είχαν σχέση με το εργασιακό-τους καθεστώς (εξομείωση με τους εργαζόμενους των άλλων ελληνικών Τραπεζών, σεβασμός του οργανισμού υπηρεσίας, κατοχύρωση των δικαιωμάτων-τους).

Η συγκλονιστική επιτυχία των κινητοποιήσεων αυτών καταθρούνισε τον στρατηγό που άρχισε ένα ανελέητο κυνηγητό συνδικαλιστών και συνδικαλιζομένων με θεαματικά γι' αυτόν αποτελέσματα: οι στασιμότητες, οι εκδικητικές μεταθέσεις και οι απολύσεις οδήγησαν σε αδρανοποίηση το συλλογικό όργανο και εξασφάλισαν στον στρατηγό την πολυπόθητη «ηρεμία» του νεκροταφείου ή, καλύτερα, ενός στρατοπέδου. Επέτρεψαν ταυτόχρονα στον στρατηγό να προχωρήσει απερίσπαστος στην επέκταση των εργασιών της Γενικής Τράπεζας, εξασφαλίζοντας πρόσθετο μέρισμα για τις «χήρες και τα ορφανά».

Οι διάσπαρτοι μεμονωμένοι μέτοχοι της Γενικής μπορεί να μην καταλαβαίνουν πολλά οικονομικά. Ούτε ίσως και ο εκπρόσωπος του Μετοχικού Ταμείου Στρατού, που έχει στην κατοχή-του το 71% των μετοχών της Γενικής Τράπεζας. Οι συνδικαλιστές όμως της ΟΤΟΕ ξέρουν οικονομικά. Και κάνοντας απλά χρήση του δικαιώματός-τους σαν μέτοχοι (η ΟΤΟΕ έχει στην κατοχή-της τον ελάχιστο αριθμό μετοχών τραπεζών που επιτρέπει την είσοδο εκπροσώπων-της στις συνελεύσεις των τραπεζών), έδειξαν με θεμελιωμένα επιχειρήματα στους εκπροσώπους των «χηρών και των ορφανών» ότι καλά θα έκαναν, αντί να φωνάζουν «είμαστε έλληνες» και «είστε κομμούνια», να ρίξουν μια προσεκτική ματιά στους λογαριασμούς και τα πεπραγμένα που τους σερβίρει ο στρατηγός. Αν το έκαναν αυτό, θα έβλεπαν ότι:

α) Από τότε που ανέλαβε τα καθήκοντά-του ο Παπαθανασίου, η Γενική Τράπεζα δεν έχει πραγματοποιήσει ούτε μία δραχμή απόσβεση επιβαλόντων απαιτήσεων, που ανέρχονται σε αρκετά εκατομμύρια.

β) Η εμφανιζόμενη ζημία στον ισολογισμό του 1980 από αποτίμηση χρεογράφων σε δρχ. 2,2 εκ. απεικονίζει μόνο μικρό μέρος από τη ζημία που σωρεύθηκε τα προηγούμενα χρόνια.

γ) Η απόφαση της Γενικής Τράπεζας να μετασχει με 180 εκ. στην εταιρεία ΣΤΑΓΙΕΡ ΕΛΛΑΣ, ζημίωσε την Τράπεζα με το ισόποσο.

δ) Σημειώθηκε αλματώδης αύξηση των εξόδων ίδρυσης και οργάνωσης από της ανάληψης των καθηκόντων-του (αναπόσβεστο υπολ. 1977: 35,5 εκ., 1980: 96,5 εκ.). Στις εφημερίδες γράφτηκε πως η μετεγκατάσταση και ο εξοπλισμός των γραφείων Διοικήσεως έφτασαν τα 65 εκ.

ε) Προβαίνει στον εκτοκισμό καθυστερημένων απαιτήσεων οι οποίες δεν είχαν εκτοκισθεί από χρόνια ή των οποίων οι εξασφαλίσεις δεν καλύπτουν την αρχική οφειλή μετά των, μέχρι

σήμερα, τόκων, με αποτέλεσμα να φορολογούνται και διανέμονται, με τον τρόπο αυτό, ανύπαρκτα, κατά την άποψη της ΟΤΟΕ, κέρδη, και

στ) Η Γενική Τράπεζα πραγματοποιεί μειωμένες αποθεματοποιήσεις σε αντίθεση με όλες τις Τράπεζες. Στον ισολογισμό της 31-12-80 αναγράφεται ποσόν δρχ. 40 εκ., ενώ αυτό θα έπρεπε να υπερβαίνει τα 110 εκ., αν ακολουθούσε την ίδια τακτική με όλες ανεξαιρέτα τις ελληνικές τράπεζες.

Οι μέτοχοι της Γενικής θα μάθαιναν ακόμη ότι:

α) Ο Παπαθανασίου προσέλαβε στην Τράπεζα το γνωστό χουντικό ταγματάρχη Τσιγκούνη που απολύθηκε από τον ΕΟΤ με τα μέτρα αποχύντησης. Επίσης προσέλαβε τον Ευάγγελο Λαζαρίδη που ο Τοτόμης είχε διορίσει απευθείας Δ/ντή στην ΕΤΒΑ η οποία βέβαια τον απέλυσε. Ενώ μέσα στη Γενική Τράπεζα εγκατέστησε σε ειδικό γραφείο το γνωστό χουντικό Βλαδίμηρο τον οποίο απομάκρυνε μόνο μετά τα δημοσιεύματα των εφημερίδων.

β) Η FIN FILMS ARTIN - ΚΟΧΑΡΟΥΝΗΣ Α.Ε. χρηματοδοτήθηκε με 334 εκ. δρχ. συνολικά. Από τη χορήγηση μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει καμία καταβολή και η απαίτηση είναι ληξιπρόθεσμη. *Λεπτομέρεια:* η σύζυγος του ΚΟΧΑΡΟΥΝΗ είναι αδελφή του Βλαδίμηρου!!!

Η ΑΣΤΡΟΝ Α.Ε. χρηματοδοτήθηκε με 30 εκ. Η απαίτηση έχει μεταφερθεί στις καθυστερήσεις και η είσπραξη των χρημάτων είναι αμφίβολη. *Λεπτομέρεια:* οικονομικός διευθυντής της εταιρείας ήταν ο κ. Βλαδίμηρος.

ΔΟΥΦΟΡΟΙ ΑΤΕ και ΔΟΥΡΥΓΙΤΟΝ ΑΕΒΕ (Χριστόφορος, Βασίλειος και Ναπολέων Παπαδόπουλος, παιδιά του γνωστού παράγοντα της χούντας στην Ήπειρο Αλέξανδρου Παπαδόπουλου). Δανειοδοτήθηκαν με 300 εκ. σε μετρητά και εγγυητικές επιστολές. *Λεπτομέρεια:* ο ένας από τους αδελφούς, Χριστόφορος, παραβρέθηκε στην ετήσια σύσκεψη των Δ/τών της Τράπεζας στο Ξενοδοχείο «ΑΒΕΡΩΦ» στο Ρίο, άγνωστο με ποιά ιδιότητα.

γ) Ο Παπαθανασίου, ακόμη, προσέλαβε τον Παν. Μπιτζίδη και τον τοποθέτησε Δ/ντή του καταστήματος Σερρών χωρίς αυτός να έχει τραπεζική πείρα. Αποτέλεσμα: Αγόρασε τον περασμένο Οκτώβριο 20 εκ. επιταγές οι οποίες ήταν ακάλυπτες και χρειάστηκε για να καλυφθούν η, εκ των υστέρων, έκδοση ισόποσου δανείου.

Ίδια περίπτωση παρουσιάστηκε και στο Κατάστημα Πειραιώς όπου εμφανίσθηκε περίπτωση ακάλυπτων επιταγών συνολικού ποσού 30 εκ. που καλύφθηκε εκ των υστέρων με δάνειο. Εξ άλλου, σύμφωνα με πληροφορίες της ΟΤΟΕ:

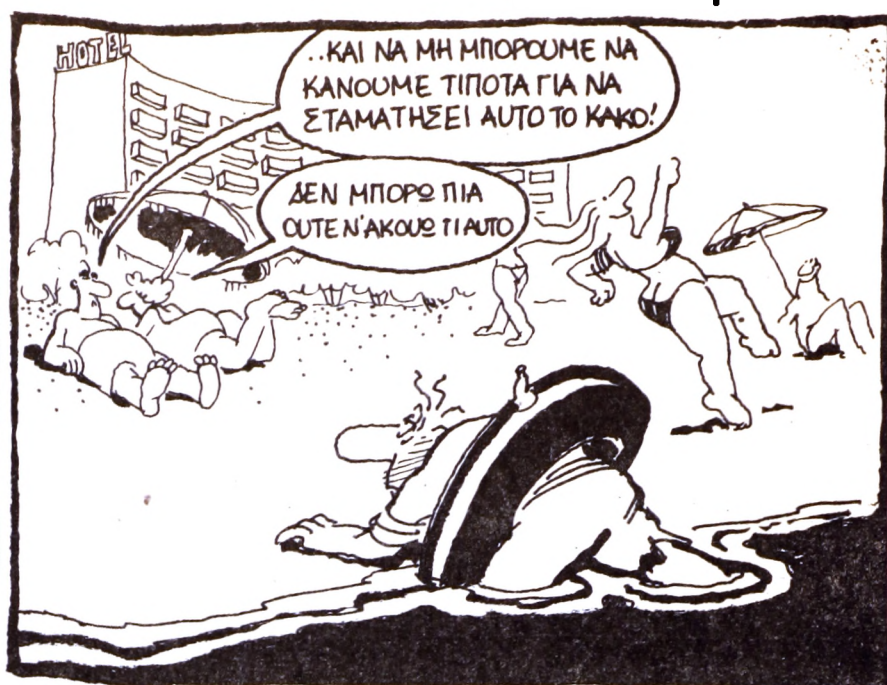
Η εταιρεία ΘΑΛΗΣ ΑΤΕ, το 1979 χρηματοδοτήθηκε με 10 εκ. δρχ. παρά τις επιφυλάξεις των αρμοδίων. Η απαίτηση έχει τώρα μεταφερθεί στις οριστικές καθυστερήσεις και είναι ακάλυπτη δεδομένου ότι η εταιρεία έχει πτωχεύσει.

Η εταιρεία ΦΛΕΞΑΚΟ Α.Ε. χρηματοδοτήθηκε με ποσόν δρχ. 15,5 εκ. Η απαίτηση βρίσκεται στις καθυστερήσεις και η εταιρεία έχει πτωχεύσει. *Λεπτομέρεια:* Το μεγαλύτερο ποσόν της παραπάνω χρηματοδότησης έγινε στο διάστημα της απεργίας των 39 ημερών της ΟΤΟΕ.

Ο κ. Καπετανστράτης όταν ήταν Δ/τής του Κατ/τος Καβάλας χρηματοδοτήθηκε με δρχ. 3,5 εκ. την εταιρεία ΑΦΟΙ ΠΡΑΣΣΑ Ο.Ε. Η απαίτηση έχει μεταφερθεί στις καθυστερήσεις ακάλυπτη και η εταιρεία έχει πτωχεύσει.

Ο ίδιος Δ/ντής το 1979 εξόφλησε τσεκ D.M. 8469 που επιστράφηκε ακάλυπτο και μέχρι σήμερα παραμένει σε εκκρεμότητα. *Λεπτομέρεια:* ο κ. Καπετανστράτης σήμερα είναι υποδιευ-

Η συνέχεια στη σελ. 19

Τα δώρα προς τη Χούντα

Τι καλύτερο δώρο, ποιο καλύτερο δείγμα «καλής θέλησης» στη Χούντα του Εβρέν, μπορούσε να υπάρξει από την παράδοση — γιατί το να μιλάμε για «απέλαση» σημαίνει ότι χρησιμοποιούμε ευγενικές εκφράσεις για βρώμικες πράξεις — των Τούρκων αντιφασιστών στην απειλή της αγχόνης της Άγκυρας;

Αμφιβάλλουμε αν υπάρχει δημοκρατική Κυβέρνηση στον κόσμο που να παραδίδει πολιτικούς φυγάδες που ζητούν άσυλο στα χέρια των δικτών-τους. Και το χειρότερο. Να επιστρατεύονται γι' αυτό το σκοπό χουντικές διατάξεις που ήδη έχουν καταργηθεί(!), να ρίχνεται η ευθύνη σε «τοπικά όργανα» και να αναζητούνται στη συνέχεια εξιλαστήρια θύματα ακόμη και στο πρόσωπο του αρχηγού της ΥΠΕΑ κ. Μπράτσου που παραιτήθηκε, όχι μόνο γι' αυτό, για «λόγους ευθιξίας».

Τη στιγμή μάλιστα που ο ίδιος ο υπουργός Εξωτερικών κ. Μητσοτάκης έφυγε από τη χούντα των Ελλήνων συνταγματάρχων, περνώντας «απέναντι», για να πληρώσει με άλλο νόμισμα, κάμποσα χρόνια μετά, κάποιους που θα εύρισκε συμπαράστατες στις τότε ενέργειές-του...

Ωστόσο, για τις ενέργειές-της αυτές, η Κυβέρνηση και ο υπουργός Εξωτερικών δεν ωφελεί να επικαλούνται άγνοια και, κατόπιν εορτής, να χύνουν κροκοδείλια δάκρυα... Γιατί σ' όλες τις περιπτώσεις έγινε χρήση της χουντικής «κανονιστικής διάταξης» που εφαρμόστηκε κ α ι π α λ ι ό τ ε ρ α. Οι αρμόδιες υπηρεσίες της ΚΥΠ και της ΥΠΕΑ της Ρόδου βρίσκονται σε καθημερινή επαφή με τα προϊστάμενα κλιμάκια της Αθήνας (το ωραίο είναι ότι η ΚΥΠ έχει άμεσα προϊστάμενο τον Υπουργό Προεδρίας και υπάγεται στον ίδιο τον πρωθυπουργό) και, όπως άλλες πληροφορίες αναφέρουν, στο όλο παιχνίδι πήρε ενεργό μέρος ο πολύ δραστήριος, στη Ρόδο, Τούρκος πρόξενος...

Η παράδοση στις «λόγχες των φρουρών» των Τούρκων αντιστασιακών έχει αφήσει έκθετη τη χώρα στα μάτια της παγκόσμιας Κοινής Γνώμης. Όσο για την Κυβέρνηση, αυτή προ καιρού είναι έκθετη στα μάτια του λαού. Κι αν το τέλος-της στην εξουσία δεν είναι μακριά, δεν συμβαίνει το ίδιο με τον Τούρκικο λαό που στενάζει κάτω από την μπότα των δικτατόρων. Στις φυλακές, στα κελιά, στην απομόνωση, στις «δικές» και τις αγχόνες. Πράγματα που φαίνεται πως, από καιρό, έχουν ξεχαστεί...

Τους τέσσερις Τούρκους στείλαμε στο Μαμάκ

Στη στρατιωτική φυλακή της Άγκυρας, «Μαμάκ», οι σκηνές που διαδραματίζονται κάθε μέρα είναι τέτοιες, ώστε η πολυσυζητημένη ταινία «Εξπρές του μεσονυκτίου» να φαίνεται σαν ειδυλλιακό ηθογράφημα.

Πρόκειται για μια σειρά προκατασκευασμένες παράγκες με 20 κρεβάτια, όπου κλείνονται κάθε βράδυ 70-80 κρατούμενοι. Η φυλακή θεωρείται πειθαρχική στρατιωτική μονάδα και οι κρατούμενοι οποιασδήποτε ηλικίας πρέπει να προσφωνούν «αρχηγέ-μου» ακόμα και τους απλούς στρατιώτες της φρουράς. Όταν μετακινούνται βαδίζουν πάντα τροχάδην και φωνάζουν συνθήματα όπως: «Όλα για την πατρίδα», «Δόξα στο θεό», «Να ζήσει για πάντα το έθνος». Τραγουδούν κι ένα εμβατήριο, που θα έπρεπε να ενδιαφέρει ιδιαίτερα τους Έλληνες γιατί το ρεφραίν-του λέει: «εμπρός να γεμίσουμε τη Μεσόγειο με τα κεφάλια των εχθρών-μας».

Όταν μπαίνει κάποιος φύλακας όλοι οι κρατούμενοι κάθονται προσοχή με το πρόσωπο γυρισμένο προς τον τοίχο. Όταν ο φύλακας απευθυνθεί σ' αυτούς κάθουν κανονική μεταβολή και απαντούν κοιτώντας όχι το φύλακα αλλά το ταβάνι. Απαγορεύεται για οποιοδήποτε λόγο να απευθύνει κρατούμενος πρώτος το λόγο

σε φύλακα ή να διασταυρώσει τη ματιά-του.

Ο περίπατος γίνεται με βήμα ή τροχάδην αφού οι κρατούμενοι απαγγέλουν ένα είδος φασιστικής προσευχής που αρχίζει: «Θα γίνω Τούρκος καλός, δίκαιος, εργατικός...». Το απόγευμα τα μεγάφωνα μεταδίδουν κείμενα του Ατατούρκ, που οι κρατούμενοι επαναλαμβάνουν εν χορώ μέχρι να τα μάθουν απέξω.

Όπως καταλαβαίνει ο καθένας όλη αυτή η πειθαρχία στηρίζεται στα γκλομπς που κουβαλούν μαζί-τους όλοι οι φύλακες. Με την παραμικρή αφορμή τα χτυπήματα πέφτουν βροχή.

Ο παράδεισος αυτός κλείνεται από συρματοπλέγματα, που και αυτά τα περιβάλλει ναρκοπέδιο. Μόνο συγγενείς πρώτου βαθμού πραγματοποιούν επισκέψεις πέντε λεπτών την εβδομάδα αν ο κρατούμενος δεν έχει τιμωρηθεί. Οι θανατοποινίτες και τα πολιτικά στελέχη είναι σε πλήρη απομόνωση σε ειδικά κελιά.

Στο «Μαμάκ» έστειλε η ελληνική κυβέρνηση τους τέσσερις Τούρκους που έκαναν το λάθος να φαντασθούν ότι η Ελλάδα ήταν μια χώρα καταφυγής για τους καταδιωγμένους, μια δημοκρατία που σέβεται το διεθνές δίκαιο.

Μαρτυρία του Μουζαφέρ Ερντόστ

Πώς πέθανε ο αδελφός-μου από τα βασανιστήρια

Όταν μας κάλεσαν για ανάκριση, τον αδελφό-μου κι εμένα, γιατί είχαμε εκδόσει πριν από την επιβολή της δικτατορίας τρία «ανατρεπτικά» βιβλία («Διαλεκτική της Φύσης» του Ένγκελς, «Για τη νεολαία» του Λένιν, «Αναρχισμός ή σοσιαλισμός» του Στάλιν) στην αρχή νομίσαμε ότι ήταν μια απλή γραφειοκρατική εμπλοκή που δεν θα είχε μεγάλες συνέπειες. Τα βιβλία είχαν κυκλοφορήσει νόμιμα τότε και ο εκδοτικός-μας οίκος και το τυπογραφείο είχαν χρεωκοπήσει και κλείσει μετά το πραξικόπημα. Ούτε εγώ, ούτε ο αδελφός-μου δεν είχαμε κανενός είδους πολιτική δράση από τότε.

Κι όμως, αφού περιμέναμε σαράντα οχτώ ώρες, κάποιος δικαστής, που ποτέ δεν συναντήσαμε, όλη την ανάκριση την είχε κάνει ένας στρατονόμος, αποφάσι-

σε την προφυλάκισή-μας στη φυλακή του Μαμάκ. Καμιά διάταξη νόμου δεν αναφερόταν στην εντολή προφυλάκισης απλά κι αφηρημένα «η κατοχή απαγορευμένων βιβλίων».

Το στρατόπεδο του Μαμάκ αποτελείται από διάφορα συγκροτήματα κτιρίων. Το μπλοκ Γ, όπου κλείνουν τους προφυλακισμένους, βρίσκεται αρκετά μακριά από το μπλοκ Α, όπου γίνονται οι διατυπώσεις εισδοχής.

Είχαμε ήδη υποστεί βρισιές, χτυπήματα με γκλομπς και κλωτσιές, ενώ μας φωτογράφιζαν, μας κουρεύανε και μας ξυρίζαν με την ψιλή.

Μας πήραν όλα τα ατομικά-μας είδη, ακόμα και τις οδοντόβουρτσες. Λέγαν γελώντας: «Εκεί που θα πάτε δεν θα σας χρειαστούν».

Τότε ήρθε ένας υπαξιωματικός που μας αντιμετώπιζε με ιδιαίτερο μίσος. Μας δήλωσε μοιράζοντας χαστούκια και κλωτσιές: «Δηλητηριάζετε ακόμα και παιδιά δέκα ετών. Εσείς έχετε γεμίσει αυτές τις φυλακές με τα διεφθαρμένα βιβλία σας. Εξαιτίας-σας χάσαμε την ησυχία-μας».

Αμέσως μετά, οι στρατιώτες μας έσπρωξαν προς την κλούβα χτυπώντας-μας συνεχώς αδιάκριτα σε όλο το σώμα και στο κεφάλι με τα ραβδιά-τους. Τέσσερις μπήκαν μαζί-μας στο αυτοκίνητο και μας έδερναν ανελέητα σε όλη τη διαδρομή.

Σε μια στιγμή, θυμάμαι, ότι μόνο εγώ φώναζα. Είδα τον αδελφό-μου γονατιστό να μη μπορεί να σηκωθεί ενώ οι στρατιώτες τον κλωτσούσαν και τον χτυπούσαν με τα γκλομπς στο κεφάλι. Το αυτοκίνητο προχωρούσε επιτηδες πολύ σιγά.

Ενώ βαδίζαμε προς την πόρτα του μπλόκ Γ, μας χτυπούσαν συνέχεια και ο αδελφός-μου έπεσε άλλες δυο φορές κάτω. Αφού μπήκαμε μέσα, οι παλιοί προσπάθησαν να μας περιθάψουν γιατί είμαστε γεμάτοι αίματα. Έπειτα, έχασα τις αισθήσεις-μου κι όταν ξύπνησα είδα έναν κρατούμενο φοιτητή της ιατρικής που τον φώναζαν «γιατρό» να κάνει τεχνητή αναπνοή στον αδελφό-μου, που ήταν εντελώς ακίνητος.

Φώναξα: «Πέθανε ο αδελφός-μου» και οι κρατούμενοι προσπάθησαν να με καθησυχάσουν δακρυσμένοι.

Ζητήσαμε ένα νοσοκόμο που έφτασε σε δεκαπέντε λεπτά. Κι αυτός έφυγε για να ξανάρθει με ένα γιατρό σε μισή ώρα. Ήταν ήδη πολύ αργά.

Σε μερικές ώρες με πήγαν στην καντίνα των αξιωματικών. Εκεί ο υπαξιωματικός που είχε οργανώσει όλα αυτά με ρώτησε ειρωνικά:

«Κύριε Μουζαφέρ, γιατί δεν μας είχατε πει ότι ο αδελφός-σας ήταν καρδιακός;».

Ο αδελφός-μου βέβαια δεν ήταν ποτέ καρδιακός κι εξ άλλου είχε πεθάνει από εγκεφαλική αιμορραγία.

Αργότερα με απομόνωσαν και μου έκαναν μια ένεση για να κοιμηθώ. Το άλλο πρωί με μετέφεραν στον εισαγγελέα. Μετά βίας στεκόμουν στα πόδια-μου, και χρειάστηκε να έρθουν να με ντύσουν δύο κρατούμενοι, γιατί όλο-μου το σώμα ήταν πρησμένο.

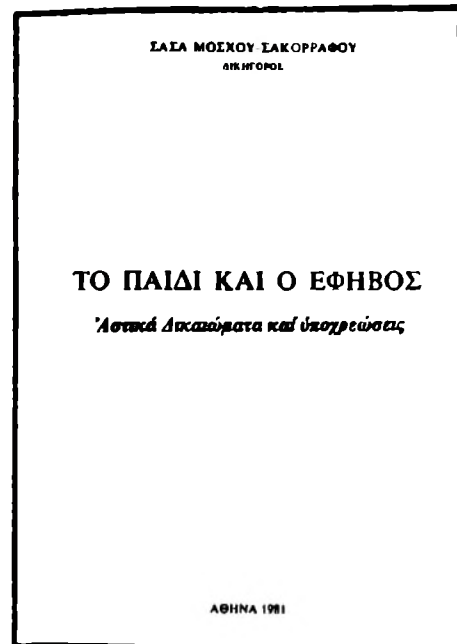
Ο εισαγγελέας ήταν πολύ ευγενικός κι αφού συνεννοήθηκε με το δικηγόρο-μου διάταξε την αποφυλάκισή-μου.

Όταν γύρισα στο σπίτι, έμαθα ότι οι αρχές είχαν κλείσει την εφημερίδα «Τζουμχουριέτ» γιατί είχε περιγράψει το θάνατο του αδελφού-μου.

Τον πήραμε από το νεκροτομείο και τον θάψαμε. Σχηματίστηκε μια σιωπηλή πομπή από εκατοντάδες προοδευτικούς διανοούμενους.

Θα ήθελα να μάθουν όλοι όσοι πιστεύουν στην ελευθερία και στη δημοκρατία πώς σκοτώθηκε ο Ιλάν Ερντόστ. Και όταν μεγαλώσει αρκετά, θα το διηγηθώ και στην κορούλα-του Τυρκυλέρ, που τόσο αγαπούσε. Και που θα ζησει ελπίζω σε μια καλύτερη, ελεύθερη Τουρκία.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ένα υπεύθυνο βιβλίο που αναφέρεται στο Δίκαιο του Παιδιού και του Έφηβου.

Κεντρική διάθεση:

ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ - Σόλωνος 72
Τηλ. 36.18.198, 36.15.440

πρ πτικη

Εφημερίδα κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής τάξης

ΓΕΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Συνέχεια από τη σελ. 16

θυναίης του Κεντρικού Καταστήματος.
δ) Τέλος, η κ. Μόνα Διαμαντίκου το Δεκέμβριο του 1975 χρηματοδοτήθηκε με δρχ. 1 εκ. με ασφάλεια ενέχυρο μετοχές της Εθνικής Τραπέζης.

Το Μάρτιο του 1978 της χορηγήθηκε και άλλο δάνειο της ίδιας μορφής δρχ. 2,7 εκ. χωρίς να έχει εξοφληθεί το προηγούμενο, κατά παράβαση των αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής.

Και τα δύο δάνεια σήμερα βρίσκονται στις καυστερήσεις και το συνολικό ύψος-τους με τους όκους (31-12-80) ανέρχεται σε δρχ. 5.900.000.

Η χρηματιστηριακή αξία των ενεχυριασμένων ετοχών της Εθνικής Τραπέζης δεν καλύπτει την απαίτηση και υπολείπεται κατά δρχ. 1,5 εκ. ουλάχιστον.

Με ποιά δικαίωμα ο Παπαθανασίου ζημίωνε την Τράπεζα; Γιατί, αν είχαν εκποιηθεί οι μετοχές εγκαίρως με τη λήξη των δανείων, δεν θα είχε προκύψει ζημιά. (Λεπτομέρεια αναμενόμενη: η Μόνα Διαμαντίκου στη Γεν. Συνέλευση των τόχων της 30-6-80 έπλεξε το εγκώμιο του Παπαθανασίου).

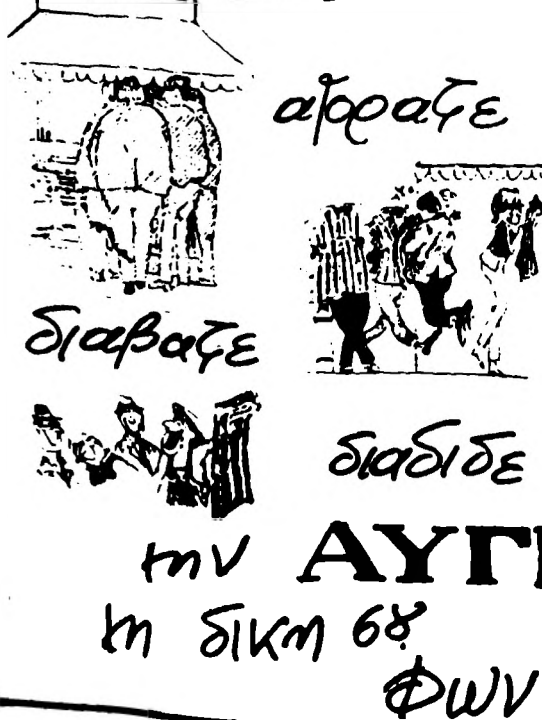
Τέλος, οι μέτοχοι θα μάθαιναν ότι:

Με το ποσόν της εγγραφής του Παπαθανασίου στο Ροταριανό όμιλο, το 1980 χρεώθηκαν τα Γενικά έξοδα της Τραπέζης.

Πέριση πήρε 43 χιλ. δρχ. αποζημίωση εκτός έδρας για τη μετάβασή-του στην Κρήτη το πενήνθ-μερο του Πάσχα, ήτοι 3 μέχρι 8-4-80.

Και οι μεν μέτοχοι φαίνεται ότι δεν ενδιαφέρονται για όλα αυτά, αφού χειροκροτάγαν όταν οι άνθρωποι του στρατηγού έδερναν στο Πολεμικό Μουσείο τους συνδικαλιστές της ΟΤΟΕ που τα κατάγγειλαν. Ο κ. Αβέρωφ όμως; Που εκτός από προϊστάμενος των ενόπλων δυνάμεων και του Μετοχικού Ταμείου Στρατού είναι τώρα και προϊστάμενος της ταλαιπωρης ελληνικής οικονομίας;

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

ΔΥΤΙΚΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ : ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

Η επιδημία απλώνεται με γρήγορο ρυθμό στην Δ. Ευρώπη. Μετά τους Ολλανδούς «Κράκερς», στην

Δ. Γερμανία, στην Αυστρία, την Δανία ή την Ελβετία παλιά εγκαταλειμμένα σπίτια καταλαμβάνονται από μερικούς περιέργους τύπους.

Οι τελευταίοι αρνούνται να πληρώσουν ενοίκιο στους ιδιοκτήτες και αρχίζουν να συμπεριφέρονται λες και τους ανήκουν τα σπίτια: Δουλεύουν με αξιοζήλευτη έφεση, ευρηματικότητα και φροντίδα για να τα επιδιορθώσουν και να τα εξοπλίσουν με έπιπλα, φως, νερό και όλα τα απαραίτητα.

Αν η αστυνομία θελήσει να τα εκκενώσει διαμαρτύρονται και αντιστέκονται. Σε λίγα λεπτά μαζεύονται από τα άλλα κατειλημμένα σπίτια μερικές εκατοντάδες άτομα στον τόπο της αστυνομικής επέμβασης, παρενόχλουν το έργο της αστυνομίας και όταν αυτό τελικά διεκπαιρεωθεί, συγκροτούν διαδηλώσεις στο κέντρο της πόλης όπου για αντίποινα σπάνε τις βιτρίνες των καταστημάτων. Η τελική κατάληξη είναι βίαιες συγκρούσεις.

Το ανησυχητικό είναι ότι οι τύποι αυτοί, λίγοι στην αρχή, αυξάνονται με μεγάλη ταχύτητα. Γύρω από τις πρώτες ομάδες κυρίως φοιτητών ή νεολαίων, συσπειρώνονται μαθητές, διανοούμενοι, εργαζόμενοι με χαμηλό εισόδημα, ξένοι εργάτες, οργανωμένοι και αυτόνομοι, γυναικείες ομάδες, ομοφυλόφιλοι, γκρούπες με επιστημονικό ή καλλιτεχνικό αντικείμενο δουλειάς κτλ.

Εύλογη ανησυχία προκαλεί επίσης το γεγονός ότι ο μέσος πληθυσμός, συμπεριφέρεται πολλές φορές φιλικά απέναντί-τους και τους εφοδιάζει με έπιπλα, τρόφιμα ή ακόμα και χρήματα, ενώ δυσανασχετεί με τις προσπάθειες της αστυνομίας να επαναφέρει την «τάξη».

Και το κυριότερο είναι ότι ενώ το μικρόβιο είναι μεταδοτικό, το φάρμακο δεν έχει βρεθεί μέχρι στιγμής και όλα τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν έφεραν αποτελέσματα αντίθετα από τα αναμενόμενα.

*Όταν η επιδημία
μεταδίδεται...*

του Στέλιου Κούλογλου

80.000 χωρίς στέγη

Στο Δ. Βερολίνο υπάρχουν σήμερα 170 συγκροτήματα κατοικιών (πολυκατοικίες) που έχουν ήδη καταληφθεί. Τον περασμένο Δεκέμβρη τα κατειλημμένα σπίτια δεν ήταν παρά ελάχιστα.

Δεν πρόκειται, φυσικά, για κάποια μόδα, αλλά για ένα κοινωνικό πρόβλημα με σοβαρές πολιτικοοικονομικές διαστάσεις που οδήγησε στην έκρηξη:

Πριν από 4 χρόνια η κυβέρνηση του Δ. Βερολίνου εκπόνησε και άρχισε να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα για τον «εκσυγχρονισμό της κατοικίας». Το σχέδιο πρόβλεπε το γκρέμισμα πολλών παλιών, παραδοσιακών — και αληθινά πολύ όμορφων — πολυκατοικιών και την αντικατάστασή-τους από τα σύγχρονα σπίτια-κουτιά.

Μέχρις εδώ η ιδέα ήταν, απόλυτα σύμφωνη με την καπιταλιστική λογική: Νέες επενδύσεις κεφαλαίου, γενναίες κρατικές επιδοτήσεις των ιδιωτικών φορέων που θα αναλάμβαναν μέρος του έργου, νέες θέσεις απασχόλησης, και απώτερος σκοπός ο πολλαπλασιασμός του ύψους των ενοικίων. Τα τελευταία σύμφωνα με ορισμένες νομοθετικές ρυθμίσεις παραμένουν πολύ χαμηλά (ακόμα και 100 μάρκα, δηλαδή 2.500 δρχ. το μήνα για ένα διαμέρισμα) στα παλιά παραδοσιακά σπίτια και γι' αυτό όχι επικερδή στους ιδιοκτήτες και ιδιαίτερα στις μεγάλες εταιρίες που έχουν αγοράσει προς εκμετάλλευση πολλές πολυκατοικίες.

Η εφαρμογή του εκσυγχρονιστικού προγράμματος είχε βέβαια τα θύματά της. Για να πάρουν οι ιδιοκτήτες την άδεια

να γκρεμίσουν τα σπίτια και να εισπρά-
ξουν την κρατική επιδότηση, έπρεπε να
παραμείνουν άδεια για ένα συγκεκριμένο
χρονικό διάστημα. Έτσι βρέθηκαν στο
δρόμο χιλιάδες ενοικιαστές που — πάντα
σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο — προβλε-
πόταν να εγκατασταθούν στα νεοκτισμέ-
να κτίρια.

Στο μεταξύ, όμως, μεσολάβησε κάτι όχι και τόσο περίεργο, και από ό,τι φαίνεται, όχι αποκλειστικό προνόμιο των «εγκέφαλων» που σχεδιάζουν τη ζωή-μας στην Ελλάδα: ο προϋπολογισμός του έργου αποδείχτηκε ανεπαρκής και χρειάζονται ούτε λίγο ούτε πολύ, άλλα 600 εκατομμύρια μάρκα (15 δισ. δραχμές) ακόμα για τη συνέχισή-του. Το ποσό αυτό, όπως είναι φανερό, δεν είναι καθόλου ευκαταφρόνητο, αλλά και αρκετά δυσεύρετο.

Το αποτέλεσμα ήταν το έργο να σταματήσει και να βρεθούν χωρίς σπίτι 80.000 περίπου άτομα την ίδια στιγμή που έμεναν άδειες 600 περίπου πολυκατοικίες...

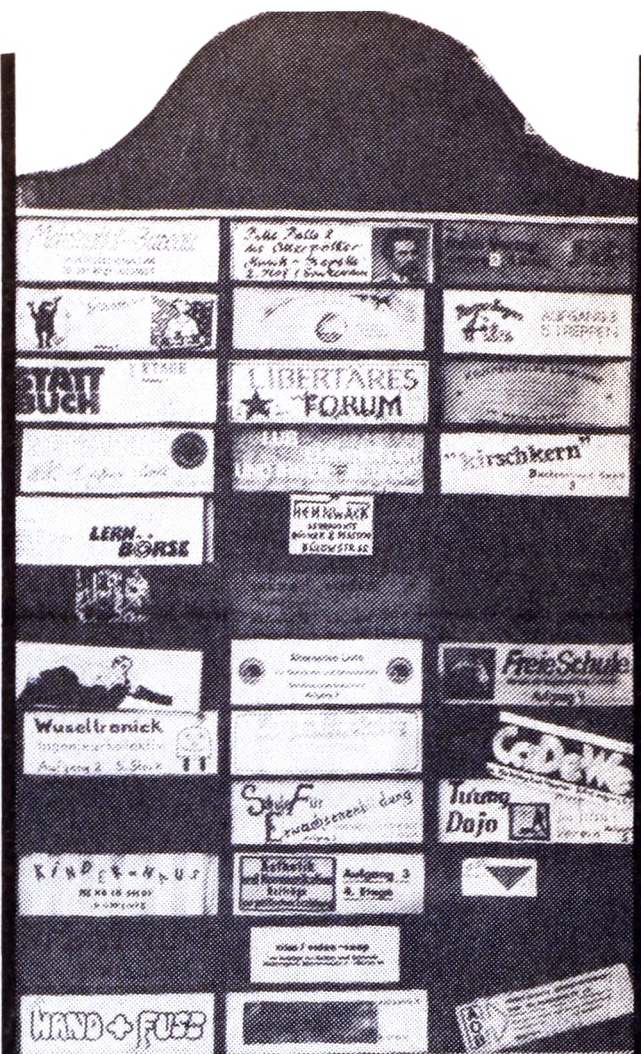
Αναζήτηση ενός νέου τρόπου ζωής

Θα ήταν ίσως μονόπλευρο να μέναμε όμως μόνο σ' αυτήν την «υλική» διάσταση του προβλήματος, που είναι βέβαια και η κυριότερη αιτία για την εμφάνιση του μαχητικού και πολυάριθμου κινήματος των καταλήψεων.

Η άλλη πλευρά, που δίνει εξ άλλου μία πρώτη εξήγηση για τη διεθνή διάσταση του νέου αυτού φαινομένου στις αναπτυσσόμενες καπιταλιστικές χώρες, είναι αυτή της αναζήτησης ενός *εναλλακτικού τρόπου ζωής και κοινωνικής δράσης*.

Είναι προφανές ότι ειδικά σ' αυτές τις χώρες αποθεώνεται το κυρίαρχο πρότυπο κοινωνικής συμπεριφοράς του σύγχρονου

Η κατάληψη μόλις έχει γίνει· δεν λείπουν οι πανηγυρισμοί.

Πίνακας με τα διάφορα τμήματα που λειτουργούν στο εργοστάσιο.

Εντατική δημιουργία

Ένα κατελιγμένο εργοστάσιο (που είχε σταματήσει να λειτουργεί) στο Μέρινγκνταμ, μια λαϊκή συνοικία του Βερολίνου, αποτελεί ένα από τα κέντρα του κινήματος.

Η έλλειψη μιας κεντρικής οργανωτικής δομής που να συνενώνει όλα τα σπίτια που έχουν καταληφθεί, καθόλου δεν σημαίνει ότι και σε κάθε επιμέρους μονάδα επικρατεί η προχειρότητα και η έλλειψη οργάνωσης. Στην πραγματικότητα συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο: όλα εκεί θυμίζουν την τυπική γερμανική «οργανωτικότητα».

Έτσι, στο παραπάνω εργοστάσιο λειτουργούν κανονικά και ταχτικά 30 (αριθμός τριάντα) τμήματα, μεταξύ των οποίων:

- Παιδικός σταθμός
- Σχολείο για σπαστικά και καθυστερημένα παιδιά
- Σχολείο μέσης εκπαίδευσης και ξένων γλωσσών
- Τμήματα προπαρασκευής για το Πανεπιστήμιο
- Ομάδα για την «απελευθέρωση της χειρωνακτικής δουλειάς»
- Κολεκτίβα επιστημόνων με θέμα την ηλεκτρονική και τα βίντεο
- Επιτροπή γυναικών
- Τμήμα Διεθνούς Αλληλεγγύης και εκμάθησης της γερμανικής γλώσσας στους ξένους εργάτες
- Γραφεία της τοπικής οργάνωσης των «πράσινων»
- Τμήμα κινηματογράφου και βίντεο
- Θέατρο
- Μπιραρία
- Τμήμα εκμάθησης «Τε Κβο Ντο», κορεάτικης πάλης (όπως το καράτε), για την αυτοάμυνα απέναντι στη βία και την αστυνομία.

Ένα έργοστάσιο κατειλημμένο, αλλά λίγο καλύτερα οργανωμένο από το ελληνικό κράτος...

«καταλαμβάνουμε κτίρια ηλικίας 100 ετών, σεβόμεστε μέχρι την τελευταία πέτρα-τους και δουλεύουμε πολύ για να τα ξαναφτιάξουμε...»

καπιταλισμού: η κατασκευή και η συνδυασμένη προβολή καταναλωτικών στόχων - ιδανικών και η προτροπή για συνεχή και περισσότερη δουλειά για την απόκτησή-τους· η επακόλουθη εξατομίκευση της συμπεριφοράς και η τρομερή αποξένωση ανάμεσα στους ανθρώπους που οδηγεί στις αυτοκτονίες από πλήξη και μοναξιά· η θυσία της φύσης και του περιβάλλοντος στο βωμό της τεχνολογικής προόδου και του ευκολότερου και μεγαλύτερου κέρδους, έστω και αν αυτό βάζει σε κίνδυνο τη ζωή εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων, όπως γίνεται με τα πυρηνικά εργοστάσια· η προσπάθεια απολιτικοποίησης και ιδεολογικής αποχαύνωσης των καταπιεζόμενων κοινωνικών τάξεων.

Με δυο λόγια, η τέλεια αλλοτρίωση των ανθρώπων και της εργασίας και, για όσους τολμήσουν ν' αμφισβητήσουν την εξουσία, η βίαιη κρατική καταστολή.

«Έχουμε πολλούς λόγους να κλάιμε και χωρίς τα δακρυγόνα σας». Το σύνθη-

μα αυτό των νέων της Δ. Γερμανίας και της Ελβετίας αποδίδει θαυμάσια την αντίθεση μέρους του πληθυσμού — και ιδιαίτερα της νεολαίας — με τα προβαλλόμενα πρότυπα κοινωνικής συμπεριφοράς που τους περιμένουν για όλη την υπόλοιπη ζωή-τους.

Από αυτή την άποψη το πρόβλημα της στέγης αποτελεί μια θαυμάσια «ευκαιρία»: συνδυάζει ένα συγκεκριμένο υλικό πρόβλημα που κινητοποιεί ένα μαζικό κίνημα, σε μια προσπάθεια αναζήτησης ενός διαφορετικού τρόπου ζωής.

Οι ομάδες που καταλαμβάνουν ένα σπίτι προσπαθούν ν' αντιμετωπίσουν από κοινού τα προβλήματά-τους. Προσφέρουν ο καθένας ό,τι μπορεί για τις οικονομικές ανάγκες και τα έξοδα ανάλογα με τα έσοδά-του. Καταμερίζουν εθελοντικά τις δουλειές που πρέπει να γίνουν για τις επιδιορθώσεις και την κανονική λειτουργία των σπιτιών. Συζητάνε συλλογικά τα προβλήματα που παρουσιάζονται ή προγραμματίζουν από κοινού τον τρόπο συμμετοχής-τους στη διαδήλωση της επόμενης μέρας ή γράφουν από κοινού το θεατρικό σκετς που θα παίξουν την επόμενη σε μια πολιτική συγκέντρωση. Βρίσκονται μαζί τα βράδια στο μεγάλο χώλ του σπιτιού ή στη μπυραρία κάποιου κατειλημμένου εργοστάσιου και διασκεδάζουν, τραγουδάνε, επικοινωνούν, δημιουργούν νέου τύπου σχέσεις μεταξύ-τους.

Φυσικά, δεν έχουν να προτείνουν ένα νέο κοινωνικό πρότυπο ή την ταχτική και τη στρατηγική της επανάστασης. Είναι, άλλωστε, γνωστό ότι σ' αυτές τις χώρες οι κάθε απόχρωσης κομμουνιστικές οργανώσεις φθίνουν όλο και περισσότερο — και γιατί δεν μπορούν να κατανοήσουν αυτά τα νέα κοινωνικά κινήματα που δεν είναι ταξινομημένα σε κάποιο κεφάλαιο του «διαλεκτικού και ιστορικού υλισμού» της Ακαδημίας Επιστημών της ΕΣΣΔ — αλλά και γιατί ο σοσιαλισμός με την παραδοσιακή ή «υπαρκτή» μορφή του αμφισβητείται εμπειριστικά και μαζικά.

Παρ' όλα αυτά αναπτύσσονται νέα ριζοσπαστικά κινήματα με αξιόλογο κοινωνικό υπόβαθρο, μαζικότητα και δυναμική, αναζητώντας, έστω και αυθόρμητα, ένα νέο κοινωνικό σύστημα. Είναι για όλα αυτά, που νομίζουμε ότι η ύπαρξή-τους είναι αξιολογική και ελπιδοφόρα...

Μόνο για γυναίκες...

ΕΡ: Γιατί μένετε μόνο γυναίκες εδώ;

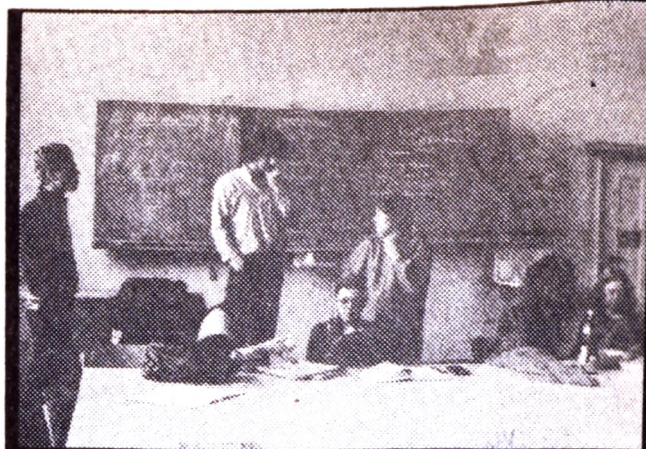
ΑΠ: Είμαστε ομοφυλόφιλες και ζητάμε κάποιο μέρος συντροφιάς και επικοινωνίας, χωρίς τις ενοχλήσεις και τις παρεμβολές που συνήθως δεχόμαστε.

ΕΡ: Μήπως όμως έτσι δημιουργείτε ένα «γκέτο»;

ΑΠ: Πιθανά, αλλά είναι το καλύτερο που μπορούμε σήμερα να κάνουμε.

ΕΡ: Πόσες κοπέλες μένετε εδώ;

ΑΠ: 16. Αναρωτιέμαι όμως αν ένας άνδρας μπορεί ποτέ να γράψει κάτι καλό για μας...

Σε ένα ελεύθερο σχολείο...

ΕΡ: Γιατί διαλέξατε να σπουδάσετε εδώ;

ΑΠ: Το παραδοσιακό σχολείο σε μαθαίνει ό,τι θέλει εκείνο, και καταπιέζει αντί να απελευθερώνει. Ενώ εδώ καθορίζουμε την ύλη από κοινού με τον καθηγητή, παρακολουθούμε αν θέλουμε και αν το θέμα μας ενδιαφέρει, συζητάμε ελεύθερα μεταξύ-μας, δεν υπάρχει ο φόβος και η καταπίεση.

ΕΡ: Τι ωράριο έχετε;

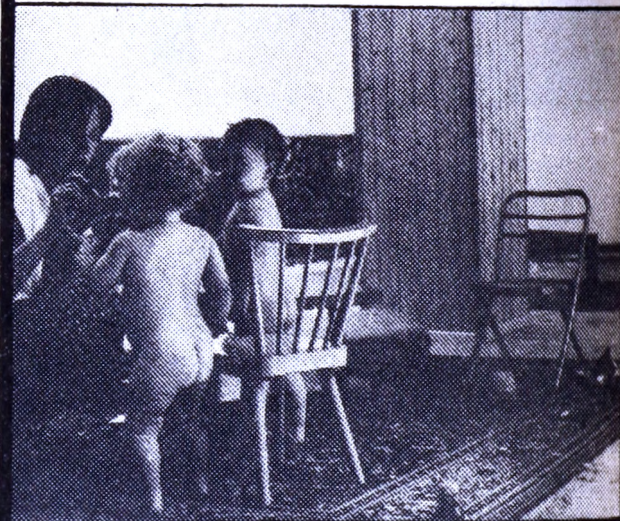
ΑΠ: 9 με 1 το πρωί και 5-8 το απόγευμα.

ΕΡ: Οι καθηγητές πληρώνονται, και πώς καλύπτονται τα έξοδα;

ΑΠ: Παίρνουν κάποιο μισθό, και τους πληρώνουμε εμείς, αφού το κράτος αρνείται να μας δώσει επιχορήγηση.

ΕΡ: Η «θητεία» σας εδώ αναγνωρίζεται από τις κρατικές αρχές;

ΑΠ: Όχι, αυτό είναι ένα πρόβλημα. Αλλά είναι θέμα προσωπικής επιλογής, τι θεωρεί καθένας πιο σημαντικό, να σπουδάσει σωστά ή επίσημα.

Επάνω: φωτογραφία από τον παιδικό σταθμό του εργοστάσιου.

Κάτω: όταν η «Σαχάρα» μετατρέπεται σε φυσικό περιβάλλον για τα παιδιά.

Δεν παλεύουμε μόνον για στέγη...

Η συζήτηση που ακολουθεί έγινε — πού αλλού; — σε ένα κατειλημμένο σπίτι με τον Thomas, εκδότη και αρχισυντάκτη της βδομαδιατικής εφημερίδας των καταλήψεων Instand-Besetzer post (ταχυδρομείο των καταλήψεων).

Με ένα πτυχίο αρχιτεκτονικής, ο Thomas εργάζεται για να ζήσει σαν ράφτης, όταν ένα σχέδιό-του σε έναν κρατικό διαγωνισμό για ένα παιδικό σταθμό άρεσε, αλλά απορρίφθηκε σαν δαπανηρό. «Δεν ήταν μια φυλακή, αλλά ένα ευχάριστο περιβάλλον για τα παιδιά», εξηγεί ο ίδιος. 10 χρόνια μετά θα υλοποιήσει την ιδέα-του: Μια έκταση 20.000 τ. μέτρων, κοντά

στο τείχος, (ονομαζόταν «Σαχάρα» επειδή ήταν έρημη) θα μεταμορφωθεί με δική-του πρόταση σ' ένα χώρο με πράσινο, ζώα και πολύ χώρο για τα παιδιά.

Από τα στελέχη του φοιτητικού κινήματος της Δ. Γερμανίας τη δεκαετία του '60 και τους πρωτοστάτες των καταλήψεων. Είχε την ιδέα και για την έκδοση της εφημερίδας. Η Besetzer Post, με 5.000 φύλλα κυκλοφορία τη βδομάδα, βρίσκεται σε κάθε κατειλημμένο σπίτι, σε κάθε μυρμαρία του Δ. Βερολίνου όπου συχνάζουν προοδευτικοί νέοι.

Υπεράσπιση ενός σπιτιού, από αστυνομική επίθεση.

Προσπάθεια νέας γραφής από την «Besetzer Post», την εφημερίδα των καταλήψεων.

ΕΡ: Πότε άρχισαν οι καταλήψεις;

ΑΠ: Δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη αρχή. Πριν από ενάμιση περίπου χρόνο ανακοινώθηκε ότι καταλήφθηκε ένα σπίτι, αλλά πολύ πιο πριν αρκετά σπίτια είχαν κατά καιρούς σιωπηλά καταληφθεί. Όμως η έκρηξη, η καινούργια αρχή, έγινε το Δεκέμβρη του '80, όταν η αστυνομία προσπάθησε ν' αδειάσει ένα σπίτι, διώχνοντας τα παιδιά που έμεναν μέσα. Αμέσως μετά άρχισε ένα είδος πόλεμου των δρόμων που κράτησε τέσσερα μερόνυχτα και πολύς κόσμος τραυματίστηκε ή πήγε φυλακή. Από τότε έχουμε κάτι σαν χιονοθύελλα. Το Δεκέμβρη υπήρχαν τριάντα σπίτια κατειλημμένα και σήμερα υπάρχουν 177 μόνο στο Βερολίνο. Εδώ, στο Κρόιτςμπεργκ, που είναι το κέντρο του κινήματος, έχουν καταληφθεί περίπου 60.

ΕΡ: Γιατί στο Κρόιτςμπεργκ;

ΑΠ: Είναι εδώ ένα γκέτο. Το 80% των κατοίκων είναι Τούρκοι, το 12% φρικιά¹ και το 8% κανονικός πληθυσμός. Αυτοί οι αριθμοί είναι κάτι σαν ωρολογιακή βόμβα που κάποτε σίγουρα θα εκραγεί.

Τα σπίτια είναι πολύ παλιά και οι ιδιοκτήτες-τους δεν τα επισκευάζουν. Και οι

άνθρωποι που ζουν εδώ έχουν περιθωριοποιηθεί από την κοινωνία και παρότι είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται συνέχεια, αισθάνονται ότι δεν έχουν κανένα μέλλον.

ΕΡ: Πόσος κόσμος κατοικεί σήμερα σε κατειλημμένα σπίτια;

ΑΠ: Περίπου 12.000.

ΕΡ: Έμαθα ότι συζητάτε πολύ μεταξύ-σας αν θα πρέπει να έχετε ή όχι σαν αίτημα τη νομιμοποίηση των κατειλημμένων σπιτιών.

ΑΠ: Ναι. Νομίζω ότι το αίτημα της νομιμοποίησης είναι λαθεμένο. Αν ένας ιδιοκτήτης έχει αφήσει κάποιο σπίτι άδειο, αυτό είναι αδικία και παρανομία. Και αν το καταλάβεις το νομιμοποιείς αυτόματα γιατί αυτό που απαγορεύεται, που είναι έγκλημα, είναι να υπάρχουν άνθρωποι που δεν βρίσκουν σπίτι να μείνουν. Συνεπώς η κατάληψη είναι μια πράξη ενάντια σε μια παρανομία.

ΕΡ: Τι κάνετε αν έρθει η αστυνομία ν' αδειάσει ένα σπίτι;

ΑΠ: Είναι τόσο απλό όπως όταν το καταλαμβάνεις. Αν δεν βγεις μόνος σε βγάζουν και δεν μπορείς να κάνεις πολλά πράγματα. Έχουμε βέβαια ένα σύστημα ειδοποίησης που σε 10 λεπτά μαζεύονται 200 - 300 δικά-

μας άτομα στο σπίτι που επιτίθεται η αστυνομία. Αλλά δεν είμαστε τόσο ισχυροί για να την νικήσουμε. Απλώς την παρεμποδίζουμε, δείχνουμε τη βιαιότητα του κρατικού μηχανισμού και προσπαθούμε να κάνουμε γνωστό το γεγονός στον κόσμο.

Βία και αντι-βία

ΕΡ: Πολλές εφημερίδες σας παρουσιάζουν σαν θιασώτες της βίας για τη βία. Εσύ τι πιστεύεις;

ΑΠ: Υπάρχουν διαφορετικά είδη βίας. Έχουμε π.χ. αυτήν της αστυνομίας ή των ιδιοκτητών και υπάρχει και η αντι-βία. Αυτή χρησιμοποιούμε εμείς και εγώ την αποδέχομαι. Δεν παίρνω μια πέτρα να την πετάξω χωρίς λόγο. Αλλά όταν οι νέοι έχουν ν' αντιμετωπίσουν μια αστυνομία που τους φέρεται αφάνταστα βάνουσα δεν έχουν τίποτε άλλο να κάνουν παρά ν' αντισταθούν. Είδα την αστυνομία να χτυπάει ανθρώπους του Ερυθρού Σταυρού. Όπως επίσης είδα ανθρώπους που ποτέ δεν φανταζόμουν να πετάνε πέτρες: κορίτσια, παιδιά, πασιφιστές.

ΕΡ: Υπάρχουν άνθρωποι στη φυλακή ή βαριά τραυματισμένοι;

ΑΠ: Σε κάθε σύγκρουση με την αστυνομία έ-

χουμε πολλούς τραυματισμούς. Επίσης από το Δεκέμβρη μέχρι τώρα έχουνε πάει στη φυλακή πάνω από 620 άτομα, με ποινές που φτάνουν μέχρι 1,5-2 χρόνια φυλακή, με κατηγορίες ότι πέταξαν μια πέτρα, ή προσπάθησαν ν' απελευθερώσουν κάποιον που είχε συλλάβει η αστυνομία.

Πολιτικές τάσεις

ΕΡ: Τι πολιτικές τάσεις υπάρχουν στο κίνημα;

ΑΠ: Είναι άνθρωποι που έχασαν την εμπιστοσύνη-τους στην κυβέρνηση και τα παραδοσιακά κόμματα και αγωνίζονται για τα δικαιώματά-τους παίρνοντας τα πράγματα στα χέρια-τους. Μπορεί ν' ανήκουν σε διαφορετικά κόμματα: Άκουσα ότι σ' ένα κατελιμμένο σπίτι υπάρχει κάποιος απ' το φιλελεύθερο κόμμα και το ίδιο άκουσα για μέλη του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος. Φυσικά υπάρχουν ιδεολογικές διαφορές αλλά αυτό μέχρι τώρα δεν εμποδίζει την κοινή δράση.

ΕΡ: Ποιά είναι η γνώμη-σου για την πολιτική κατάσταση μετά τις εκλογές;

ΑΠ: Δεν ενδιαφέρομαι και πολύ. Νομίζω ότι δεν θα έχουμε μεγάλες διαφορές αν σχηματιστεί κυβέρνηση χριστιανοδημοκρατική ή σοσιαλδημοκρατική². Οι πρώτοι είναι δεξιοί και φασιστοειδείς και είναι ένας φανερός εχθρός. Από την άλλη μεριά, οι σοσιαλδημοκράτες δεν είναι τόσο φανεροί και αυτό μας δυσκολεύει. Πιστεύω ότι η αλληλεγγύη και η ενότητα μας δυναμώνει αν έχουμε ν' αντιμετωπίσουμε έναν καθαρό εχθρό.

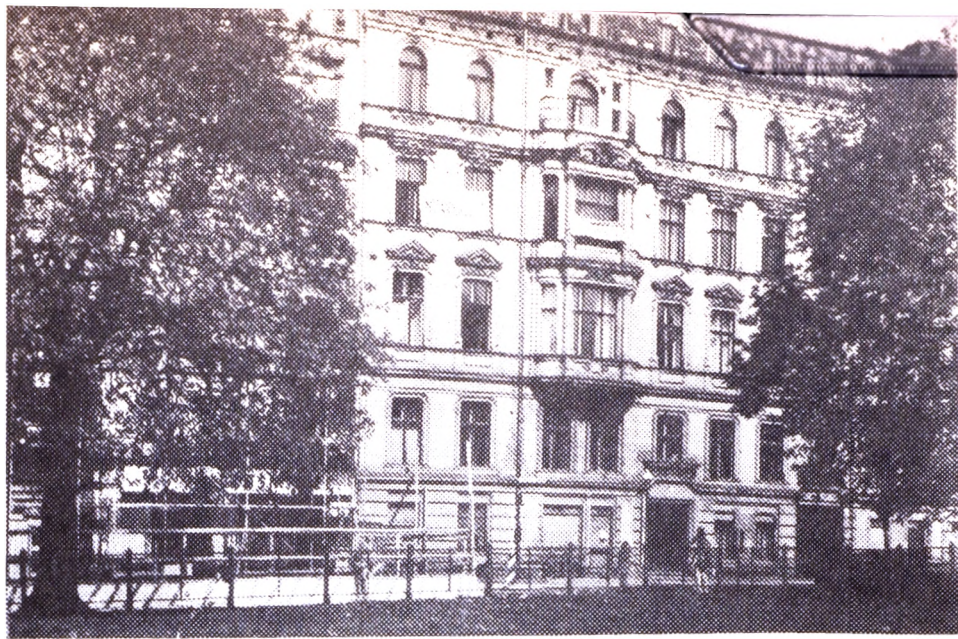
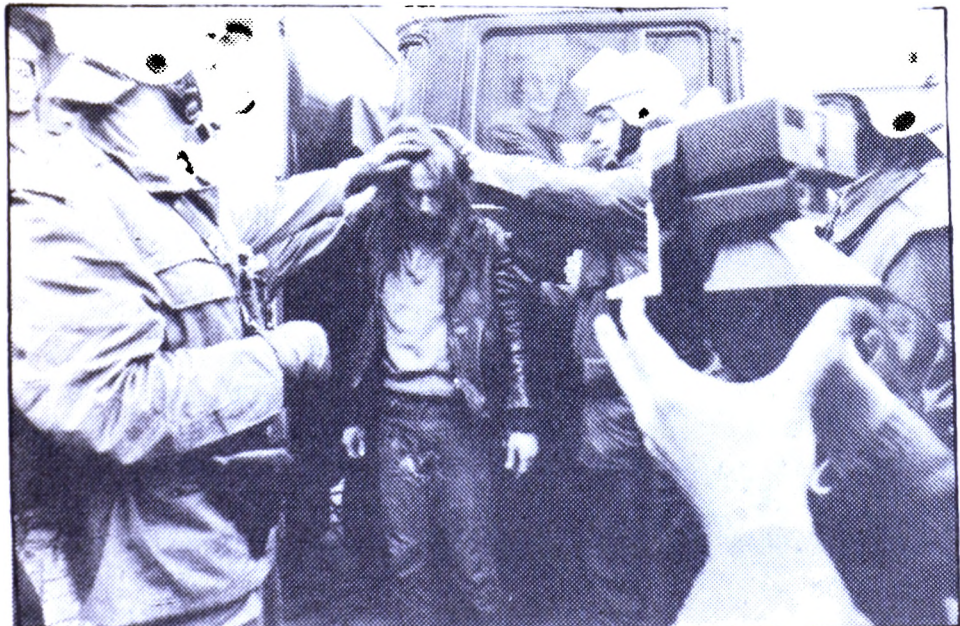
ΕΡ: Ναι, αλλά στην περίπτωση που οι χριστιανοδημοκράτες σχηματίσουν κυβέρνηση, τα πράγματα δεν θα σκληρύνουν;

ΑΠ: Πιθανά, αλλά σ' οποιαδήποτε περίπτωση είναι εντελώς απίθανο να επιχειρήσουν ν' αδειάσουν 20 ή 30 σπίτια. Κάτι τέτοιο θα έχει τρομερό αντίκτυπο και θα γίνουν πολύ μεγάλες φασαρίες.

ΕΡ: Πώς είδες το αποτέλεσμα της ΑΛ³;

ΑΠ: Πολύ καλό. Η ΑΛ είναι πολύ συγγενής με μας. Είναι άνθρωποι από τη βάση που δουλεύουν στη βάση, τους δρόμους και τις συνοικίες και μένουν και αυτοί σε κατελιμμένα σπίτια. Νόμισαν ότι είναι καλό να πάνε στο κοινοβούλιο. Εγώ δεν πιστεύω στον κοινοβουλευτισμό, βρίσκω ότι παίζεται το ίδιο παιχνίδι σε βάρος-μας εδώ και πολλά χρόνια. Αλλά αποδέχομαι τον τρόπο που βλέπει

Ποιός θα ήθελε αυτή τη θέση μπροστά στις κάμερες των αστυνομικών;

Σπίτια σαν κι αυτό ετοιμάζονται να κατεδαφιστούν.

το θέμα η ΑΛ. Ίσως μπορέσουν να δείξουν στον κόσμο τις αντιφάσεις του συστήματος και του κοινοβουλευτισμού. Αυτό νομίζω πως είναι και το θετικότερο σημείο από την εκλογή-τους.

Από οργάνωση: μηδέν

ΕΡ: Υπάρχει κάποια οργάνωση στο κίνημα;

ΑΠ: Δεν υπάρχει κανένας τύπος οργάνωσης, τουλάχιστον με την παραδοσιακή έννοια. Γίνεται ταχτικά μια Συνέλευση όλων αυτών που έχουν καταλάβει σπίτια. Επίσης λειτουργούν και 2-3 επιτροπές με ειδικές αρμοδιότητες, όπως π.χ. τη μελέτη του προβλήματος της κατοικίας, την υποβολή προτάσεων κτλ.

Πάντως αυτό είναι ένα μεγάλο πρόβλημα, γιατί το κίνημα δεν μπορεί ν' αμυνθεί αποτελεσματικά και ν' αντιδρά συντονισμένα, ούτε ν' αντιπροσωπευθεί στις επαφές με τις αρχές.

ΕΡ: Υπάρχει συντονισμός σε κάθε ξεχωριστή περιοχή;

ΑΠ: Ναι, σε κάθε τετράγωνο πολυκατοικιών υπάρχει από παλιά μια στοιχειώδης μορφή οργάνωσης. Βέβαια είναι αναγνωρισμένη από το κράτος αλλά αυτό δεν είναι κακό.

ΕΡ: Σ' αυτήν όμως δεν παίρνουν μέρος μόνο αυτοί που έχουν κάνει καταλήψεις...

ΑΠ: Όχι. Συμμετέχουν όλοι οι κάτοικοι του τετραγώνου γιατί έχουν τους ίδιους εχθρούς.

ΕΡ: Δηλαδή μπορούμε να πούμε ότι οι γείτονές-σας και γενικότερα ο κόσμος εδώ στο Βερολίνο σας συμπαράστέκεται;

ΑΠ: Βέβαια. Νομίζω ότι μερικές φορές τους φαινόμαστε πολύ ριζοσπαστικοί, αλλά βασικά οι σχέσεις-μας πάνε όλο και καλύτερα από τότε που άρχισαν οι καταλήψεις, γιατί οι

ιδιοκτήτες νοικιάζουν πιο εύκολα τα σπίτια-τους από παλιότερα μιας και αλλιώς φοβούνται ότι θα καταληφθούν.

Επίσης βλέπουν ότι δουλεύουμε σκληρά για να ξαναφτιάξουμε τα σπίτια ώστε να γίνουν κατοικίσια και αυτό το εκτιμούν πολύ. Τα περισσότερα έπιπλα που έχουμε, όπως και τρόφιμα, μπογιές, ξύλα κτλ., μας τα έχουν δώσει οι γείτονες, ο απλός κόσμος. Έχω να δω τέτοια συμπαράσταση πάνω από 10 χρόνια. Δεν υπήρχε τόση ούτε με το αντιπυρηνικό κίνημα, ούτε με το φοιτητικό, ούτε με το γυναικείο.

Τα κοινόβια

ΕΡ: Πιστεύεις ότι το κίνημά-σας πέρα από το κίνητρο της στέγης εκφράζει μια προσπάθεια υλοποίησης ενός νέου τρόπου ζωής;

ΑΠ: Φυσικά, σου είπα ότι αυτό το κίνημα δεν είχε συγκεκριμένη αρχή. Υπάρχουν άνθρωποι που έκαναν καταλήψεις πριν 10-15 χρόνια. Εγώ ζω σε κατελιμμένο σπίτι εδώ και 13 χρόνια, και πολλοί από αυτούς τους ανθρώπους πρωτοστάτησαν στο τωρινό ξέσπασμα μαζί με τους φοιτητές και άλλο κόσμο που αγωνίζεται σήμερα μαζί-μας.

Μέσα από τις καταλήψεις λοιπόν εκφράζονται όλα τα προβλήματα της ζωής. Αγωνιζόμαστε όχι απλά για κάποια σπίτια αλλά για μεγάλα διαμερίσματα με 9 ή 10 δωμάτια, όπου μπορούμε να ζούμε συλλογικά και να έχουμε πολιτική δράση όλοι μαζί. Ένα τέτοιο κοινόβιο είχαμε κάνει παλιότερα σ' ένα κατελιμμένο εργοστάσιο.

ΕΡ: Ποιές είναι οι εμπειρίες-σου από τα κοινόβια;

ΑΠ: Έχω και καλές και κακές εμπειρίες. Αν

Μια συνηθισμένη βραδιά στο Α. Βερολίνο.

Διαδήλωση στο Κρόιτςμπεργκ.

Η αστυνομία έχει ήδη εισβάλει· οι ένοικοι κάνουν παθητική αντίσταση.

αρχίσουμε από τις τελευταίες, υπάρχει νομίζω ένας κίνδυνος όταν ζεις σε κοινόβια και γενικότερα ομαδικά: να χάσεις την προσωπικότητά-σου. Μπορεί να αισθάνεσαι καλά, να είσαι με τους φίλους-σου, αλλά να μην κάνεις τίποτα για να καλυτερεύσεις τον εαυτό-σου και να ξεπεράσεις τα ελαττώματά-σου. Έτσι η προσωπική-σου ανάπτυξη είναι εξαρτημένη από αυτήν της ομάδας και τελικά νομίζω ότι σταματάει.

Ένας ακόμα κίνδυνος είναι να χάσεις την επαφή-σου με την πραγματικότητα. Ζεις σ' ένα ελεύθερο αλλά κλειστό προς τα έξω κόσμο και πολλές φορές αυτό είναι σαν ναρκωτικό ή σαν να ζεις στο διάστημα. Νομίζεις ότι αυτά που σκέπτεσαι εσύ τα πιστεύει και όλος ο κόσμος.

Υπάρχουν βέβαια και πολλά θετικά. Έζησα 6-7 χρόνια σε κοινόβιο. Είχαμε πολιτική δράση, κάναμε θέατρο στους δρόμους, βγάλαμε μια εφημερίδα κτλ. Φυσικά είμαστε πιο δυνατοί όταν αντιμετωπίζαμε την αστυνομία ή την κυβέρνηση παρά τώρα που μένω μόνος. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι τώρα είμαι πολιτικά ανενεργός.

Νέες ανθρώπινες σχέσεις

ΕΡ: Το κίνημά-σας δεν είναι ένα τοπικό φαινόμενο· παρόμοια πράγματα γίνονται και τ' άλλες χώρες. Έχεις κάποια εξήγηση για το — διεθνές πια — κίνημα των ημερών-ιας;

ΑΠ: Είναι δύσκολο ν' απαντήσω. Ας δούμε ποιοι συμμετέχουν σ' αυτά τα κινήματα. Είναι οι φοιτητές, η νεολαία, και αυτό είναι ένα

κριτήριο: είναι ένα κίνημα ενάντια στο κατεστημένο και στην καταστροφή του κόσμου από τη φιλοσοφία να κερδίζεις περισσότερα λεφτά για να ξεδεύεις περισσότερα, όπως απαιτούν οι ανάγκες του καπιταλισμού. Σε τελευταία ανάλυση πρόκειται για ένα αντικαπιταλιστικό κίνημα. Και, στις καταλήψεις αυτό είναι καθαρό, γιατί η ατομική ιδιοκτησία είναι χαρακτηριστική για τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής.

ΕΡ: Ναι, αλλά νομίζω ότι η ιδιοκτησία κάποιων σπιτιών δεν είναι το γνώρισμα του σύγχρονου καπιταλισμού...

ΑΠ: Φυσικά υπάρχουν και γενικότερες διαστάσεις: η αντίθεση με την καταναλωτική μανία και το κυνήγι του χρήματος που δεν φέρνει την ευτυχία. Είναι ένας τρόπος ζωής που δεν μπορεί ν' αποδεχτεί και ν' ανεχτεί άλλο η νεολαία. Για παράδειγμα, η πολιτική του εκμοντερνισμού της κατοικίας εφαρμόζεται με το γκρέμισμα των παλιών και το κτισίμο νέων σπιτιών. Αυτό φαίνεται καλό αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι: τα παλιά σπίτια διατηρούνται ακόμα και για την ανακαίνισή-τους θα χρειαζόταν λιγότερη προσπάθεια και πιο λίγα χρήματα.

Αλλά βλέπεις οι καπιταλιστές τα γκρεμίζουν για να επιδοτηθούν από το κράτος και να χτίσουν νέα με πολύ ακριβότερα ενοίκια. Αυτή είναι η λογική του καπιταλισμού. Και οι άνθρωποι καλούνται να δώσουν όλες-τους τις δυνάμεις και την προσωπικότητά-τους για τα υλικά αγαθά.

Έχουμε καταλάβει σπίτια ηλικίας 100 και πάνω χρόνων και σεβόμαστε και την τελευ-

ταία πέτρα-τους. Προσπαθούμε να τα ξαναφτιάξουμε χωρίς ν' αλλοιώσουμε τον παραδοσιακό-τους χαρακτήρα. Και αυτός είναι ένας ακόμα λόγος για τη συμπαράσταση που μας δείχνουν οι παλιότερες γενιές. Γιατί τα παλιά σπίτια τους θυμίζουν την ιστορία και τις παραδόσεις-τους.

ΕΡ: Αυτό το σπίτι που είμαστε τώρα είναι κατειλημμένο;

ΑΠ: Ναι.

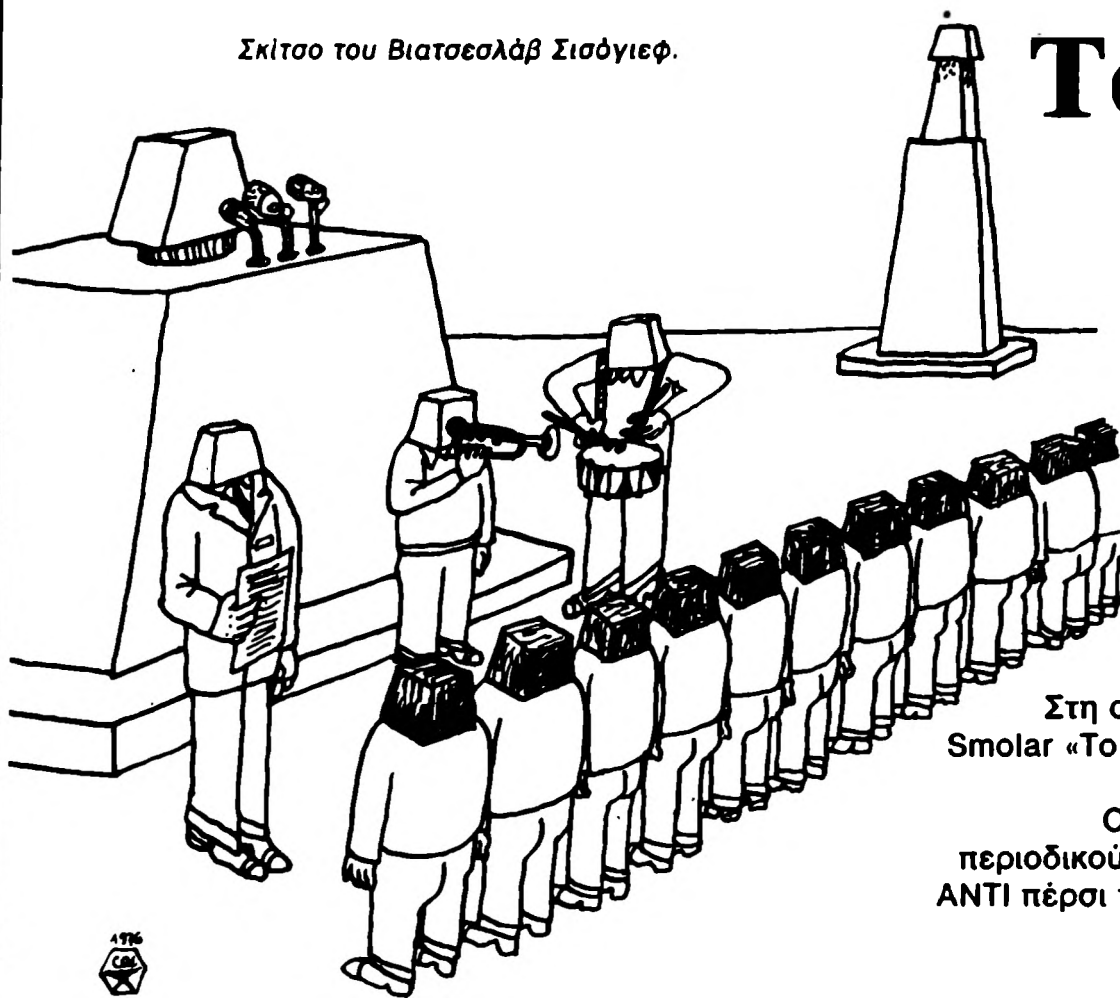
ΕΡ: Είδα πολλούς Τούρκους να μένουν εδώ...

ΑΠ: Ναι, ακόμα και ο διαχειριστής-μας είναι Τούρκος. Αν δεν είναι φασίστες αλλά προοδευτικοί και αριστεροί, ζούμε καλά και προσπαθούμε να συσφίξουμε τις σχέσεις-μας. Μας καταλαβαίνουν και τους καταλαβαίνουμε πολύ καλά. Έχουμε βλέπεις κοινούς εχθρούς...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. «Φρικιά»: Η έννοια στα ελληνικά έχει πολιτογραφηθεί διαφορετικά. Στη Δ. Γερμανία χαρακτηρίζονται έτσι οι νέοι που με κάθε τρόπο αρνούνται να ενταχθούν στο κοινωνικό σύστημα.
2. Η συνέντευξη έγινε στα μέσα του Μάη, αμέσως μετά τις εκλογές. Στο μεταξύ, οι χριστιανοδημοκράτες αντικατέστησαν στην κυβέρνηση το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα και όντως τα πράγματα σκλήρυναν, με αποτέλεσμα τις πρόσφατες συγκρούσεις που απασχόλησαν και τον ελληνικό Τύπο.
3. AL (Alternative Liste): Η οργάνωση των πράσινων του Δ. Βερολίνου. Πήρε 7,5% και 120.000 ψήφους στις βουλευτικές εκλογές της πόλης, το Μάη του '81.

Το Παλιό Καθεστώς και η Επανάσταση στην Πολωνία

του Alexander Smolar

Στη συνέχεια δημοσιεύουμε το α' μέρος από το άρθρο του Alexander Smolar «Το Παλιό καθεστώς και η επανάσταση στην Πολωνία», που έγραψε ειδικά για το ANTI.

Ο συγγραφέας του άρθρου είναι γνωστός στους αναγνώστες του περιοδικού από τη συμμετοχή-του στο διεθνές συμπόσιο που οργάνωσε το ANTI πέρσι τον Νοέμβρη, με θέμα «Λαϊκές Δημοκρατίες: Φύση της Εξουσίας και Λειτουργία της Κοινωνίας».

Το β' μέρος του άρθρου θα δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος.

Οπως όλα τα μεγάλα κοινωνικά κινήματα, κι αυτό που συγκλονίζει την Πολωνία δεν είναι κατανοητό σε μια μόνο διάσταση ούτε είναι δυνατό να απλουστευθεί σε μια μόνο φόρμουλα. Μπορούμε να το δούμε σαν επανάσταση — την πρώτη πραγματικά εργατική επανάσταση της ιστορίας — ή σαν ένα κίνημα ειρηνικής μεταρρύθμισης. Είναι δυνατό να υπογραμμίσουμε τις πολιτικές και θρησκευτικές-του επιπτώσεις.

Μπορούμε να επιμεινουμε στον ταξικό χαρακτήρα ή να το θεωρήσουμε σαν ένα δημιούργημα ολόκληρης της κοινωνίας. Μπορούμε να το ορίσουμε σαν μια σύγκρουση ανάμεσα στους εργάτες και το Κράτος - εργοδότη ή ανάμεσα στο έθνος και μια καινούρια Ταγκόβιτσα*.

Οι παρατηρήσεις που ακολουθούν, δεν θα μπορούσαν, λοιπόν, να έχουν την αξίωση συνολικής παρουσίας του γεγονότος. Λειτουργούν σε ένα μόνο επίπεδο: εκείνο των σχέσεων ανάμεσα στο κόμμα- κράτος και την πολωνική κοινωνία.

Δεν πρόκειται μόνο για τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στην Αλληλεγγύη και την Κυβέρνηση. Πρόκειται, κυρίως, για τις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται μέσα στα εργοστάσια και στην ύπαιθρο. Αυτές οι διαπραγματεύσεις συνοδεύονται από γυμνάσια του πολωνικού στρατού και ξένων στρατευμάτων, από απεργίες και προκλήσεις, από διαδοχικές συγκρούσεις στο χείλος της αβύσσου. Τείνουν να περιγράψουν ένα νέο πολιτικό σύστημα, που θα ανταποκρινόταν ταυτόχρονα στις απαιτήσεις της κοινωνίας και σ' εκείνες των κυρίαρχων ομάδων και της Μόσχας.

Ο στόχος είναι κυρίως να εμποδιστεί η έκρηξη δυσαρέσκειας κάθε ενός απ' αυτούς τους παράγοντες. Η πολωνική επανάσταση μέχρι σήμερα αυτοσυγκρατείται. Οι καθημερινές προκλήσεις, οι εξωτερικές πιέσεις και εντάσεις, οι δυναμικές εκδηλώσεις, δεν θα πρέπει να οδηγήσουν σε μια μαζική χρήση δύναμης. Γιατι αυτό θα είχε τραγικές συνέπειες για τον πολωνικό λαό.

Τα γεγονότα των περασμένων μηνών και οι αλλαγές που παρακολουθούμε είναι το αποτέλεσμα και η συνέχιση της διαδικασίας αποσοβιοποίησης, που ξεκίνησε το 1956 και συνεχίστηκε ως τώρα με επιταχύνσεις και πιασμούς. Τα καλοκαίρι του 1980, έδειξε την κορύφωση της αντίφασης ανάμεσα στη λογική του σοβιετικού συστήματος που επιβλήθηκε στην Πολωνία μετά τον πόλεμο και τις πραγματικές δυνατότητες μιας εξουσίας, που η κοινωνική πίεση περιορίζει συνεχώς.

Εκδημοκρατισμός και φιλελευθεροποίηση

Αυτές οι δυο έννοιες παίζουν ένα σημαντικό ρόλο σε κάθε περιγραφή πολιτικών αλλαγών, που έχουν συμβεί σε χώρες με αυταρχικό ή απολυταρχικό καθεστώς. Περιγράφουν διαδικασίες που γενικά θεωρούνται θετικές. Η σημασία-τους είναι αρκετά α-

σαφής. Μερικές πολιτικές εξελίξεις άλλοτε θεωρούνται δείγματα φιλελευθεροποίησης και άλλοτε εκδημοκρατισμού.

Οι αιτίες της παρεξήγησης είναι πολλές. Μερικές οφείλονται στην πολυπλοκότητα των σχέσεων ανάμεσα στη δημοκρατική και τη φιλελεύθερη παράδοση. Αρχικά πολύ διαφορετικές ή ακόμα και ριζικά αντίθετες (ο Σατωμπριάν είναι φιλελεύθερος μοναρχικός, οι Ιακωβίνοι είναι δημοκράτες) αυτές οι παραδόσεις πλησίασαν και μάλιστα ενώθηκαν στο ιδανικό ενός σύγχρονου δημοκρατικού κράτους. Στις μέρες-μας, η έννοια της δημοκρατίας κυριαρχεί στον κοινωνικό συμβολισμό. Έσπρωξε στο περιθώριο το φιλελευθερισμό, ο οποίος όμως διαπερνά τη δυτική αντίληψη για τη δημοκρατία.

Αν και είναι δύσκολο να διαστείλουμε τις δυο αυτές παραδόσεις — τη φιλελεύθερη και τη δημοκρατική — οι αξίες που υπενθυμίζουν και οι επιθυμίες που εκφράζουν παραμένουν διαφορετικές. Δημοκρατία σημαίνει ότι το σύνολο των πολιτών πρέπει να κατέχει την εξουσία, άμεσα ή έμμεσα, μέσα από μια αντιπροσώπευση. Ο Φιλελευθερισμός δεν ορίζει ποιός πρέπει να κατέχει την εξουσία, αλλά πώς η τελευταία πρέπει να ασκείται. Ενδιαφέρεται για τα όρια της κρατικής εξουσίας, τόσο της δημοκρατικής όσο και της αυταρχικής. Εδώ δεν πρόκειται τόσο για το μηχανισμό λήψης αποφάσεων στο δημόσιο τομέα, όσο για τα όρια αυτού του τομέα, προς το συμφέρον του ατόμου και της κοινωνίας.

Στις μέρες-μας στη Δύση, παρατηρούμε την πρόοδο των φιλελευθέρων - συντηρητικών πολιτικών εκπροσώπων και ιδεών. Ο Ρήγκαν, η Θάτσερ, ο Μίλτον Φρήντμαν ή ο Ιρβιν Κρίστελ υπερασπίζονται ένα φιλελεύθερο πρόγραμμα περιορισμού του ρόλου του κράτους. Από την άλλη μεριά, η παραδοσιακή αριστερά ενδιαφέρεται περισσότερο για τον εκδημοκρατισμό παρά για τη φιλελευθεροποίηση. Πιστεύει ότι μια μερική εθνικοποίηση της οικονομίας θα βοηθούσε να λυθούν πολλά κοινωνικά προβλήματα. Από το 1968, ένα τμήμα της αριστεράς, περιθωριακό αλλά γεμάτο ιδέες, προσπαθεί να συνθέσει τις δημοκρατικές και φιλελεύθερες παραδόσεις μέσα στην έννοια της αυτοδιαχείρισης.

Η διάκριση ανάμεσα στις φιλελεύθερες και στις δημοκρατικές παραδόσεις είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για να περιγράψουμε την πολιτική εξέλιξη των χωρών, που η μοίρα απομάκρυνε κι από το φιλελευθερισμό κι από τη δημοκρατία. Οι αλλαγές που σημειώνονται σ' αυτές τις χώρες ακολουθούν δύο διαφορετικούς άξονες, εκείνον της δημοκρατίας κι εκείνον του φιλελευθερισμού. Η πρόοδος ή τα πιασμοί πάνω στον ένα από αυτούς τους άξονες δεν συνοδεύονται αναγκαστικά από ανάλογες εξελίξεις προς την ίδια κατεύθυνση πάνω στον άλλο.

Φιλελευθεροποίηση σημαίνει συνήθως έναν αυτοπεριορισμό της εξουσίας (όπως π.χ. στη Βραζιλία, τα τελευταία χρόνια). Εκδημοκρατισμός είναι συνήθως μια διαδικασία που ελέγχεται από τις αρχές.

Νομίζω όμως ότι μπορούμε να μιλάμε για φιλελευθεροποίηση, κάθε φορά που η κρατική εξουσία περιορίζει τον έλεγχο-της πάνω στο άτο-

μο και πάνω στην κοινωνία.

Είναι δυνατό να έχει πάρει το κράτος την πρωτοβουλία. Είναι επίσης δυνατό να έχει επιβληθεί από την κοινωνική πίεση. Η φιλελευθεροποίηση μπορεί να συμβεί με ίσες πιθανότητες στην πολιτική ζωή και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή.

Κατά τον ίδιο τρόπο υπάρχει εκδημοκρατισμός κι αυτό ανεξάρτητα από τη θέληση των αρχών — κάθε φορά που αυξάνεται ο αριθμός εκείνων που έχουν το δικαίωμα και τη δυνατότητα να αποφασίζουν και να επηρεάζουν τις αποφάσεις που αφορούν τις κοινωνικές υποθέσεις.

Η Πολωνία χθές: αποσοβιετοποίηση με τη φιλελευθεροποίηση

Η πρώτη προσπάθεια αποσοβιετοποίησης στην Πολωνία παρά λίγο να τελειώσει τραγικά, όπως στην Ουγγαρία και στην Τσεχοσλοβακία.

Το 1956 στην Πολωνία έμοιαζε με την Ουγγρική εξέγερση. Η Πολωνική κοινωνία είχε την ίδια στάση απέναντι στο καθεστώς και στη Σοβιετική Ένωση. Τον Ιούνιο χρειάστηκε να σταλούν τα τανκς εναντίον των εργατών του Πόζναν (όπως μερικούς μήνες αργότερα εναντίον των εργατών της Βουδαπέστης).

Στην Πολωνία — όπως και στην Ουγγαρία — αλλά σε μικρότερο οπωσδήποτε βαθμό — τα όργανα ελέγχου (η λογοκρισία και η αστυνομία) αποσυντέθηκαν. Το Κ.Κ. έγινε σε μεγάλο βαθμό ένα φάντασμα, ο πληθυσμός αμφισβητούσε την εξάρτηση της Πολωνίας από την ΕΣΣΔ.

Πολλοί παράγοντες συμβάλλαν για να μην έχει τραγική κατάληξη ο Πολωνικός Οκτώβρης. Οι αναμνήσεις του πολέμου και της εξέγερσης της Βαρσοβίας ήταν ένα σκληρό μάθημα ρεαλισμού για τους Πολωνούς, που τους έσπρωχνε να αναζητήσουν το δυνατό και να εγκαταλείψουν το ευκαίριο.

Σημαντική επίσης — όπως και στην άνοιξη της Πράγας — ήταν η ευαισθητοποίηση των μελών της ηγεσίας του κόμματος, που προσπαθούσαν να κάνουν το καθεστώς λίγο πιο ανθρώπινο. Τους έσπρωχναν προς αυτή την κατεύθυνση τόσο οι ιδεολογικές πεποιθήσεις της πρώτης γενιάς των κομμουνιστών, όσο και η επιθυμία-τους να ριζωθούν στην κοινωνία.

Η πίεση της κοινωνίας για να δημιουργηθούν συνθήκες ζωής πιο ανθρώπινες, να αυξηθεί η προσωπική ασφάλεια και να εξαφανιστούν τα ταπεινωτικά σύμβολα της έλλειψης κυριαρχίας του κράτους και του έθνους, συμβάδιζε με την επιθυμία ενός περιορισμένου εκδημοκρατισμού που έτρεφαν οι Αρχές. Χάρη σ' αυτό, ορισμένες θεσμικές και προσωπικές αλλαγές έγιναν έγκαιρα και η πίεση εκτονώθηκε.

Μερικές από αυτές τις αλλαγές αντιστοιχούσαν με ό,τι συνέβαινε γενικά στο σοβιετικό στρατόπεδο. Εγκαταλείφτηκε η πολιτική μαζικής καταπίεσης και επανεδραιώθηκε η νομιμότητα. Άλλες μεταβολές επιβλήθηκαν από την κοινωνία ή αποφασίστηκαν από την εξουσία με το σκοπό να δημιουργηθεί ένα κοινωνικό στήριγμα.

Επιτράπηκε η αποκολεκτιβοποίηση της αγροτικής παραγωγής. Σταμάτησε το κυνηγητό εναντίον της εκκλησίας. Έγιναν δεκτά τα εργατικά συμβούλια και κάποια αυτονομία των επιχειρήσεων. Προχώρησαν σε εκλογές, με ένα αριθμό υποψηφίων μεγαλύτερο από τον αριθμό των εδρών. Παραχώρησαν κάποια αυτονομία στα πανεπιστήμια και αποδέχτηκαν πολλές οργανώσεις νέων. Κατάργησαν αυτό το είδος εργατικής σκλαβιάς, που ήταν το διάταγμα πάνω στην εργατική πειθαρχία. Εξασφάλισαν στο κράτος ένα μεγαλύτερο περιθώριο ανεξαρτησίας απέναντι στην ΕΣΣΔ. Το μεταρρυθμιστικό κίνημα μέσα στο ΚΚ και η πίεση της κοινωνίας έκαναν διαρκείς πολλές από αυτές τις παραχωρήσεις, αλλά όχι όλες.

Όταν κάνει κανείς τον απολογισμό του Πολωνικού Οκτώβρη, βλέπει ότι η πλειοψηφία των παραχωρήσεων, που περιόριζαν το χώρο της εξουσίας, τηρήθηκαν. Αντίθετα, όλες οι υποσχέσεις ότι θα άλλαζε η λειτουργία του καθεστώτος στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό, με στενή έννοια, χώρο, ξεχάστηκαν. Με άλλα λόγια, το σύστημα έγινε πιο φιλελεύθερο χωρίς να δημοκρατικοποιηθεί.

Οι αρχές δέχτηκαν σαν όρια στην εξουσία-τους την ύπαρξη της εκκλησίας και της χωριάτικης ιδιοκτησίας. Καταργήθηκε ο άμεσος έλεγχος της καλλιτεχνικής και της πνευματικής δημιουργίας. Τα πανεπιστήμια και οι ενώσεις συγγραφέων και καλλιτεχνών απόκτησαν μία μεγάλη αυτονομία.

Μια αξιοσημείωτη «αποϊδεολογικοποίηση» της κοινωνίας αύξησε την αυτονομία του ατόμου, που δεν αντιμετώπιζε πια, όπως σε άλλες

κομμουνιστικές χώρες, τον κίνδυνο «πλύσης εγκεφάλου». Το κόμμα και η αστυνομία σταμάτησαν να επεμβαίνουν συνεχώς στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Στην αρχή της δεκαετίας του 1960 ένας δυτικός παρατηρητής έγραψε ότι η κομμουνιστική εξουσία στην Πολωνία έμαθε να αυτοπεριορίζεται για να υπάρξει.

Ο περιορισμός και η φιλελευθεροποίηση της εξουσίας δεν άλλαξαν τους μηχανισμούς της λειτουργίας-της. Ο πλουραλισμός, που έκανε την εμφάνισή-του στα πλαίσια του Κ.Κ., δεν ήταν παρά μια στιγμιαία αδυναμία.

Μερικούς μήνες αργότερα παρατηρούμε ήδη μια τάση «ενοποίησης των θέσεων», εξόντωσης των «δογματικών» και, κυρίως, των «ρεβιζιονιστών», δηλαδή όσων μένοντας μέλη του Κ.Κ. απαιτούσαν μια μεταρρύθμιση του κόμματος-τους και του κράτους. Παράλληλα, διώκονται οι διαφοροποιήσεις (ο «μικροπλουραλισμός») έξω από τα όρια του κόμματος. Επαναφέροντας στην τάξη οι «συμμαχικές» ομάδες. Οι οργανώσεις νεολαίας ελέγχονται πιο αυστηρά και ο Τύπος (σημείο καμπής είναι το κλείσιμο της εφημερίδας «Πο Πρόστου» το 1957) κι έτσι αδυνατίζουν οι δυνατότητες ελέγχου και πίεσης της κοινωνίας πάνω στο κράτος.

Εγκαταλείπονται ταχύτατα τα σχέδια εκδημοκρατισμού της οικονομίας. Τα εργατικά συμβούλια, σαν αυτοδιαχειριστικά όργανα, φιλμώνονται σιγά-σιγά.

Γιατί η εκδημοκρατισμός είχε καλύτερη τύχη από τη φιλελευθεροποίηση;

Οι λόγοι είναι πολλοί. Στην Πολωνία ο κομμουνισμός δεν ρίζωσε σε έδαφος τόσο γόνιμο, όσο στην Τσεχοσλοβακία και αυτό επιβράδυνε τη θέληση ακόμα και των πιο ριζοσπαστικών στοιχείων του κόμματος, που ήθελαν να παραχωρήσουν δικαιώματα σε όλη την κοινωνία.

Μια τέτοια εμπειρία θα περιέκλειε πολλούς κινδύνους. Η δημοκρατία του Γκομούλκα ήταν ένα περαστικό φαινόμενο, που προκλήθηκε από ένα γενικό αίσθημα εθνικού κινδύνου.

Η κοινωνία ήταν ευαίσθητη:

- στην εξαφάνιση των τρομοκρατικών πλευρών του καθεστώτος και στον περιορισμό του ευαίσθητου χαρακτήρα της εξουσίας

- στη μείωση της εξάρτησης της Πολωνίας από την ΕΣΣΔ.

Η πρόοδος της φιλελευθεροποίησης και μια αισθητή αύξηση της αυτονομίας της Πολωνίας μέσα στο κομμουνιστικό μπλόκ, έδιναν ικανοποιήσεις στην κοινωνία και κάναν τον Γκομούλκα, που συμβόλιζε αυτές τις αλλαγές, εθνικό ήρωα.

Ο πληθυσμός δεν συνειδητοποιούσε τον κίνδυνο που αντιπρόσωπευαν οι μηχανισμοί της εξουσίας. Συχνά, η εμπιστοσύνη που κέρδιζαν ορισμένα πρόσωπα έκανε να ατονήσει η σημασία των θεσμικών εγγυήσεων.

Οπωσδήποτε, πιστεύω, ότι το φιάσκο του εκδημοκρατισμού, που ακολούθησε τον Οκτώβρη 1956, προκλήθηκε κυρίως από τη στάση της ΕΣΣΔ. Για τη σοβιετική ηγεσία η φιλελευθεροποίηση δεν έχει δραματικό χαρακτήρα και δεν αποτελεί καθοριστική απειλή για το καθεστώς. Για να μιλήσουμε τη γλώσσα-τους, η φιλελευθεροποίηση είναι ένα «βήμα προς τα πίσω», που θα το ακολουθήσουν «δύο βήματα προς τα μπρός». Και η ίδια η ΕΣΣΔ είχε εξ άλλου γνωρίσει στο παρελθόν (την εποχή της ΝΕΠ και στην αρχή του κρουτσεφισμού) περιόδους φιλελευθεροποίησης.

Όσο το λενινιστικό κόμμα δεν απειλείται και διατηρεί το μονοπώλιο της βίας, φυσικής (στρατός, αστυνομία), οικονομικής (εργασία, μισθοί), και ψυχικής (λογοκρισία, καθοδήγηση), όλοι οι περιορισμοί της δράσης της εξουσίας αντιμετωπίζονται σαν ένα περαστικό φαινόμενο. Η Μόσχα όμως δεν ανέχεται να διακινδυνεύει το κόμμα, η στρατιωτική του οργάνωση και η θέση-του μέσα στο πολιτικό σύστημα.

Πώς τοποθετείται πάνω στον καθένα από τους δύο άξονες-μας η ανάπτυξη της Πολωνίας μετά το 1956;

Σιγά - σιγά η καταπίεση αυξάνεται. Καταδικάζονται άνθρωποι για τις ιδέες-τους ή γιατί κατέχουν ορισμένα βιβλία. Δεν γίνονται πολλές δίκες, αλλά αλλάζει η ατμόσφαιρα της χώρας. Ο φόβος ξαναγύρισε, ξαναζωντάνεψε το αίσθημα της πανταχού παρουσίας της αστυνομίας.

Η εξουσία δεν εγκαταλείπει τα σχέδιά-της για να υπαγάγει τους αγρότες σε ένα άμεσο έλεγχο. Οι αρχές, για να αποφύγουν την παθητική αντίσταση, αναζητούν τα μέσα μιας κολεκτιβοποίησης προοδευτικής και έμμεσης. Οργανώνονται στρατηγικές συζητήσεις: «Πώς να κοινωνικοποιήσουμε», «Η δημιουργία αγροτικών κέντρων», «Οι συ-

νεργατικές παραγωγές», «Τα κρατικά αγροκτήματα».

Όλες αυτές οι συζητήσεις δεν καταλήγουν σε ένα πραγματικό περιορισμό της ελευθερίας των αγροτών. Αντίθετα, υποκινούν, τη δυσπιστία και συμβάλλουν μαζί με την πολιτική τιμών και επενδύσεων στη στασιμότητα της αγροτικής παραγωγής.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1950, ο πόλεμος ενάντια στην εκκλησία ξαναρχίζει. Οι αρχές της αφαιρούν μερικές παραχωρήσεις, που είχαν κάνει σε στιγμές αδυναμίας, το 1956. Καταδιώκονται οι πιστοί και οι ιερείς. Απαγορεύεται το χτίσιμο εκκλησιών. Γίνεται προσπάθεια να περιοριστεί η εκκλησία στον καθαρά θρησκευτικό-της ρόλο.

Το 1966, με την επιστολή των Πολωνών επισκόπων στους Γερμανούς για την πολωνογερμανική συμφιλίωση, η εκστρατεία εναντίον της εκκλησίας παίρνει νέες διαστάσεις. Παρ' όλα αυτά όμως, ο ζήλος και η επιρροή της εκκλησίας δεν μειώνονται, αντίθετα μάλιστα.

Η πιο μεγάλη καταπίεση εκδηλώνεται στο τομέα της ελευθερίας έκφρασης και της δημιουργίας. Η λογοκρισία στο Τύπο επιδεινώνεται. Ένας όλο και πιο αυστηρός έλεγχος χτυπάει τον Τύπο, τις οργανώσεις καλλιτεχνών και συγγραφέων και τα επιστημονικά ινστιτούτα.

Το 1968 αυτή η καταπίεση βρίσκεται στο ζενίθ, με τη μαζική εκκαθάριση των χώρων της διανοήσης, την κατάργηση της αυτονομίας των πανεπιστημίων, τη διαγραφή από το δημόσιο χώρο διάσημων διανοητών και καλλιτεχνών. Για πρώτη φορά από την εποχή του σταλινισμού, ένα κύμα από δίκες, που στηρίζονται σε πλασματικές κατηγορίες, ξεσπά πάνω στη χώρα.

Φυσικά, σ' ό,τι αφορά τον άξονα του εκδημοκρατισμού, η δεκαετία του 1960 δεν πρόσφερε τίποτα το θετικό. Το Δεκέμβρη του 1970, μετά την πτώση του Γκομούλκα, μας πληροφορούν ότι όχι μόνο δεν υπήρχε δημοκρατία στη χώρα, αλλά ούτε και στο κόμμα, ούτε καν στο πολιτικό γραφείο. Τα μέλη του πολιτικού γραφείου παραπονιόνταν ότι η εξουσία είχε πέσει αποκλειστικά στα χέρια του Γκομούλκα και των ανθρώπων-του.

Φαινομενικά τα πράγματα αλλάζουν μετά το Δεκέμβρη του 1970. Η ηγετική ομάδα έχει υποστεί ορισμένες αλλαγές. Οι μεσόκοποι που μπήκαν μέσα διαμορφώθηκαν από το σταλινισμό και την κομμουνιστική νεολαία, ανάμεσα 1948 και 1956.

Γνώριζαν αποκλειστικά το μηχανισμό του κόμματος και τον τρόπο να αναρριχάσαι προοδευτικά τα κλιμάκια. Πήραν την εξουσία πεπεισμένοι, ότι «μόνο ό,τι κερδίσεις θα το έχεις» και έχοντας χάσει από το 1956 τις αυταπάτες-τους.

Τον Δεκέμβρη 1970, οι Αρχές υποσχέθηκαν στον πληθυσμό ότι θα διαλευκανθεί η σφαγή των εργατών της Βαλτικής. Αλλά η έκθεση για τα γεγονότα δε δημοσιεύθηκε ποτέ. Υποσχέθηκαν ξανά μίαν οικονομική μεταρρύθμιση και το σχέδιο είχε την τύχη των προηγούμενων. Στην αρχή έκαναν και μερικές χειρονομίες καλής θέλησης προς τους διανοούμενους. Η πιο ορατή πλευρά της νέας πολιτικής ήταν μια στρατηγική ανάπτυξης, της οποίας η χώρα πληρώνει σήμερα το κόστος.

Παρά αυτά τα αισθήματα, οι μεταβολές που έγιναν ήταν σημαντικές. Στη δεκαετία του 1970 εξαφανίζεται προοδευτικά ο φόβος σαν κοινωνικό φαινόμενο. Χάνονται οι μνήμες του πολέμου και του σταλινισμού. Η εκκλησία καταφέρνει να σπάσει την αίσθηση απομόνωσης, που είχαν πάντα οι Πολωνοί, κι αυτό κορυφώνεται με την εκλογή του Κάρολ Βούτιλα και την επίσκεψη στην πατρίδα-του. Από την άλλη μεριά, η δημοκρατική αντιπολίτευση, εκδηλώνοντας με τη δράση-της δύναμη, θάρρος και αλληλεγγύη, συμβάλλει στο να νικηθεί ο φόβος.

Η βασική αλλαγή αυτής της δεκαετίας αφορά το ρόλο της εργατικής τάξης. Από το 1970 η σκιά-της συνοδεύει όλες τις σημαντικές αποφάσεις που παίρνουν οι αρχές στον κοινωνικοοικονομικό τομέα. Οι εργάτες έχουν κατακτήσει ένα σιωπηρό δικαίωμα βέτο. Πολύν καιρό πριν δημιουργηθούν ανεξάρτητα συνδικάτα ήταν σε θέση να υποχρεώσουν την εξουσία να τους κάνει υποχωρήσεις. Οι απεργίες πολλαπλασιάζονται. Οι στόχοι-τους και η διάρκειά-τους είναι περιορισμένοι, ειδικότερα γιατί οι Αρχές, με τη βοήθεια της πείρας, υποχωρούν αμέσως στις διεκδικήσεις για να εμποδίσουν να απλωθεί το διεκδικητικό κίνημα.

Τον Ιούνιο του 1976 η αποτυχία μιας νέας απόπειρας αύξησης των τιμών — οι Αρχές αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν αμέσως — επιβεβαίωσε ότι οι εργάτες διατηρούσαν το προνόμιο του σιωπηρού βέτο.

Αυτό το φαινόμενο σημαίνει ένα σημαντικό περιορισμό της κομμουνιστικής εξουσίας στην Πολωνία, δηλαδή την υποχρεωτική-τους φιλελευθεροποίηση. Πιο πριν, η εξουσία ήταν υποχρεωμένη — μέχρις ενός

σημείου — να λαμβάνει υπόψη της τα συμφέροντα των χωρικών. Στο μέλλον είναι τα εργατικά συμφέροντα που δημιουργούν ένα αξεπέραστο φράγμα.

Η δεκαετία του 1970 χαρακτηρίζεται από τη φιλελευθεροποίηση και σε ένα άλλο τομέα ακόμα: περιορίζεται ο καταπιεστικός χαρακτήρας του καθεστώτος. Πολλές δραστηριότητες, που διώκονταν στα προηγούμενα χρόνια, δεν διώκονται πια ή διώκονται λιγότερο.

Ας θυμηθούμε ότι πριν από το Μάρτη του 1968 καταδίκαζαν ανθρώπους γιατί είχαν στη κατοχή-τους βιβλία ή γιατί μίλησαν για το Σύμφωνο Ρίμπεντροπ-Μολότοφ ή για το περιεχόμενο ενός ιδιωτικού γράμματος. Καταδικάστηκαν και αποβλήθηκαν δύο φοιτητές του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας, που είχαν κατηγορηθεί ότι έδιναν πληροφορίες στους ξένους δημοσιογράφους, πράγμα που προκάλεσε διαδήλωση τον Μάρτη 1968.

Η δεκαετία του 1970 αρχίζει με δύο δίκες, διαφορετικού όμως χαρακτήρα. Η πρώτη, αφορά τα μέλη μιας παράνομης οργάνωσης, που υπήρχε πραγματικά. Η δεύτερη, τους υπεύθυνους μιας τρομοκρατικής απόπειρας.

Αργότερα δεν γίνονται πια πολιτικές δίκες. Σε μερικές μόνο περιπτώσεις προσπαθούν να εξουδετερώσουν δραστήριους αντιπολιτευόμενους αποδίδοντας-τους αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου (Τσοζέσκι, Κοζλόφσκι, Ζαντροζύνσκι).

Η φιλελευθεροποίηση που έχουν επιβάλλει οι εργάτες δεν ήταν ένα δώρο της εξουσίας. Κερδήθηκε και συντηρήθηκε από επανειλημμένες απεργίες και τον κίνδυνο διεύρυνσης-τους. Η φιλελευθεροποίηση, στους άλλους τομείς, είχε διαφορετικό χαρακτήρα.

Ήταν αποτέλεσμα μιας κοινωνικής πίεσης, αλλά επίσης μιας συνειδητής πολιτικής επιλογής της ομάδας Γκιέρεκ. Αντικατόπτριζε σε μεγάλο βαθμό μια γενική αλλαγή στρατηγικής στην αντιμετώπιση της κοινωνίας.

Με λίγα λόγια, μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την πολιτική της εξουσίας στο τέλος της δεκαετίας του 1940 και στην αρχή της δεκαετίας του 1950 σαν έναν πόλεμο ενάντια στο έθνος. Μετά τη σύντομη ειδυλλιακή περίοδο του Οκτώβρη 1956, παρατηρούμε ως το τέλος της δεκαετίας του 1960 μια στρατηγική, που συνδυάζει τη σύγκρουση με την ενσωμάτωση. Η εξουσία χτυπάει εκείνους που θεωρεί κάθε στιγμή αντίπαλους-της: Εκκλησία, διανοούμενους και Εβραίους. Ταυτόχρονα, στο ιδεολογικό επίπεδο, υπογραμμίζει τα στοιχεία εθνικής, κοινωνικής και πολιτικής αλληλεγγύης.

Αυτή η τάση κορυφώνεται στη δεκαετία του 1960. Οι «ταξικοί εχθροί» και η «πάλη των τάξεων» λησμονιούνται. Το σύνθημα της εθνικής ενότητας κυριαρχεί.

Αυτή η αλλαγή οφειλόταν στο αδυνάτισμα του καθεστώτος και στην πρόθεσή-του να περιβληθεί με τα εθνικά χρώματα.

Έτσι εξηγείται, σε ένα βαθμό, η μείωση της επιθετικότητας απέναντι στην Εκκλησία. Έτσι εξηγείται, επίσης, κατά τη γνώμη-μου, μια στάση σχετικά πιο ανεκτική προς τους αμφισβητίες και τους μη συμμορφούμενους της δημοκρατικής αντιπολίτευσης.

Η επιλογή μιας νέας στρατηγικής απέναντι στην κοινωνία έκανε απαραίτητες μεθόδους λιγότερο τρομοκρατικές, για να λυθούν τα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα. Η οικονομική κατάσταση δεν έπαυε να χειροτερεύει και οι κοινωνικές εντάσεις, που οξύνονται, επιβάλλαν ιδιαίτερα μετά τον Ιούνιο 1976, την συμπεριφορά αυτή.

Η εξουσία είχε συνειδητοποιήσει ότι καθόταν πάνω σ' ένα ηφαίστειο και δεν μπορούσε να διακινδυνεύσει μια πολιτική καταπίεσης απέναντι στη διανοήση, που θα έθετε σε κίνδυνο μια εύθραυστη κοινωνική ισορροπία.

Η οικονομική εξάρτηση από τη Δύση συνέβαλε επίσης στο να κάνει την εξουσία πιο φιλελεύθερη. Το κόμμα δεν μπορούσε να επιτρέψει στον εαυτό-του μια συμπεριφορά που θα προκαλούσε το σταμάτημα των δυτικών δανείων, που ήταν όλο και πιο απαραίτητα.

Έτσι παρατηρούμε ένα παράδοξο φαινόμενο: Από τη μια προωθείται η διαδικασία εκσοβιετισμού στα σχολεία, στις εκδόσεις, στα πανεπιστήμια και στις επιχειρήσεις. Ο Μάρτης του 1968 έχει αφήσει στους επίσημους θεσμούς διαρκή ίχνη: στείρωση της πνευματικής ζωής, απαγόρευση κάθε συζήτησης διατύπωσης οποιωνδήποτε προτάσεων, προώθηση της δογματικής κατήχησης.....

Ταυτόχρονα, έγινε ευκολότερο το να είσαι θαρραλέος. Βέβαια, μερικοί πληρώνουν την ανυπακοή-τους καμιά φορά πολύ ακριβά. Τα πιο δραστήρια μέλη της δημοκρατικής αντιπολίτευσης συχνά κρατήθηκαν, πολλαπλασιάστηκαν οι συλλήψεις και οι εκκαθαρίσεις, μερικά

άτομα ξυλοκοπήθηκαν. Οι αντιφρονούντες απολύονται με οποιοδήποτε πρόσχημα, διώχνονται από το πανεπιστήμιο, τα έργα-τους δεν εκδίδονται. Οπωσδήποτε όμως, η αντίθεση προς το καθεστώς δεν τιμωρείται πια με φυλάκιση. Δεν σημαίνει πια οριστική απομόνωση, την εντύπωση ότι κατάστρεψες τη ζωή-σου, ότι θα πρέπει να ζήσεις στο περιθώριο της κοινωνίας.

Πέρα από την επίσημη ζωή, που είναι όλο και πιο στείρα, αναπτύσσεται μια ζωή κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική, όλο και πιο πλούσια. Ένας ολόκληρος κόσμος εμφανίζεται στο περιθώριο της επίσημης Πολωνίας. Ασκεί μια έλξη τόσο σημαντική, ώστε η ιεραρχία αξιών που προτείνει, το κύρος-του και τα έργα-του επηρεάζουν κύκλους όλο και πιο ευρείς.

Μετά τη δημοσίευση των απόρρητων εγγράφων για τη λογοκρισία (από το KOR τον Φεβρουάριο 1978, στο γαλλικό περιοδικό «Εσπρί») οι Αρχές συμπεριφέρονται σαν ένας απατεώνας που πιάστηκε επ' αυτοφώρω. Δεν δείχνουν καμιά τύψη, δεν διαμαρτύρονται, ανέχονται την ταπείνωση με ψυχραιμία, δεν αντιδρούν ούτε με καταπίεση, ούτε με προσπάθεια να άρουν την παράλογη λογοκρισία. Κάνουν σαν να μην συνέβαινε τίποτε....

Η ακινησία της εξουσίας, ο κυνισμός-της και ένας κάποιος φιλελευθερισμός, ενισχύουν την αντιπολίτευση και δημιουργούν παράλληλα, στους επίσημους κύκλους, το αίσθημα ότι δεν είναι δυνατό να συνεχίσουν έτσι. Μια ατμόσφαιρα παρακμής και κοινωνικής αποσύνθεσης κυριαρχεί. Η «Μικρή Αποκάλυψη», μυθιστόρημα του Ταντέους Κονβίτσκι (Σ.Σ. δημοσιεύτηκε στα Γαλλικά, εκδόσεις LAFFONT) είναι μια ενδιαφέρουσα μαρτυρία αυτής της κατάστασης. Πολλά άτομα, που λόγω της επαγγελματικής-τους ιδιότητας ή των ικανοτήτων-τους έχουν καταλάβει εξέχουσες θέσεις στους επίσημους μηχανισμούς αρχίζουν να μετέχουν με λιγότερο ή περισσότερο συνεπή και ανοιχτό τρόπο στις δραστηριότητες μιας «παράλληλης Πολωνίας».

Επίσης πολλά άτομα, που ανήκουν στο χώρο της «επίσημης Πολωνίας», εκδηλώνουν μιαν απείθαρχη συμπεριφορά, συχνά αντιπολιτευτική. Πρόκειται για μια ολόκληρη σειρά φαινομένων, που διαφέρουν τα μεν από τα δε. Χαρακτηριστικά, ο Γιαν Στζεπάνσκι (σύμβουλος επικρατείας) και ο Γιάνους Ζαμπλότσκι (ηγέτης μιας «συνεργάσιμης» καθολικής ομάδας), δημοσιεύουν πολιτικές αναλύσεις σε έντυπα εξοριστών.

Και οι δύο αισθάνονται την υποχρέωση, χωρίς αμφιβολία κάτω από την επιρροή της δημοκρατικής αντιπολίτευσης, να εξηγήσουν την πολιτική-τους επιλογή και την υποτελή-τους στάση απέναντι στην εξουσία. Οι δημοσιεύσεις αυτές δεν προκαλούν διώξεις εναντίον των συγγραφέων-τους που εξακολουθούν να ασκούν σημαντικές αρμοδιότητες στην επίσημη ιεραρχία.

Η στάση των Γκράμπσκι και Ολζόφσκι, μελών της Κ.Ε. του Κ.Κ., που καταγγέλλουν δημόσια ταυτόχρονα τη κοινή οικονομική διαχείριση και την πολιτική «ασυδοσία», είναι σύμπτωμα μιας εσωτερικής αντιπολίτευσης εντελώς διαφορετικού χαρακτήρα. Άλλου τύπου είναι ακόμα η δραστηριότητα της λέσχης «Εμπειρία και μέλλον», όπου ανάμεσα σε άλλους μετέχουν δραστήρια και σαν ιδρυτές μέλη του κόμματος. Όλα όμως αυτά τα φαινόμενα μαρτυρούν το αδυνάτισμα και την προοδευτική παράλυση της εξουσίας.

Έδωσα μια περιληπτική εικόνα των μεταβολών που σημειώθηκαν στην Πολωνία στη δεκαετία του 1970. Τράβηξα την προσοχή των αγνωστών πάνω στα γεγονότα που αποδεικνύουν τον περιορισμό της εξουσίας, την απρογραμμάτιστη φιλελευθεροποίησή-της.

Θα πρέπει επίσης, να θυμίσουμε ορισμένα γεγονότα, που αποδεικνύουν μιαν αντίθετη τάση:

Στον τομέα της πληροφόρησης ιδιαίτερα, παρατηρείται μια οπισθορόμηση, σε σχέση με τη δεκαετία του 1960. Η δεκαετία του Γκιέρεκ ρχίζει με την προβολή παρασίτων στις εκπομπές του «Ράδιο Ελεύθερη Ευρώπη», που τις ακούγαμε ελεύθερα στην εποχή του Γκομούλκα.

Η πιο στενή υποταγή της πολιτικής πληροφόρησης στις τρέχουσες ανάγκες του κόμματος οδήγησε σε ένα «τριομφαλισμό», μια «προπαγάνδα των θριάμβων». Η νοσταλγία των μεθόδων της δεκαετίας του 1950 — νοσταλγία μιας γενιάς — που αισθάνονται ορισμένα μέλη του κόμματος, εκφράζεται με την προσπάθειά-τους να ξαναχρησιμοποιήσουν τα πρότυπα πληροφόρησης, που είχαν σαν μοναδικό στόχο την προπαγάνδα. Γι' αυτό και στην περίοδο Γκιέρεκ αρχίζουν να μιλούν για «Μπιερουτοποίηση» (Σ.Σ. από τον Μπιέρουτ, αρχηγό του κόμματος στη σταλινική περίοδο).

Η προσπάθεια να αφαιρεθεί από τις οργανώσεις νεολαίας κάθε υπό-

λοιπο πλουραλισμού, είναι μια άλλη απόδειξη της θέλησης επανόδου δεκαπέντε χρόνια πίσω.

Η δεκαετία του 1970 σημαδεύεται επίσης από την επιστροφή στην κολεκτιβοποίηση της γεωργίας. Διάλεξαν τη στρατηγική της εθνικοποίησης, την αύξηση του αριθμού των κρατικών αγροκτημάτων. Εφαρμόζουν διάφορα μέσα πίεσης, μεταξύ των οποίων την υποχρέωση πώλησης της γης στο Κράτος.

Η καταστροφική κατάσταση της αγοράς τροφίμων είναι μια συνέπεια, ανάμεσα σε άλλες, της πολιτικής της έρπουσας κολεκτιβοποίησης.

Τα όρια της φιλελευθεροποίησης και η κρίση του συστήματος

Η ανάλυση των μεταβολών που συνέβηκαν στην Πολωνία από το 1956 δείχνει μια άνιση ανάπτυξη της φιλελευθεροποίησης και της δημοκρατικοποίησης. Από τη μια έχουμε μία σοβαρή φιλελευθεροποίηση του πολωνικού καθεστώτος (μέχρι σημείου να μπορούμε να αναρωτηθούμε αν πρόκειται ακόμα για ένα ολοκληρωτικό σύστημα), από την άλλη, οι επίσημες μέθοδοι οργάνωσης και ελέγχου της δημόσιας ζωής μένουν αμετάβλητες.

Η βραδύτητα της φιλελευθεροποίησης και ο περιορισμένος χαρακτήρας-της μείωναν την απειλή μιας σοβιετικής επέμβασης. Το Κρεμλίνο δεν μπορούσε να προβλέψει τότε την εξέλιξη των αλλαγών στην Πολωνία. Είχε κάθε φορά τη δυνατότητα ή να δείξει μιαν ανοχή που του κόστιζε σχετικά λίγο (να δεχτεί το βέτο των εργατών, την ενδυνάμωση της εκκλησίας, την αυτοοργάνωση ομάδων διανοουμένων) ή να προχωρήσει σε μια στρατιωτική επέμβαση με συνέπειες που θα μπορούσαν να είναι βαριές. Ακόμα και τον Οκτώβρη του 1970, ενώ οι αρχές της Βαρσοβίας ήταν έτοιμες να καταφύγουν στη βία για να σπάσουν την εργατική εξέγερση, το Κρεμλίνο, επιθυμώντας αναμφίβολα να μην παρασυρθεί σε μια σύγκρουση, συμβούλεψε μια «πολιτική» λύση. (Ξέρουμε, βέβαια, ότι οι Σοβιετικοί είχαν εφαρμόσει στη χώρα-τους μεθόδους λιγότερο φιλελεύθερες). Έχουμε λόγους να πιστεύουμε ότι η Μόσχα δέχτηκε, επίσης, τις συμφωνίες της Γδύνιας, του Στετίνου και του Ζαστρζέμπιε, προτιμώντας ένα συμβιβασμό από μια σύγκρουση που θα είχε απρόβλεπτες συνέπειες. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα δεχτεί το περιεχόμενο και την εφαρμογή αυτών των συμφωνιών.

Αυτό δεν σημαίνει, επίσης, ότι η διαδικασία φιλελευθεροποίησης, ακόμα κι αν είναι βαθμιαία και σέβεται το επίσημο σύστημα (δηλαδή «τους σοβιετικούς κανόνες παιχνιδιού») μειώνοντας την παντοδυναμία τους, θα ήταν δυνατό να συνεχιστεί επ' άπειρο. Τα όρια της φιλελευθεροποίησης δεν καθορίζονται μόνο από το Κρεμλίνο και όσους, στην Πολωνία, ενδιαφέρονται να διατηρήσουν την καθεστηκυία τάξη. Καθορίζονται από μια θεμελιακή αντίφαση: είναι αδύνατο να περιοριστεί η έκταση της εξουσίας ενός συστήματος σοβιετικού τύπου, χωρίς να θιγούν οι αρχές της λειτουργίας-του.

Η συρρίκνωση του εδάφους δράσης μιας εξουσίας, που βασίζεται στην πανταχού παρουσία και στη παντοδυναμία, οδηγεί σε καθολική κρίση το σύστημα. Από το 1956, η ιστορία της Πολωνίας αρχίζει να επιβεβαιώνει αυτή τη θέση. Οι κοινωνικές συγκρούσεις, πιο βαθιές απ' ό,τι σε άλλα κράτη του στρατόπεδου, οι επανειλημμένες κοινωνικές αναστατώσεις αποκαλύπτουν μια παραλυσία και μια κρίση όλο και πιο μεγάλη.

Στο επόμενο: το Β' ΜΕΡΟΣ

DYLAN THOMAS

DYLAN THOMAS

DYLAN THOMAS

Β' ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ

360 5653 - 766 7073

Οι θέσεις του ΚΚΕ εσ. για τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες

του Νίκου Μαρτίνου

Στη συνέχεια του προηγούμενου άρθρου-του για τη στρατηγική του ΠΑΣΟΚ, όπως αναφαιίνεται στη στάση-του στο θέμα της ΕΟΚ (τ. 180), ο ΝΙΚΟΣ ΜΑΡΤΙΝΟΣ, εξετάζει ορισμένα προβλήματα φυσιογνωμίας και στρατηγικής του ΚΚΕ εσ., όπως προκύπτουν από τις τοποθετήσεις και την πρακτική του κόμματος αυτού στο ίδιο θέμα. Ο αρθρογράφος, θεωρώντας πως η θέση του ΚΚΕ εσ. για την ΕΟΚ παρουσιάζει μεγάλη συγγένεια με την αντίστοιχη θέση της ΕΔΑ, αν δεν είναι ταυ-

τόσημη, διευκρινίζει πως, ακριβώς γι' αυτό το λόγο, η κριτική που αναπτύσσεται αφορά σε μεγάλο βαθμό και την ΕΔΑ.

Η διερεύνηση του Ν. Μαρτίνου σε πλευρές της κομματικής στρατηγικής και των αντιλήψεων των δυνάμεων που διεκδικούν έναν αντίπαλο λόγο στην αστική εξουσία, θα ολοκληρωθεί σε επόμενο τεύχος με την κριτική διερεύνηση της στάσης του ΚΚΕ γύρω από το θέμα της ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ.

Η αποδοχή της ένταξης στην ΕΟΚ από την κομματική ηγεσία του ΚΚΕ εσ. που προέκυψε από τη διάσπαση του ΚΚΕ το 1968, σχετίζεται αναμφίβολα με τη γενικότερη ιδεολογικοπολιτική διαφοροποίηση που παρουσιάζει ο χώρος αυτός από τότε μέχρι σήμερα. Η θέση του ΚΚΕ εσ. για την ΕΟΚ έφερε ανεξίτηλα τη σφραγίδα του καθοδηγητικού-του πυρήνα, όπως άλλωστε συνέβη και με τη γενικότερη φυσιογνωμία του κόμματος, και αποτέλεσε την πρώτη εξειδίκευση της πολιτικής της Εθνικής Αντιδικτατορικής Δημοκρατικής Ενότητας (Ε.Α.Δ.Ε.) στο σύνθετο πολιτικό, ιδεολογικό και οικονομικό πρόβλημα της ένταξης. Ανεξάρτητα από τις προθέσεις της κομματικής ηγεσίας του ΚΚΕ εσ. σ' ότι αφορά την ανάδειξη-του ή μη σε βασικό συστατικό της πολιτικής γραμμής του κόμματος, το ζήτημα της ένταξης αναμφίβολα βρέθηκε στο επίκεντρο των πολιτικών αγώνων, και από την άποψη αυτή επηρέασε αποφασιστικά την προσπάθεια του ΚΚΕ εσ. να συσπειρώσει και να εκφράσει αρχικά το σύνολο των αριστερών πολιτικών δυνάμεων με αρνητική τοποθέτηση ως προς το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ και ν' ανταπεξέλθει ακολούθως μ' επιτυχία τον οξύτατο ανταγωνισμό που αναπτύχθηκε κυρίως από την πλευρά του ΚΚΕ.

Η διαδικασία που ακολούθησε ο καθοδηγητικός πυρήνας για την αλλαγή της αρνητικής θέσης για την ένταξη, που είχε το προ του '68 ενιαίο ΚΚΕ, τον διευκόλυνε οπωσδήποτε να εμπεδώσει σύντομα τη νέα επιλογή στη βάση του κόμματος χωρίς όμως και ν' αποφύγει τη δημιουργία εσωκομματικών ζητημάτων¹. Ανεξάρτητα όμως από τα όχι αμελητέα εσωκομματικά ζητήματα που δημιουργήθηκαν, η έλλειψη των απαραίτητων επεξεργασιών συνέτεινε στο να εμφανισθεί η θέση για την ΕΟΚ ως μηχανιστική απομίμηση της θέσης του Ιταλικού ΚΚ, φέροντας όμως έκδηλα γνωρίσματα μιας αριστεράς που έχει βασικά αποδεχθεί τα πλαίσια διεξαγωγής της πολιτικής πάλης που έχουν επιβάλει οι κυρίαρχες τάξεις «... το ΚΚΕ και η ΕΔΑ αντιτάχθηκαν στην σύνδεση με την ΕΟΚ το 1962 και δεν ευθύνονται γι' αυτήν την πορεία. Ωστόσο το ΚΚΕ εσ. σήμερα σε μια διαμορφωμένη κατάσταση θεωρεί ότι η πάλη κατά της σύνδεσης και της ένταξης είναι άγονη...»².

Η σημερινή θέση του ΚΚΕ εσ. όπως παρουσιάζεται από το πρόγραμμα του κόμματος, από τις αναλύσεις των ηγετικών στελεχών-του και από την *ad hoc* ομάδα εργασίας³, μολονότι κινείται μέσα στα αρχικά ιδεολογικά πλαίσια και κατευθύνσεις, έχει πάρει σοβαρά υπόψη-της την έντονη κριτική που ασκήθηκε εντός και εκτός του κόμματος, κι έτσι έχει κατορθώσει να ξεπεράσει αρκετά από τα πρώτα μειονεκτήματα και τις ανεπάρκειες που είχαν παρουσιαστεί κυρίως από την έλλειψη των απαραίτητων επεξεργασιών.

Επειδή ο χώρος δεν επιτρέπει τη λεπτομερή αντιμετώπιση του συνόλου των πολιτικών προτάσεων και επιχειρημάτων που συνθέτουν τη θέση του ΚΚΕ εσ. για την ΕΟΚ, θ' αρκεστώ σ' εκείνα που θεωρώ πιο αντιπροσωπευτικά. Ας σημειωθεί ότι η απόκλιση που παρουσιάζουν οι αναλύσεις και θέσεις των ηγετικών στελεχών και της ομάδας εργασίας σε σχέση με την κεντρική θέση (η δεξιότερη ή αριστερότερη ερμηνεία), φανερώνει και την προσπάθεια ν' απαντηθούν ορισμένα συγκεκριμένα σημεία της κριτικής που αναπτύχθηκε κυρίως από τα αριστερά.

Οι πολιτικές συνιστώσες της θέσης του ΚΚΕ εσ.

Σύμφωνα με τη συλλογιστική του προγράμματος η ένταξη στην ΕΟΚ θεωρείται ως φυσικό επακόλουθο της σύνδεσης, εφόσον η ελληνική οικονομία λειτουργώντας από τότε (1962) στα πλαίσια του διεθνούς καταμερισμού εργασίας, ενίσχυσε τους πολύπλοκους πολιτικούς και οικονομικούς δεσμούς με τη Δ. Ευρώπη. Θεωρώντας οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση από την ένταξη (π.χ. μια καινούργια συμφωνία σύνδεσης όχι αναγκαστικά εντός της προοπτικής της ένταξης) ως μη ρεαλιστική, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μη αποδοχή της ένταξης συνεπάγεται και την διακοπή της σύνδεσης, πράγμα που σημαίνει ότι η χώρα αντιμετωπίζει το δίλημμα ή να μπει στην ΕΟΚ σαν πλήρες μέλος ή να διακόψει τελείως τις σχέσεις μαζί-της.

Μια άλλη εναλλακτική λύση (εκτός ΕΟΚ) θα είχε δυσάρεστες επιπτώσεις, όχι μόνο για την ελληνική οικονομία και το βιοτικό επίπεδο του ελληνικού λαού, αλλά θα μεγάλωνε τους κινδύνους εκτροπής από τη σημερινή δημοκρατική πορεία και θα ενίσχυε τις αντιδραστικές δυνάμεις που επιδιώκουν τη μόνιμη εξάρτηση της χώρας από τις ΗΠΑ⁴.

Η ΕΟΚ αποτελεί μεν ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού καπιταλισμού, αλλά δεν παύει όμως ν' αποτελεί και πεδίο ταξικής πάλης των εκατομμυρίων ευρωπαίων εργαζομένων. Οι νόμοι της καπιταλιστικής ανάπτυξης προωθούν μεν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, αλλά παράλληλα δημιουργούνται και οι πολιτικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία της ΕΟΚ των εργαζομένων με την όξυνση της βασικής αντίθεσης του συστήματος⁵. Σε αναλογία με το σχήμα: βιομηχανική επανάσταση - αστική τάξη - κατάλυση φεουδαλικών σχέσεων, αντιπαρατάσσεται το σχήμα τεχνολογική επανάσταση - διεύρυνση αγοράς - εργατική τάξη - κατάλυση κεφαλαιοκρατικών σχέσεων⁶.

Οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις, που ανακύπτουν από το νόμο της ανισόμετρης ανάπτυξης του καπιταλισμού, προδικάζουν μια όξυνση του ήδη υπάρχοντος ανταγωνισμού που δεν μπορεί παρά να λειτουργήσει σε βάρος των ΗΠΑ. Η συνεχής μείωση του ρόλου των ΗΠΑ στον κόσμο οδηγεί νομοτελειακά σε μια βελτίωση της θέσης της ΕΟΚ, που εξυπακούει τη δημιουργία ενός νέου συσχετισμού δυνάμεων, πολύ πιο ευνοϊκού από το σημερινό για τη μεταβολή του ισχύοντος παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών. Η συνθήκη του Λομέ δεν αποτελεί παρά ένα πρώτο πολύ θετικό βήμα για την ευνοϊκή προσέγγιση και επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις σχέσεις Βορρά - Νότου⁷.

Η ένταξη στην ΕΟΚ ισοδυναμεί με την οργανική ένταξη «...στις διαδικασίες και στο ευρωπαϊκό κίνημα, που δραστηριοποιείται σήμερα για ν' αλλάξει τις κοινωνικές δομές της καπιταλιστικής Ευρώπης και να τη μετατρέψει σε Ευρώπη των εργαζομένων...»⁸. Η αποδοχή της ένταξης κατά τη συλλογιστική του ΚΚΕ εσ. δημιουργούσε τις αναγκαίες προϋποθέσεις, για τις πολιτικές δυνάμεις που επιδιώκουν την κοινωνική αλλαγή, να μπουν στο πεδίο των πραγματικών αντιθέσεων που αποτελούσαν οι ίδιες οι διαπραγματεύσεις. Συνακόλουθα η λαϊκή

κινητοποίηση και πάλη για την ένταξη με τους πιο ευνοϊκούς όρους συνδέεται και προωθεί την πάλη για ένα πρόγραμμα δημοκρατικής οικονομικής ανάπτυξης, για τέτοιες διαρθρωτικές αλλαγές που ενισχύουν και επιταχύνουν την υπόθεση του σοσιαλισμού τόσο στη χώρα-μας όσο και στη Δ. Ευρώπη γενικότερα.

Κριτική

Η αποδοχή της ένταξης στη βάση της αναγκαιότητας που απορρέει από την αναπτυξιακή διαδικασία που ακολούθησε η χώρα, αντανakλά μία νομοτελειακή αντίληψη της πορείας ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων σε μια προκαθορισμένη κατεύθυνση. Μέσα απ' αυτό το πρίσμα ο ρόλος του επαναστατικού υποκειμένου - προσδιορίζεται μονοσήμαντα από το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, εφόσον η ταξική πάλη διεξάγεται αποκλειστικά μέσα στα πλαίσια που καθορίστηκαν από τη δομική διαδικασία της συσσώρευσης. Συνακόλουθα η κριτική που μπορεί ν' ασκηθεί στο αναπτυξιακό πρότυπο που έχει επιβάλει η μονοπωλιακή συσσώρευση, είναι αναγκασμένη να περιορίσει στο ελάχιστο την προβληματική της σ' ό,τι αφορά τη επανεκτίμηση των κοινοτικών αναγκών με ριζικά διαφορετικές παραμέτρους απ' εκείνες που αντανakλούν το σημερινό καταναλωτικό πρότυπο. Προφανώς η προβληματική αυτή με το να θεωρεί ως μη αντιστρεπτή την υπάρχουσα αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας, λίγη σχέση μπορεί νά 'χει με το ριζικό επαναπροσδιορισμό του ρόλου και των κατευθυντηρίων αξόνων ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων που εξυπακούει η μαζική κινητοποίηση και δράση. Φυσικό επακόλουθο αυτής της αντίληψης είναι ότι τα σημερινά όρια του «εφικτού» προδιαγράφουν και το πλαίσιο της ταξικής πάλης, όπου όμως η αυτονομία και η προτεραιότητα του πολιτικού στοιχείου μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα, αν δεν είναι τελειώς ανύπαρκτες. Επομένως η διερεύνηση των δυνατοτήτων μιας άλλης εναλλακτικής λύσης από την ένταξη (π.χ. η διαπραγμάτευση μιας ξεχωριστής συμφωνίας με την ΕΟΚ) εφόσον γίνεται με τις παραμέτρους που έχει επιβάλει η μονοπωλιακή συσσώρευση, δεν μπορεί τώρα παρά ν' αφορά μια αναπτυξιακή προοπτική διαφορετική για τη χώρα-μας, απ' εκείνη της κεφαλαιοκρατικής ολοκλήρωσης.

Δηλαδή το ΚΚΕ εσ. απορρίπτοντας οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση με βάση κριτήρια που αντανakλούν το σημερινό πρότυπο κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης, απομακρύνεται κατ' ανάγκη από μια σοσιαλιστική προοπτική. Στην καλύτερη περίπτωση η προβληματικότη του θα μπορούσε να σχετισθεί, με κάποιο ενδεχόμενο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό, μονάχα όταν ο τελευταίος εκλαμβάνεται ως το εγγυημένο αποτέλεσμα της κεφαλαιοκρατικής ολοκλήρωσης της χώρας-μας.

Η υποβάθμιση της ταξικής πάλης που υπαγορεύει μια τέτοια πολιτική αντίληψη έχει ως αναγκαστική διέξοδο την αναζήτηση εξωτερικών ερεισμάτων για τη στερέωση και διεύρυνση των αστικοδημοκρατικών δομών και θεσμών και τον παράλληλο υπερτονισμό των ενδοϊμπεριαλιστικών αντιθέσεων που καταλήγει σε μια πλήρη αντιθετική θεώρηση των ΗΠΑ και της ΕΟΚ. Προφανώς η συλλογιστική αυτή τείνει να ελαχιστοποιήσει τόσο τους παράγοντες που διαμορφώνουν τον ατλαντικό χαρακτήρα της ΕΟΚ, όσο και τη δυνατότητα να επιλύονται συχνά οι ενδοϊμπεριαλιστικές αντιθέσεις σε βάρος των ασθενεστέρων. Είναι, πιστεύω, πέρα από κάθε αμφιβολία, ότι ο μηχανισμός της ΕΟΚ χρησιμοποιήθηκε στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων για την ένταξη για να επισπευσθεί ο επανεγκλωβισμός της χώρας στο ΝΑΤΟ και να ενισχυθεί έτσι η εξάρτησή-της από τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό.

Το δεύτερο σημείο διευκρινίζεται καλύτερα η αντίληψη σε ό,τι αφορά τον ουδέτερο ρόλο που διαδραματίζουν οι παραγωγικές δυνάμεις στην αναπτυξιακή διαδικασία. Η δημιουργία της ΕΟΚ παρουσιάζεται ως το αποτέλεσμα νομοτελειακών μεταβολών που δημιούργησε μια πρωτοφανής για τις μέρες μας συσσώρευση κεφαλαίου. Συνακόλουθα το ζήτημα του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού που τίθεται σήμερα τουλάχιστον σε δύο χώρες (Ιταλία, Γαλλία), εμφανίζεται ως το αποτέλεσμα της διευρυνόμενης αγοράς εργατικής δύναμης (δημιουργία ιστορικού υποκειμένου της επανάστασης) που υπαγόρευσε η κεφαλαιοκρατική ολοκλήρωση. Δεν απομένει στην εργατική τάξη παρά ν' ανταποκριθεί στον ιστορικό-της ρόλο και ν' ανατρέψει τις υπάρχουσες καπιταλιστικές σχέσεις.

Η εκτεθείσα προβληματική του ΚΚΕ εσ. δεν φαίνεται να παίρνει σοβαρά υπόψη-της κεφαλαιώδους σημασίας πολιτικά, ιδεολογικά και

κοινωνικά προβλήματα, συναφή με τον καινούργιο καταμερισμό εργασίας που έχουν επηρεάσει βαθύτατα όλες τις πτυχές της επαναστατικής διαδικασίας στις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες της δύσης. Δεν χωρεί αμφιβολία πως η ανάπτυξη του παραγωγικού δυναμικού που παρατηρείται μεταπολεμικά επηρέασε αποφασιστικά το επίπεδο και τον τρόπο ζωής του πληθυσμού των χωρών αυτών (π.χ. διεύρυνση κατανάλωσης, ραγδαία μείωση αυτοαπασχολούμενων, εξίσου ραγδαία διεύρυνση αγοράς εργατικής δύναμης κτλ.) και οπωσδήποτε τις κοινωνικές σχέσεις που διαμορφώνονται στην παραγωγή και στη διανομή. Στην περίοδο όμως αυτή (μεταπολεμικά) επεκτάθηκε ο ιεραρχικός καταμερισμός εργασίας και αυξήθηκε η σημασία του ρόλου της τεχνολογίας στην εμπέδωση και αναπαραγωγή των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής. Ο τύπος της τεχνολογίας που αναπτύχθηκε, όχι μόνο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως το «ουδέτερο αποτέλεσμα» της ταξικά αμερόληπτης ανάπτυξης της επιστήμης, αλλά αντανakλά τις παραγωγικές σχέσεις που επέβαλε ο κεφαλαιοκρατικός καταμερισμός εργασίας, κάτω από συνθήκες αυξανόμενης μονοπώλησης από την αστική τάξη των μέσων παραγωγής και πληροφόρησης. Το γεγονός αυτό συντέλεσε στο να αντικατασταθεί η απλή ιεραρχική σχέση αφεντικό - εργάτης με την περίπλοκη κάθετη διαστρωμάτωση του εργατικού δυναμικού που χαρακτηρίζει τη νέα γραφειοκρατική ιεραρχία. Ακόμα και αν εξαιρέσουμε άμεσες μορφές πολιτικής παρέμβασης από το μονοπωλιακό κεφάλαιο, ο ίδιος ο τρόπος που οργανώνει την παραγωγή και τη διανομή, αποτελεί συγκεκριμένη μορφή πολιτικής παρέμβασης που δεν μπορεί ν' αγνοηθεί από τον πολιτικό φορέα που αποσκοπεί στην οργάνωση και στην παρέμβαση του εργατικού κινήματος.

Η αντιθετική θεώρηση των ΗΠΑ και της ΕΟΚ που υιοθετεί η συλλογιστική του ΚΚΕ εσ. πρέπει να υποστεί αρκετές τροποποιήσεις για να μπορέσει ν' αντιμετωπίσει την πολύπλοκη σημερινή πραγματικότητα που συνθέτουν οι αντιφάσεις του μονοπωλιακού καπιταλισμού σε παγκόσμια κλίμακα. Και ενώ δεν χωρεί αμφιβολία ότι σε πολλούς τομείς τα συμφέροντα ΗΠΑ και ΕΟΚ συγκρούονται, εντούτοις τα νέα δεδομένα ανάπτυξης του μονοπωλιακού κεφαλαίου που αφορούν κυρίως την οικονομική δραστηριότητα των πολυεθνικών γιγάντων μέσα και έξω από τις χώρες των καπιταλιστικών κέντρων, διαμορφώνουν ένα καινούργιο πλέγμα οικονομικών και πολιτικών σχέσεων σε διεθνή κλίμακα, ασύγκριτα πιο πολύπλοκο και ριζικά διαφορετικό απ' εκείνο που διαμόρφωναν προπολεμικά οι εθνικοί καπιταλισμοί*. Η συνεκτίμηση αυτών των δεδομένων μας δίνει οπωσδήποτε τη δυνατότητα να κάνουμε πιο ρεαλιστικές και συγκεκριμένες εκτιμήσεις, τόσο για τους μονιμότερους παράγοντες που διαμορφώνουν τον ατλαντικό χαρακτήρα της ΕΟΚ και τις σχέσεις-της με τις χώρες του τρίτου κόσμου, όσο και για τον αντίκτυπο που θα 'χει στη χώρα-μας μια ενδεχόμενη δυσμενής για τις ΗΠΑ επίλυση των διαφορών-της με την ΕΟΚ.

Είναι πέρα από τις προθέσεις αυτού του κειμένου η πολύπλευρη θεώρηση των παραγόντων που διαμορφώνουν τα σημερινά συμφέροντα της Δ. Ευρώπης και επηρεάζουν τις σχέσεις-της με τον υπόλοιπο κόσμο (ΗΠΑ, Ιαπωνία, Αναπτυσσόμενες χώρες, Χώρες «υπαρκτού Σοσιαλισμού»). Θα μπορούσαμε όμως ενδεικτικά να επισημάνουμε από την οικονομική σκοπιά, πως οι παράγοντες αυτοί πρέπει ν' αναζητηθούν και ν' αναλυθούν σ' ολόκληρο το φάσμα των αναπτυξιακών δεδομένων του μονοπωλιακού καπιταλισμού. Τα δεδομένα αυτά αφορούν τόσο το αναπτυξιακό πρότυπο του παραγωγικού δυναμικού, σε συνάρτηση με τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους, όσο και το σημερινό καταναλωτικό πρότυπο που επέβαλε η μονοπωλιακή συσσώρευση και που αναμφίβολα έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό το επίπεδο και τον τρόπο ζωής των εκατομμυρίων κατοίκων της γηραιάς ηπείρου. Από την ανάλυση αυτών των δεδομένων⁹ προκύπτει ότι:

● Η εγγενής αδυναμία της Δ. Ευρώπης που προέρχεται από την έλλειψη φυσικών πόρων σε σχέση με τις σημερινές παραγωγικές και καταναλωτικές ανάγκες, έχει καταστήσει μεν τον ευρωπαϊκό καπιταλισμό περισσότερο τρωτό απ' τον αμερικάνικο στις επαναστατικές διεργασίες του τρίτου κόσμου, αλλά το έχει επίσης υπαγορεύσει μια περισσότερο επιθετική οικονομική πρακτική (παραγωγική δραστηριότητα ευρωπαϊκών πολυεθνικών, επεκτατικό εξαγωγικό εμπόριο κτλ.), που έχει επιδράσει ανασταλτικά στις προσπάθειες εκ-

* Εννοείται ότι το καινούργιο σύστημα του παγκόσμιου καταμερισμού εργασίας επηρεάζεται σημαντικά από τις αυξανόμενες οικονομικές και πολιτικές σχέσεις των χωρών του «υπαρκτού σοσιαλισμού» με τον υπόλοιπο κόσμο.

βιομηχάνισης των αναπτυσσόμενων χωρών (κυρίως στους βιομηχανικούς κλάδους μεταποίησης των βασικών-τους υλών).

● Η διαρθρωτική αδυναμία που παρουσιάζει η Δ. Ευρώπη στις σχέσεις-της με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, που εκδηλώνεται κυρίως με αυξανόμενα ελλείμματα στο εμπορικό ισοζύγιο, επηρεάζει δυσμενώς τις οικονομικές σχέσεις-της με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

● Με τη συνθήκη του Λομέ η ΕΟΚ επιχειρεί να διαιωνίσει τα πλεονεκτήματα που απορρέουν από τις σημερινές σχέσεις-της με τις αναπτυσσόμενες χώρες που συμμετέχουν σ' αυτήν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η επιβολή κώδικα συμπεριφοράς των χωρών εγκατάστασης στις σχέσεις-τους με τις ευρωπαϊκές πολυεθνικές αντί να συμβαίνει το αντίθετο (δηλαδή ένας κώδικας συμπεριφοράς των πολυεθνικών στις χώρες εγκατάστασης) που επιδιώκει ο ΟΗΕ! Συνακόλουθα η συνθήκη του Λομέ μπορεί μεν να είναι ευνοϊκότερη σε σχέση με το προηγούμενο αποικιοκρατικό σύστημα εκμετάλλευσης, οπωσδήποτε όμως δεν αποτελεί θετικό βήμα για την ευνοϊκή προσέγγιση και επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από τις σχέσεις Βορρά - Νότου.

● Δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι ένας ευνοϊκός για την ΕΟΚ διακανονισμός των σχέσεων-της με τις ΗΠΑ, θα οδηγήσει σ' ένα ευνοϊκότερο για τις αναπτυσσόμενες χώρες παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας, στο βαθμό που η ευρωπαϊκή οικονομική πολιτική διαμορφώνεται με βάση τα σημερινά ευρωπαϊκά συμφέροντα.

● Η στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ στην Ευρώπη αποτελεί πολύ πιο μόνιμο παράγοντα απ' εκείνον που ενδεχομένως εξυπακούει η αντιθετική θεώρηση ΗΠΑ - ΕΟΚ.

● Το προοδευτικό κίνημα στη Δ. Ευρώπη θ' αντιμετωπίσει τεράστιες εσωτερικές δυσχέρειες, κυρίως λόγω των προαναφερθέντων διαρθρωτικών αδυναμιών, όταν επιχειρήσει να μεταβάλει προς όφελος των αναπτυσσόμενων χωρών τον ισχύοντα καταμερισμό εργασίας, στην περίπτωση που θ' αναλάβει την εξουσία.

Η ένταξη και το μαζικό κίνημα

Η αποδοχή της ένταξης από το ΚΚΕ εσ., ως λογική συνέπεια της ιδεολογικοπολιτικής-του κατεύθυνσης που σκιαγραφήθηκε σε πολύ γενικές γραμμές, αποτέλεσε μια καθαρά πολιτική επιλογή μέσα στα πλαίσια της Ε.Α.Δ.Ε. Δηλαδή η προτεραιότητα του πολιτικού στοιχείου που συναρτήθηκε με μια πολιτική ταξικής ανακωχής, υπαγόρευε μια πολιτική κορυφής μέσα στα «όρια του εφικτού» που αναγκαστικά υποβάθμιζε τη σημασία της ταξικής πάλης σ' όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής. Συνακόλουθα η οργανική σύνδεση του ελληνικού με το προωθημένο ευρωπαϊκό εργατικό κίνημα, που προβλήθηκε ως επιχείρημα από το ΚΚΕ εσ. για τις θετικές επιπτώσεις από την ένταξη, δεν αντανάκλουσε συγκεκριμένες ανάγκες που δημιουργούνται από την ένταξη της ταξικής πάλης στη χώρα-μας, αλλά ακριβώς το αντίθετο. Δηλαδή την αναζήτηση εξωτερικών ερεισμάτων λόγω υποστολής του ταξικού αγώνα, ή στην καλύτερη περίπτωση, την ομολογία υπαρχουσών αδυναμιών για την προώθησή-του στις σημερινές συνθήκες. Επειδή δε η πολιτική αυτή ήταν συναφής με μια γενικότερη θεώρηση που λίγο διέφερε από την αντίληψη περί «εξελικτικής πορείας του ελληνικού καπιταλισμού», η μετάθεση του προβλήματος στους όρους ένταξης (διαφωνούμε ως προς τους όρους αλλά όχι ως προς την ουσία), απέφυγε το πεδίο διεξαγωγής της ταξικής πάλης και αυτόματα μετέτρεπε το πρόβλημα από ποιοτικό σε ποσοτικό. Το ΚΚΕ εσ. θεωρώντας ως αποκλειστικό πεδίο των ταξικών αντιθέσεων που ανακύπτουν στις σχέσεις της χώρας με την ΕΟΚ τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη και διεκδικώντας καλύτερους όρους, αποδεχόταν ουσιαστικά το σημερινό καταμερισμό εργασίας που έχει επιβάλει το μονοπωλιακό κεφάλαιο και τις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις. Στην προσπάθειά-του δε να προβάλει τη θέση του προς τα «έξω» ήταν αναγκασμένο να δώσει έμφαση σε ενδεχόμενα ευεργετήματα από την ένταξη του τύπου, — περισσότερες εισροές πόρων από τα κοινοτικά ταμεία σε σχέση με τις εκροές από τη χώρα — κι έτσι ν' αποδεχτεί τουλάχιστον εν μέρει, την ανακαινισθείσα από τη δεξιά θεωρία της «ψωροκώστιανας». Παράλληλα δε απεμπολούσε τη δυνατότητα να αμφισβητήσει έμπρακτα το σημερινό αναπτυξιακό πρότυπο, να κάνει φανερά τα αδιέξοδά-του και να προωθήσει μια ριζικά διαφορετική αντίληψη για την ποιότητα της ζωής, απ' εκείνη που προωθεί ο αστι-

Δεν είναι επομένως τυχαίο πως η πολιτική της ταξικής ανακωχής

που υπαγόρευε η θέση για την ΕΟΚ, έτεινε να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές επιπτώσεις από την ένταξη, και να εμφανίσει το όραμα της Ευρώπης των εργαζομένων σαν το εγγυημένο και άμεσο αποτέλεσμα της κεφαλαιοκρατικής ολοκλήρωσης. Το ΚΚΕ εσ. εγγλωβισμένο στον τεχνολογικό ντετερμινισμό της παραδοσιακής αριστεράς, που υπαγορεύει η αντίληψη για τον ουδέτερο ρόλο των παραγωγικών δυνάμεων στο σχήμα βάση / εποικοδόμημα, θεώρησε ως αναγκαίο αποτέλεσμα της ένταξης στην ΕΟΚ την υιοθέτηση ενός περισσότερο προηγμένου θεσμικού πλαισίου για το κεφαλαιοκρατικό σύστημα στην Ελλάδα, ανάλογου μ' εκείνο των δυτικοευρωπαϊκών χωρών. Έτσι θεώρησε την κεφαλαιοκρατική ολοκλήρωση της χώρας ως νομοτέλεια της ένταξης και υποτίμησε την πολιτική και ιδεολογική σημασία των καινούργιων μορφών παρέμβασης που προωθεί το πολυεθνικό κεφάλαιο. Επόμενο ήταν να μη μπορέσει να εκτιμήσει τον τύπο και τη λειτουργία του νέου θεσμικού πλαισίου που προωθούν οι κυρίαρχες τάξεις σε συνάρτηση με την αυξανόμενη τεχνολογική εξάρτηση που επιβάλλει η μονοπωλιακή ανάπτυξη στη χώρα. Έτεινε επομένως να θεωρεί ότι οι περιορισμένες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες της δεξιάς («εκσυγχρονισμός») βρίσκονταν αναγκαστικά στην ίδια κατεύθυνση με τον εκδημοκρατισμό των δομών και θεσμών που ήθελε να προωθήσει η αριστερά και ότι εκείνο που απόμεινε ήταν η διεύρυνσή-τους.

Η προβληματική του ΚΚΕ εσ. από τα πράγματα ελαχιστοποίησε και το μέγεθος και τη σημασία των πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών που υπαγορεύει η πλήρης υπαγωγή του Ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού στο κεφαλαιοκρατικό κέντρο της ΕΟΚ έστω και για περιορισμένο χρονικό διάστημα στις σημερινές συνθήκες.

Στην ανάλυση που προηγήθηκε προφανώς δεν διερευνήθηκαν όλα τα συναφή με την εδώ ευρωκομμουνιστική αριστερά πολιτικά και ιδεολογικά προβλήματα που ανέκυψαν με το ζήτημα της ένταξης. Το γεγονός ότι η θέση του ΚΚΕ εσ. για την ΕΟΚ, αν και άμεσα συναρτημένη με την πολιτική της Ε.Α.Δ.Ε., εξακολουθεί να παραμένει αναλλοίωτη και μετά την ουσιαστική εγκατάλειψη της τελευταίας από το 2ο (10) συνέδριό-του (1978), ενισχύει: α) την αρχική εκτίμηση για τη σημασία αυτής της θέσης σ' ό,τι αφορά τη διερεύνηση των μονιμοτέρων στοιχείων που συνθέτουν τη φυσιογνωμία του ΚΚΕ εσ. β) ότι τα στοιχεία αυτά που επισημάνθηκαν και αναλύθηκαν στο κείμενο, εξακολουθούν να ισχύουν σήμερα και να διαμορφώνουν την ιδεολογική και πολιτική ταυτότητα του εν λόγω φορέα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ν. Γουργιώτης, «Ο Δημοκρατικός συγκεντρωτισμός στην πράξη», ΑΥΓΗ 21,22/1/75.
2. «Σχέδιο προγράμματος της Κ.Ε. του ΚΚΕ εσ.», ΚΟΜ.ΘΕ.ΠΟΛ., Οκτώβρης 1975.
3. «Η ένταξη-μας στην ΕΟΚ», Θεμέλιο 1978.
4. «Πρόγραμμα του ΚΚΕ εσ.» σελ. 129-132.
5. Γ. Γιάνναρος, «Ελλάδα - ΕΟΚ: Από τη σύνδεση στην ένταξη». (Βλ. υποσ. 3).
6. Α. Κύρκος, «Από την Ευρώπη των μονοπωλίων στην Ευρώπη των εργαζομένων». (Βλ. υποσ. 3).
7. Στο ίδιο.
8. Βλ. υποσ. 5.
9. Κ. Βαϊτσός «Από τον "κακό αμερικάνο" στον "κακό ευρωπαίο"», Οικονομία και Κοινωνία, Απρίλιος 1980.

Atlantis

Τά πιά φάνα πουκάμισα,
στίς πιά χαμηλές τιμές θά τά βρεΐτε
στή βιοτεχνία μας

Ποιότητα καί καλό γούστο

ΠΑΡΑΣΙΟΥ 41-43 ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

τηλ. 88.39.323

ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ 1980

του Γιώργου Α. Παναγιώτου

Η ποσοτική διερεύνηση της δραστηριότητας της Βουλής του 1980 στοχεύει, πέρα από την ικανοποίηση της όποιας «περιέργειας», στη δημιουργία των απαραίτητων γνωστικών προϋποθέσεων για την κριτική αντιμετώπιση συγκεκριμένων πολιτικών πρακτικών, με την αναγωγή των ποσοτικών στοιχείων σε ποιοτικά από τον αναγνώστη-τους. Σε τελευταία ανάλυση, για την εμπολίτευση του «ψηφοφόρου», την αντικατάστασή-του από τον υπεύθυνο πολίτη που «ψηφίζει» δραστικά κάθε μέρα με τη στάση-του απέναντι στα συλλογικά προβλήματα. Πολύ περισσότερο που πορευόμαστε φέτος προς τις κάλπες, έχοντας στραμμένη την προσοχή-μας αποκλειστικά στο πότε θα γίνουν οι εκλογές και ελάχιστα ενδιαφερόμενοι για την ποιότητα του εκλογικού συστήματος και — κύρια — του εκλογικού σώματος.

Το σκηνικό στο πολιτικό θέατρο του 1980 δεν άλλαξε διόλου, μόνο που βάθυνε ακόμη περισσότερο, αποκαλύπτοντας πιο αυχμηρές τις ρυτίδες στο πρόσωπο της πραγματικότητας: ένα δυοπώλιο συνεννόησης στο κέντρο του πυρήνα και στην περιφέρεια να εστιάζονται οι «άλλοι», που περισσότερο νομίζουν παρά κατέχουν αρνητική φόρτιση. Και ο ρόλος του Κοινοβουλίου να υποβαθμίζεται συνεχώς σε χειρόνακτα της εκτελεστικής, της και μόνης εξουσίας πραγματικά. Είναι π.χ. χαρακτηριστικό πως από τα 89 νομοσχέδια που ψηφίστηκαν στη διάρκεια της γ' συνόδου κι αν αφαιρεθούν τα 27 που αφορούν διακρατικές υποχρεώσεις της χώρας, στα υπόλοιπα 62 τα 13, ποσοστό περίπου 20%, αφορούν κυρώσεις εκ των υστέρων πράξεων νομοθετικού περιεχομένου του Προέδρου της Δημοκρατίας, αφού αυτές οι πράξεις ίσχυαν πια από καιρό, περίπου τρεις μήνες προηγούμενα η καθεμιά, έχοντας δημιουργήσει σωρεία έννομων σχέσεων.

Μια περιδιάβαση στις πολιτικές δυνάμεις που συγκροτούν το Κοινοβούλιο γεωγραφεί αποφασιστικά το στίγμα της πολιτικής καχεξίας, της ανασφάλειας πίσω από ωραιολογίες, της ύπνωσης μέσα από μυθολογικές εξαυλώσεις. Είναι τραγική η ακινησία τούτου του τόπου, απότοκη της αποτυχίας του σηκωμού του '21 και της συνακόλουθης ανυπαρξίας εθνικής αστικής τάξης, εδώ κι 160 τώρα χρόνια. Και φτάσαμε στην ΕΟΚ δίχως έρμα και δίχως διαμορφωμένη εθνική φυσιογνωμία.

Ο δυισμός και η θεωρία των τομέων επίβλεψης από την εκτελεστική εξουσία χαρακτηρίζει, από το Μάη του 1980, την κοινοβουλευτική παρουσία του κόμματος που κυβερνά τον τόπο ύστερα από τα πολύ πολιτικοποιημένα!! κεράκια του Ιούλη 1974. Η αντιστροφή του 1909 στην πλήρη-της «δοξολόγηση». Η ΝΔ, με απόλυτα ρεαλιστικούς τρόπους, έξω και πέρα από χρηστομάθειες και άδειες ηθικολογίες, αξιοποιεί στο ακέραιο κάθε πιθανή ή απίθανη ευκαιρία. Επαγγέλθηκε ο κ. πρωθυπουργός το «ήπιο κλίμα» κι αυτό έχει στοιχίσει άμεσα τη ζωή σε 4 άτομα χωρίς συνέπειες, ενώ ήπια είναι η αντιμετώπισή-του από όλους τους άλλους. Κι αυτό το σύνθημα, σε συνδυασμό με την δήθεν διπολικότητα ραλλικών - αβερωφικών, χρησιμεύει από τη μια σαν «ιδεολογικό» στήριγμα κι από την άλλη σα δικαιολόγηση κάθε δεινού, που δήθεν προκαλείται από τους «άλλους» της εσωτερικής αντιπολίτευσης. Και, φυσικά, μπορεί, αν κάποτε χρειαστεί, για λόγους συντήρησης κι ελέγχου της εξουσίας, να διχοτομηθεί η ουσιαστικά μία ενιαία κι αδιαίρετη παραδοσιακή δεξιά. Ενώ επιθυμία του σημερινού Προέδρου της Δημοκρατίας είναι — και όλα δείχνουν πως θα το επιδιώξει — η επανεκλογή-του, με τη συγκατάθεση και τους ψήφους και της δεύτερης μεγάλης από τις παρατάξεις του σήμερα.

Η κοινοβουλευτική πρακτική της κυβέρνησης στηρίζεται στην άκρατη και περιπτώσιολογική πολυνομία, που, αν και δεν θεραπεύει κανένα κρίσιμο ζήτημα σφαιρικά και γενικευμένα, δίνει την αφορμή σε ρουσφετολογικές προσθήκες και μικροκομματικές ρυθμίσεις. Βέβαια, συμπαραστάτης-της σ' αυτήν την προσπάθεια είναι η ίδια η αντιπολίτευση που, όταν δεν σπεύδει πυροσβεστικά, αρκείται σε απλές φιλολογικού χαρακτήρα καταγγελίες, αντί να χρησιμοποιήσει περισσότερα δραστικά μέτρα, που της προσφέρει ο Κανονισμός της Βουλής. Η ενστάσεις απαρτίας, π.χ., γίνονται συνήθως για να λήξει η συνερίαση κι όχι για να μην ψηφιστεί κάποια συγκεκριμένη αντικοινοβουλευτική ή αντιδημοκρατική διάταξη.

Η αξιωματική αντιπολίτευση, ιδιαίτερα, μένει στα διάφορα «με συγχωρείτε» και στις ελαχιστοποιήσεις των όποιων αρχικών διακηρύξεών-της. Φυσικό είναι αφού ο ρόλος του λεγόμενου κέντρου δεν είναι άλλος από της βαλβίδας αποπίεσης όταν το καζάνι, για διάφορους λόγους, προειδοποιεί ότι είναι ενδεχόμενο να εκτιναχτεί. Δεν πρόκειται μόνο για το θεωρητικό κενό της όποιας σόσιαλ ή δημοκρατίας, που φλερτάρει με περισσή κυνικότητα τις μέθοδες καταστολής των... πολιτικών-της αντιπάλων, αλλά κύρια — για το ότι κανένας δεν μπορεί να κρίνεται με κατακούτελες ταμπέλες, αφού δεν επαληθεύει κάθε στιγμή την προοδευτικότητά-του. Και σε ελληνικό πεδίο, το προοδευτικό κίνημα έχει μαχηθεί καταλυτικά από αυτά τα σοσιαλφέροντα κινήματα, αρκεί να ανατρέξει κάποιος χωρίς μυθοπλασίες στην ιστορία των τελευταίων 40 χρόνων για να το αποδείξει. Τελικά, οι πατροπαράδοτες σημάνσεις: δεξιά - κέντρο - αριστερά είναι χωρίς σημασία και προέχει ο προοδευτικός ή συντηρητικός - αντιδραστικός χαρακτήρας κάθε πολιτικής κίνησης. Και το ΠΑΣΟΚ με το μύθο - αλλαγή, χωρίς να δείχνει τίποτε στα περίξ πως έχουν ωριμάσει συνθήκες κατάλληλες για να στέρξουν να αγκαλιάσουν μια αλλαγή όρων στο γίγνεσθαι της βάσης ή του οικοδομήματος, πέρα από την πάντοτε στραγγαλιζόμενη επιθυμία για ξεβάλτωμα από την ακινησία κάποιων εμπολιτευόμενων ή την υποβολή-της σε μεγαλύτερες μάζες έντεχνα, συντηρεί αυτό το μηχανισμό των ρεφορμιστικών αποτιέσεων. Εκτός πια κι αν πειστούμε από την ανύπαρκτη ωρίμανση που «είδε» το 15% των εκλογέων και ψήφισε Ένωση Κέντρου, δίχως να έχει συμβεί τίποτα το εποικοδομητικό, μεταξύ 1963 και 1964, αυξάνοντας αντίστοιχα το ποσοστό του κόμματος, ως το «θρυλικό» πια 53%.

Η ιδεολογική κρίση που κατατρώγει τα αποκόμματα της λεγόμενης αριστεράς, έχει τον αντίκτυπό-της και στον κοινοβουλευτικό χώρο. Η αγωνιστικογεροντοκρατία του ΚΚΕ, η μοναδικότητα του Λ. Κύρκου να καλύψει, με και χωρίς προκαταλήψεις, όλους τους τομείς, αλλά και η αυξανόμενη αδυναμία επαφής με το περιβάλλον του Ηλία Ηλίου, στικτογραφούν το χώρο. Στους πρώτους θέματα τύπων ανάγονται σε ουσίας και μοναδικοποιούνται ως τέτοια, ενώ οι βουλευτές-του φροντίζουν εξακολουθητικά να δικαιώσουν τον χαρακτηρισμό (εξ) που του κολλάνε διάφοροι, με τις «εξ επαγγέλματος» συνηγορίες κάθε δραστηριότητας της ΕΣΣΔ. Από Αφγανιστάν έως Πολωνίας, πάντοτε δε με απείρου κάλλους επιχειρήματα και προνεαντερτάλειες εκλογικεύσεις. Ευχάριστο είναι μόνο το σπάσιμο της μονολιθικότητας στην άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου, όπου ένας από τους 11, ο Νίκανδρος Κεπέσης, έχει σπάσει από καιρό τη «γραμμή» που ήθελε να υπογράφουν ερωτήσεις και αναφορές κατά τετράδες οι βουλευτές του ΚΚΕ κι αυτός υπογράφει — μόνος από το κόμμα — αναφορές και ερωτήσεις (κύρια τις πρώτες) μαζί με μια περίεργα ετερόκλητη ομαδοποίηση: Ε. Ανερούσης και Χ. Πιπιλής της ΝΔ, Δ. Μπότσαρης και κάποτε Π. Παπαγεωργόπουλος του ΠΑΣΟΚ κι ο Κεπέσης. Το φαινόμενο επισημαίνεται επειδή πέρσι ο Κεπέσης «παραβίασε» 232 φορές τον κανόνα της συντροφικής κατάθεσης.

ΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΟ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟ

Πριν προχωρήσω στην καταγραφή της δραστηριότητας του Κοινοβουλίου, ανάγκη να αναφερθώ σε ορισμένες πληγές λειτουργίας της Βουλής.

Στις 15.12.80 (συνεδρίαση Ν) επανέρχονται και ξαναψηφίζονται 9 συμβάσεις του υπουργείου Εξωτερικών, επειδή κάπου είχαν... ξεχαστεί και παρήλθε ο συνταγματικός χρόνος κύρωσης και δημοσίευσή-τους, ενώ η Βουλή είχε ασχοληθεί κανονικά μαζί-τους και τις είχε επιψηφίσει στις 17.6.80. Το γεγονός δείχνει ανάγλυφα πόσο «αποτελεσματικά» λειτουργούν κάποιες δημόσιες υπηρεσίες και κάποιες υπηρεσίες της Βουλής.

Σημαντική πληγή της Βουλής είναι επίσης η συνήθεια ορισμένων να παραποιούν τα Πρακτικά των συνεδριάσεων και, με το πρόσχημα διορθώσεων, να αλλάζουν περικοπές των λόγων-τους ή να προσθέτουν

σωρεία φράσεων που ποτέ δεν ειπώθηκαν. Πρέπει η Βουλή να προμηθευτεί ηλεκτρονικά συστήματα καταγραφής των ομιλιών, να περιοριστούν οι διορθώσεις στις φραστικές απαραίτητες και να ενταθεί η προσοχή όσων χειρίζονται το αχρείαστο εκείνο δελτίο Τύπου που είναι — κάποτε — μη αναγνωρίσιμο. Τέλος, καιρός είναι να αποκτήσει η Βουλή ένα κτίριο αξιοπρεπές, εναρμονισμένο λειτουργικά κι απόλυτα χρηστικό. Ένα κτίριο που να 'χει κτιστεί για να στεγάσει Κοινοβούλιο κι όχι διαρρυθμισμένο όπως το σημερινό. Σε κάποια παρυφή της πρωτεύουσας, με όλους τους αναγκαίους χώρους, κύριους και βοηθητικούς. Και το κτίριο της Πλατείας Συντάγματος, αφού αδειάσει από το Συμβούλιο Επικρατείας και τους υπόλοιπους «καταπατητές», ας μείνει πρωθυπουργικό γραφείο απομονωμένο σε μια-του πτέρυγα, μουσείο της κοινοβουλευτικής ιστορίας σε κάποια άλλη και το υπόλοιπο να παραχωρηθεί στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, χρειαζόμενη στο κέντρο της πόλης, που θ' απλωθεί έτσι σε δύο ορόφους ακόμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι
Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΘΕ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

Α.Α. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ	Νόμοι	Συζ. Επερ.	Γρ. Απαντ.	Κατ Επερ.	Κατ. Ερ.
1.ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ	12	12	22	130	196
2.ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ	3	5	16	219	97
3.ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ	41	4	4	84	64
4.ΑΜΥΝΗΣ	7	2	15	171	76
5.ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	7	5	22	23	77
6.ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ	5	4	35	517	51
7.ΠΑΙΔΕΙΑΣ	5	5	25	517	89
8.ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	15	3	34	186	100
9.ΓΕΩΡΓΙΑΣ	5	14	25	561	149
10.ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ	3	1	22	162	38
11.ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ	2	12	20	256	114
12.ΕΜΠΟΡΙΟΥ	9	12	32	140	104
13.ΕΡΓΑΣΙΑΣ	2	1	0	183	125
14.ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	16	12	32	680	125
15.ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ	2	11	42	514	80
16.ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ	0	2	9	52	17
17.ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	7	8	0	359	63
18.ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ	2	2	5	261	75
19.ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΑΣ	5	3	0	166	28
20.ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ	0	0	0	7	4

Η χρηστικότητα του παραπάνω πίνακα υπογραμμίζεται με παράλληλη ανάγνωση και των επόμενων, που αναλύουν την κομματική συμμετοχή στα τελικά στοιχεία της κατά υπουργείο κοινοβουλευτικής δραστηριότητας, συμπληρώνοντας το πανόραμα της πολιτικής πρακτικής δια μέσου της Βουλής. Οι τυχόν διαφορές που παρουσιάζονται στον Πίνακα Ι σε συσχέτισμό με τα αρχικά αριθμητικά δεδομένα είναι πλασματικές, επειδή είναι δυνατό να υπάρχει διασπορά του ενδιαφέροντος για το ίδιο θέμα σε περισσότερα από ένα υπουργεία.

Επαναλαμβάνεται η υπόμνηση πως τα αθροίσματα κάθε πίνακα δεν είναι δυνατό να συσχετιστούν: ούτε ως προς τα οριστικά αριθμητικά δεδομένα που προηγούνται των πινάκων, ούτε οι πίνακες 2-6 με τον πίνακα Ι και τούτο επειδή στους τομείς του κοινοβουλευτικού ελέγχου, είτε αντικείμενο ελέγχου απευθύνεται σε πολλά υπουργεία, είτε υπογράφεται από βουλευτές πολλών κομμάτων.

ΚΟΠΙΩΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΔΡΑΝΟΥΝΤΕΣ

Καταγράφονται εδώ οι πρώτοι και οι έσχατοι κατά διάφορους τομείς κοινοβουλευτικής παρουσίας, με τη βέβαιη ένσταση πως — για τους «κοπιώντες» — η πολυπαρουσία και η πολυπραγμοσύνη δε σημαίνει αναγκαστικά και ποιοτική κάλυψη. Ενώ τους «αδρανούντες» δεν περισώζει φυσικά η επίκληση εξωκοινοβουλευτικού ρουσφετολογισμού. Ίσα - ίσα τους «καταδικάζει» ακόμη περισσότερο.

Πρώτος στον τομέα των αγορεύσεων, πάντοτε για το χρονικό διάστημα Οκτώβρης 1979-Δεκέμβρης 1980, είναι ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ Ι. Αλευράς με 123 ομιλίες. Ακολουθούν: Α. Λιαροκάκης (113), Κ. Μπαντουβάς (92), Β. Κεδίκογλου (87), Κ. Κάππος (86), Ε. Βερυβάκης (85), Δ. Τσοβόλας (77), Β. Τσουδερού (76), Α. Κακλαμάνης (73), Π. Κρητικός (73).

Στον τομέα της κατάθεσης ερωτήσεων προηγείται ο Κ. Κάππος με 138 και έπονται: Ν. Κεπέσης και Σ. Παπαθεμελής από 100, Μ. Δαμανάκη (92), Α. Κύρκος (83), Κ. Βασάλος (81), Κ. Λουlés (80), Ν. Καλού-

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στη διάρκεια της γ' συνόδου (1.10.1979-27.6.1980), στο τμήμα θερινών διακοπών 1980 και στο τρίμηνο Οκτώβρη - Δεκέμβρη 1980, δηλαδή από 'κεί που 'χε αποκοπεί η συνέχεια της τακτικής ενημέρωσης των αναγνώστών του ΑΝΤΙ για τα στατιστικά της Βουλής, ως σήμερα, η Βουλή πραγματοποίησε ακριβώς 350 συνεδριάσεις, 186 σε ολομέλεια, 54 στο Α' Τμήμα, 53 στο Β' και 57 στο Τμήμα Θερινών Διακοπών 1980. Συζητήθηκαν 150 νομοσχέδια από τα οποία ψηφίστηκαν τα 148 και βρίσκονται σε εκκρεμότητα τα 2. Συζητήθηκαν ακόμα 104 ερωτήσεις και 370 ερωτήσεις, από τις 916 ερωτήσεις και 10.006 ερωτήσεις και 12.329 αναφορές που είχαν συνολικά κατατεθεί την ίδια περίοδο. Δόθηκαν, τέλος, 5.183 γραπτές απαντήσεις υπουργών σε αντίστοιχες ερωτήσεις, όπως καταχωρήθηκαν στα Επίσημα Πρακτικά.

Αναλυτικά η κοινοβουλευτική δραστηριότητα κατά υπουργείο έχει ως εξής:

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΩΝ
ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ

α/α	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΕΔΗΚ	ΚΟΔΗΣΟ	ΚΚΕεσ.	ΕΔΑ	ΕΠ	Σ.Π.	Α.Π
1.	5	2	1	1	1	0	0	2	1
2.	2	2	0	1	0	0	0	0	0
3.	3	1	0	0	0	0	0	0	0
4.	0	1	0	0	0	0	0	0	0
5.	3	1	0	1	0	0	0	0	0
6.	2	1	0	0	1	0	0	0	0
7.	3	0	0	0	1	0	0	1	0
8.	2	1	0	0	0	0	0	0	0
9.	7	4	1	0	0	0	0	2	0
10.	1	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	3	2	2	2	1	0	0	2	0
12.	8	3	0	0	0	0	0	1	0
13.	1	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	3	3	1	1	0	0	1	3	0
15.	5	2	1	0	0	0	0	2	1
16.	1	0	0	0	1	0	0	0	0
17.	4	1	1	1	1	0	0	0	0
18.	1	0	1	0	0	0	0	0	0
19.	3	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝ.	57	24	8	7	6	0	1	13	2

Σ.Π. ο Στυλιανός Παπαθεμελής και Α.Π. ο Άγγελος Πνευματικός.

Στους παρακάτω πίνακες κομματικής συμπεριφοράς και συμμετοχής οι αυξαντες αριθμοί της πρώτης στήλης παραπέμπουν στα αντίστοιχα υπουργεία του Πίνακα Ι.

δης (75), Δ. Μαυροδόγλου (63) και Δ. Σαχίνης (59) συναπαρτιζοντας την πρώτη δεκάδα.

Στην κατάθεση ερωτήσεων πρώτος είναι πάλι ο Κ. Κάππος με 1499 κι ακολουθούν: Ν. Κεπέσης (1417), Μ. Δαμανάκη (1333), Κ. Βασάλος (1106), Δ. Μαυροδόγλου (977), Α. Καλλέργης (968), Π. Κρητικός (687), Α. Κακλαμάνης (591), Δ. Σαχίνης (587) και Γρ. Φαράκος (574).

Τις περισσότερες γραπτές απαντήσεις (εδώ είναι έμμεση η πρωτοβουλία κάθε βουλευτή, αφού η επιλογή των ερωτήσεων που θα απαντηθούν ανήκει σε εξωκοινοβουλευτικούς παράγοντες, εξυπακούεται όμως πως για να υπάρξουν απαντήσεις προϋποτίθεται ότι έχουν γίνει ανάλογες ερωτήσεις) έχει πάρει ο Κ. Κάππος (633) και την υπόλοιπη δεκάδα αποτελούν: Ν. Κεπέσης (606), Μ. Δαμανάκη (542), Α. Καλλέργης (461), Δ. Μαυροδόγλου (393), Π. Κρητικός (388), Κ. Βασάλος (374), Α. Κακλαμάνης (374), Γρ. Φαράκος (311) και Γ. Κατσιμπάρδης (283).

Στον τομέα των αναφορών, τέλος, προηγείται ο Κ. Μπαντουβάς με 2009 και ακολουθούν: Μ. Ξυλούρης (1835), Ν. Βενιζέλος (1696), Ε. Ανερούσης (1265), Δ. Μπότσαρης (1201), Κ. Κάππος (1190), Γ. Παπαδημητρίου (1131), Α. Κύρκος (1109), Δ. Μαυροδόγλου (1017) και Σ. Χούτας (1014).

Στους αντίποδες μηδενική δραστηριότητα παρουσιάζουν: στον τομέα των αγορεύσεων οι Α. Γκελεστάθης (δικαιολογημένα λόγω ασθε-

ΠΙΝΑΚΑΣ III
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

α/α	ΝΔ	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΕΔΗΚ	ΚΟΔΗΣΟ	ΚΚΕεσ.	ΕΔΑ	ΕΠ	Σ.Π.	Α.Π.
1.	1	16	2	0	2	1	0	0	0	0
2.	1	10	2	2	1	0	0	0	0	0
3.	1	2	1	0	0	0	0	0	0	0
4.	1	8	3	2	0	0	1	0	0	0
5.	0	14	2	2	3	0	0	0	0	0
6.	0	24	10	0	1	0	0	0	0	0
7.	0	17	2	1	1	1	0	0	3	0
8.	0	20	5	4	1	2	0	1	1	0
9.	0	20	2	3	0	0	0	0	0	0
10.	1	15	2	3	1	0	0	0	0	0
11.	0	13	4	1	1	1	0	0	0	0
12.	0	14	7	5	0	0	0	0	1	0
13.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14.	2	20	4	0	0	3	0	0	1	2
15.	1	28	10	0	1	1	0	0	0	1
16.	0	5	3	1	0	0	0	0	0	0
17.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18.	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0
19.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝ.	8	221	62	24	12	9	1	1	6	3

ΠΙΝΑΚΑΣ V
ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΕΠΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

α/α	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΕΔΗΚ	ΚΟΔΗΣΟ	ΚΚΕεσ.	ΕΔΑ	ΕΠ	Σ.Π.	Α.Π.
1.	90	27	16	17	18	0	1	21	2
2.	34	22	17	9	7	0	0	8	0
3.	17	9	24	2	7	0	0	4	1
4.	28	15	17	2	9	0	0	2	3
5.	39	16	4	4	1	0	0	12	0
6.	19	13	4	5	7	0	0	3	0
7.	42	19	7	7	7	0	0	15	2
8.	54	18	7	9	4	0	3	5	0
9.	69	45	7	5	8	0	0	13	2
10.	18	5	7	2	3	0	1	2	0
11.	57	18	8	15	11	0	0	7	0
12.	58	27	3	4	2	0	0	10	0
13.	42	28	8	10	19	0	0	18	0
14.	57	21	10	4	11	0	1	21	0
15.	44	7	5	6	3	0	0	14	1
16.	7	6	1	0	3	0	0	0	0
17.	33	8	5	3	8	0	0	6	0
18.	29	17	8	8	6	1	1	5	0
19.	18	6	1	3	1	0	0	1	0
20.	3	1	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝ.	766	327	162	115	135	1	7	167	11

νειας), Δ. Γρίβας, Ε. Ελευθεριάδης, Χ. Ερμείδης, Δ. Ευαγγελίου, Τζελάλ Ζεϊμπέκ, Χ. Ιμάμογλου (Ανεξ.), Ν. Κλείτος, Μ. Μακρής, Ν. Μάρτης, Π. Πανούρης, Γ. Παπαδόπουλος, Χ. Παπαδόπουλος, Η. Παπαηλιού (δικαιολογημένα λόγω ασθένειας), Ζ. Παπαλαζάρου, Κ. Παπούλιας (ΠΑΣΟΚ), Α. Σκουλάς (ΠΑΣΟΚ), Ι. Σόδης, Ι. Σπύρου (οι δίχως κομματική ένδειξη ανήκουν στη Νέα Δημοκρατία), ενώ 23, όλοι της Νέας Δημοκρατίας, δεν έχουν καταθέσει ερώτηση και άλλοι 31 του ίδιου κόμματος δεν έχουν προσυπογράψει αναφορά.

Για να ολοκληρωθεί σφαιρικότερα η αναδρομή στην κοινοβουλευτική δραστηριότητα, θετική κι αρνητική, του δεκαπεντάμηνου, σημειώνεται ότι εγκρίθηκαν 108 άδειες για ιδιωτική επίσκεψη στο εξωτερικό (πιο ταξιδεμένος ο Ε. Παπαευστρατίου με 8) και έγιναν 9 ονομαστικές ψηφοφορίες, με συνολικά απόντες 540 (δηλαδή ακριβώς 60 κάθε ψη-

ΠΙΝΑΚΑΣ IV
ΓΡΑΠΤΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

α/α	ΝΔ	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΕΔΗΚ	ΚΟΔΗΣΟ	ΚΚΕεσ.	ΕΔΑ	ΕΠ	Σ.Π.	Α.Π.	Γ.Π.
1.	10	97	10	1	6	5	1	0	0	0	0
2.	6	116	32	13	13	4	0	0	1	0	0
3.	1	38	7	24	5	5	0	0	3	0	0
4.	7	108	28	14	8	2	0	0	3	0	2
5.	1	15	3	3	0	1	0	0	0	0	0
6.	12	356	127	2	12	6	0	1	0	0	0
7.	17	315	126	13	19	12	0	0	14	0	0
8.	9	125	19	12	11	3	0	2	5	0	0
9.	32	377	85	16	21	28	0	1	1	2	0
10.	3	86	36	4	10	3	0	0	1	0	0
11.	12	146	58	11	12	16	0	1	1	1	0
12.	5	94	17	6	6	11	0	0	1	0	0
13.	5	96	60	3	11	8	0	0	3	0	0
14.	36	389	157	25	33	26	0	1	11	3	0
15.	28	325	111	10	19	15	0	0	6	2	0
16.	0	26	22	0	3	1	0	0	0	0	0
17.	20	236	60	12	17	7	0	1	4	1	0
18.	9	197	25	5	10	5	0	3	6	1	0
19.	1	103	27	14	11	8	1	0	1	0	0
20.	0	6	0	0	1	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝ.	214	3033	1010	188	228	165	2	10	61	10	2

Γ.Π. είναι ο Γ. Παπαευθυμίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ VI
ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

α/α	ΝΔ	ΠΑΣΟΚ	ΚΚΕ	ΕΔΗΚ	ΚΟΔΗΣΟ	ΚΚΕεσ.	ΕΔΑ	ΕΠ	Σ.Π.	Α.Π.	Γ.Π.	Δ.Κ.
1.	98	570	124	28	37	15	3	2	1	0	1	0
2.	67	391	112	51	56	13	0	4	8	3	0	1
3.	7	94	21	52	26	13	0	4	7	1	0	0
4.	18	220	74	49	27	9	0	4	3	0	0	0
5.	22	233	41	19	23	9	0	0	6	2	0	0
6.	45	988	487	16	32	8	0	3	2	2	0	0
7.	56	740	350	38	42	46	1	1	29	4	0	0
8.	50	609	112	42	50	8	1	6	13	5	0	0
9.	73	1019	352	24	68	73	1	3	2	7	0	0
10.	22	282	110	18	33	10	1	0	7	0	0	2
11.	38	449	221	15	46	29	0	1	6	6	0	0
12.	31	337	81	22	19	12	0	2	4	2	0	0
13.	12	298	193	8	35	36	1	0	5	0	0	0
14.	76	955	453	50	66	40	1	3	21	9	1	0
15.	67	937	447	29	57	29	0	1	14	9	1	0
16.	13	130	74	2	11	4	0	0	1	0	0	0
17.	44	538	190	24	57	13	1	1	8	6	1	0
18.	23	378	56	14	20	9	0	3	7	2	0	0
19.	19	273	71	29	11	10	2	2	4	0	0	0
20.	1	45	4	0	1	0	0	0	1	0	0	0
ΣΥΝ.	782	9486	3573	530	717	389	12	40	149	58	4	3

φορορία κατά μέσο όρο) με «ρέκορντμαν» τον αρχηγό του ΠΑΣΟΚ Α. Παπανδρέου, που έχει — ο μόνος από τους βουλευτές — απουσιάσει σε όλες.

Επίσης οι αρχηγοί των κομμάτων έχουν να επιδείξουν την ακόλουθη δραστηριότητα: Γ. Ράλλης: ομιλίες 12, απουσίες 3, Α. Παπανδρέου: ομιλίες 18, απουσίες 9, Χ. Φλωράκης: ομιλίες 4, άδειες 2, απουσίες 6, Ι. Ζιγδής: 39 ομιλίες, 1 ερώτηση, 3 απουσίες, Ι. Πεσματζόγλου, 16 ομιλίες, 6 επερωτήσεις (κατάθεση), 1 ερώτηση (κατάθεση), 1 γραπτή απάντηση, 1 αναφορά, 3 άδειες και 4 απουσίες και Ηλίας Ηλιού: ομιλίες 26, επερωτήσεις 2 (κατάθεση), ερωτήσεις (κατάθεση) 7, 2 απαντήσεις, 157 αναφορές και 3 απουσίες. Ο κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΚΚΕσ. Α. Κύρκος: ομιλίες 52, επερωτήσεις (κατάθεση) 83, ερωτήσεις (κατάθεση) 260, απαντήσεις 167, αναφορές 1109 και 1 απουσία.

Ο ριζοσπαστικός ρεφορμισμός

Μια συνέντευξη του Γιούργκεν Χαμπέρμας στον Ζακ Ριντέρ

Μαρξιστής «από πρόκληση», πολύ κοντά στο φοιτητικό κίνημα, συνεχιστής της Σχολής της Φραγκφούρτης, ο Γιούργκεν Χαμπέρμας, αναπτύσσει μία φιλοσοφική και πολιτική σκέψη για τη γερμανική κοινωνία, το εύθραστο της δημοκρατίας και τον αποικισμό της καθημερινής ζωής.

Γεννημένος το 1929 στο Düsseldorf, ο Jürgen Habermas σπούδασε στη Βόννη και έγινε βοηθός του Theo-

dor W. Adorno στη Φραγκφούρτη. Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης από το 1961 έως το 1964, μετά στο Πανεπιστήμιο της Φραγκφούρτης από το 1964 μέχρι το 1971, από το 1971 διευθύνει στο Στάρνμπεργκ, κοντά στο Μόναχο, το Ινστιτούτο Max-Planck (Ινστιτούτο Ερευνών για τις συνθήκες της ζωής στον κόσμο της Επιστήμης και της Τεχνικής). Στο συλλογικό έργο «Η

πνευματική κατάσταση της εποχής-μας» (συλλογή κειμένων και πρόλογος από τον Jürgen Habermas) γίνεται ένας απολογισμός 30 χρόνων πνευματικής ζωής στη Δυτ. Γερμανία (Κυριακάτικος Monde της 16.12.79). Στο Ινστιτούτο-του στο Στάρνμπεργκ, μια ειδυλλιακή/μικρή πόλη της Βαυαρίας, μας δέχτηκε για να μας μιλήσει για το στάδιο, το οποίο βρίσκονται σήμερα οι έρευνές-του.

ΕΡ: Γράψατε ένα βιβλίο για την «Ανασυγκρότηση του ιστορικού υλισμού». Τι μένει από το Μαρξ στο σύστημά-σας; Εξακολουθείτε να αυτοπροσδιορίζαστε σα μαρξιστής;

ΑΠ: Διαβλέπω από τώρα όλες τις παρεξηγήσεις που η απάντησή-μου κινδυνεύει να προκαλέσει στη Γαλλία. Εκεί υπάρχει ένα ισχυρό κομμουνιστικό κόμμα και ο μαρξισμός ήταν η δεσπόζουσα ιδεολογία μέχρι τα μέσα τις δεκαετίας του '70. Η κατάσταση είναι τελείως διαφορετική στη Γερμανία. Έχουμε τις ιδιαίτερες παραδόσεις-μας, ένα γείτονα που ονομάζεται Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, κινήσεις αμφισβήτησης και, τέλος, δεν υπάρχει κομμουνιστικό κόμμα άξιο να φέρει αυτόν τον τίτλο.

Ποτέ δεν υπήρξα ορθόδοξος μαρξιστής, όπως πιστεύω δεν ήταν και οι παλιοί «δάσκαλοι» της Σχολής της Φραγκφούρτης. Εάν επιμένω να αυτοπροσδιορίζομαι σα μαρξιστής, αυτό το κάνω από πρόκληση στα γερμανικά «θέσμια». Πρέπει να συνηθίσει κανείς τους πανεπιστημιακούς και πνευματικούς κύκλους της χώρας-μου — που στο σύνολό-τους είναι φοβερά αντιδραστικοί — στην ιδέα ότι μπορεί κανείς να είναι σοβαρός επιστήμονας, επικαλούμενος συγχρόνως μια μαρξιστική παράδοση.

Αυτά, λοιπόν, για τις «ετικέτες». Κατά βάθος, είναι βέβαιο ότι ο Μαρξ παραμένει για μένα μια πηγή έμπνευσης. Πρώτ' απ' όλα, επειδή στη σκέψη-του η θεωρητική προοπτική συμβαδίζει με τον προβληματισμό πάνω στην πρακτική. Και ακόμα, επειδή η θεωρία-του για την κοινωνία αντιμετωπίζει το αντικείμενό-της και εξωτερικά (τα συστηματικά προβλήματα κάτω από την πίεση των οποίων μια κοινωνία πρέπει ν' αλλάζει διαρκώς) και εσωτερικά (τί εικόνα έχει μια κοινωνία για τον εαυτό-της, τί αίσθηση της δημιουργεί).

Τώρα, βέβαια, μην απογοητευθείτε όταν διαβάσετε το βιβλίο που γράφω: μιλάω για τον Meads, τον Durkheim, τον Max Weber, πουθενά, όμως, δεν αναφέρομαι άμεσα στο Μαρξ.

ΕΡ: Στον πρόλογό-σας στη συλλογή «Η πνευματική κατάσταση της εποχής-μας» μιλάτε για «αποικισμό του βιωμένου κόσμου». Τι εννοείτε με τον όρο αυτό;

ΑΠ: Ο Μαρξ είχε αναλύσει τη σημασία της μισθωτής εργασίας, την προσαρμογή μιας σφαίρας δράσης στις επιταγές ενός συστήματος, που διακυβερνάται από την ανταλλακτική αξία και το δίκαιο. Σήμερα, ολοένα και περισσότερες μορφές ζωής «περιτεχίζονται» σε αυτόνομα συστήματα, κάτω από την κυριαρχία των διοικητικών και οικονομικών οργανισμών.

Έχουν εξαφανιστεί οι παλιοί τρόποι κοινωνικής ενσωμάτωσης, που διαμεσολαβούνταν από τις αξίες, τους κανόνες και μια συμφωνία που εξασφαλιζόταν μέσα από την επικοινωνία.

Σχεδόν όλες οι κοινωνικές σχέσεις έχουν κωδικοποιηθεί νομικά: σχέσεις μεταξύ γονιών και παιδιών, δασκάλων και μαθητών, μεταξύ γειτόνων. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις διορθώνουν μερικές φορές τις अपαρχαιωμένες σχέσεις κυριαρχίας. Αλλά, προκαλούν συγχρόνως ένα γραφειοκρατικό μαρasmus της επικοινωνίας. Τα σχήματα του οικονομικού και διοικητικού ορθολογισμού εισβάλλουν στις σφαίρες εκείνες, όπου συνήθως λειτουργούσε αποκλειστικά ο ηθικός ή αισθητικός αυθορμητισμός. Αυτό είναι που ονομάζω «αποικισμό του βιωμένου κόσμου».

ΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

ΕΡ: Νά, γιατί η κοινωνιολογία δε μπορεί ν' αποφύγει κάποια ψυχαναλυτική μέθοδο προσέγγισης.

ΑΠ: Η ψυχανάλυση (αν λάβουμε υπόψη-μας τις πρόσφατες εξελίξεις-της), παραμένει ένα απαραίτητο όργανο για την κατανόηση της εποχής-μας. Σε μια κοινωνία, με σχετικά ικανοποιητικό βαθμό ενοποίησης, όπως η Ο.Δ.Γ. τα σοβαρότερα προβλήματα υπεκφεύγουν της πολιτικής συζήτησης. Τα άτομα απωθούν ή εσωτερικεύουν τις αληθινές συγκρούσεις. Τα συμπτώματα αυτής της λανθάνουσας νοσηρότητας δε λείπουν: ο αλκοολισμός, η τοξικομανία, οι διαταραχές της συμπεριφοράς, τα προβλήματα εκπαίδευσης, έχουν πάρει τέτοιες διαστάσεις, που ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού πρέπει να τεθεί κάτω από ψυχιατρική επίβλεψη.

Οι μόνες πολιτικές συζητήσεις που εξακολουθούν να έχουν κάποια ένταση, αφορούν σφαίρες κοινωνικοποίησης, φαινομενικά οριακές: το σχολείο, η οικογένεια, η πολιτιστική πολιτική, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (το Κράτος πρέπει να διατηρεί το μονοπώλιο του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης; πώς να διώξουν τους διανοούμενους της αριστεράς, που ασκούν επιρροή στα προγράμματα;) Θα μπορούσα, επίσης, να μιλήσω για την αναθεώρηση του ποινικού δικαίου στη Γερμανία, που προκαλεί έντονες διαμάχες.

Πέρα απ' αυτά όμως, το πολιτικό-μας σύστημα χαρακτηρίζεται από μία απατηλή πόλωση Strauss/Schmidt, που αναφέρεται περισσότερο στα πρόσωπα παρά στα προγράμματα. Καμιά ουσιαστική διαφορά σ' ό,τι αφορά την οικονομία, ενώ στην

εξωτερική πολιτική οι αποχρώσεις είναι καθαρά ρητορικές. Οι αληθινές συγκρούσεις αρθρώνονται και εκφράζονται από τους «πράσινους» και τις εξωκοινοβουλευτικές αντιπολιτευτικές οργανώσεις.

Κατηγορούν τη Σχολή της Φραγκφούρτης ότι έχει δώσει μεγαλύτερη σημασία στη θεωρία της κουλτούρας, παρά στην Πολιτική Οικονομία. Αυτό, όμως, εκφράζει μια πιο οξυμένη αίσθηση των νέων συγκρούσεων, που δε γίνονται στην σφαίρα της οικονομίας.

ΕΡ: Έχετε αναφέρει πολλές φορές τη Σχολή της Φραγκφούρτης. Τι αντιπροσωπεύει για σας;

ΑΠ: Ας βάλουμε τα πράγματα στη θέση-τους. Ιστορικά είναι μια κίνηση διανοούμενων, που ξεκίνησε στη Νέα Υόρκη στα χρόνια της μετανάστευσης, μεταξύ 1933 και 1941. Γύρω από τον Horkheimer βρισκόταν ο Marcuse, ο Pollock, ο Löwenthal και ο Adorno, καθώς και ο Fromm. Ο Kirchheimer και ο Neuman ήταν στη Συντακτική Επιτροπή της Επιθεώρησης Κοινωνικής Έρευνας, που έβγαине από το 1932 μέχρι το 1941. Μόνο το πρώτο φύλλο μπόρεσε να εκδοθεί στη Φραγκφούρτη. Μετά ο Adorno και ο Horkheimer έγραψαν μαζί στην Καλιφόρνια τη «Διαλεκτική του ορθού Λόγου».

Μετά τον πόλεμο, μόνο δύο μέλη της παλιάς ομάδας παρέμειναν ενεργοί: ο Marcuse και ο Adorno. Αλλά ακολούθησαν διαφορετικούς δρόμους. Όταν έφτασα στη Φραγκφούρτη το 1956 (σα βοηθός του Adorno) ο Horkheimer έκρυβε τα φύλλα της «Επιθεώρησης Κοινωνικής Έρευνας» στο υπόγειο του Ινστιτούτου-του. Είχε γίνει μανδρινός κι η «Επιθεώρηση...» αντιπροσώπευε γι' αυτόν μιαν ενοχλητική κληρονομιά.

Στα τέλη της δεκαετίας του '60, οι φοιτητές ανακάλυψαν ξανά την «Επιθεώρηση...» Ξανάρχισαν να μιλούν για τη Σχολή της Φραγκφούρτης, που ταυτίζεται με την «κριτική κοινωνιολογία» και τα έργα-μου.

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΡ: Ποιά είναι τα ζωντανά θέματα της παράδοσης;

ΑΠ: Κατ' αρχήν η επιθυμία να απαλλάξουμε το μαρξισμό από κάθε δογματισμό. Αλλά, επίσης, να αρνηθούμε τη σοσιαλδημοκρατική λύση, που είναι ανίκανη να έρθει σε ρήξη με τις δομές της αστικής κοινωνίας.

Μετά, η επιθυμία ν' ανοιχτούμε σε όλες τις κοινωνικές επιστήμες, όχι μόνο στην οικονομία, αλλά και στην ψυχολογία, στην ιστορία της τέχνης και της λογοτεχνίας, στις πολιτικές και νομικές επιστήμες.

Στο φιλοσοφικό πεδίο αυτή η παράδοση έρχεται σε αντίθεση με τη μεταφυσική και το θετικιστικό εμπειρισμό. Ο τελευταίος διαλύει τις συνθετικές και διεπιστημονικές έννοιες, όπως η «κουλτούρα», η «ιδεολογία», ο «τύπος της κοινωνίας». Κατακερματίζει τα θεωρητικά προβλήματα σε κλειστούς και απομονωμένους επιστημονικούς τομείς.

ΕΡ: Ποιά θέματα έχετε ιδιαίτερα αναπτύξει;

ΑΠ: Κοιτάξτε τον πρώτο τόμο της «Επιθεώρησης Κοινωνικής Έρευνας». Θα βρείτε εκεί ένα άρθρο του Horkheimer («Επιστήμη και Κρίση»), ένα του Fromm («Ψυχανάλυση και κοινωνική επιστήμη») και μελέτες του Adorno και του Löwenthal για την κατάσταση της μοντέρνας μουσικής και λογοτεχνίας. Αυτά τα τρία θέματα δεν έπαψαν ποτέ να με απασχολούν.

Η κριτική θεωρία της γνώσης και της επιστήμης και η λειτουργία-τους στον αναπτυγμένο καπιταλισμό είναι το θέμα του βιβλίου-μου «Γνώση και συμφέρον». Η εμπειρία της Αμερικής έκανε τον Adorno και τους άλλους να αναπτύξουν μια θεωρία της μαζικής κουλτούρας και, σ' αντιδιαστολή μ' αυτήν, μια θεωρία για την πρωτοποριακή τέχνη που έχει γίνει μυστικι-

ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ «ΚΕΔΡΟΥ»

ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΑ'Υ'-ΝΤΕ'Υ'

Ένα ποιητικό βιβλίο, σήμερα...

Άλλα βιβλία του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ στον «ΚΕΔΡΟ»

ΠΟΙΗΣΗ

- Α' Τόμος ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1954-1964 Γ' έκδοση
- Β' Τόμος ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1965-1975 Γ' έκδοση
- ΜΕΤΟΙΚΕΣΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1973
- ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1977
- ΝΕΤΡΟΝΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1978
- ΕΛΛΑΔΑ ΜΠΑ'Υ' - ΝΤΕ'Υ' ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1981

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΓΙΝΑΝ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ 1979

ΠΕΖΑ

ΤΟ ΓΟΥΠΑΤΟ Μυθιστόρημα Γ' έκδοση.
ΤΟ ΣΑΡΑΒΑΛΟ Μυθιστόρημα Γ' έκδοση
ΤΟ ΠΑΤΑΡΙ Μυθιστόρημα Γ' έκδοση
ΤΟ ΑΤΕΛΙΕ Μυθιστόρημα Β' έκδοση
ΕΛ ΝΤΑΜΠΑ Μυθιστόρημα Β' έκδοση

ΘΕΑΤΡΟ

ΤΑ ΟΠΛΑ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΑ Τρίπραχτη κωμωδία
ΓΩΝΙΑ ΠΟΤΑΜΙ ΚΑΙ ΓΕΦΥΡΑ Τρίπραχτο

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί τό νηπιαγωγείο. «Τό άστεράκι».
- Μιά μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδλεψη από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για τό παιδί.
- Έλάτε νά γνωριστούμε και νά συζητήσουμε για τό παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιού
Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

στική. Σκοπός-μου είναι ν' αναπτύξω και να κάνω επίκαιρη αυτή τη διάγνωση.

ΕΡ: Ποιός είναι ο απολογισμός της πολιτικής-σας δράσης στη Γερμανία;

ΑΠ: Δεν έχω αυταπάτες. Η θέση-μου, είναι η θέση ενός πανεπιστημιακού ερευνητή, που συμπληρωματικά, ορισμένες φορές, χρησιμοποιεί τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να πει τη γνώμη-του για διάφορες καταστάσεις. Στη Γερμανία δεν έχουμε καμιά οργάνωση της ριζοσπαστικής Αριστεράς. Το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα έχει καλές πλευρές, αλλά πνευματικά δεν είναι πολύ ζωντανό. Κανείς δε διανοείται να αυτοκαθοριστεί σε σχέση με αυτό.

ΕΡ: Θυμάμαι τις θέσεις-σας την εποχή του φοιτητικού κινήματος...

ΑΠ: Υποστήριζα την S.D.S (Ένωση των Σοσιαλιστών Φοιτητών) μετά τη διαγραφή-της από το σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Ήταν το 1961. Εκείνη την εποχή ήμασταν, απ' όλη τη Γερμανία, μια ομάδα από 3 καθηγητές (ή 4 το πολύ) που δίνουμε μια θεσμική κάλυψη στην S.D.S. Είναι η μόνη στιγμή της ζωής-μου, που αυτοπροσδιορίστηκα σε σχέση με μια οργάνωση. Όπως κι όταν βρέθηκα ανακατεμένος στο φοιτητικό κίνημα με τον Adorno, τον Mitscherlich, τον Fetscher. Τα βιβλία-μου είχαν κάποια απήχηση. Έπαιρνα καθημερινά πολιτική θέση. Πήγαινα 3 φορές την εβδομάδα στις γενικές συνελεύσεις.

ΕΡ: Έχετε μετανιώσει;

ΑΠ: Αντίθετα. Στην αρχή, αντιμετώπιζα με επιφύλαξη τα οράματα για μια πολιτιστική επανάσταση και τις αναρχικές τάσεις. Κατάλαβα μετά ότι ήταν χρήσιμο να υποβάλω τους θεσμούς και τη δημοκρατία-μας στη δοκιμασία της φαντασίας. Έτσι μπορούσες να δείξεις ότι ορισμένες δημοκρατικές αξίες είχαν εξασθενήσει σοβαρά. Υποστήριζα το φοιτητικό κίνημα μέχρι το 1969, επειδή άνοιγε το δρόμο για ένα ριζοσπαστικό ρεφορμισμό.

ΕΡ: Ριζοσπαστικός ρεφορμισμός; τί σημαίνει αυτό;

ΑΠ: Είμαι της γνώμης ότι δεν είναι μόνο μάταιο, αλλά κι επικίνδυνο, να συνεχίσουμε να μιλάμε για επανάσταση στις κοινωνίες-μας του όψιμου καπιταλισμού. Αμφιβάλλω κατά πόσο και στη Γαλλία, ακόμα, τα γεγονότα του Μάη του '68, αποτελούσαν απαρχή μιας επανάστασης. Κι αυτό, γιατί η επανάσταση μπορεί στην ανάγκη να ξεκινήσει απ' την πνευματική υποκουλτούρα, αλλά η τελευταία δε μπορεί να είναι φορέας επανάστασης. Οι εργάτες στη Γερμανία και στις ΗΠΑ έχουν τη μικρότερη στον κόσμο επαναστατική ευαισθησία ή αίσθηση του «ριζοσπαστικού». Αυτό συνέβαινε το 1968, το ίδιο είναι και τώρα. Δε μπορείς να μεταφέρεις στο σημερινό κόσμο έναν επαναστατικό συμβολισμό κληρονομημένο από τη δεκαετία του '20. Το έλεγα στους φοιτητές και τους ενοχλούσε. Έδινά μάχη σε δύο μέτωπα. Για την κοινή γνώμη ήμουν ένας επικί-

νδυνος ανεύθυνος. Ταυτόχρονα έκανα κριτική στην απαρχαιωμένη ρητορική των φοιτητών.

ΣΥΝΕΣΗ

Ριζοσπαστικός ρεφορμισμός είναι να ζητάς μεταρρυθμίσεις που είναι ασυμβίβαστες με τους μηχανισμούς της οικονομικής ανάπτυξης, αφήνοντας ταυτόχρονα στον καπιταλισμό μία ευκαιρία ν' ανανεωθεί. Αυτό σημαίνει ότι έχεις θεραπευθεί από τα λάθη του δογματικού μαρξισμού, ότι κανείς δεν κατέχει την αλήθεια, ότι η πολιτική πράξη δεν πρέπει να εμπνέεται από προκατασκευασμένα φιλοσοφικά σχήματα, αλλά να γίνεται ένα παιχνίδι δοκιμών, μία ψηλάφηση.

Με πραξικοπήματα και με οδοφράγματα δεν καταλήγουμε πουθενά πια. Οποιοσδήποτε ριζοσπαστικός μετασχηματισμός προϋποθέτει μια αλλαγή στις υποκειμενικότητες: η επανάσταση πρέπει να είναι δημοκρατική. Εγώ ήμουν πάντοτε αντιλενινιστής. Η ιδέα ότι μία ελίτ εκμεταλλεύεται τα μέσα της παραγωγής για να μεταστρέψει τις μάζες, μου φαίνεται τελείως αναξιόπιστη.

Βραχυπρόθεσμα, δεν είμαι εχθρός της σοσιαλδημοκρατίας, παρόλο που τοποθετούμαι πιο αριστερά. Όσο δεν υπάρχουν κοινωνικά κινήματα άξια αυτού του τίτλου, ο σοσιαλδημοκρατικός ρεφορμισμός θα είναι η μοναδική λύση. Μετά τις τεράστιες απογοητεύσεις που μας επιφύλαξε η ιστορία του σοσιαλισμού, πρέπει να δείξουμε σύνεση.

ΕΡ: Έχετε αποτίσει ένα συγκλονιστικό φόρο τιμής στη μνήμη του Rudi Dutschke. Είχε αγκαλιάσει τον οικολογικό αγώνα. Οι «πράσινοι» είναι φορείς μιας νέας ελπίδας για την Ο.Δ.Γ.;

ΑΠ: Οι «πράσινοι» της Ο.Δ.Γ. έκαναν ένα σοβαρότατο λάθος όταν συγκροτήθηκαν σε κόμμα για να δράσουν μέσα στο κοινοβούλιο. Γιατί μπορεί μεν ν' αντιπροσωπεύουν ένα πολιτικό δυναμικό λαϊκίστικου τύπου και να μπορούν ν' ασκήσουν κάποιο είδους νετο, αλλά δεν έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τίποτα περισσότερο. Πρώτα - πρώτα, η έλλειψη ομοιογένειας στους κόλπους-τους δρα διαλυτικά. Υπάρχουν αγρότες που υπερασπίζονται τα χωράφια-τους, κάνοντας αγώνα να μην κατασκευασθεί αυτοκινητόδρομος ή ένας πυρηνικός σταθμός. Υπάρχουν φαρμακοποιοί ή δάσκαλοι που υπερασπίζουν το χωριό-τους.

Αλλά στους «πράσινους» υπάρχουν και φεμινίστριες, ομάδες της φοιτητικής υποκουλτούρας, κινήσεις της παλιάς αντικαπιταλιστικής Δεξιάς. Όλοι αυτοί δε μπορούν να συμπορευθούν στο ίδιο κόμμα. Αλλά όλες αυτές οι τάσεις (φεμινιστικές, τοπικιστικές, οικολογικές...) αποκαλύπτουν μια βαθιά ασθένεια της γερμανικής κοινωνίας. Αρθρώνουν και εκφράζουν με μικρότερη ή περισσότερη σαφήνεια αυτό που αποκαλώ «αποικισμό του βιωμένου κόσμου».

ΑΠΟ ΤΟΝ Α'

Από τον Α' ως τον ΙΓ' τόμο, πιστοί στην υπόσχεσή-μας για αποκαλυπτική πληροφόρηση, ενημέρωση γύρω απ' τα σύγχρονα ελληνικά και διεθνή προβλήματα, την καλλιτεχνική και πολιτιστική ζωή, την ιστορία και τη λογοτεχνία του τόπου-μας.

Σε δεκατρείς τόμους που έχουν ήδη καταγράψει το σφυγμό των γεγονότων της τελευταίας επταετίας και που τόλμησαν την «άλλη» πληροφόρηση.

Πέρα από εξαρτήσεις, πολιτικές δεσμεύσεις και κομματικές εντάξεις, το ANTI, σταθερά το αδέσμευτο πολιτικό περιοδικό της Αριστεράς.

ΣΤΟΝ ΙΓ' ΤΟΜΟ

ΕΡ: Γράφετε ότι μετά από 30 χρόνια ύπαρξης η γερμανική δημοκρατία έχει ακόμα «πόδια από άργιλο».

ΑΠ: Θέλω να πω ότι η πολιτική κουλτούρα των Γερμανών είναι ακόμα πολύ εύθραυστη. Η υστερική αντίδραση των κομμάτων και του πληθυσμού στην τρομοκρατία, προδίδει μια ανησυχητική έλλειψη ασφάλειας. Αποδεικνύει ότι αρκούν λίγα πράγματα για να τεθούν και πάλι υπό αίρεση οι δημόσιες ελευθερίες και το δημοκρατικό κράτος. Ο αυταρχισμός φαίνεται πάντα έτοιμος να αναγεννηθεί. Ωστόσο όμως — κι αυτό είναι κάτι που τα μεγάλα κόμματα δε σταματούν να επαναλαμβάνουν — είναι γεγονός ότι το σημερινό-μας πολίτευμα, αν το συγκρίνουμε ιστορικά και γεωγραφικά, εγγυάται ένα αξιόλογο επίπεδο δημοκρατίας.

ΕΡ: Έχετε εκφράσει τη δυσαρέσκειά-σας για το ότι οι διανοούμενοι της γερμανικής Αριστεράς έχουν εξοριστεί σ' ένα γκέτο. Δεν έχουν αποκτήσει όμως μια σημαντική απήχηση;

ΑΠ: Η Δεξιά θα ήθελε να κάνει τον κόσμο να πιστεύει ότι οι διανοούμενοι της Αριστεράς ασκούν μια μεγάλη επιρροή, που οδηγεί στην επανάσταση και στη διαφθορά. Αυτή η μαφία των ανθρώπων της Αριστεράς, που είναι άπληστοι για εξουσία και που ζουν από τη δουλειά των άλλων, για να κατηχούν τις μάζες! Βέβαια, μπορεί ν' ακουστεί η φωνή-τους στα θέματα της Παιδείας, στα Πανεπιστήμια, στην τηλεόραση (που σε μας δεν είναι ακόμα εντελώς κακή). Αλλά εάν οι διανοούμενοι της Αριστεράς έχουν μια κάποια απήχηση, αυτό είναι συνδεδεμένο με το φαινόμενο που ανέφερα μόλις παραπάνω: ο εκπαιδευτικός και πολιτικός τομέας έχουν αποκτήσει πρωταρχική σημασία στον πολιτικό διάλογο. Οι κυβερνήσεις δε μπορούν πια να περιγελούν αυτό που λέει ένας Böll ή ένας Grass. Δεν είμαστε πια στην εποχή, που ο καγκελάριος Έρχαρτ μεταχειριζόταν τους διανοούμενους σα σκυλάκια του καναπέ. Να μιλάμε, όμως, για «εξουσία των διανοούμενων», μου φαίνεται ότι είναι λάθος εκτιμήσεως, που το έχει υποβάλει η Δεξιά!

ΟΧΙ ΥΠΟΤΑΓΗ

ΕΡ: Στη Γερμανία, ποιοι κατέχουν την εξουσία στο χώρο του πνεύματος;

ΑΠ: Νομίζω ότι είναι χαρακτηριστικό αυτό που συμβαίνει στα Πανεπιστήμια. Για πρώτη φορά από την εποχή της ήττας του φασισμού, βλέπει κανείς καθηγητές που αυτοπροσδιορίζονται σα δεξιοί. Συγκροτούν μια οργανωμένη ομάδα, που ασκεί επιρροή, έχει τις εφημερίδες-της και τα συνέδριά-της. Όπου συμφωνούν στο να κληθεί ο Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.

Το αγαπημένο-τους θέμα είναι η ανάμιξη των αριστερών ιδεών και της τρομοκρατίας. Στη σφαίρα της εκπαιδευτικής πολι-

τικής, κηρύσσουν σε όλα τα επίπεδα την αναβίωση των παλιών αξιών: τάξη, πειθαρχία, δύναμη, δυναμισμός, διαμόρφωση «ελίτ». Αυτοανακηρύσσονται «αληθινοί κληρονόμοι του κριτικού πνεύματος», για να του αφαιρέσουν καλύτερα οποιοδήποτε ενοχλητικό-του περιεχόμενο. Οι νομικοί αποδειχνουν ότι η υπερβολική δημοκρατία απειλεί το κράτος δικαίου, οι οικονομολόγοι ασκούν κριτική στο «Κράτος-Πρόνοια».

ΕΡ: Είσαστε απαισιόδοξος; Πιστεύετε ότι ο «Μολώχ-τεχνική-επιστήμη-διοίκηση» που περιγράφετε, θα καταλύσει, τελικά, οποιαδήποτε δημοκρατία;

ΑΠ: Οι κοινωνικές επιστήμες έχουν μέτρια «προβολική» ικανότητα. Αποφεύγω να κάνω προβλέψεις. Βλέπω μόνο όλες τις αντιθέσεις της κοινωνίας. Η καπιταλιστική ανάπτυξη, που καλώς ή κακώς διευθύνεται απ' τη σοσιαλδημοκρατία, προσκρούει ολοένα και περισσότερο σε καινούργιες αντιστάσεις. Μέχρι τώρα έβαζαν σαν πρωταρχικό στόχο την ασφάλεια (την αντίδραση στην τρομοκρατία) και το βιότικό επίπεδο.

Αλλά βλέπει κανείς να εμφανίζεται αυτό που ονομάζουν οι Αμερικάνοι «μεταύλιστικές αξίες», τις οποίες διαδίδουν οι «πράσινοι»: νοσταλγία των παραδοσιακών μορφών ζωής, όπου η επικοινωνία ήταν ζωντανή, υπεράσπιση της φύσης κλπ. Η αντίθεση θα γίνει σε λίγο αφόρητη. Οι συντηρητικοί Χριστιανοκοινωνιστές υποτάσσονται στις πιο πρωτόλειες επιταγές της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Αλλά, από την άλλη, υπερασπίζονται την οικογένεια, τη φύση και τις παραδόσεις.

Οι σοσιαλδημοκράτες συντηρούν την ίδια αντίθεση, παρά την πίεση των «Jusos» (Νέοι σοσιαλδημοκράτες). Οι ειδικευμένοι εργάτες και υπάλληλοι σχηματίζουν το σκληρό πυρήνα της εκλογικής πελατείας-τους. Αυτοί οι κύκλοι, όμως, είναι προσηλωμένοι στην ιδέα της ανάπτυξης και πανικοβλημένοι απ' το φόβο της ανεργίας.

Όλα τα μεγάλα κόμματα έχουν προσκρούσει στο ίδιο αδιέξοδο: μέχρι πού θα μπορέσουν να πάνε; Παρ' όλα αυτά, δεν είμαι κανένας «απαισιόδοξος της κουλτούρας». Αυτή ήταν η βασική-μου αντίθεση με τον Μαρκούζε. Στο «Μονοδιάστατο άνθρωπο» π.χ. υιοθέτησε τις ριζικά απαισιόδοξες προβλέψεις της «Διαλεκτικής του ορθού λόγου». Μετά το Άουσβιτς, οι φιλόσοφοι της Σχολής της Φραγκφούρτης δεν πίστευαν πια σε κάποια ανανέωση των ουτοπικών παραδόσεων της αστικής κουλτούρας. Θεωρούσαν ότι ο καπιταλιστικός πολιτισμός ήταν οριστικά σταθεροποιημένος σε βάρος των υποκειμενικών δυνάμεων της αντίστασης και της ελευθερίας.

Παρ' όλα αυτά, πιστεύω ότι ο πολιτισμός-μας περικλείει μορφές ελευθερίας, που πρέπει να τις ενεργοποιήσουμε και πάλι, για να φτάσουμε στο ιδανικό μιας σοσιαλιστικής κοινωνίας. Οι απογοητεύσεις που ζήσαμε στη δεκαετία του '70 είχαν κάποια αξία, γιατί ισοπέδωσαν τις βεβαιότητές-μας. Αλλά δεν είμαι διατεθειμένος να υποταχτώ ούτε και στο ελάχιστο».

Γιούρι Ριτχέου
Όταν φεύγουν
οι φάλαινες

Μεταφράζει ο
Δημοσθένης Κούρτοβικ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΛΜΠΑΤΡΟΣ

Καραθεοδωρή 28, Ν. Ψυχικό, ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 67.16.145 — 52.30.053

Εγκαινιάζοντας τη σειρά ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ παρουσιάζουμε τη νουβέλα του ΓΙΟΥΡΙ ΡΙΤΧΕΟΥ «Όταν φεύγουν οι φάλαινες».

Ο Γιούρι Ριτχέου είναι σοβιετικός και εθνικός συγγραφέας των Τσουκτί, λαού που κατοικεί στο Βερίγγειο πορθμό απέναντι απ' την Αλάσκα.

Η νουβέλα είναι ένας «σύγχρονος θρύλος» με απaráμιλλες περιγραφές του τοπίου και της ζωής των ανθρώπων που ζουν στις βόρειες παγωμένες θάλασσες.

Τα βιβλία-μας αποστέλλονται στην επαρχία, με δικά-μας έξοδα.

Γεωργία Κουνιάδου

Η ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ αυτό δημοσιεύουμε το Β' μέρος του άρθρου του ΚΛΕΑΝΘΗ ΓΡΙΒΑ «Η Ψυχιατρική και η αμφισβήτησή-της» που το Α' μέρος της δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος του «ΑΝΤΙ».

ΜΕ ΒΑΣΙΚΗ θέση ότι «δεν θεωρούμε την αμφισβήτηση της ψυχιατρικής σαν ένα ανεξάρτητο και αυτόνομο φαινόμενο. Την θεωρούμε απλά σαν ένα μόνο τμήμα του γενικότερου φαινομένου της αμφισβήτησης σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής», στο Β' μέρος εξετάζεται ο ψυχιατρική σαν κατασταλτικός θεσμός, ο ρόλος του ψυχιάτρου και η συμπεριφορά του ψυχικά ασθενή.

ΣΤΗ ΣΥΝΕΧΕΙΑ εξετάζεται ο χώρος, ο τρόπος και τα μέσα της εξέτασης και της «θεραπευτικής» κριτικής και τέλος η ψυχοφαρμακοθεραπεία, το πιο διαδεδομένο μέσο που διαθέτει το σύγχρονο ψυχιατρικό «θεραπευτικό» οπλοστάσιο.

και η αμφισβήτηση — της

του Κλεάνθη Γρίβα

Γ. Ψυχιατρική: Ο θεσμός

Τι είναι λοιπόν η ψυχιατρική, αυτό το σύγχρονο λυχνάρι του Αλαντίν (το ικανό να μεταμορφώνει τα πάντα) που βρίσκεται στα χέρια όχι του Αλαντίν αλλά του ψυχιάτρου, που ενεργεί για λογαριασμό της κρατούσας κοινωνικής δομής;

Κατά την γνώμη-μας, η ψυχιατρική είναι ένα πολύπλευρο κοινωνικό κατασκευάσμα. ΠΡΩΤΟ είναι, ένας θεσμός κατασταλτικός και σαν τέτοιος έχει την τάση να αυτοεπιβεβαιώνεται και να αυτοαναπαράγεται διαρκώς μέσα από μια σωρεία οβιδιακών μεταμορφώσεων, όπως είναι η καταστολή με βάση το οργανικό υπόβαθρό-της, η καταστολή με βάση τους όποιους συνδυασμούς οργανικού και δυναμικού κλπ. ΔΕΥΤΕΡΟ είναι, ένα σύστημα ταξινόμησης για την περιχαράκωση του διαφορετικού και τον εγκλωβισμό του θεωρούμενου σαν μη-λογικού μέσα στο ασφυκτικό εννοιολογικό πλαίσιο του θεωρούμενου σαν λογικού. ΤΡΙΤΟ είναι, ένα επαγγελμα και σαν τέτοιο έχει από την φύση του την τάση να εμπεδώνεται και να αναπαράγεται διαρκώς, για λόγους καθαρά επιβιωτικούς. ΤΕΤΑΡΤΟ είναι, ένα ιστορικό δόγμα, δηλαδή μια θρησκεία μεταμφιεσμένη σε επιστήμη. ΚΑΙ ΠΕΜΠΤΟ, είναι ένα μέσο κοινωνικού ελέγχου στην υπηρεσία της κρατούσας πολιτικής και οικονομικής εξουσίας πάνω και ενάντια στην ατομική ύπαρξη.

Αν αναλύσουμε τις σχέσεις της ψυχιατρικής (α) με τις δομές της κρατικής εξουσίας, τόσο στην Δύση, όσο και στην Ανατολή και (β) με τις πολυεθνικές εταιρείες με μέσο την προαγωγή της φαρμακο/τοξικομανίας μέσα από τις συνταγές-μας, και με στόχο την καθολική καταπράυνση (εκπληκτικά εύστοχος χαρακτηρισμός που οφείλεται στον Λ. Ράτνα) βλέπουμε καθαρά τι σημαίνει διαβολική συνεργασία κρατικής οικονομικής και ψυχιατρικής εξουσίας, και κατανοούμε πληρέστερα την εναγώνια κραυγή του Τ. Σαζ: «Η ανθρώπινη ελευθερία κινδυνεύει από μια σατανική συμμαχία Κράτους και Ψυχιάτρων...».

Σα συμπέρασμα, η ψυχιατρική είναι μια κοινωνική λειτουργία και σαν τέτοια θα πρέπει να την δούμε υποχρεωτικά,

(α) από άποψη ΠΟΛΙΤΙΚΗ, σε σχέση με την κρατούσα εξουσία και τις δομές-της,

(β) από άποψη ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ, σε σχέση με την οικονομική εξουσία και τις δομές-της,

(γ) από άποψη ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ, σε σχέση με εποικοδόμημα στο οποίο εντάσσεται.

Και σαν ΠΟΛΙΤΙΚΗ διάσταση η ψυχιατρική έχει αποστολή ανοικτά κατασταλτική, σαν ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ διάσταση έχει αποστολή ανοικτά εκμεταλλευτική και σαν ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ διάσταση έχει αποστολή ανοικτά συγκαλυπτική, μέσα από τις διαδικασίες διαμόρφωσης της ψευδούς ψυχιατρικής συνείδησης.

Κι εδώ, θα μπορούσαμε να κλείσουμε ξαναβάζοντας το ερώτημα «ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ», και απαντώντας, παραφράζοντας τον Φουκώ: Είναι η πλήρης και ολοκληρωτική επιβολή του μονόλογου της λογικής της καταστολής, της εκμετάλλευσης και της συσκότισης, πάνω στην τρέλα της ατομικής άρνησής-τους...

«Μια κάποια διανοητική και φυσική παράλυση» γράφει ο Κ. Μάρξ «είναι σίγουρα αξεχώριστη από τον καταμερισμό της εργασίας στο σύνολο της κοινωνίας. Όμως η περίοδος της μανιφατούρας, προωθώντας ακόμη περισσότερο αυτόν τον κοινωνικό διαχωρισμό σε όλους τους κλάδους της εργασίας, ΠΡΟΣΒΑΛΟΝΤΑΣ ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ ΤΗ ΡΙΖΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ με τον ιδιάζοντα καταμερισμό της εργασίας, δίνει πρώτη υλική και ώθηση στην ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ.

Το να καταμερίσεις έναν άνθρωπο, σημαίνει να τον καταδικάσεις σε θάνατο, αν του αξίζει. Αν δεν του αξίζει, σημαίνει να τον δολοφονήσεις. Η ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΕΙΝΑΙ Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ... (Κ. Μάρξ «Κεφάλαιο»).

Η συγκαλυψη της άρνησης (της ατομικής άρνησης) αυτής της δολοφονίας, είναι έργο της ψυχιατρικής.

Η ψυχική αρρώστεια, είναι (μόνο ή κυρίως) μία έννοια - ετικέτα που δίνεται σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Και ο ρόλος της ψυχιατρικής είναι η καταστολή ή η επιβράδυνση της ηθικής και πολιτικής εκδήλωσης αυτών των προβλημάτων. Μ' άλλα

λόγια, η καταστολή ή η επιβράδυνση της κοινωνικής ρήξης που προμηνύουν αυτά τα προβλήματα.

Δ. Οι άνθρωποι: Ψυχίατρος και ψυχικά ασθενής

1. Ο Ψυχίατρος

Από την εποχή του PINEL που η χειρωνακία-του για την απελευθέρωση των ψυχικά ασθενών από τις αλυσίδες, πέρασε στην ιστορία, μέχρι την εποχή του ευγενικού ανθρωπιστή γιατρού R. Virchow (πέθανε στις αρχές του 1900) που διακήρυχνε ότι οι γιατροί είναι «οι φυσικοί προστάτες των φτωχών», υπάρχει μια τεράστια απόσταση. Γέννημα θρέμμα των ιδεών της επαναστατικά ανερχόμενης αστικής τάξης, ο πρώτος. Ελπιδοφόρα εξαίρεση της αντεπαναστατικά επιβαλλόμενης αστικής εξουσίας, ο δεύτερος. Στα ενδιάμεσα χρόνια, η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ και η ΕΞΟΥΣΙΑ (με την κρατικο-καπιταλιστική, την γραφειοκρατική δόμησή-τους ή τις όποιες παραλλαγές-τους) γνώρισαν την μεγαλύτερη συγκεντροποίησή-τους, από καταβολής του ανθρώπινου είδους. Όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες τέθηκαν υπό καθεστώς μισθωτής δουλείας και κάθε στοιχείο ιδιωτικής ζωής αλώθηκε προς όφελος της εξουσίας.

Αυτό φυσικά δεν άφησε ανεπηρέαστη την θέση του ψυχιάτρου. Αν ζούσε σήμερα ο Virchow θα διαπίστωνε ότι ο γιατρός γενικά και ο ψυχίατρος ιδιαίτερα, δεν είναι παρά ένας φτωχοδιάβολος, ένας απρόσωπος και ασημαντος υπαλληλίσκος, που έναντι πινακιού φακής, δέχτηκε να υποκαταστήσει τον παπά και τον χωροφύλακα σε συνδυασμό, στη σφαίρα της ψυχικής δραστηριότητας. Ένα θλιβερό εκτελεστικό όργανο αυτής της τόσο αναγκαίας για την εξουσία, ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ, που έχει αναλάβει τον φρονηματισμό του Διαφορετικού, με τα αποτρόπαια μέσα του ξυλοδαρμού, των αλυσίδων, της ηλεκτροκεραυνοβολήσης, της χειρουργο-επιβολής, της φαρμακο-καταπράυνσης και της λογο-χειραγώγησης.

Με τι ανταλλάγματα; Την επιβίωσή-του φυσικά. Κι έναν κοινωνικό τίτλο... Συμμέτοχος της εξουσίας λοιπόν ο ψυχίατρος, σ' ένα

της Τίνας Χαλμαντζή

θλιβερό και βρώμικο ενδιάμεσο εκτελεστικό ρόλο. Μια τραγική ύπαρξη, που κατασπαταλιέται και συνθλίβεται μέσα σε μια άλυτη αντιπαση (συνέπεια του υπαλληλικού καθήκοντος που της ανατέθηκε): Να αντιμετωπίζει ΗΘΙΚΑ και ΠΟΛΙΤΙΚΑ προβλήματα, με ΙΑΤΡΙΚΕΣ μέθοδες.

2. Ο ψυχικά ασθενής

Μια άλλη τραγική ύπαρξη εγκλωβισμένη στο ψυχιατρικό αδιέξοδο. Η θέση-του προσδιορίζεται σε αντιδιαστολή με την του γιατρού-του. Από την ετικέτα ψυχίατρος, απορρέει ένας τρόπος επιβίωσης και μια κοινωνική επιφάνεια. Από την ετικέτα ψυχικά ασθενής, απορρέει ένας τρόπος μη-ζωής και μια κοινωνική απαξίωση. Ωστόσο και οι δύο είναι δεμένοι στο ίδιο μαγανοπήγαδο. Θύματα και Θύτες, συνάμα.

Ο ψυχικά ασθενής, από ΙΑΤΡΙΚΗ άποψη, είναι ένας άρρωστος που πρέπει (!!) να θεραπευτεί. Από ΜΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ άποψη, είναι μια διαφορετική εμπειρία που έχει δικαίωμα να βιωθεί. Από ΝΟΜΙΚΗ άποψη, είναι ένας πολίτης ανύπαρκτης κατηγορίας, στερημένος από κάθε νομικό και πολιτικό δικαίωμα. Από ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ άποψη, είναι μια ύπαρξη χωρίς κανένα δικαίωμα κοινωνικότητας και ατομικότητας. Και, τέλος, από ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ άποψη, είναι ένα αντικείμενο διαρκούς εκμετάλλευσης, που στηρίζει ένα πολυποίκι σύμπλεγμα συμφερόντων, στο οποίο εμπλέκονται η κρατική γραφειοκρατία, το επιστημονικό κατεστημένο, οι φαρμακευτικές εταιρείες, καθώς και οι ψυχίατροι, οι ψυχοθεραπευτές, το ψυχιατρικό προσωπικό, οι κοινωνικοί λειτουργοί και όλα τα επιμέρους στοιχεία αυτής της ενδιάμεσης εκτελεστικής κλίμακας, που μέσα από την «παροχή των υπηρεσιών»-της, διασφαλίζει και αναπαράγει την προσωπική-της ύπαρξη (ή ανυπαρξία)...

Ε. Η συνάντηση: χώρος — τρόπος — μέσο

Πού συναντιούνται όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία; Για κάθε συνάντηση απαιτείται ένας χώρος, ένας τρόπος κι ένα μέσο. Για την ψυχιατρική συνάντηση, χώρος είναι το ΕΓΚΛΕΙΣΤΗΡΙΟ και το ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ, τρόπος το ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΤΕΛΕ-

ΤΟΥΡΓΙΚΟ και μέσο η «ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ» ΠΡΑΚΤΙΚΗ. Ας ρίξουμε λοιπόν μια ματιά στα στοιχεία της «συνάντησης» από πιο κοντά.

Στοιχείο πρώτο: ο χώρος (εγκλειστήριο)

Απ' τη στιγμή που περάσει κάποιος την πύλη του ψυχιατρικού ιδρύματος ή της ιδιωτικής κλινικής, επισημοποιείται το ετικεταρισμά-του. Η από 'κεί και πέρα συμπεριφορά των ήδη υγιών απέναντί-του (ακόμη κι αν βγει) κλιμακώνεται από την πλήρη άρνησή-του μέχρι την απλή ανοχή-του, με κύρια ενδιάμεσα χαρακτηριστικά, την κοροϊδία, τον εμπαιγμό, τον διασυρμό...

Δεν είναι καθόλου εξωπραγματική η άποψη που διατυπώθηκε στο παρελθόν από τον γράφοντα, ότι στην πύλη των τέτοιου είδους «νοσηλευτηρίων», θα έπρεπε να αναγράφεται, βελτιωμένο και συμπληρωμένο, το δαντικό «Ω! σεις που μέσα μπαίνετε... αφήστε κάθε ελπίδα να ξαναβγείτε». Ο ετικεταρισμένος, έχει πολλές ελπίδες να ξαναβγει από το εγκλειστήριο. Δεν έχει όμως καμιά ελπίδα να ξαναβγει απ' την φυλακή που ορίζεται από την ίδια την ετικέτα-του...

Πώς έρχεται ένας ψυχικά ασθενής στο εγκλειστήριο; Φυσικά, παρά τη θέλησή-του. Ο εγκλεισμός-του συνιστά μια ΠΡΑΞΗ ΒΙΑΣ ή μια ΠΡΑΞΗ ΑΠΑΤΗΣ ή μια ΠΡΑΞΗ ΒΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΑΤΗΣ.

Η πράξη βίας, όταν ενεργείται με βάση μια δικαστική είναι νομότυπη (χωρίς αυτό να σημαίνει και ηθικά δικαιωμένη). Όταν ενεργείται με βάση τη θέληση των συγγενών και μια ιατρική εντολή (που σημαίνει γνωμάτευση από δύο ψυχιάτρους ή από ένα ψυχίατρο κι ένα παθολόγο, γεν. γιατρό κλπ.) δεν είναι πάντα νομότυπη (ενώ είναι, σχεδόν πάντα, ηθικά έκθετη).

Σε κάθε περίπτωση, υποκείμενο αυτής της πράξης βίας, δεν είναι ούτε η δικαστική αρχή, ούτε ο ψυχίατρος, ούτε οι συγγενείς. Είναι το μόνο βουβό πρόσωπο του τραγικού κυκλώματος. Ο ίδιος ο ψυχικά ασθενής.

Η όλη υπόθεση συνιστά και μια πράξη απάτης, γιατί το υπό εκλεισμό άτομο, ναυαγισμένο μέσα στην κατάσταση-του, την δράση των φαρμάκων που του 'χουν χορηγηθεί και το πειστικό ενδιαφέρον των γιατρών και των συγγενών (ΠΟΛΙΤΕΣ ΥΠΕΡΑΝΩ ΠΑΣΗΣ ΥΠΟΨΙΑΣ) «πειθεται» με διάφορες παραπλανητικές υποσχέσεις που αναφέρονται στο παρόν και το μέλλον-του, να περάσει την Πύλη. Σ' ένα δέκατο του δευτερολέπτου θα είναι «νεκρός»... Ύστερα, ο ενδιαφερόμενος συγγενής (κι όχι ο ασθενής) υπογράφει ένα χαρτί, «υπεύθυνη δήλωση» κατά ευφημισμό, με την οποία παραδίνεται ο ασθενής (κι όχι ο συγγενής) άοπλος στις διαθέσεις της ψυχιατρικής εξουσίας... Η υπογραφή τίθεται στο υπολειπόμενο 1/10 δευτερολέπτου. Ο ασθενής είναι «νεκρός».

Με την περίφημη και επάισχυντη αυτή δήλωση, ο συγγενής αποδέχεται την εφαρμογή πάνω στο κορμί και το μυαλό του ασθενούς, όλων των «θεραπευτικών» μεθόδων, εξαιρουμένων των χειρουργικών επεμβάσεων. Γι' αυτές, θα απαιτηθεί άλλη ιδιαίτερη συγκατάθεση.

Αυτός ο φρικιαστικός βιασμός της θέλησης του ασθενούς, αποτελεί τον πρόλογο για την ένταξή-του στο παράλογο κύκλωμα της

βίας, που χαρακτηρίζει τόσο τη «ζωή» του εγκλειστού σε οποιοδήποτε ψυχιατρικό νοσηλευτήριο, όσο και τον τρόπο που τον αντιμετωπίζει μια κοινωνία της οποίας την λογική έχει αρνηθεί. Από τη στιγμή που ο ασθενής παίρνει τη θέση-του ανάμεσα στους ομοιοπαθείς-του, ο χρόνος και η ατομικότητα χάνουν κάθε νόημα γι' αυτόν.

Ο εγκλεισμός συνιστά μια απόλυτα ιδιαίτερη κατάσταση. Δεν είναι νοσηλεία, ούτε φυλάκιση. Δεν είναι νοσηλεία γιατί (α) δεν γίνεται στη βάση μιας αντικειμενικά προσδιορισμένης αρρώστειας και (β) δεν προσφέρεται στη βάση της θέλησης του ασθενούς. Και δεν είναι φυλάκιση γιατί (α) δεν έχει σαν αιτία της ένα καθορισμένο ποινικό αδίκημα, μια αξιόποινη πράξη που έχει κριθεί και (β) δεν επισύρει μια καθορισμένης διάρκειας ποινή. Ο εγκλεισμός μπορεί να διαρκέσει μια μέρα, μια βδομάδα, ένα χρόνο ή έναν αιώνα. Αυτό εξαρτάται από την καλή θέληση και την χαρακτηρισιοδομή του οποιουδήποτε θεραπευτή. Κανένας θεϊκός ή ανθρώπινος νόμος δεν παρεμβαίνει παρεμποδιστικά και προσδιοριστικά στην ανεξέλεκτη δράση της ψυχιατρικής εξουσίας πάνω στον ασθενή.

Ο εγκλεισμός είναι μια τυπικά νομιμοποιημένη κατάσταση που δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με νομική ορολογία. Είναι η ΑΕΝΑΗ ΕΚΔΙΚΗΣΗ της κυρίαρχης λογικής ενάντια στην μη-λογική ή σε ό,τι επιβλήθηκε να θεωρείται μη-λογική. Είναι η ΑΕΝΑΗ ΕΚΔΙΚΗΣΗ της κυρίαρχης λογικής ενάντια στην μη παραδοχή του Λόγου-της. Είναι η επιβεβαίωση της «υγείας» μιας άρρωστης κοινωνίας που διαιώνίζει την αρρώστεια και τις αυταπάτες-της...

Στοιχείο δεύτερο: Ο τρόπος (ψυχιατρικό τελετουργικό)

Η δεύτερη πράξη του δράματος: Το ψυχιατρικό τελετουργικό: Εξέταση, μια πρώτη διάγνωση, ταξινόμηση, καθορισμός αγωγής (που κατ' ευφημισμό ονομάζεται θεραπευτική).

Εξέταση: Εκτίμηση της ψυχοκινητικότητας, της συνείδησης, του προσανατολισμού, της αντίληψης, της συνειδητοποίησης, της προσοχής, της βούλησης, κλπ. Και οι αιώνιες, με στερεότυπο τρόπο επαναλαμβανόμενες ευφύεις διαγνωστικές ερωτήσεις του τύπου «Τι ημερομηνία έχουμε — Πού βρίσκεσαι — Ποιά διαφορά υπάρχει ανάμεσα στο πουλί και το αεροπλάνο;» και μιας πλειάδας άλλων παρεμφερών. Όνειρα, οράματα (οπτικές ψευδαισθήσεις), φωνές (ακουστικές ψευδαισθήσεις), παραισθήσεις, κλπ. Όλα ρίχνουν το διαγνωστικό-τους βάρος στη ζυγαριά, για να σημαδέψουν τον ερωτώμενο. Όλα, εκτός των καταστάσεων της προσωπικής - ατομικής και κοινωνικής αθλιότητας, της καταπίεσης, των ελλείψεων, των διαψεύσεων και του υπαρξιακού κενού... Αυτά δεν αποτελούν επιστημονικές παραμέτρους της διαγνωστικής προσπάθειας. Και κατά συνέπεια, δεν ερευνώνται.

Μια πρώτη διάγνωση: Ο πρώτος ψυχιατρικός λόγος, δεν είναι ποτέ και οριστικός. Αυτό, δεν είναι βέβαια δηλωτικό επιστημονικής συνέπειας ή έκφραση αμφιβολίας. Είναι μάλλον μια «επίσημη» προειδοποίηση στον ασθενή, με καθαρό στόχο και σκοπιμότητα,

που δεν βρίσκεται σε κανενος είδους συνάφεια με τις διαγνώσεις της ιατρικής. Η απαγγελία της απόφασης του ψυχιατρικού δικαστηρίου, προσομοιάζει με τις αποφάσεις κάποιων άλλων δικαστηρίων (πολιτικής σκοπιμότητας) που επιβάλλουν «θανατικές καταδίκες με διετή αναστολή».

Μια πρώτη διάγνωση. Πράγμα που σημαίνει ότι μπορεί να οριστικοποιηθεί ή να αναθεωρηθεί (συνολικά ή μερικά). Από τι; Η απάντηση είναι το κοινό μυστικό του θύτη και του θύματος.

Ακολουθεί η ταξινόμηση και ο καθορισμός της «θεραπευτικής αγωγής» που θα βάλει σε λειτουργία το περιβόητο τρίπτυχο «αλυσίδες - ξύλο / ψυχοτρόπα / ηλεκτροσόκ», που για λόγους απενοχοποίησης και εξωραϊσμού, αποδίδεται με τους όρους «καθήλωση / φαρμακευτική αγωγή / ηλεκτροσπασμοθεραπεία».

Το τελετουργικό αυτό επισημοποιεί το πέρας του ασθενούς από το εξωτερικό - μακροκοινωνικό στο εσωτερικό - μικροκοινωνικό και ψυχικό κύκλωμα της βίας.

Στοιχείο τρίτο: το μέσο («θεραπευτική» πρακτική)

Για 2.500 χρόνια, η μεθοδολογία της θεραπευτικής αντιμετώπισης του ψυχικά «ασθενή» στηριζόταν σε διάφορες παραλλαγές του σχήματος «βασανιστήρια - εμβάπτισεις (δηλαδή, βούτηγμα σε κρύο νερό για ώρες ή μέρες) - θάνατος». Στη σύγχρονη εποχή θα προστεθεί η ηλεκτροπληξία (σοκ), ή φαρμακο-δηλητηρίαση (ψυχοτρόπα), η χειρουργική επέμβαση στον εγκέφαλο (λοβοτομή), κλπ.

Σήμερα, η ψυχιατρική διαθέτει ένα τεράστιο όπλοστάσιο μέσων καταστολής, που ξεκινάει από την απλοϊκή φυσική βία, περνάει από την επιστημονικοποιημένη φυσική βία και καταλήγει στη διανοητική χειραγώγηση. Και κάθε κοινωνία, ανάλογα με το βαθμό συγκεντροποίησης της πολιτικής-της εξουσίας, την οικονομική και πολιτιστική-της ανάπτυξη και τις κυρίαρχες αντιλήψεις-της, διαλέγει και εφαρμόζει τα πιο συμφέροντα μέσα, κατά βούληση. Σαν αποτέλεσμα, διαπιστώνουμε ότι στις πιο συγκεντρωτικές κοινωνίες εφαρμόζονται κυριαρχικά τα βιαιότερα και στις σχετικά πιο φιλελεύθερες, τα ηπιότερα από τα διαθέσιμα μέσα.

ΤΑ ΜΕΣΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ θα μπορούσαν να διακριθούν σε ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ, σε ΦΥΣΙΚΑ και σε ΦΑΡΜΑΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ. Στα πρώτα ανήκουν όλες οι μορφές ψυχοθεραπείας (με υποβολή, με πειθώ, με υποστηρικτική ενθάρρυνση, δυναμική ψυχοθεραπεία, κλπ). Στα δεύτερα, τα ηλεκτροσόκ, η ινσουλινοθεραπεία, η ψυχοχειρουργική. Και στα τρίτα, οι κάθε είδους και μορφής φαρμακοθεραπείες.

Από τις παραπάνω τρεις κατηγορίες θα μας απασχολήσουν οι δύο τελευταίες, δεδομένης της ιδιαίτερης βιαιότητας της «φυσικής» και χημικής παρέμβασης στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

1. ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΜΕΣΑ

α. Το ηλεκτροσόκ είναι η πρόκληση μιας τεχνητής κρίσης επιληψίας. Εφαρμόζεται σύμφωνα με την ισχύουσα βιβλιογραφία σε ελάχιστες περιπτώσεις και σύμφωνα με την ι-

σχύουσα πρακτική, σχεδόν παντού. Θεραπευτικό αποτέλεσμα κανένα. Κανένα, αν φυσικά η έννοια «θεραπεία» δεν έχει χάσει εντελώς όποιο περιεχόμενο της και αν δεν συνταυτίζεται με την καταστολή. Γιατί, ενώ είναι δεδομένη η ανυπαρξία όποιας θεραπευτικής αξίας του ηλεκτροσόκ, παράλληλα είναι πλήρως καταξιώνόμενο το κατασταλτικό-του αποτέλεσμα...

Με δύο ηλεκτρόδια χορηγείται ηλεκτρικό ρεύμα ικανής έντασης στους κροταφικούς λοβούς του υπό αναισθησία ασθενούς. Προκαλείται έτσι μια μικρής διάρκειας επιληπτική κρίση... GRAND MAL.

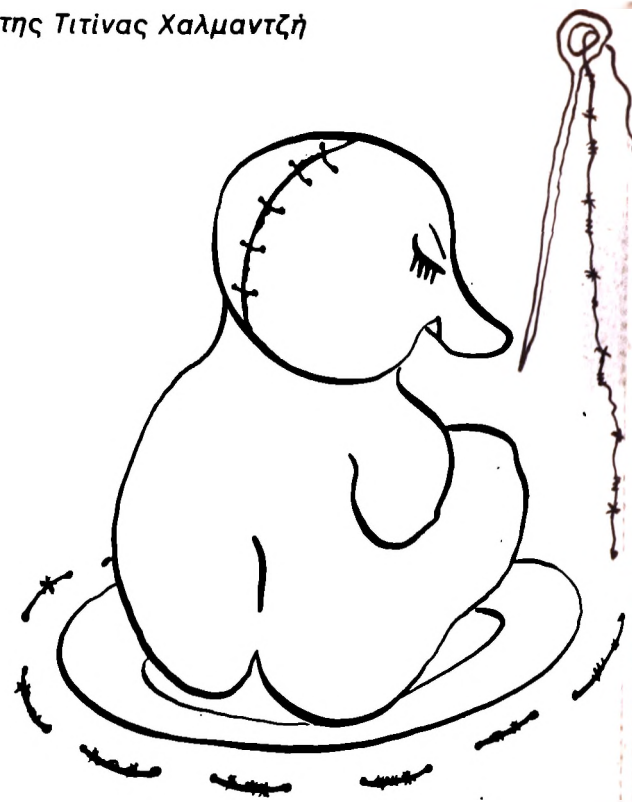
Μέθοδος απλοϊκή και απάνθρωπη. Ας μην αναφερθεί το καθομολογούμενο οξύ αμνησιακό σύνδρομο (αμνησία πρόσφατων γεγονότων, αδυναμία συγκράτησης πρόσφατων πληροφοριών, κλπ.) που είναι δυνατό να υποχωρήσει σε μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα ή και ποτέ. Ας μην αναφερθούν οι πιθανολογούμενες μόνιμες αλλοιώσεις σε κυτταρικό επίπεδο. Ας μην αναφερθεί μια σωρεία άλλων παρενεργειών και ας σημειωθεί μόνο η χορηγούμενη αναισθησία. Τι σημαίνει άραγε για τον ασθενή η χορήγηση δώδεκα (12) αναισθησιών σε διάστημα 30 - 40 ημερών... Είναι δύσκολο να φανταστούμε το μυθικό εκείνο ον που θα έβγαινε αλώβητο από μια τέτοια δοκιμασία. Όλα τα παραπάνω συνιστούν τις ιατρικές - βιολογικές παραμέτρους της ηλεκτροσπασμοθεραπείας. Όμως η όποια προσπάθεια σφαιρικής προσέγγισης-της, αποκάλυπτει την ύπαρξη και άλλων πολιτικο-κοινωνικών παραμέτρων, που δεν είναι δυνατόν να αγνοηθούν.

Στα 1937, στην υπό φασιστικό καθεστώς Ιταλία, κάποιος ψυχίατρος, που ακούει στο όνομα Ούγκο Τσερλέτι, αναλαμβάνει μια δουλειά στα ΣΦΑΓΕΙΑ της Ρώμης. Εκεί θα παρατηρήσει ότι στα γουρούνια που πριν οδηγούν στη σφαγή δέχονται μια ηλεκτρική εκκένωση στο κεφάλι, καταστέλλονται οι αντιδράσεις-τους και έτσι χωρίς προβλήματα, περνούν από το μαχαίρι του σφαγέα. Σκέφτηκε λοιπόν ο Τσερλέτι να εφαρμόσει τη μέθοδο και στους ανθρώπους. Έτσι εφευρέθηκε και εμπεδώθηκε το ηλεκτροσόκ. Η σχέση «ΣΦΑΓΕΑΣ — ΣΦΑΓΕΙΟ — ΓΟΥΡΟΥΝΙ» τροποποιήθηκε σε «ΨΥΧΙΑΤΡΟΣ — ΨΥΧΙΑΤΡΕΙΟ — ΑΝΘΡΩΠΟΣ»... Και η κυρίαρχη λογική που απειλούνταν από τον ιδιοτή της τον παραλογισμό (οικονομικές δυσκολίες μετά την κρίση του 1929 - '31, τάση για εξαπλώση των ολοκληρωτικών καθεστώτων, πόλεμος, κλπ.) επικύρωσε αυτή την τροποποίηση.

Τονίζω το γεγονός ότι το ηλεκτροσόκ εφευρέθηκε και εμπεδώθηκε σε συνθήκες ολοκληρωτισμού, για να υποσημειώσω την δεδομένη αδυναμία της κοινής γνώμης (ή των πιο προοδευτικών τμημάτων-της) να αντιδράσει στην εφαρμογή αυτού του μέσου σε «θεραπευτικό» επίπεδο. «Τα ηλεκτροσόκ είναι θεραπευτικά μέσα που αλλοιώνουν ύπουλα την θέληση του άλλου, όπως άλλοτε οι αλυσίδες», καταγγέλλει ο γνωστός αμερικάνος ψυχίατρος Τ. Σάζ...

β. Η ινσουλινοθεραπεία, μια άλλη «σοφή» θεραπευτική μέθοδος, δεν θα μας απασχολήσει πολύ, δεδομένου ότι τείνει να εγκαταλειφθεί κι από αυτούς τους ίδιους τους υποστη-

της Τιτίνας Χαλμαντζή

ρικές-της. Απλά σημειώνουμε ότι συνιστάται στην καταστολή του ασθενούς με την πρόκληση ενός τεχνητού ινσουλινικού κώματος, δηλαδή μιας εξαιρετικά επείγουσας κατάστασης που χαρακτηρίζεται από την πλήρη υποβάθμιση των ζωτικών λειτουργιών του ασθενούς. Αντί για όποια κριτική-του λοιπόν, θα περιοριστούμε στην παραπομπή κάθε ενδιαφερομένου σε όποιο εγχειρίδιο επείγουσας ιατρικής, πράγμα που μας απαλλάσσει και από τον κόπο κάθε σχολίου...

γ. Η ψυχοχειρουργική αποτελεί το τρίτο και δραματικότερο κεφάλαιο της θεραπείας με «φυσικά» μέσα. Το χειρουργικό νυστέρι βυθίζεται στον εγκέφαλο... Και διατέμνεται η λευκή ουσία του μετωπιαίου λοβού. Η «θεραπευτική» επέμβαση είναι γνωστή σαν λοβοτομή (μετωπιαία ή προμετωπιαία). Οι συνθήκες εφεύρεσης και εμπεδώσης-της, είναι παρεμφερείς μ' αυτές του ηλεκτροσόκ: Πορτογαλία 1937, φασιστικό καθεστώς Σαλαζάρ. Την οφείλουμε στον Αντόνιο Μόνιτζ... Οι επιλοκές της: Επιληπτικές κρίσεις, ριζική μεταβολή της προσωπικότητας, παλιμπαιδισμός, απώλεια της κριτικής ικανότητας, μείωση της βουλευτικής ικανότητας, άμβλυνση του συναισθήματος. Ένας φραγκοσταϊνικός συνδυασμός, που μεταμφιέζεται σε θεραπευτικό αποτέλεσμα. Πορτογαλία λοιπόν, 1937, φασισμός και αδυναμία αντίδρασης σ' αυτή τη νέα θεραπευτική πρακτική, που φωτοποιεί ουσιαστικά το άτομο. Ό,τι όμως δεν κατάφερε να κάνει η λογική των καταπιεσμένων πορτογάλων, το πέτυχε η λογική ενός ανθρώπου που είχε υποστεί την «ευεργετική» λοβοτομή από τον Μόνιτζ: Ο Αντ. Μόνιτζ πέθανε με παραπληγία, ύστερα από μια σφαίρα που δέχτηκε στην σπονδυλική στήλη, από ένα άτομο που ο ίδιος είχε λοβοτομήσει...

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

κυκλοφορησε

μαρια αγγουριδου
τα δικαιωματα
του εργαζομενου
σε ιδιωτικες επιχειρησεις

αποδοχες • αδειες • αποζημιωση
αποχη • ατύχημα • απεργία
γυναίκες εργαζόμενες • επιδόματα
πρωταξία συνδικαλιστών • συλλογικές συμβάσεις
αύταξη • σωματεία κ.ά.

εκδόσεις ΤΕΚΜΗΡΙΟ 1981

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟ

ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 17

ΤΗΛ. 6448510

κυκλοφορησε

τζακ νικολς

η απελευθρωση
των αντρων

μια καινουργια
εικονα
του αρσενικου

μεταφραση
τασος γαϊτανης
ψυχολογος

εκδόσεις ωκεανίδα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Μ.Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

Ρομαντικοί -
Εποχή Παλαμά
Μεταπαλαμικοί
ποιητές

από τη σειρά

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

ραβιάς 10 - 12 τηλ. 36.05.520

της Τίτινας Χαλμαντζή

2. ΨΥΧΟ—ΦΑΡΜΑΚΑ

Και περνάμε στην ψυχο-φαρμακοθεραπεία, το τρίτο και πιο διαδεδομένο μέσο που διαθέτει το σύγχρονο ψυχιατρικό «θεραπευτικό» οπλοστάσιο.

Όλα τα ψυχοφάρμακα (γνωστά σαν ψυχοτρόπα, από τα αποτελέσματα που προκαλούν στην ψυχική σφαίρα), κυκλοφορούν με διάφορες εξωραϊσμένες ονομασίες, ακατανόητες για τον περισσότερο κόσμο, σχετικά ακατανόητες για τη μεγάλη μάζα των γιατρών και μάλλον κατανοητές για τον προνομιούχο μειοψηφικό κόσμο του ιατρικού σώματος που ειδικεύτηκε στον «έλεγχο της συμπεριφοράς».

Ακούνε στο όνομα ΝΕΥΡΟΛΗΠΤΙΚΑ (ή αντι-ψυχωτικά ή μείζονα ηρεμιστικά), ΑΝΤΙΑΓΧΩΔΗ (ή ελάσσονα ηρεμιστικά) και ΑΝΤΙΚΑΤΑΘΛΙΠΤΙΚΑ. Με μια λέξη, ΨΥΧΟΤΡΟΠΑ. Η όλο και ευρύτερη διάδοση των ψυχοτρόπων, δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια διαρκώς αναπτυσσόμενη εξάρτηση όλο και μεγαλύτερου αριθμού ανθρώπων, τόσο σε συνειδησιακό, όσο και σε σωματικό επίπεδο, και απ' αυτά τα ίδια τα φάρμακα αλλά και απ' την ιδέα του φαρμάκου (που προβάλλεται κατά κόρο, σαν λύση σε όλα τα προβλήματα και τις δυσκολίες της καθημερινής ζωής). Στη βάση αυτής της εξάρτησης, εντοπίζεται η δράση των φαρμακευτικών εταιρειών, των ψυχιάτρων και των κατεστημένων συμφερόντων.

Μέχρι τα 1898, όλες οι φαρμακευτικές εταιρείες είχαν αποδυθεί σε μια μανιακή προσπάθεια για την προώθηση του ΟΠΙΟΥ. Το φάρμακο - πανάκεια της εποχής. Ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές-του και ο διάσημος γιατρός Σύντεχαμ... Μετά τα 1898, άρχισε με πρωτοβουλία της φαρμακευτικής εταιρείας LA ROCHE η προώθηση της ΗΡΩΙΝΗΣ, σαν μέσου για την αντιμετώπιση του εθισμού-μας στο όπιο... Μετά το 1950, εισάγεται η ΜΕΘΑΔΟΝΗ, για την αντιμετώπιση του εθισμού-μας στην ηρωίνη. Μια διαρκής διαδικασία μεθοδευμένου εθισμού - απεθισμού - επανεθισμού-μας, που πάει χωρίς τέλος. Και πάει λέγοντας... Το ίδιο φαινόμενο επαναλαμβάνεται με τα βαρβιτουρικά και τα μη βαρβιτουρικά, ανάμεσα στα 1903 - 1960.

Μέχρι το 1960, στο χώρο της τρίτης από τις μεγάλες προαναφερόμενες κατηγορίες ψυχοτρόπων, κυριαρχούσε το γνωστό MILTOWN. Απ' τα 1960, εισάγεται από την LA ROCHE το LIBRIUM, που γρήγορα εκτοπίζει

από παντού το MILTOWN. Κι απ' τα 1964, εισάγεται από την ίδια εταιρεία το όμοιό-του VALIUM, που γρήγορα θα αποδειχτεί το πιο προσοδοφόρο φάρμακο στην ιστορία της φαρμακεμπορίας. Στη δεκαετία 1950-1960, μόνο στις ΗΠΑ, 15 εκατ. άτομα κατανάλωσαν πάνω από 6 δισεκατομμύρια χαπάκια αντιαγχωδών. Και σήμερα θεωρείται ότι πάνω από 15% του πληθυσμού των ΗΠΑ κάνουν χρήση καταπραυντικών.

Χαρακτηριστικό της δράσης της LA ROCHE (αλλά και των ομοίων-της) είναι το γεγονός ότι το VALIUM χορηγείται απ' αυτή ΔΩΡΕΑΝ σ' όλα τα αγγλικά νοσοκομεία. Μια εξαιρετικά επικερδής «φιланθρωπική» χειρονομία (επένδυση): Δημιουργεί με την ανοχή και τη συνενοχή του ιατρικού κατεστημένου, έναν τέτοιας έκτασης εθισμό, που της εξασφαλίζει πελατεία σε ΙΣΟΒΙΑ ΒΑΣΗ.

Σύμφωνα με μια έρευνα του πανεπιστημίου «Γ. Ουάσιγκτον», σήμερα στις ΗΠΑ, το 43% των ενηλίκων ατόμων (29% γυναίκες και 14% άντρες) χρησιμοποιούν ηρεμιστικά και αναλγητικά. Δηλαδή, σε απόλυτους αριθμούς, ΠΑΝΩ ΑΠΟ 100 ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ ΠΟΛΙΤΕΣ... Αν αυτό δεν συνιστά μια ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΚΑΤΑΠΡΑΨΝΣΗ και μια ΧΗΜΙΚΗ ΛΟΒΟΤΟΜΗ (σύμφωνα με τον περίφημο χαρακτηρισμό του Λώρενς Ράτνα), δεν καταλαβαίνουμε τί άλλο συνιστά.

Αναφερθήκαμε παραπάνω στην συνενοχή του ιατρικού σώματος σ' αυτή την μεθοδική προώθηση της τοξικομανίας. Η αναφορά δεν βασίζεται σε όποια δογματική αντίθεση, αλλά στο αναντίρρητο γεγονός ότι Η ΜΙΑ ΣΤΙΣ ΠΕΝΤΕ συνταγές που δίνονται σήμερα, περιέχει ένα σκεύασμα που επιδρά πάνω στον εγκέφαλο. Αυτά για τις ΗΠΑ, γιατί στην Αγγλία η αναλογία φτάνει στις ΜΙΑ ΣΤΙΣ ΤΡΕΙΣ...

Μέσα σ' αυτό το πλέγμα της φαρμακομανίας που χαρακτηρίζει τη ζωή-μας, θα πρέπει να βάλουμε και μερικά ερωτηματικά, αναφορικά με το επίπεδο και τις δυνατότητες αξιολόγησης των κυκλοφορούντων φαρμάκων. Η απάντηση είναι σαφής, κατηγορηματική και θλιβερή: η αξιολόγηση των φαρμάκων σε κλινικό επίπεδο είναι απόλυτα ανεπαρκής. Κι αυτό γιατί:

- Τα φάρμακα παράγονται και προωθούνται από εκμεταλλευτικά συγκοτήματα που στοχεύουν όχι στην σωτηρία-μας (υγεία) αλλά στη σωτηρία-τους (κέρδος). Η κατάσταση τείνει να θεωρείται «φυσιολογική» δεδομένου ότι λειτουργούν στα πλαίσια ενός συστήματος που 'χει σαν ύψιστη αξία-του την πραγματοποίηση του κέρδους. Με βάση αυτό το δεδομένο, είναι λογικό να θεωρήσει κανείς ότι υπάρχει συμφέρον από τη συσκότιση των δευτερευουσών ενεργειών από τη χρήση του φαρμάκου.

- Η κύρια πηγή πληροφόρησης σχετικά με τα κυκλοφορούντα φάρμακα είναι (για όλους τους μετόχους του ιατρικού επαγγέλματος) οι ίδιες οι φαρμακευτικές εταιρείες. Και δεν είναι παράλογο να θεωρήσει κανείς πως καμιά εταιρεία δεν έδωσε, δεν δίνει και δεν θα δώσει στοιχεία για κάτι που λειτουργεί ενάντια στα συμφέροντά-της.

Πέρα απ' αυτό, θα πρέπει να μη μας διαφεύγει η στενή και υπερανπτυγμένη σχέση εταιρειών και χημικών ερευνών (τουλάχιστο

από άποψη χρηματοδότησης) καθώς και η αντίστοιχη ανυπόληπτη σχέση εταιρειών και ιατρικών περιοδικών: Σε ποσοστό πάνω από 70%, τα σε παγκόσμια κλίμακα εκδιδόμενα ιατρικά περιοδικά, χρηματοδοτούνται άμεσα ή έμμεσα, από φαρμακευτικές εταιρείες...

●Ο άθλιος τρόπος διδασκαλίας της ιατρικής, γενικά, και της ψυχιατρικής, ειδικότερα, αντί να προάγει την ΑΜΦΙΒΟΛΙΑ και να κεντρίζει την ΠΕΡΙΕΡΓΕΙΑ και την ερευνητική κριτική εκτίμηση (πράγμα που θα μπορούσε να υπονομεύσει το διαβρωτικό έργο των εταιρειών), στηρίζεται σ' ένα αλλοτριωτικό μονόλογο και προάγει την στήριξη της αυθεντίας (και στην αυθεντία).

Σχετικά με τις παραπάνω πληροφορίες, θα μπορούσε να επικαλεστεί κανείς μια έκθεση του «Συμβουλίου Διεθνών Οργανώσεων των Ιατρικών Επιστημών» (αναδημοσιευμένη από τον Κόλμαν στο βιβλίο-του «Οι άνθρωποι της ιατρικής», 1975) με βάση την οποία: «το επίπεδο των περισσότερων από τις σήμερα δημοσιευόμενες εργασίες πάνω σε κλινικές δοκιμασίες φαρμάκων ΕΙΝΑΙ ΑΠΕΛΠΙΣΤΙΚΟ». Πριν ανασκοπήσουμε τις παρενέργειες των ψυχοτρόπων, έχουμε υποχρέωση να αναφερθούμε στην Θαλιδομίδη (χρησιμοποιήθηκε σαν ηρεμιστικό) σαν φόρο τιμής και αίτηση συγγνώμης στη μαζική δολοφονία που διαπράχθηκε ενάντια σε ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΥΠΑΡΞΕΙΣ που εξαιτίας-της φτάσαν σ' αυτό τον κόσμο παραμορφωμένες...

Ας ξαναγυρίσουμε όμως στα εν χρήσει ψυχοτρόπα. Η πρώτη μεγάλη κατηγορία, τα ΝΕΥΡΟΛΗΠΤΙΚΑ ή ΙΣΧΥΡΑ ΗΡΕΜΙΣΤΙΚΑ: Δρουν στα υποφλοιώδη κέντρα του εγκέφαλου. Ο τρόπος δράσης-τους είναι άγνωστος. Μερικές όμως από τις παρενέργειές-τους είναι πολύ γνωστές: Εξωπυραμικό σύνδρομο - έλλειψη κινητικού συντονισμού, διαταραχές της ηπατικής λειτουργίας, αλλεργικές δερματικές αντιδράσεις, λευκοπενία, ακοκιοκυταραιμία, θρομβοφλεβίτιδα... Και σε μεγάλες δόσεις, επιληπτικές κρίσεις, ξηρότητα του στόματος, σεξουαλική ανικανότητα, δυσκοιλιότητα, επιβράδυνση των διανοητικών διεργασιών, συναισθηματική αμβλύτητα, κ.ά. Το πρώτο της σειράς, πρωτοχρησιμοποιήθηκε σαν... εντομοκτόνο.

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία, τα ΑΝΤΙΑΓΧΩΔΗ ή ΑΣΘΕΝΗ ΗΡΕΜΙΣΤΙΚΑ: Τρόπος δράσης, άγνωστος. Χρησιμοποιούνται για την καταστολή του άγχους σε «ψυχονευρωτικές και καταθλιπτικές καταστάσεις». Οι παρενέργειές-τους: Εξάρτηση, σύνδρομο στέρησης, σειρά παραισθήσεων και από τη χρόνια χορήγηση υπερκινητικότητα, επιθετικότητα, κλπ. ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ΕΙΝΑΙ ΗΡΕΜΙΣΤΙΚΑ — ΑΝΤΙΑΓΧΩΔΗ...

Και τέλος, η τρίτη κατηγορία. Τα αντικαταθλιπτικά. Το πρώτο της σειράς, πρωτοχρησιμοποιήθηκε για την θεραπεία της... φυματίωσης. Οι παρενέργειές-τους: Ξηρότητα του στόματος, δυσκοιλιότητα, διαταραχές της όρασης, ανικανότητα στους άντρες, μείωση της σεξουαλικής ορμής στις γυναίκες, διαταραχές της καρδιακής λειτουργίας, μυϊκή ατονία, διαταραχές στην ούρηση και μερικές φορές ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ...

Θα κλείσουμε την αναφορά-μας στα ψυχοτρόπα, με το ΛΙΘΙΟ, το πιο τοξικό από τα φάρμακα που διαθέτει το σύγχρονο ψυχιατρικό οπλοστάσιο. Δεν θα επιμείνουμε σ' αυτό, γιατί υποτίθεται ότι με βάση μια στοιχειώδη «επιστημονική ευσυνειδησία» χρησιμοποιείται μόνο ενδονοσοκομειακά με συνεχή και συστηματικό έλεγχο των επιπέδων του λιθίου στο αίμα. Όμως, κάτι τέτοιο «υποτίθεται» απλά. Δεν αποδειχνεται. Ούτε προκύπτει από τις κυκλοφορούσες ιατρικές συνταγές, που καθιστούν ενδο-οικιακή την επιβαλλόμενη ενδονοσοκομειακή χρήση του λιθίου.

Οι μεγάλες εξελικτικές περιόδους της ψυχιατρικής θα μπορούσαν να παρασταθούν με ένα τρισταδιακό σχήμα.

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ (από τα 1250 π.Χ. μέχρι τα 1900) η ψυχιατρική θεωρία και πρακτική, εναρμονίζονται απόλυτα στη βάση ενός κοινού παρονομαστή. Και οι δύο έχουν ιστορικιστικό χαρακτήρα. Είναι το στάδιο της ψυχιατρικής - ψυχιατρικής.

ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΔΙΟ (από τα 1900 μέχρι σήμερα) σημειώνεται μια ρήξη που τροποποιεί την σχέση θεωρίας και πρακτικής. Η θεωρία διατηρεί τον ιστορικιστικό χαρακτήρα-της, ενώ η πρακτική (κάτω από την επίδραση της φροϋδικής προβληματικής) αποκτάει αντι-ιστορικιστικό χαρακτήρα. Είναι το στάδιο της ψυχιατρικής - μη ψυχιατρικής.

Αν η διαλεκτική λογική δεν αποτελεί ένα συλλογικά καλλιεργημένο ψέμα και αν η διαλεκτική προσέγγιση δεν συνιστά μια βολική αυταπάτη, είναι φυσικό να περιμένει ή να προσβλέπει (ή να ελπίζει) κανείς σ' ένα ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ, που θα χαρακτηρίζεται από μια νέα ποιοτικά ανεβασμένη σύνθεση, όπου η θεωρία και η πρακτική θα επαναρμονιστούν σε μια αντι-ιστορικιστική βάση. Κι αυτό θά'ναι το στάδιο της μη ψυχιατρικής - μη ψυχιατρικής. Δηλαδή της μη ψυχιατρικής.

Ευχή ή ελπίδα ή λογική κατάληξη; Άγνωστο. Ένα «άγνωστο» που θα μπορούσε να ανιχνευτεί μ' ένα απόσπασμα από τα «Φιλοσοφικά και οικονομικά χειρόγραφα του 1844» του Κ. Μαρξ:

«Αν όμως υποθέσεις ότι ο άνθρωπος είναι άνθρωπος και η σχέση-του με τους ανθρώπους είναι ανθρώπινη σχέση, δεν μπορείς να ανταλλάξεις παρά μόνο ΑΓΑΠΗ με ΑΓΑΠΗ, ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ με ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ, κλπ... (Και κάθε σχέση-σου με τους ανθρώπους (και τη φύση) θα πρέπει να είναι μια συγκεκριμένη εκδήλωση αντίστοιχη με το αντικείμενο της θέλησής-ΣΟΥ, της πραγματικής-ΣΟΥ ατομικής-ΣΟΥ ζωής...».

Σόλομον, Εγχειρίδιο Ψυχιατρικής, Κόλμπ, Σύγχρονη κλινική ψυχιατρική, Τ. Σαζ, Ο μύθος της ψυχικής αρρώστειας, Φουκώ, Ιστορία της τρέλας, Λ. Τόμας, Η ζωή ενός κυττάρου, Λαιγκ Τζάκσον, κ.ά.

Σχιζοφρένεια και οικογένεια, Σ. Σάδερλαντ, Νευρικός κλονισμός, Κ. Πόπερ, Ανοικτή κοινωνία και οι εχθροί της

Κ. Σνάιντερ, Κλινική ψυχοπαθολογία
Λ. Ράτνα, Η πολιτική της τοξικομανίας (απ' το συλλογικό «η τρέλλα»).

Ύ ρ α Ε Κ Δ Ο Σ Ε Ι Σ

	δρχ.
Γιάννης Τσαρούχης ΠΟΙΗΜΑΤΑ, ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΕΣ, 1934-1937	320
Άνδρέας Έμπειρικός ΓΡΑΠΤΑ	
Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ	240
ΥΨΙΚΑΜΙΝΟΣ	120
ΕΝΔΟΧΩΡΑ	150
Δημήτρης Δημητριάδης ΠΕΘΑΙΝΩ ΣΑ ΧΩΡΑ (προλόγισμα Δ. Ν. Μαρωνίτη)	80
ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ 1-4	140
Στρατής Δούκας ΣΧΕΔΙΑ, 1926-1936	700
Διονύσης Καψάλης ΜΕ ΜΙΑ ΤΡΕΛΗ ΣΟΔΕΙΑ	εξ.
Άλδη Σιδέρη ΠΛΗΡΗΣ ΗΜΕΡΩΝ	50
Παντελής Μπουκάλας ΑΛΓΟΡΥΘΜΟΣ	60
Νίκη Μαραγκού ΤΑ ΑΠΟ ΚΗΠΩΝ	80
Πάμπλο Πικάσσο ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΚΟΡΙΤΣΑΚΙΑ (μετάφραση Άνδρέα Έμπειρικού)	130
Georges Bataille Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΤΙΟΥ (εισαγωγή και μετάφραση Δημήτρη Δημητριάδη)	170
Ο ΝΕΚΡΟΣ (μετάφραση Άγγελικής Πέτρα)	100
Henry James ΤΟ ΣΤΡΙΓΙΜΟ ΤΗΣ ΒΙΔΑΣ (μετάφραση Κοσμά Πολίτη με έπιμετρο του Maurice Blanchot)	250

ΕΤΟΙΜΑΖΟΝΤΑΙ:

Γιώργος Μπουζιάνης ΑΚΟΥΑΡΕΛΛΕΣ (πρόλογος Γιάννη Τσαρούχη)	
Έρδωτος ΕΠΤΑ ΝΟΥΒΕΛΕΣ ΚΑΙ ΤΡΙΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ εισαγωγή, μετάφραση και τρία δοκίμια Δ.Ν. Μαρωνίτης	
Άρης Κωνσταντινίδης ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	
Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα ΤΟ ΚΟΙΝΟ — ΚΩΜΩΔΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ (μετάφραση Κοσμά Ξενάκη)	

Πλατεία Σταδίου 5, Άθήνα 501, τηλ. 728.263
Διανομή στην Άθήνα: Σόλωνος 114, 36.30.216

Ο μέγας ασθενής

Δεν κομίζουμε γλαύκα... όμως η πρόθεσή-μας είναι απλά να επισημάνουμε τη συνειδητοποίηση που έχουμε όλο και περισσότερο, με όλο και πυκνότερα συμβάντα, ότι οι Νεοέλληνες άρχισαν σιγά-σιγά να μιλούν και να επιδιώκουν τη μεγαλύτερη δυνατή πληροφόρηση γύρω από τα «περί ψυχής». Η παραδοσιακή ψυχιατρική, η ψυχανάλυση, η αντιψυχιατρική συζητούνται, κρίνονται με έγνοια και σοβαρότητα, αλλά και με μια απομυθοποιητική διάθεση ως προς τα όρια και τις δυνατότητές τους. Κάποτε ήταν ταμπού, μετά έγιναν μόδα, και τώρα περνάμε στη φάση που αρχίσαμε, επιτέλους, ν' αναρωτιόμαστε γιατί οι διαταραχές της ψυχής, η εντεινόμενη νεύρωση, παίρνει μια διαστάσεις επιδημίας. Κοινότυπα αυτό που ονομάζουμε αρρώστια της εποχής' ή εποχή της διασάλευσης των ισορροπιών.

Το καθημερινά εντεινόμενο άγχος, οι πιέσεις που ασκούνται διαρκώς πάνω-μας από το περιβάλλον, μ' ένα νέφος που μας φτάνει ως το λαιμό, με μορφές ζωής που δεν ανήκουν ούτε στις παραδοσιακές συντηρητικές δομές, χωρίς και να τις αποκλείουν, αλλά ούτε σε μια μελλοντική προοπτική μετέχουν, τα άτομα μετατρέπονται σε συσσωρευτές αντίπαλων ιδεών και μορφών ζωής.

Δεν πρόκειται για ό,τι συνηθίζουμε να ονομάζουμε «τρέλα» και να την απομακρύνουμε σ' ένα «ίδρυμα». Αντίθετα, είναι η ιστορία της τρέλας που παραφυλάει στα σκαλοπάτια των πολυκατοικιών, στις γωνιές των ασφυκτικών διαμερισμάτων, στους μποτιλιαρισμένους δρόμους. Πρόκειται γι' αυτή την καθημερινά αυξανόμενη επιθετικότητα που σαν τυφλή δύναμη άτσαλα και σπασμωδικά ενεργεί.

Είναι μια συζήτηση που άρχισε και που αφορά τις αιτίες που φτιάχνουν την ομαδική νεύρωση των κατοίκων κυρίως των μεγαλουπόλεων και που σ' αυτή τη συζήτηση ο μέγας ασθενής είναι η ποιότητα της ζωής-μας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Φαιαδέρων, τχ. 5, Μάης 1981, Θεσσαλονίκη

Μια σημαντική εκδοτική προσπάθεια, τολμηρή σε σύλληψη και ουσιαστική στην παρέμβασή της. Εκδίδεται από φοιτητές της φιλοσοφικής σχολής Θεσσαλονίκης.

Η πρωτοβουλία ξεπερνά τα όρια των ανάλογων εντύπων και αξίζει να διαβαστεί.

Τρέλα, Μάρκος Σαρρής, Πολυμήνου 19-21, Αθήνα 815

Μια προσπάθεια πληροφόρησης και προβληματισμού γύρω από ζητήματα ψυχιατρικής. Στο τχ. 3, διαβάσαμε ένα ενδιαφέρον ριέρωμα στην Ιταλική Ψυχιατρική 1960-1980.

Δρόμος, Μηνιαίο Δωδεκανητικό περιοδικό, Εθν. Μακαρίου Ρόδος.

Μηνιαίο περιοδικό που προοιχεί να καλύψει ένα συνολικό προβληματισμό τοπικού χαρακτήρα.

Ιδιαίτερο του καθενός τα νησιά, η πολιτική και κοινωνική-τους ζωή αποτελούν κύριο άξονα της θεματολο-

Τετράγωνο, Παράσχος Παρασός, Μνησικλέους 1, Ρόδος

Ροδιακή τριμηνιαία έκδοση γραμμάτων, τέχνης, επιστήμης, στοχασμού. Στο δεύτερο τεύχος άρθρα για τον Καμύ, τον Ουγκάρετι, καθώς και μια προσέγγιση στο δύσκολο θέμα της φιλοσοφίας της Μουσικής.

Η λέξη, Διον. Αιγινήτου 46, Αθήνα 615

Μηνιαίο περιοδικό ελληνικής και ξένης λογοτεχνίας. Μια αξιολογη προσπάθεια των Αντώνη Φωστήρη, Θανάση Θ. Νιάρχου που ήδη έφτασε στο πέμπτο τεύχος. Διαβάσαμε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον το αφήγημα του Αντρέα Φραγκιά «Συμβαίνουν ατυχήματα».

Κινηματογραφικά Τετράδια, Πλάτωνος 4, Θεσσαλονίκη

Ένα καινούργιο κινηματογραφικό περιοδικό που η πρόθεση των εκδοτών-του είναι κυκλοφορώντας-το τακτικά κάθε μήνα να προσφέρουν την κριτική ενημέρωση για τις σημαντικότερες ταινίες που παίζονται ή πρόκειται να παιχτούν,

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

● Με αφορμή τα 50 χρόνια της Ασφαλιστικής «Αστήρ», ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εταιρείας Ε. Ν. Χριστοδούλου, Διοικητής της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας, και ο Διευθυντής της Εθνικής Πινακοθήκης Δ. Παπαστάμος ανακοίνωσαν σε συνέντευξη Τύπου την έκδοση καλλιτεχνικού λευκώματος αφιερωμένου στους Έλληνες δημιουργούς της δεκαετίας 30-40.

Από το λεύκωμα του «Αστέρος»: έργο του Ν. Εγγονόπουλου.

Πρόκειται για την πρώτη μέχρι στιγμής συνεργασία της Εθνικής Πινακοθήκης με ιδιωτικό φορέα για μια καλλιτεχνική έκδοση.

● Δεν το περιμέναμε από μια εφημερίδα τόσο απεριγραπτα σικ. Και ευρωπαϊκή, και όλα! Να γράψει η «Καθημερινή» για τον Μαρσαί... «βγαίνοντας από το Ξενοδοχείο Ματινιόν...» εννοώντας το Hotel Malignon, πρωθυπουργικό μέγαρο της Γαλλίας. Ούτε Βλάχοι νά 'μαστε....

● Την Τρίτη 14 Ιουλίου έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης φωτογραφίας και αφίσας από το έργο της Διεθνούς Αμνηστίας και φωτογραφικών ντοκουμέντων από την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο το 1974.

Την έκθεση οργάνωσε η επιτροπή πολιτιστικών εκδηλώσεων του ΚΟΔΗΣΟ στην ισόγειο αίθουσα της οδού Μαυρομυχάλη 9.

Στη σύντομη ομιλία του εκπροσώπου του ΚΟΔΗΣΟ έγινε μεταξύ άλλων αναφορά και στο αίτημα για αποφυλάκιση της Σ. Κυρίτση και η δήλωση ότι η επιτροπή του ΚΟΔΗΣΟ, άσχετα από το ότι είναι αντίθετη στους πολιτικούς αγώνες που χρησιμοποιούν τη βία σαν μέσο πάλης, επικροτεί το αίτημα της αποφυλάκισής-της για λόγους

ανθρωπιστικούς και γιατί έχει εκτίσει ήδη τα 2/3 της ποινής-της.

● Διαβάζουμε στο κύριο άρθρο με τίτλο «Με ποιούς είμαστε» του νεότευκτου περιοδικού «Πολιτικές Απόψεις», που εκφράζει την κίνηση της Βόλβης:

«Μόλις εκδοθεί ένα περιοδικό αμέσως όλοι θα ρωτήσουν:

—Με ποιούς είναι;

Γι' αυτό και εμείς θεωρούμε υποχρέωσή-μας να ξεκαθαρίσουμε με ποιούς είμαστε.

● Είμαστε με τους ελεύθερους....

● Είμαστε με τους

δημοκράτες....

● Είμαστε με τους αξιοκράτες....

● Είμαστε με τους

προοδευτικούς....

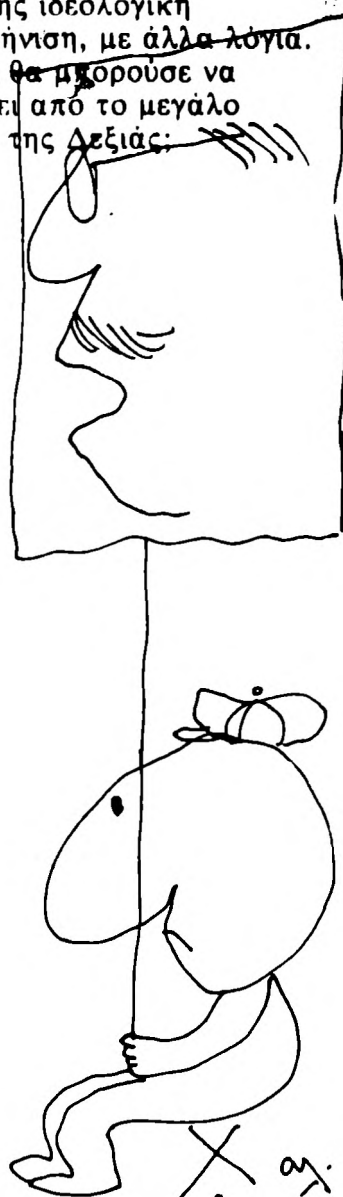
● Είμαστε με τους δογματικούς...

● Είμαστε με τους μη

φανατικούς...

● Είμαστε με τους δίκαιους.....».

Πλήρης ιδεολογική απασαφήνιση, με άλλα λόγια. Αλλά τι θα μπορούσε να προκύψει από το μεγάλο σχολείο της Αξίας;

Ποίηση: η μεγάλη απουσία

Με μεγάλο ενδιαφέρον περίμεναν ειδικοί και κοινό το «Πρώτο Συμπόσιο Νεοελληνικής Ποίησης», που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Ρίο) στις 3-5 Ιουλίου.

Εξαγγελμένο από τον χειμώνα, «υπό την αιγίδα» και των δύο λογοτεχνικών-μας Εταιρειών, με μια δεκαμελή Οργανωτική Επιτροπή (στην οποία κυριαρχούσαν φιλόλογοι και λογοτέχνες πατρινοί ή εγκατεστημένοι μόνιμα στην Πάτρα, πλαισιωμένοι από δύο καθηγητές της Πολυτεχνικής Πατρών: Α. Δημαρόγκωνας, Α. Σισσούρας, έναν καθηγητή της Φιλοσοφικής Ιωαννίνων: Μ. Μερακλής, και έναν πατρινό φιλόλογο - θεατρικό κριτικό εγκατεστημένο μόνιμα στην Αθήνα: Κ. Γεωργουσόπουλος) και μια, διπλάσια σε αριθμό, Τιμητική Επιτροπή από λογοτέχνες, ακαδημαϊκούς και καθηγητές Πανεπιστημίου (από τους οποίους παρευρέθηκαν τελικά περίπου οι μισοί), το Συμπόσιο αυτό εμφανιζόταν ως ένας νέος θεσμός με πολύ φιλόδοξες, αλλά και ερεθιστικές επιδιώξεις: ένα «Συμπόσιο» (Συνέδριο, κατ' ουσία) για τη Νεοελληνική Ποίηση, στο πλαίσιο ενός Πανεπιστημίου αποκλειστικά θετικής κατευθύνσεως και στον πνευματικό χώρο μιας σχετικά απομονωμένης λογοτεχνικά επαρχίας, δεν μπορούσε παρά να αποτελεί, και μόνο ως σύλληψη, μια πρόκληση.

· Αν σκεφτούμε ότι το Συμπόσιο αυτό ήταν το πρώτο του είδους του στον ελληνικό χώρο (στο εξωτερικό, ακόμη και σε χώρες με κατώτερο βιοτικό ή και πολιτιστικό επίπεδο, ανάλογα συμπόσια και συναντήσεις έχουν ήδη και ιστορία και αξιοζήλευτη κανονικότητα) και φιλοδοξούσε να αποτελεί τον πρώτο σταθμό ενός μόνιμου θεσμού,

Αν λάβουμε υπόψη τους ευρύτερους — από ό,τι δηλώνει ο τίτλος του Συμποσίου — στόχους αυτού του θεσμού (το ομιχλώδες προγραμματικό κείμενο της τελευταίας εγκυκλίου μιλά για «μελέτη και δράση για την αναφορά της ποίησης σε μια σωστή γλώσσα που θα συνταιριαστεί με μια γνήσια, καθαρή πνευματική ζωή» για ενδιαφέρον «για την πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειας του» κτλ.), αλλά και τα συγκεκριμένα μεγάλα θέματα του Πρώτου Συμποσίου: (1) Πρώτη Μεταπολεμική Ποιητική Γενιά, (2) Φυσιογνωμία μιας Φιλοσοφικής Σχολής σε Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο, με άλλα λόγια ίδρυση φιλοσοφικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Πατρών (με τα άλλα θέματα του προγράμματος: Η Ποίηση στη Ζωή — Ποίηση και Τεχνολογία — Θεωρία της Ποίησης, έγινε απλώς προσπάθεια συμπλήρωσης του τριημέρου),

Αν υπολογίσουμε τον υπέρογκο μόχθο των οργανωτών για την κινητοποίηση και την προσέλκυση όσο γινόταν περισσότερων μελών, προέδρων και εισηγητών των συνεδριάσεων, μελών της Στρογγυλής Τράπεζας, συνέδρων και ακροατών (στην εγκύκλιο, η Οργανωτική Επιτροπή τόνιζε, σε κατακλείδα, ότι «θεωρεί προσηκασμένον όποιον έχει το ενδιαφέρον να παρακολουθήσει το Συμπόσιο»), και την αξιοσημείωτη ανταπόκριση από την Ελλάδα και το εξωτερικό (σε 400 με 450

άτομα κατά μέσο όρο υπολόγισαν οι οργανωτές το τακτικό κοινό που παρακολούθησε το Συμπόσιο),

Αν συνυπολογίσουμε, τέλος, την άνεση και τις αξιόλογες τεχνικές δυνατότητες που προσέφερε το μεγάλο αμφιθέατρο του Κτιρίου Α της Πανεπιστημιούπολης, τη συνδρομή του τεχνικού και διοικητικού προσωπικού εργαστηρίων της Πολυτεχνικής Σχολής και την πρόθυμη κάλυψη των εργασιών από το Τρίτο Πρόγραμμα (μαγνητοφωνήθηκαν όλες οι συζητήσεις, αναμεταδόθηκαν απευθείας οι εργασίες του τελευταίου απογεύματος, και η προσωπική παρουσία του Μάνου Χατζιδάκι κατά τη δεύτερη και τρίτη ημέρα του Συμποσίου του πρόσφερε πρόσθετο κύρος), σε χώρο εντελώς διαθέσιμο με την εποχιακή έκλειψη του φοιτητικού πληθυσμού, ήρεμο και κλιματικά ευχάριστο,

μπορούμε να αντιληφθούμε πολύ καλά τις αυξημένες προσδοκίες των μελών του Συμποσίου και του κοινού.

· Οι δικαιολογημένες αυτές προσδοκίες διαψεύστηκαν — δυστυχώς — κατά το μεγαλύτερο μέρος. Και οι ευθύνες βαραινουν κυρίως την Οργανωτική Επιτροπή:

Ο σχεδιασμός του προγράμματος, από την εκλογή των κυρίων παραγόντων του Συμποσίου (προέδρων ή εισηγητών) ως τη διάρθρωση των εργασιών και την παροχή του δικαιώματος λόγου, έδειξε τόσο την απειρία των οργανωτών — πράγμα συγγνωστό για τα περισσότερα, όχι όμως και για όλα, τα μέλη της Επιτροπής — όσο και την αφάνταστη προχειρότητα καταρτισμού, εκτέλεσης και τήρησης του προγράμματος.

Η απουσία καταλόγου των συνέδρων (!) είχε αποτέλεσμα να μην είναι δυνατό να υπολογιστούν ούτε οι τελικές απουσίες (κυρίως «μεγάλων» προσκεκλημένων) ούτε οι παρουσίες και η σύνθεση του Συνεδρίου.

Πολλές εισηγήσεις ξεπερνούσαν κατά πολύ τον ορισμένο χρόνο (η αμετροέπεια και η εξάντληση κάθε ορίου αντοχής του κοινού έγινε ιδιαίτερα εμφανής από το απόγευμα της πρώτης ημέρας του Συμποσίου, οπότε, με την ανοχή του προέδρου της συνεδρίασης, οι Μ. Μερακλής και Α. Μπελεζίνης — μέλη και οι δύο της Οργανωτικής Επιτροπής! — έδωσαν το παράδειγμα μιλώντας επί 30' και 40' αντίστοιχα, ενώ το πρόγραμμα προέβλεπε εισηγήσεις των 10').

Πολλές εισηγήσεις ήταν προχειρογραμμένες, ασπόνδυλες, ασαφείς ή και εντελώς απαράδεκτες (π.χ. οι εισηγήσεις του απογεύματος της πρώτης ημέρας: «Γλώσσα - Μορφή της Πρώτης Μεταπολεμικής Ποιητικής Γενιάς», του πρωινού της τρίτης ημέρας: «Σταθμοί στη Θεωρία της Ποίησης», και οι περισσότερες του τελευταίου απογεύματος: «Σύγχρονη Θεωρία της Ποίησης»).

Δεν έλειψαν πρόεδροι που έχαναν τον έλεγχο της συνεδρίασης (Τ. Αθανασιάδης, Γ. Σαράντη, Α. Νικολαΐδης) ή μονοπωλούσαν αφόρητα, θεατρικά ή και εμετικά, τον λόγο και ανέχονταν κάθε κατάχρησή του (Θ. Τασιός, Α. Νικολαΐδης). Εισηγητές που ήταν παρόντες ως στοιχεία φολκλорικά και διακοσμητικά (Ν. - Γ. Πεντζίκης: απαράδεκτος, από καιρό, «μαϊντανός» ποικίλων ανάλογων εκδηλώσεων και τελετών), που υποτιμούσαν τη νοημοσύνη των συναδέλφων-τους ή του κοινού (Σ. Ροζάνης, Δ. Σταθόπουλος, Θ. Νάκας), που πρόσβαλλαν, με την παραίτηση από κάθε διάθεση επικοινωνίας, με την αδυναμία της διατύπωσης, τον κενό βερμπαλισμό και τη νοσηρή ασάφεια, τόσο την ελληνική γλώσσα όσο και τη λογοτεχνία-της (Α. Μπελεζίνης, Ε. Κακναβάτος, Τ. Αλαβέρας, Σ. Σκαρτσής), που κατέφευγαν σε απλοϊκό θρησκευτικό κήρυγμα για τον εκκλησιασμό της Κυριακής (Δ. Σταθόπουλος), και σε άλλα τέρατα και σημεία.

Η Συζήτηση Στρογγυλής Τράπεζας για τη Φιλοσοφική Σχολή σε Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο ήταν εντελώς ανοργάνωτη (τα μέλη-της δεν είχαν καν συνεννοηθεί μεταξύ-τους), χωρίς συγκεκριμένους άξονες και σχεδόν προδόθηκε από τους ίδιους τους οργανωτές-της (αν εξαιρέσουμε τον εισηγητή). Παρά τις κάποτε ενδιαφέρουσες επιμέρους παρατηρήσεις που ακούστηκαν, δεν κατέληξε ούτε στη διατύπωση πορισμάτων ούτε στη δημιουργία διαλόγου με το κοινό (από τα 23

μέλη που θα έπαιρναν μέρος, ήταν παρόντα, τελικά, μόνο 12, από τα οποία μόνο ένας ξένος και μόνο τρεις εκπρόσωποι πανεπιστημίων του εξωτερικού).

Οι παρεμβάσεις — εντελώς ελεύθερες και διαρκείας ως 5' για όλους τους «συνέδρους» (στον τίτλο αυτό είχαν πρόσβαση όλοι, φτάνει να κατέβαλλαν το δικαίωμα συμμετοχής των 1000 δρχ.) — ήταν στη συντριπτική-τους πλειοψηφία εκτός θέματος, συνήθως από τα ίδια πάντοτε πρόσωπα, με διάθεση υβριστική έως συγκαταβατική, με στόχο την προσωπική προβολή των ομιλητών, τη συντριβή και κατασπύλιση ζώντων και τεθνεώτων (τη μερίδα του λέοντος εισέπραξε ο μακαρίτης Σεφέρης και άλλοι ποιητές της Γενιάς του '30, αλλά και όσοι νεότεροι λογοτέχνες είχαν την ατυχία να αναφερθούν προηγουμένως ονομαστικά από τους εισηγητές, ερεθίζοντας έτσι τους παρεμβαίνοντες — που ήταν στην πλειοψηφία-τους αποτυχημένοι συγγραφείς ή ρήτορες) ή την άκαιρη προβολή προσωπικών αντιλήψεων και συμπλεγμάτων, άσχετων με τα αντικείμενα πολιτικοκοινωνικών πεποιθήσεων και θέσεων (κυρίες και δεσποινίδες που ωρύονταν — αδικαιολόγητα — για τον δήθεν παραγκωνισμό των γυναικών στο Συμπόσιο, κοπέλες που έβγαζαν το λογοτεχνικό-τους άχτι διαβάζοντας ακατανόητα προκατασκευασμένα κείμενα, νέοι που εκφωνούσαν μανιφέστα, κατακραυμώνοντας την αστική κουλτούρα και τη σαπίλα-της, και άλλα τραγικά και ευτράπελα).

Οι ερωτήσεις των συνέδρων ή των ακροατών, τις περισσότερες φορές, δεν αποσκοπούσαν στην προώθηση της συζήτησης και τη δημιουργία διαλόγου, αλλά σε υποκατάσταση των παρεμβάσεων ή σε προσβλητικές επιθέσεις κατά των ομιλητών και των οργανωτών.

Έλλειψε οποιοσδήποτε ουσιαστικός τελικός απολογισμός των εργασιών (συμβατικά κενός ο σύντομος απολογισμός του Μ. Μερακλή), πράγμα που έδειξε όχι μόνο την ανισότητα του Συμποσίου, αλλά και την αμηχανία της Οργανωτικής Επιτροπής.

Η παράλληλη έκθεση βιβλίων των συνέδρων ή άλλων λογοτεχνών και μελετητών κάλυψε την παραγωγή ελάχιστου αριθμού συγγραφέων και περιορίστηκε μόνο σε δύο τραπέζια στον προθάλαμο του κτιρίου, χωρίς να λειτουργήσει όπως θα έπρεπε. Απουσίασαν ολοσχερώς οι Εκδοτικοί Οίκοι που έχουν παράδοση συγκροτημένες σειρές νεοελληνικής λογοτεχνίας.

Οι προσπάθειες της Γραμματείας του Συμποσίου ήταν φιλότιμες, αλλά η εξυπηρέτηση του κοινού όχι ικανοποιητική. Τμπαρ (στα διαλείμματα) πολύ σκριβό (ευτυχώς λειτουργούσε ο

κόμη το φοιτητικό κυλικείο) και δεν υπήρχε νερό.

Δεν πραγματοποιήθηκαν οι προγραμματισμένες εκδηλώσεις έξω από τον χώρο του Συμποσίου (ματαιώθηκε, τελικά, τόσο η συναυλία του Χ. Χάλαρη όσο και η θεατρική παράσταση της Ιφιγένειας εν Ληξουρίω του Κατσαίτη από το «Αμφι-θέατρο» του Σ. Ευαγγελάτου, στο φρούριο του Ριού· αιτία: η άρνηση του Νομάρχη, με τη συνεργασία της ΔΕΗ, να δώσει εντολή για την απαραίτητη ηλεκτροδότηση του χώρου της παράστασης) και δεν δόθηκε η ευκαιρία να ανοιχθεί το Συμπόσιο έξω από το ασφυκτικό — όπως αποδείχθηκε — πλαίσιο του Κτιρίου Α.

Καμιά επαφή δεν υπήρξε με την πόλη, και ελάχιστη με τον κόσμο-της (μια εξαίρεση: το χάρπενινγκ της τελευταίας μέρας, με δύο βουβούς — με λευκοπλάστ στο στόμα — νεαρούς που μοίραζαν στο κοινό ψωμάκια με συνθήματα). Η απόσταση από την πόλη και οι απαράδεκτες συγκοινωνιακές συνθήκες δυσκόλευαν τη μετακίνηση των συνέδρων και του κοινού και έδιναν την ευκαιρία στους επισκέπτες να διαπιστώσουν και από κοντά την αδυναμία οργανικής σύνδεσης του Πανεπιστημίου με την πόλη της Πάτρας (αδυναμία που υπάρχει και για άλλα ελληνικά Πανεπιστήμια και επεκτείνεται συνεχώς: η μεταφορά Πανεπιστημιούπολεων και η πρόσφατη αναγγελία ιδρύσεως Θεσσαλικού Πανεπιστημίου... στο Βελεστίνο αποτελούν ενδείξεις προς την ίδια κατεύθυνση· σε λίγο, αν εξαιρέσουμε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και ορισμένες Σχολές-θύλακες σε άλλες πόλεις, το διαζύγιο πόλεων και Πανεπιστημίων θα είναι οριστικό).

Τι απομένει, ύστερα από όλα αυτά, στο ενεργητικό του «Πρώ-

του Συμποσίου Νεοελληνικής Ποίησης»;

Πρώτα απ' όλα, η συγκινητική, ογκώδης προσέλευση πανεπιστημιακών, ερευνητών, κριτικών, λογοτεχνών, φοιτητών και κοινού, που, όσο και αν απογοητεύθηκαν από την άνιση στάθμη των εργασιών και τα μεγάλα οργανωτικά σφάλματα και τρωτά (η δίκαιη έκρηξη οργής ενός συνέδρου από την Κύπρο, ήδη το απόγευμα της πρώτης ημέρας, ήταν από τις ειλικρινέστερες ενδείξεις σωστής και ώριμης αντίδρασης του κοινού), παρακολούθησαν ως το τέλος τις συνεδριάσεις με προσήλωση και πρόθυμη συμμετοχή.

Κατόπιν, η σημαντική, συχνά, συμβολή μελών του Συμποσίου που σεβάστηκαν τη συμμετοχή-τους (σοβαρότητα και ήθος των ακαδημαϊκών δασκάλων που προήδρευαν με επιτυχία: Α. Πολίτης, Ε. Κριαράς, Ι. Κακριδής· ποιότητα των εισηγήσεων του πρωινού της πρώτης ημέρας για το «στιγμα» και τη «θεματογραφία της Πρώτης Μεταπολεμικής Ποιητικής Γενιάς», και ορισμένων εισηγήσεων της δεύτερης και της τρίτης ημέρας), ή, ακόμη περισσότερο, θέλησαν να βοηθήσουν έναν νέο θεσμό με την παρουσία-τους (αισθητή ήταν, και τονίστηκε, η συμμετοχή πανεπιστημιακών της Φιλοσοφικής Θεσσαλονίκης, σε αντίθεση με τους συναδέλφους-τους της Αθήνας ή των Ιωαννίνων) και με τις παρατηρήσεις, υποδείξεις και προτάσεις-τους (δεν υλοποιήθηκε, δυστυχώς, πρόταση του Γ. Σαββίδη για ανάγνωση ποιητικών κειμένων στο πλαίσιο του Συμποσίου· η ίδια η ποίηση ήταν, άλλωστε, η μεγάλη απουσία του «Πρώτου Συμποσίου Νεοελληνικής Ποίησης»).

Ακόμη, η επιστημονική πρόοδος που προέκυψε: περισσότερο από την ανάλυση φιλολογικών

και κριτικών ζητημάτων της νεότερης λογοτεχνίας και παιδείας-μας (Πρώτη Μεταπολεμική Ποιητική Γενιά· Ποίηση στην Εκπαίδευση), που η σημασία-της θα σταθμιστεί καλύτερα όταν τυπωθούν τα Πρακτικά του Συμποσίου· λιγότερο από τη συνάντηση επιστημόνων με ριζικά διάφορη μόρφωση (θεωρητική - θετική) σε προσπάθεια κοινής συνεννόησης και ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών (το Συμπόσιο ελάχιστα ασχολήθηκε, ωστόσο, με πρακτικά προβλήματα χρησιμοποίησης της τεχνολογίας στις ανθρωπιστικές έρευνες)· ακόμη πιο λίγο από τη συζήτηση για το καθεστώς και τη μορφή μιας επιθυμητής Φιλοσοφικής Σχολής στο πλαίσιο ενός Τεχνολογικού Πανεπιστημίου (δεν ξεπεράστηκαν ούτε οι στοιχειώδεις εμπλοκές και προβλήματα: Σχολή με φιλοσοφικο-αισθητικο-επιστημολογικό ή γλωσσικό πυρήνα; Σχολή-δορυφόρος των θετικών Σχολών ή νέου τύπου Φιλοσοφική Σχολή; Σχολή με κοινωνική διέξοδο ή με αποφοίτους που τα πτυχία-τους θα είναι επαγγελματικά άκυρα ή μειονεκτικά; κτλ.).

Και, τέλος, η χρήσιμη πείρα που ελπίζουμε ότι αποκτήθηκε από τους οργανωτές, και τους ενδεχόμενους φιλόδοξους μιμητές ανάλογων προσπαθειών.

Συμπερασματικά: Το εγχείρημα φαίνεται ότι ήταν δυσανάλογα μεγάλο για τις ικανότητες και τη συγκεκριμένη επίδοση των οργανωτών του Συμποσίου. Αν οι τελευταίοι αγαπούν την προσπάθειά-τους και θέλουν να τη δουν να προοδεύει, πρέπει ίσως να αποφασίσουν στο μέλλον ανάμεσα σε μια μορφή Συμποσίου ή Συνεδρίου με αμιγέστερη επιστημονική εγκυρότητα και στενότερη, ίσως, θεματική εμβέλεια και σε μια μορφή Συμποσίου ή Συνάντησης με ερασιτεχνική ποικιλία, παρδαλή σύνθεση και τουρι-

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

● Με αφορμή το «Συμπόσιο Νεοελληνικής Ποίησης» πήραμε και δημοσιεύουμε την ακόλουθη επιστολή:

Πάτρα, Κυριακή 5 Ιουλίου. Ώρα 6 παρά τέταρτο το απόγευμα. Έξω από το κτίριο του Πανεπιστημίου όπου γίνεται το συμπόσιο νεοελληνικής ποίησης δυο νέοι, ένα κορίτσι κι ένα αγόρι, εμφανίζονται έχοντας τα στόματά-τους φιμωμένα με λευκοπλάστη και μοιράζουν ψωμάκια, πάνω στη ράχη των οποίων ήταν γραμμένο με μαρκαδόρο: Το νόημα μιας χειρονομίας είναι η μέθοδος επαλήθευσής-της.

Το συμβάν προκάλεσε αίσθηση και τα σχόλια υπήρξαν ποικίλα. Απ' τους πρώτους έφτασε τρεχάτος ο της οργανωτικής επιτροπής του συμπόσιου καθηγητής Δημαρόγκωνας. Οι χειρονομίες-του σαφέστατες: «Ποιοί είστε παλιόπαιδα; Ποιός σας έστειλε; Φύγετε αμέσως από δω. Δεν έχετε θέση». Κι όταν σ' απάντηση του πρόσφεραν τα ψωμάκια: «Θα τους σπάσω στο ξύλο» και προς την κοπέλα «θ' αρπάξεις μια σφαλιάρα...». Το επεισόδιο κράτησε μερικά λεπτά και ο καθηγητής, μαινόμενος ακόμη, αποσύρθηκε αμήχανος από το ενδιαφέρον ίσως που έδειχναν οι σύνεδροι ή από την απάθεια με την οποία τον αντιμετώπισαν τα «παλιόπαιδα». Τα τέσσερα - πέντε όμως αυτά λεπτά έφτασαν για να επαληθεύσουν (για να χρησιμοποιήσω το λεξιλόγιο του ψωμιού) το ποιόν του ανθρώπου (για τον οποίο άλλωστε πριν λίγο καιρό είχε γράψει το ΑΝΤΙ).

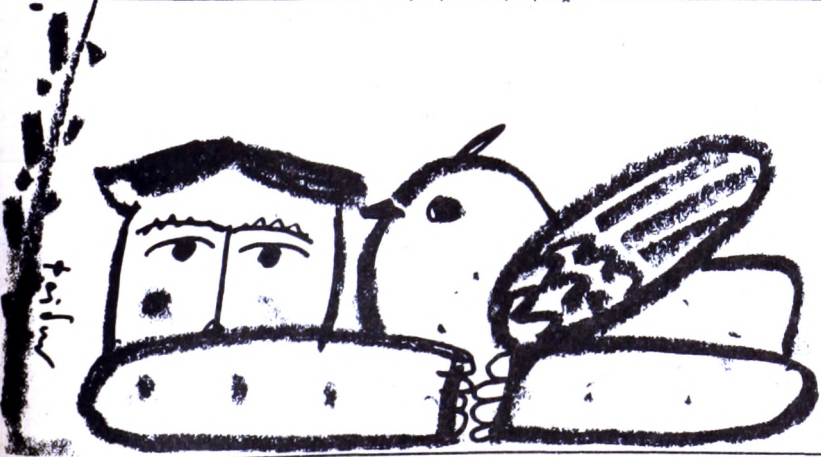
Μαργαρίτα Παπαδάκη

στικό ενδιαφέρον. Ανάμεσα στις δυο αυτές λύσεις — υπό τις συνθήκες, τουλάχιστο, που όρισαν το Συμπόσιο —, είδος μεικτό και νόμιμο δεν φαίνεται να είναι δυνατό. Γιατί το «Πρώτο Συμπόσιο Νεοελληνικής Ποίησης» είχε όλα τα μειονεκτήματα των μεικτών ειδών και κανένα από τα νόμιμα πλεονεκτήματα των μείξεων.

ποιητής εκ του προχείρου

ή λέξη

ελληνική και ξενή, λογοτεχνία

3

δρχ. 90

ΚΕΡΑΜΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΑΧΥ

Ξάνθου 7 Κολωνάκι

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Δημητρίου Γούναρη 30 Θεσσαλονίκη

Βιβλιο-κριτική

**Ο Αγγελής Δίπλας
γράφει για το
«Λεξικό της Πιάτσας»
του Εμμανουήλ Ζάχου.
Εκδόσεις Κάκτος,
Αθήνα 1981.**

Τον περασμένο μήνα οι εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ κυκλοφόρησαν το βιβλίο του κ. Εμμανουήλ Ζάχου «Λεξικό της Πιάτσας» πρόκειται για την πρώτη σχετική έκδοση μετά την ανακαίνιση του όλου θέματος — με την απόπειρα κατάσχεσης και διώξης του «Εγχειρίδιου του καλού κλέφτη» — και την επισφράγιση της πράξης μαζικοποίησης του ενδιαφέροντος γι' αυτόν τον τομέα της λαογραφίας.

Το γεγονός, με μια πρώτη προσέγγιση, φαίνεται σημαντικό: ένας ολόκληρος κόσμος, χρόνια εξαναγκασμένος στη σιωπή, ανέρχεται στο δημόσιο βήμα: κοινωνικοποιεί τον λόγο του. Κάτι τέτοιο, από μόνο-του είναι πολύ ενδιαφέρον.

Διαβάζοντας όμως το «Λεξικό», τα πράγματα εισέρχονται στην χώρα ενός *delirium acutum*¹ και οι αισιοδοξίες-μας αρχίζουν να μαλακώνονται κακώς. Εισέρχομαι κατευθείαν στο θέμα παραθέτοντας αποσπάσματα απ' τον «Πρόλογο» (σ. 7-35) του κ. Ζάχου, που αντιπροσωπεύουν τις θέσεις-του για την πιάτσα και την γλώσσα-της, σημεία κεντρικά για να κρίνουμε την δουλειά-του. Γράφει, λοιπόν, ο κ. Ζάχος: «... η γλώσσα αυτή (ενν. «της Πιάτσας») που μάθαμε και μιλάμε από τα παιδικά-μας χρόνια εκτοπίζει σιγά - σιγά τις άλλες γλώσσες και διαλέκτους του ελληνικού χώρου και κερδίζει την καθημερινή χρήση της πλειοψηφίας των Ελλήνων» (σ. 8). «Ο Δαγκίτσης είναι ο πρώτος που λέει για τη γλώσσα του αγοραίου-μας πολιτισμού: "Δεν είναι γλώσσα μυστική, συνθηματική, ακατανόητη, που τη χρησιμοποιούν στις αθέμιτες σχέσεις-τους άνθρωποι ανήθικοι, κακοποιοί, αποβράσματα της κοινωνίας. Δεν είναι γλώσσα ειδική του λαουτζίκου..." Δεν είναι λοιπόν διεφθαρμένη, πρόστυχη, χυδαία. Είναι γλώσσα του ελληνικού λαού κι όποιος τη λέει «διεφθαρμένη» βρίζει τη μάνα-του, την κούνια-του, τον τόπο-του, το γένος-του» (σ. 11). «... η γλώσσα της Πιάτσας... είναι όμως ένα όργανο... που σήμερα πια το καταλαβαίνουν και το χρησιμοποιούν στη μεγάλη-τους πλειοψηφία οι κάτοικοι των μεγάλων ελληνικών πόλεων, δηλαδή η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων» (σ. 17). «...το τεράστιο κύμα εξόδου στις ταβέρνες και στις ψη-

σταριές όπου οι παρέες τρώνε κουβεντιάζοντας και λέγοντας ανέκδοτα και καλαμπούρια και κουτσομπολιά, κι όπου η γλώσσα της Πιάτσας δίνει και παίρνει» (σ. 25). «Από τότε όμως που η Πιάτσα πήρε την οικονομική εξουσία στην Ελλάδα και οι δραστηριότητες και διαδικασίες-της έπαψαν να κυνηγιούνται ακόμα κι όταν είναι παράνομες, έπαψε προοδευτικά να είναι γλώσσα συνθηματική» (σ. 31). «... η γνώση-της έφτασε να θεωρείται πια σα σοβαρός δείκτης κοινωνικής μόρφωσης, ωριμότητας και αυτονομίας του ατόμου» (σ.31).

Οι απόψεις του κ. Ζάχου φαίνονται — το ελάχιστο — καινές: την γλώσσα της πιάτσας α) την μάθαμε και την μιλάμε από τα παιδικά-μας χρόνια β) είναι η γλώσσα που χρησιμοποιεί η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων και γ) δεν έχει καμιά σχέση με τις διάφορες συνθηματικές γλώσσες (αργκό) που χρησιμοποιούνται στον «υπόκοσμο» επί παραδείγματι:

α) Μάθαμε από τα παιδικά-μας χρόνια τις λέξεις: αβανιά (σ.37), αγκύρας (σ.41), αηδόνι (σ.43), τα αθόρυβα (σ.43), ακούμπα (σ.44), ακούμπης (σ.45), α λα κάπα (σ.46) αλικοντιζώ (σ.49), άλφα (σ.52), άστε ντούε (σ.67), (για να μιλήσουμε διαλέγοντας στην τύχη λέξεις από το —Α—) διότι, πώς να το κάνουμε, κάποιος φίλος πιτσιρής θα μας κόλλησε ρετσινιά (σ.37) κι εμείς θα κάναμε τον κουφό (σ.41), κάποτε θα διαρρήξαμε (σ.43) το βάζο με το μελιτζανάκι φορώντας τα παπούτσια της γυμναστικής (σ.43) κι ύστερα θα το δώσαμε στο ενεχυροδανειστήριο (σ.44) αν και ξέραμε ότι ο ενεχυροδανειστής (σ.45) δεν θα μας ξηγιότανε στο ίσο (σ.46) στέλνοντάς-μας σε κάποιο παραπλανητικό θέλημα για να μας τη φέρει (σ.49) κι όλ' αυτά, για ν' αγοράσουμε την ηρωίνη-μας (σ.52) με το έτσι θέλω (σ.67).

β) Την χρησιμοποιεί η μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων (και πάλι διαλέγοντας στην τύχη — από το Β και Α)—, διότι όταν θέλει η μαμά-σου να σου πει να μιλάς σιγότερα κάνοντας λιγότερο θόρυβο — θα σου σφυρίζει «βάλε σουρντίνα» (σ.75) ρε αρκουδόμαγκα! (σ.62) και συ θα της πεις άντε μωρή βακέτα! (σ.76) και η μαμά-σου θα βαρέσει μπουρού (σ.77) στον μαχαλά, βάρδα (σ.77) όμως και μην το μάθει το βάσανο (σ.78) και δώσει βάση (σ.78) και χαλάσει η βασιλόπιτα (σ.78) κι έτσι μάγκα-μου την έχεις τη βαφή (σ.79) από χέρι και θα σε βγάλουνε στο τσούλι (σ.81) και θα καταντήσεις βελονάκας (σ.83), βερέμης (σ.83), βέρτζινος (σ.84) και βιδέλο (σ.84) άσε που

αν είσαι θηλυκό θα πέσεις στη βίζιτα (σ.85) και θα επισκέφτεσαι συχνά τη βίλα (σ.85) και θα σου κοτσάρουνε και βούλα μαβιά (σ.89).

γ) Δεν έχει καμιά σχέση με τις αργκό που χρησιμοποιούνται στον «υπόκοσμο», διότι ο πάσα ένας λέει την σήμερα γιαννεύω (σ.108) αντί κλέβω πορτοφόλια, γιασάκι (σ.110) αντί απαγορευμένο εμπόρευμα-παράνομη πράξη, γιασεμιά (σ.110) τις καρπαζιές, γιασμακι (σ.110), τα γεμάτα (σ.112), γιουρούκος (σ.113), γκανιότα (σ.114) γκεζεράω (σ.114), γκιουλέκας (σ.117), γκιστάνι (σ.118), γκότης (σ.120), γούτος (σ.125) και γραδάρω (σ.126) (για να αναφερθούμε μόνο στο -Γ-).

Κάτι δεν πάει καλά, λοιπόν: μήπως ο κ. Ζάχος λέγοντας «Πιάτσα» εννοεί κάτι διαφορετικό από αυτό που όλοι λίγο - πολύ εννοούμε χρησιμοποιώντας τον όρο; Την όλη αντίληψή-του για το θέμα την έχει εκθέσει πριν λίγο καιρό στο ομώνυμο βιβλίο-του (Ζάχος: Η Πιάτσα, εκδ: Κάκτος)². Στον «Πρόλογο» του «Λεξικού» μας υπενθυμίζει: «... ο πολιτισμός της Πιάτσας, ο παραγκωνισμένος άλλοτε στο περιθώριο αγοραίος-μας πολιτισμός, επηρεάζει τώρα πια άμεσα πάνω από τα 70% του πληθυσμού της χώρας» (σ.7). «Από τότε... που η Πιάτσα πήρε την οικονομική εξουσία στην Ελλάδα... οι δραστηριότητες και διαδικασίες-της έπαψαν να κυνηγιούνται ακόμα κι όταν είναι παράνομες» (σ.31).

Ο αναγνώστης συνεχίζει να μην καταλαβαίνει... το ίδιο κι εγώ: λεξικογραφεί την γλώσσα της «Πιάτσας» που πια είναι νόμιμη και έχει την οικονομική εξουσία στην Ελλάδα — και που αυτή τη γλώσσα την μαθαίνουμε από τα παιδικά-μας χρόνια και την μιλάει η πλειοψηφία των Ελλήνων... δηλαδή λεξικογραφεί την λαϊκή-μας γλώσσα; Προς τι; Οι Θ. Βοστταντζόγλου και Ι. Σταματάκος πχ. με τα λεξικά-τους έχουν υπερκαλύψει το θέμα³. Λεξικογραφεί λέξεις της λαϊκής που έχουν ιδιόζουσα ή αργκοτική σημασία; Προς τι; Ο κ. Δαγκίτσης πχ. στο «Λεξικό της λαϊκής» έχει καλύψει ικανοποιητικά το θέμα⁴. Λεξικογραφεί λέξεις και εκφράσεις της καθημερινής ζωής με μεταφορική ή ειδική σημασία; Προς τι; Προπορεύεται κατά 3 χρόνια ο Α. Κολτσίδας με το «ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΙΑΤΣΑΣ - Λέξεις και εκφράσεις της καθημερινής ζωής με ειδική ή μεταφορική σημασία — φιλολογική ερμηνεία και λαϊκή θυμοσοφία»⁵. Λεξικογραφεί αργκοτικές λέξεις και εκφράσεις; Το αποποιείται μετά βδελυγμίας (ΠΡΟΛΟΓΟΣ — σ. 11, βλ. και παραπάνω σχετικό απόσπασμα). Τι στοχεύει λοιπόν, με την συγγραφή και έκδοση - κυκλοφορία του «Λεξικού της Πιάτσας» ο κ. Ζάχος;

Δεν καταφεύγουμε στον απογοητευτικά εύκολο δρόμο της δι-

κής προθέσεων, αλλά, αντίθετα, προσφεύγουμε στο ίδιο το «Λεξικό». Ένα προσεκτικό διάβασμά-του μας αποφέρει, βάσει στοιχείων, τα εξής συμπεράσματα για την εργασία του κ. Ζάχου:

α) Καταγράφει πάμπολλες άσχετες και αυτονόητες (κοινότητες) λέξεις, εκφράσεις και παροιμίες (!!!) της καθημερινής-μας γλώσσας — που ούτε έχουν, αλλ' ούτε ο ίδιος τους προσδίδει κάποιο ειδικό (μεταφορικό, ιδιάζον, αργκοτικό) περιεχόμενο, που είναι σε όλους-μας γνωστές ή καταγράφονται με πληρέστερη ερμηνεία και ετυμολόγηση σε ένα σωρό λεξικά της δημοτικής: παραδειγματολογικά, αντιγράφω λέξεις αυτής της κατηγορίας από τα λήμματα Α, Β

Α: αγαπάω, αγιάζω, αγιογδύτης, άγιος, αγόρι, αγγούρι, άγριος, αδόξαστος, αέρας κοπανιστός, αέρας φρέσκος, ανθρωπέω, ακατέργαστος, ακούω, άκου να δεις, άκου λόγια, άκου πράματα, αλαλούμ, αλαμπουρνέζικα, τ' αλατιού, αληταράς, αλητόβια, αλητόβιος, άλλα λόγια ν' αγαπιόμαστε, αλλάζω τον αδόξαστο - τον Ανανία - την Παναγία - τα πετρέλαια - την πίστη, αλλάζω τροπάρι, αλλάζω τα φώτα, αλλού τα κακαρίσματα κι αλλού γεννούν οι κότες, αλλού 'ναι τ' όνομα κι αλλού το θάμα, άλφα - άλφα, χέστηκε η φοράδα στ' αλώνι, αμίν Παναγία-μου!, μου άναψαν τα λαμπάκια, από άλλο ανέκδοτο, άνθρωπος, άουτ, απαντώνω, μαθαίνω πόσα απίδια έχει ο σάκος, είμαι από χωριό, αράουτ, είναι τα ζώα-μου αργά, αργοκίνητο καράβι, αργόστροφος, άρες - μάρες - κουκουναρές, άρπα-κόλλα, αρπάζω, αρπακόλλα, άρτζι - μπουρτζι, ασουλούπτος, ασούμπαλος - ατσούμπαλος, άστα να πάνε στο διάολο!, άστα - χέστα ή άστα - βράστα!, άσχετος, άσχετοσύνη, άτιμο παιδί, βγαίνω απ' τ' αυγό, αυτό να μου πεις!, αφέντης, αφεντικό! αφρόκρεμα, αχαμνά, πίσω έχει η αχλάδα την ουρά!, αχταρμάς, αχώνευτος.

Β: του βάζω τα γυαλιά, βάζω γνώση, βάζω το κεφάλι-μου, βάζω κάτω, του βάζω ματογυάλια, βάζω μέσα, βάζω μυαλό, του βάζω νέφτι στον κώλο, το βάζω στα πόδια, βάζω στη τσέπη, βάζω φυτίλια, βάζω το χεράκι-μου, βαράω, βαράτε βιολιτζήδες, βαράς διάλυση, βασανίζω, βασανισμένος, βαστιέμαι, βγάζω, βγάζω τ' άντερά-μου, βγάζω τ' απωθημένα-μου, βγάζω αυτοκίνητο, βγάζω την ιλαρά, βγάζω λαγό, βγάζω τα μάτια-μου, βγάζω την Παναγία, τα βγάζω πέρα, βγάζω τη πίστη ανάποδα, βγάζω το σκεσμό, βγάζω τον τάδε, βγάζω στα φόρα, βγάζω φράγκα, βγάζω το χρυσή απ' το κακό-μου, βγαίνει μου βγαίνει η γλώσσα, μου βγαίνει ο κώλος ανάποδα, μου βγαίνει η Παναγία, μου βγαίνει ο πόντος, μου βγαίνει η πίστη, μου βγαίνει η ψυχή, βγαίνω, παίρνω

Βιβλιο-παρουσίαση

ΦΡΙΝΤΑΣ ΦΟΡΝΤΑΜ

Τι είπε πραγματικά ο Γιούνγκ

Εκ: Γλάρος, 1981

«Η κυρία Φ.Φ. — έγραφε ο ίδιος ο Γιούνγκ το 1952 — ανέλαβε το πολύ δύσκολο έργο να παρουσιάσει μια σύνοψη του έργου μου, αποδεκτή από τον ειδικό και κατανοητή από το μέσο αναγνώστη. Εγώ ο ίδιος, έκανα πολλές προσπάθειες να δώσω μια καθαρή εικόνα της λειτουργίας της ανθρώπινης ψυχής. Επειδή δεν μπορώ να υποστηρίξω ότι έφτασα σε μια οριστική θεωρία που να εξηγεί ολόκληρη ή τα κύρια μέρη της ψυχικής πολυπλοκότητας, θα έλεγα ότι η δουλειά μου αποτελείται από μια σειρά από διαφορετικές προσεγγίσεις, ή, αν μπορώ να το χαρακτηρίσω έτσι, από ένα περικύκλωμα άγνωστων παραγόντων... Παρ' όλες αυτές τις δύσκολες περιστάσεις, η συγγραφέας κατόρθωσε να μην παγιδευτεί σε λάθη και παρερμηνείες και να παραδώσει στον αναγνώστη μια απλή έκθεση από τα κύρια σημεία της ψυχολογικής δουλειάς-μου. Της χρωστάω ευγνωμοσύνη γι' αυτή τη θαυμάσια εργασία-της».

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥ

Requiem για τρεις γενιές
Θεσσαλονίκη 1980

Πρόκειται για ένα ιστορικό μυθιστόρημα, που έχει σαν άξονα τα ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν γύρω από την προσπάθεια της Αυστροουγγαρίας για την ανακήρυξη της Θεσσαλονίκης σε «Ελευθερο Λιμάνι» και της τσαρικής Ρωσίας με τους πανσλαβιστές-της, για τη δημιουργία της Μεγάλης Βουλγαρίας ή της Βουλγαρίας του Αιγαίου. Ολόκληρη η παραπάνω ιστορούμενη περίοδος καλύπτεται από την δραστηριότητα τριών γενιών της μακεδονικής οικογένειας των Δατούδηδων. Η πρώτη γενιά, με τον Στέφανο Δατούδη, απόγονο του κρεμασμένου από τους Τούρκους στον πλάτανο της σημερινής πλατείας Ναυαρίνου. Το καλοκαίρι του 1821, η δεύτερη, με τον Ντίνο Σ. Δατούδη, που έπεσε πολεμώντας το φασισμό στα βουνά της Αλβανίας, αφού άνοιξε το δρόμο για τα μηνύματα των Νέων Καιρών.

Η ΤΕΧΝΗ

(Φωτογραφική αναπαραγωγή της «Τέχνης» του Κ. Χατζόπουλου)
Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο
Αθήνα 1980

Είναι ευνόητη η σημασία που έχει η επανέκδοση δυσεύρετων πια σήμερα περιοδικών, καθώς και η σπουδαιότητα του εγχειρή-

ματος του Ε.Λ.Ι.Α. να προβεί στην φωτογραφική αναπαραγωγή των πιο αξιολογών απ' αυτά, όπως είναι η «Τέχνη» του Κ. Χατζόπουλου. Το περιοδικό που βγαίνοντας τον Οκτώβριο του 1899, στα πρόθυρα του 20ού αιώνα, αποτέλεσε τον προάγγελο ουσιαστικών αλλαγών της λογοτεχνίας-μας, αλλαγών που σημάδεψαν ολόκληρη τη μεταγενέστερη πνευματική-μας ζωή. Ο προσανατολισμός της ύλης-του προς τις βόρειες λογοτεχνίες της Ευρώπης, άλλαξε, μπορεί να πει κανείς, τον χαρακτήρα της γαλλοθρεμμένης παιδείας-μας του περασμένου αιώνα, αφήνοντας ελεύθερο το δρόμο για γόνιμες επιδράσεις. Ας ελπίσουμε ότι η προσπάθεια αυτή, που τόσο πολύ συμβάλλει στην γενικότερη ενημέρωση αλλά και στην έρευνα, θα έχει συνέχεια αλλά και ανταπόκριση.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τελευταία προειδοποίηση
Αθήνα 1981

«Όσο κι αν πούμε για το κλάδεμα / δύσκολα σήμερα / μπορούμε ν' ανταμώσουμε / την άγουρη αγριάδα της σταρήθρας / στα παιδικά καμώματα / και στις βιτρίνες. / Είναι ο καιρός που τα φαντάσματα / δεν μαινοβγαίνουν πια / στα παραμύθια / ούτε τ' απδόνια ανυποψίαστα / δίνουν αγώνα για συλλαβισμό».

Educational Policy and Planning, Educational return policies in Greece

Εκδ: OECD, Παρίσι, 1980

Η έκθεση του ΟΟΣΑ για την πολιτική της παιδείας στην Ελλάδα την τελευταία 25ετία και ιδιαίτερα την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, χωρίζεται σε τρία μέρη. Στο Α' αναλύεται η δομή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος από το 1957 έως το 1977. Στο Β' μέρος παρατίθενται τα αντίστοιχα στατιστικά δεδομένα, που έχουν, στο μεγαλύτερο μέρος, αντληθεί από τις «Στατιστικές Εκπαιδεύσεως» που εκδίδει η ΕΣΥΕ. Στο Γ' μέρος παρουσιάζονται και αναλύονται οι νόμοι 309/1976 (για την γενική εκπαίδευση) και 576/1977 (για την τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση).

Η εύχρηστη παρουσίαση των στατιστικών δεδομένων, — όχι μόνο στην πρωτογενή-τους μορφή αλλά επεξεργασμένων και με τη μορφή χρονολογικών σειρών — καθώς και η συγκέντρωση ενός πλήθους χρήσιμων πληροφοριών για το θέμα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, καθιστά την έκθεση του ΟΟΣΑ βασικό βοήθημα για όσους ασχολούνται με αντίστοιχα θέματα.

αμπάριζα και βγαίνω, βγαίνω πέρα, βγαίνω λάδι, του κόβω το βήχα, βίδα, βλακόμετρο και βλακόμouτρο, βλαμμένος, βλαστημάω την ώρα και τη στιγμή, βλαστήμια, βλήμα, βλήτο, βόιδι και βόδι, βόλεμα, βολεύομαι, βολεύω, πήρε τη βόλτα-του, βουβαλόπαιδο, βούκινο, βουλιάζω, το βουλώνω, βουρτσίζω, βουτυροπεμπές, βουτυρόπαιδο, βραδείας καύσεως, βράσε ρύζι, βράσε όρυζα, βράστα, θέλει βρεμένη σανίδα, πέρα βρέχει, του τις βρέχω, βρισίδι, τα βρίσκω, βρήκ' ο γύφτος τη γενιά-του, βρίσκω το δάσκαλό-μου, τα βρίσκω μπιστούνια, βρίσκω το μπελά-μου, βρίσκω πάτημα, τα βρίσκω σκούρα, πάει για βρούβες, βρουκολακιάζω, τραβάω τα βυζιά-μου, βυζανιάρικο (συνολικά, δηλαδή, 154 λήμματα αυτονόητα ή άσχετα, μόνο στα δύο από τα εικοσιτέσσερα γράμματα του αλφάβητου!).

β) καταγράφει αρκετές λέξεις των διαφόρων αργκό που χρησιμοποιεί ο «υπόκοσμος» αντλημένος από τα λεξικά και γλωσσάρια των: Βρ. Καπετανάκης⁶, Κ. Δαγκίτης, Ηλ. Πετρόπουλος⁷ χωρίς να προσθέτει ούτε μια καινούρια (ενώ υπάρχουν πάμπολλες). Παράλληλα, δείχνει περιλάμπρα ότι αγνοεί⁸ τα σχετικά γλωσσάρια των: Ν. Τσιφόρου⁹, Γ. Ιωάννου¹⁰, Τ. Σχορέλλη¹¹ και το «Λεξικό της πιάτσας» του Α. Κολτσίδα.

Ειδικότερα — και σε σχέση με την ίδια την λεξικογράφηση:

- Δεν δίνει σε κανένα λήμμα τα ταυτόσημα συνώνυμα και συγγενικά της λέξης ενώ ισχυρίζεται ότι ο τρόπος λεξικογράφησης που χρησιμοποιεί στοχεύει στην μεγαλύτερη διευκόλυνση του αναγνώστη¹², του στερεί την δυνατότητα να αποκτήσει σφαιρική εικόνα των εκφράσεων — κατανοώντας σε βάθος την εσωτερική ροή του λόγου της πιάτσας.

- Καταγράφει πάμπολλες ανετυμολόγητες, μισο-ετυμολογημένες, λάθος και ασυνάρτητα ετυμολογημένες λέξεις αναφέρω παραδειγματολογικά μερικές, επιλέγοντας (και πάλι) μόνο μεταξύ των λημμάτων Α, Β και Γ και αφού αφαιρέσα τις άσχετες ή αυτονόητες λέξεις της λαϊκής, της αττηγορίας - α - (βλ. παραπάνω): γάντα, αδρεφάκι, αδρεφέ, αη-ον, α λα κάπα, αλανιάρης, αιάδα, αμανάτι, αμολλάω, ανταλίκι, αρπαχτά, βαβούρα, βερέ-ις, βερεσέ, βιδέλο, βίζα, βιρά-ω, γιαρί μεντέτ, γιασεμής, για-μπίμπης, γιουρούκος, γκεζί, ιουβέτσι, γκότης, γραδάρω, εντζές (δηλαδή τουλάχιστον 26 τοιο ειδους λέξεις — μόνο στα Β,Γ...). Σ' αυτό το σημείο απο-χνεται ότι δεν έκανε τον κόπο ανοίξει κάποιο από τα πολύ-στα ετυμολογικά λεξικά ή τα-ικά που δίνουν πλήρη ετυμολο-ία, όπως π.χ. του Ν. Ανδριώ-

τη¹³ ή του Ι. Σταματάκου, του Θ. Βοσταντζόγλου κλπ.

- Αν και τονίζει ότι «το Λεξικό αυτό δεν είναι συνταγμένο σαν τα άλλα λεξικά που κυκλοφορούν στην Πιάτσα και έξω απ' την Πιάτσα» (σ.34) παραθέτει στο πρώτο πρόσωπο ρήματα και εκφράσεις που είναι υποτιμητικές και εξευτελιστικές για ένα ατόφιο μέλος της πιάτσας (είτε έτσι όπως την εννοεί ο κ. Ζάχος, είτε με την γνωστή-της έννοια). Εντελώς παραδειγματολογικά: αβανιάζω - αβανιάρω (σ.38), αμολάω λιγδα (σ.54), βγάζω βρώμα (σ.79) γαργάρα-την κάνω γαργάρα (σ.103), γλειφω (σ.122), δεματιάζω (σ.132), δέρνω - τη δέρνω (σ.133), δίνω κώλο (σ.136) κλπ.κλπ.

Το γεγονός ότι προσφύγαμε στην ίδια την εργασία του κ. Ζάχου δεν μας απέδωσε τις απαντήσεις στο κύριο ερώτημα που θέσαμε: σε τι στοχεύει ο κ. Ζάχος με την συγγραφή και έκδοση - κυκλοφορία του «Λεξικού της Πιάτσας» που, αν μη τι άλλο, έχει καλυφθεί σαν γλωσσολογική μελέτη από (τουλάχιστον) 3 λεξικά και 3 γλωσσάρια; Το ερώτημα παραμένει. Και οι απαντήσεις-του δεν είναι αυτονόητες: το υλικό αυτού του σημειώματος, μπορεί να είναι μόνο η αφετηρία αλλ' όχι και η ανάλυση ή τα συμπεράσματα-της, που περιμένουν την στοιχειοθέτησή-τους και χρήση-τους.

Αναζητάμε την αυθεντικότητα της εποχής-μας. Ερείς;

Μάιος '81

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οξύ παραλήρημα: πρόκειται για κακοήγη μορφή της διανοητικής σύγχυσης.

2. Στο οποίο κατά τα 2/3 θίγονται θέματα — όπως (περιεχόμενα σ.9):... Η Εκκλησία, Η ενότητα του θείου, Ένας άγνωστος αγοραίος καλλιτέχνης, Το καρναβάλι, Η επιθεώρηση, Τα μπουζούκια, Το πάρτυ, Το σινεμαδάκι, Το σαλόνι της καφετζούς ...

3. Θ. Βοσταντζόγλου, «Αντιλεξικό ή Ονομαστικό της νεοελληνικής», εκδ. Δομή. Ι. Σταματάκος, «Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσας», εκδ. Φοίνιξ.

4. Κ. Δαγκίτης, «Λεξικό της λαϊκής», εκδ. Βασιλείου.

5. εκδ. Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.

6. Βρ. Καπετανάκης, «Λεξικό της Πιάτσας» (1951, 1962).

7. «Ρεμπέτικα τραγούδια» (ΚΕΔΡΟΣ 1980-σ.227) και έκδοση 1968-72-74 σελ.97.

8. βλ. σ. 9 «Λεξικογράφοι και συγγραφείς της Πιάτσας», αλλά και το ίδιο το «λεξικό».

9. «Τα παιδιά της πιάτσας», σ. 585, εκδ. Ερμής.

10. «Ο καραγκιόζης» (τομ. Β,Γ), εκδ. Ερμής.

11. «Ρεμπέτικη ανθολογία» (τομ. Α,Β,Γ,Δ), εκδ. Πλέθρον.

12. βλ. σ. 34.

13. «Ετυμολογικό λεξικό της κοινής νεοελληνικής», εκδ. Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη.

ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ • ΒΙΒΛΙΑ

Όλων των εκδοτικών οίκων στέλνονται με «αντικαταβολή» στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Απαραίτητο στις παραγγελίες-σας να αναφέρεται ο τίτλος του βιβλίου και ο εκδοτικός οίκος. Η τιμή κάθε βιβλίου είναι αυτή που καθορίζουν οι εκδοτικοί οίκοι. Η επιβάρυνση στα έξοδα αποστολής είναι μόνο 65 δραχμ. κατά παραγγελία. Γράψτε-μας ή τηλεφωνήστε-μας.

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΡΒΑΤΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 8 - ΑΘΗΝΑ 122
ΤΗΛ. 32.29.303 (6-8 μ.μ.)**

**ΔΕΛΤΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**
ΚΓ Τόμος
Αθήνα 1980

Το Δελτίο της Εθνολογικής Εταιρείας (τ. 23) δεν μας έχει συνηθίσει σε εκπλήξεις. Η ποιότητά του ποίκιλε μέσα στα πλαίσια πάντα της ανεκδοτολογικής ιστοριοδιφίας, όμως ο τόνος δεν άλλαξε: Πανηγυρικός, εθνοκεντρικός, ασημαντολογικός, απροβλημάτιστος. Στο νέο τεύχος κά-

τι πάει να αλλάξει προς το καλύτερο. Μαζί με τις μελέτες που συγκεντρώνουν τα παραπάνω χαρακτηριστικά, παρουσιάζονται και μερικές που κινούνται στο χώρο της ιστορίας των ιδεολογιών και της κοινωνικής ιστορίας.

Αναφέρουμε ενδεικτικά τις μελέτες των: Θ. Βερέμη, «Ιδεολογικές προϋποθέσεις για μια συνεργασία Ελλήνων και Τούρκων», Πασχ. Μ. Κιτρομηλίδη, «Γνωσιολογικός εμπειρισμός και πολιτικός φιλελληνισμός», Ι. Κ. Μαζαράκη - Αινιάν, «Τα συμβάντα του Πόρου από 17 γράμματα του Α. Μιαούλη», Γιαν. Κολιόπουλου, «Περί "κοινωνικών" και άλλων ληστών στη Νεώτερη Ελλάδα», Στεφ. Π. Παπαγεωργίου, «Το αρχείο Σισίνη»

Δ. Α. ΦΑΤΟΥΡΟΥ
Πέρα από την ένταξη: διοίκηση, πολιτισμός και εκπαίδευση.
Εκδ: Παρατηρητής,
Θεσσαλονίκη 1980

Συλλογή άρθρων που έχουν δημοσιευτεί στο ΒΗΜΑ. Επισημάνση προβλημάτων δυσεπιλυτών, που γίνονται κρίσιμα με την προοπτική εναρμόνισης ορισμένων θεσμών, σύμφωνα με το ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο.

ΚΩΣΤΑ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ
Πολιτική πρακτική
Εκδ: Παπαζήση, Αθήνα 1981

Βαθύτατη τομή και ανάλυση των διαφόρων αδυναμιών του κοινοβουλευτικού συστήματος από ένα ενθουσιώδη υποστηρικτή του. Ο πεπειραμένος νομικός και πολιτικός εξετάζει τον φανατισμό, τον αριθμισμό, τους κομματάρχες, το ρουσφέτι και τις εκλογικές, εν γένει, διαδικασίες.

ΚΟΥΛΑΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗ
Αξιολόγηση του μαθήματος της τεχνολογίας στα γυμνάσια κατά την πειραματική εφαρμογή.
Εκδ: Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ΚΕΜΕ, Αθήνα 1980

Με το Ν. 309/1976 καθιερώθηκε, και για τις τρεις τάξεις του Γυμνασίου, το μάθημα της Τεχνολογίας. Στόχος-του είναι να προσφέρει στο μαθητή μια πρώτη αντίληψη του τεχνολογικού σχεδιασμού και των βιομηχανικών μεθόδων — κυρίως μέσα από μια εργαστηριακή εμπειρία, η οποία αποτελεί και το βασικό λόγο ύπαρξης του μαθήματος.

Το μάθημα της Τεχνολογίας άρχισε για πρώτη φορά να διδάσκεται δοκιμαστικά σε τέσσερα γυμνάσια της περιοχής της πρωτεύουσας, το σχολικό έτος 1977 - 1978. Με την ολοκλήρωση του κύκλου της διδασκαλίας και στις τρεις τάξεις του γυμνασίου, το ΚΕΜΕ αποφάσισε την διοργάνωση μιας έρευνας με ερωτηματολόγιο για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων αυτής της πειραματικής διδασκαλίας.

Το βιβλίο της Κ.Κ. — ιδιαίτερα επιμελημένο από μεθοδολογική άποψη — συνοψίζει τα συμπεράσματα αυτής της έρευνας.

ΓΟΥΑΙΗΝ ΝΤΥΕΡ
Οι περιοχές των σφαλμάτων μας
Εκδ: Γλάρος 1981

Με το βιβλίο-του αυτό ο διάσημος ψυχίατρος Ντύερ, προσπαθεί να δείξει στον αναγνώστη πώς να μάθει να είναι ο εαυτός-του και να ζει με τον τρόπο που πραγματικά θα ήθελε να ζει. Ακόμη του εξηγεί πώς όλες αυτές οι διάφορες μικρές, παλαβές, ανασταλτι-

κές δυνάμεις της προσωπικότητας που οδηγούν στη δυσανεκτικότητα και στο μαρασμό, μπορούν να σαρωθούν, ώστε να μπορέσει — ο αναγνώστης — να ξαναδεί τον εαυτό-του σε καθαρό καθρέφτη.

**ΠΑΝΟΥ
ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ**
Παιδεία και πολιτική στην Ελλάδα:

Κριτική ανάλυση και αξιολόγηση των ιδεολογικών και γνωστικών λειτουργιών του σχολικού συστήματος, 1950 - 1975.

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1980

Ειδικός επιστήμων στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, ο συγγραφέας συνεισφέρει στη συζήτηση για την κατάσταση της Παιδείας στη χώρα-μας μια πρωτότυπη και βαθιά ανάλυση των σχέσεων-της με την κρατούσα ιδεολογία και τους θεσμούς. Στον Α' τόμο που κυκλοφόρησε, περιλαμβάνεται το μέρος που θέτει τις μεθοδολογικές και θεωρητικές επιλογές της έρευνας και η αναδρομή στα κοινωνικά και ιδεολογικά πλαίσια μιας εκπαιδευτικής πολιτικής, που μέσα από μεταρρυθμίσεις που ναυάγησαν και αντιμεταρρυθμίσεις που θριάμβευαν, παρά τις αντιδράσεις όλων των φορέων, μας οδήγησαν στη σημερινή κατάσταση.

ΛΥΝΤΙΑ ΑΥΛΩΝΙΤΟΥ
Σφραγιδόλιθοι
Montreal 1980

«Της φωνής-σου το άλλοθι: Με χέρι αποφασιστικό / Με χέρι αμείλιχτο / Ψηλαφώ της φωνής-σου το άλλοθι / Στις πτυχές της μνήμης-μου / Ένας κόμπος ευαισθησίας / Χλωμιάζει».

Τα τελευταία βιβλία της Νεφέλης

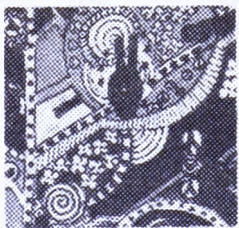

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

Άς αρχίσει
ή μουσική

ΝΕΦΕΛΗ

Τζόις Κάρολ Όουις

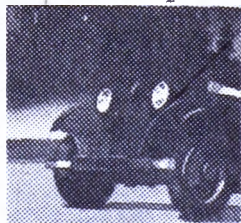

Άδεσποτα
παιδιά

Μετάφραση:
ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΑΚΝΙΑ

νεφέλη

Ντ. Χ. Λόρενς

Ο ήλιος
και άλλα διατηρήματα

Μετάφραση:
ΑΛΕΞΗΣ ΖΗΡΑΣ

νεφέλη

Ζώρζ Μπατάιγ

Τά δάκρυα
του έρωτα

Μετάφραση:
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

νεφέλη

Εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ Μαυρομιχάλη 9 τηλ. 36.07.744

Ένας σχεδόν άγνωστος Ριάδης

του Γ. Λεωτσάκου

Στη Θεσσαλονίκη χρωστούμε μια από τις πιο ενδιαφέρουσες, εδώ και πολλών καιρό βραδιές-μας στην Κρατική. Από τη συμπρωτεύουσα ο Έλληνας συνθέτης του προγράμματος, ο μεγάλος Αιμίλιος Ριάδης (1886 - 1935), που θα μας απασχολήσει διεξοδικά (το γιατί θα φανεί μόνο-του), ο νέος αρχιμουσικός Άλκης Μπαλτάς (γ. 1948) και ο σολίστ, βιολονταερίστας Βύρων Φιδετζής (γ. 1945). Στο πρόγραμμα, μιας ξεχωριστής σημασίας εκτέλεση ελληνικού έργου, ανάλογης ίσως σημασίας με την α' έκδοση περιορισμένα γνωστής δημιουργίας ποιητή του αναστήματος λ.χ. ενός Κάλβου. Ακόμη, το Κοντσέρτο για βιολοντσέλο του Σούμαν, από τα αριστουργήματα της ρομαντικής φιλολογίας του οργάνου και μια από τις ωραιότερες Συμφωνίες, η αρ. 104, σε ρε μείζονα, του μεγάλου Χάυντ, που το νέκταρ της ψυχικής ευφορίας-του σπάνια μας κερνά η ΚΟΑ.

Ρωμιός, βαθύτατα ερωτοχτυπημένος με την Ανατολή, στάθηκε ο Ριάδης. Κι Ανατολίτικη πολιτεία ήταν η Θεσσαλονίκη της καμπής του αιώνα που τον γαλούχησε. Τη δόξα-του χρωστά στα τραγούδια-του για φωνή και πιάνο, ιδίως εκείνα μ' ελληνική ή ανατολίτικη χροιά που, εξακριβωμένα, ζήλευε ο Καλομοίρ. Επίσης μέγας στο είδος αυτό είναι τ' αριστουργήματα της Νεοελληνικής Εθνικής Σχολής. Ο λυρισμός-τους «κράμα ανατολικής ηδυπάθειας και δυτικού μέτρου» (Ανωγειανάκης). Οι φωνητικές-τους γραμμές, γεμάτες βαθιά νοσταλγία κι επηρεασμένες από το δημοτικό τραγούδι, ακουμπούν πάνω στα περίτεχνα αραβουργήματα ενός πιάνου, που συχνά μιμείται λαϊκά όργανα και συνοδεύει τη φωνή με άκρα ηχητική λιτότητα και διαφάνεια. Πίσω απ' όλα αυτά νιώθει το πνεύμα του γαλλικού εμπρεσιονισμού: «Μεγαλοφυΐα μαθητή»-του, αποκαλούσε ο Ραβέλ τον Ριάδη. Την κουβέντα-του μνημονεύει ο Οκτάβ Μερλιέ στον πρόλογο-του της έκδοσης της «Λειτουργίας του Ιωάννου Χρυσόστομου» από το Γαλλικό Ινστιτούτο, το 1952.

Η σκηνική μουσική και το πρακτικό σκηνικό παραμύθι του άλλου ποιητή και πεζογράφου Θεόδωρου ντε Μπανβίλ (1823 - 1891) «Ο Ρικέ με το τσουλούφι», μεταφρασμένο ελληνικά από τον ίδιο τον Ριάδη, γνωστό και για τα ποιήματα και για τα πλατιά φιλολογικά-του ενδιαφέροντα, γράφτηκε (Φ. Ανωγειανάκης) το 1829. Σύμφωνα με μαρτυρία του δέστρου Βασιλείου Θεοφάνους, τις σημειώσεις προγράμματος της ΚΟΑ πρωτοπαίχτηκε (υπό τη καθοδήγησή-του) κατά το ανέβασμα του έργου στο Θέατρο Λευκού Πύργου, το Σεπτέμβριο του 1913. Είναι το μόνο δείγμα ορχηστρικής γραφής του Ριάδη, που πρέπει να παιχτεί τη στιγμή αυτή και να πού βρίσκεται η εντελής ξεχωριστή σημασία της εκτέλεσής αυτής, αφού το φιλό-

μουσο κοινό-μας παραμένει λίγο πολύ ανυποψίαστο για το διαμέτρημα του συνθέτη. Σώζονται ακόμη εκτός από τη μουσική-του για την «Εκάβη» του Ευριπίδη (1927) δεν ξέρουμε πού βρίσκεται η μουσική-του για τη «Σαλώμη» του Ουάιλντ, γραμμένη το 1922), η ενορχήστρωση από το Ρουμάνο μουσικολόγο Κωνσταντίνο Μπραϊλογιου της «Θεσσαλονίκης», τελευταία από τα τρία τραγούδια «Γιασεμιά και Μινάρδες» (εκδ. CHAPELIER, Παρίσι, 1913), μια μισοτελειωμένη «Επίκληση στην Ειρήνη», αχρονολογητή και σκίτσα για πιάνο, επίσης αχρονολογητά, μιας «Αγροτικής Συμφωνίας». Στη Θεσσαλονίκη, η μουσική του «Ρικέ» παιχτηκε αρκετές φορές: ακούστηκε όμως για τελευταία φορά εδώ και 28 χρόνια, στις 17 Ιουλίου 1953, 18η επέτειο του θανάτου του συνθέτη. Και στις 6.3.1975, όταν ζήτησα να δω την παρτιτούρα στο Κρατικό Ωδείο Θεσσαλονίκης, όπου φυλάγεται, παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν στάθηκε αδύνατο να βρεθεί. Ευτυχώς, βρέθηκε πολύ αργότερα. Οπωσδήποτε η Αθήνα άκουγε τις προάλλες το έργο για πρώτη φορά.

Ο «Ρικέ» είναι από τα λίγα χρονολογημένα ανέκδοτα έργα του Ριάδη — χρονολογημένα, τουλάχιστο ως προς το χρόνο της έκδοσης, είναι τα τυπωμένα τραγούδια-του, κυρίως στο Παρίσι, πριν από το 1915, οπότε γύρισε στη Θεσσαλονίκη. Ίσως να γράφτηκε επάνω - κάτω την ίδια εποχή με μια «Σονάτα για 4», σε σι ύφεση μείζονα και σε δύο μέρη, για κουαρτέτο με πιάνο που είναι αφιερωμένη (η αφιέρωση στα γαλλικά) στο «Βελγικό Κουαρτέτο», στο οποίο μετείχε και ο αείμνηστος Γιώργιος Λυκούδης (1895 - 1955). Τη Σονάτα αυτή έχουμε χρονολογήσει παλιότερα 1928-35; με βάση προφορικές μαρτυρίες της κ. Αλίκης Λυκούδης για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο λειτούργησε το συγκρότημα αυτό.

Για να εκτιμήσουμε κριτικά το

«Ρικέ» πρέπει να δούμε τη μουσική που ακούσαμε στην ΚΟΑ σαν μια επιλογή από τρίτους οκτώ «αριθμών» του έργου για τις ανάγκες παρουσίασής-του στην αίθουσα συναυλιών. Επιλογή από ένα σύνολο ασφαλώς μεγαλύτερο, φανερά γραμμένο για να υπηρετήσει τη θεατρική σκοπιμότητα. Πολλοί από τους «αριθμούς» που ακούσαμε ξεκινούν από την ίδια τονικότητα: που σημαίνει πως ή παρεμβάλλονται ίσως άλλοι ή πως ο ευαίσθητος Ριάδης, συνειδητά ή μη, δε μπορεί παρά να λογάρισε και την παρεμβολή του απαγγελλόμενου θεατρικού λόγου σαν μια μουσικά λειτουργούσα ηχητική αντίθεση στην όλη σύλληψή-του. Από τη στιγμή μάλιστα που τη μετάφραση του έργου είχε κάνει ο ίδιος. Διαφορετική ίσως να ήταν η δική-του επιλογή για την αίθουσα συναυλιών. Δεν αποκλείεται μάλιστα αυτός ο αιώνιος τελειοκράτης που διόρθωνε και αναθεωρούσε ακόμη και τα τυπωμένα-του έργα, σε μια τέτοια περίπτωση να της επέφερε και σημαντικές αλλαγές. Φυσικά, οι δυνατότητες να παιχτεί το έργο σε συναυλία στη Θεσσαλονίκη της δεκαετίας του '30 ήταν πολύ περιορισμένες.

Την προσοχή-μας τραβούν αμέσως τα περιορισμένα ορχηστρικά μέσα: έγχορδα με δοξάρι, φλάουτο, κλαρινέτο (που πρωταγωνιστούν) και μερικά ακόμη πνευστά. Αμέσως γεννιέται η σκέψη ότι ο συνθέτης ίσως γράφει για τα όργανα που μπορεί να βρει στην τότε Θεσσαλονίκη — ίσως και για τις τεχνικές-τους δυνατότητες. Όλο το έργο κινείται σε μια ήρεμη διατονικότητα. Η αρμονική θεμελίωσή-του στηρίζεται στις απλούστερες των συγχορδιών, ωραία «κατακαθισμένες» στα έγχορδα: απ' αυτές ο συνθέτης ξεκινά είτε για σύντομες αναδρομές στο χώρο του χρωματικού ύφους, είτε για αναδρομές στο χώρο του εμπρεσιονισμού («αρμονικοί» ήχοι βιολιού, στον αρ. 5, «Ερωτική Σκηνή»). Γενικά αισθανόμαστε ότι πρωτοπά-του πρέπει να υπήρξαν από τη μία η σουίτα του Φωρέ «Πελλέας και Μελισσάνθη» (1898) κι από την άλλη «Τα Παραμύθια της κυρά-Χήνας» (1908) του Ραβέλ. Μόνο στον αρ. 6, την εισαγωγή στην Δ' πράξη του έργου, ένα σόλο κλαρινέτου, θυμίζει αόριστα Μποροντίν. Αν πρέπει να γίνει κάποια σύγκριση με κάποια άλλη ελληνική δημιουργία όχι μεταγενέστερη (οπότε μοιραία θ' ανατρέχαμε στο Γιάννη Κωνσταντινίδη) ο νους-μας αναποφευκτα πηγαίνει στον επίσης Γαλλοθρεμμένο Βάρβογλη. Όμως το έργο του Ριάδη είναι ιστορικά και σαν τεχνοτροπία πιο «προχωρημένο». Ο Βάρβογλης όσο κι αν βρίσκεται πολλές φορές κοντά στο Φωρέ (το Ραβέλ τον πλησιάζει ίσως μόνο στη Σονάτινα-του για πιάνο), ως το τέλος της ζωής-του δεν θα απο-

συνδεθεί από την αρμονική και αντιστικτική αντίληψη της «Σκόλα Καντόρουμ» (Φρανκ και Βενσάν ντ' Εντύ), με την οποία, όσο τουλάχιστον τον ξέρουμε ως τώρα, πρέπει να θεωρήσουμε το Ριάδη μάλλον ξένο. Η μουσική-του απλή, σχεδόν γοητευτική, είναι γεμάτη φως, σαφήνεια και διαύγεια, μ' όλο που σίγουρα δεν επιδιώκει τους υψηλούς εκφραστικούς στόχους των τραγουδιών-του. Όταν την ακούμε μας φαίνεται σαν κάτι αυταπόδεικτο. Όμως αφήνει μέσα-μας κάποιους απόηχους που αρχίζουν να λειτουργούν αργότερα.

Κάθε νέα εμφάνισή-του μας κάνει να εκτιμούμε περισσότερο το εύρος των τεχνικών εφοδίων και την άνεση των καλοζυγισμένων κινήσεων του Άλκη Μπαλτά. Όπως και η προηγούμενή-του που είχαμε ακούσει το Νοέμβρη στη Θεσσαλονίκη, με την ΚΟΑ, έτσι και η συναυλία αυτή μας έδωσε την ευκαιρία να εκτιμήσουμε πάλι την ευστοχία με την οποία επιλέγει κάθε φορά τα εφόδια αυτά, προκειμένου να υπηρετήσει μια διαφορετική τεχνοτροπία: Διαυγέστατη η ανάλυση του Ριάδη-του — με τις υπάρχουσες συνθήκες δοκιμών δε θα ζητούσαμε τίποτε καλύτερο από μια α' εκτέλεση. Ευγενικά λεπτογραμμένος και τραγουδημένος ο Χάυντ-του, με ωραίο ανέμβασμα του εκφραστικού τόνου στα κορυφώματα της φόρμας (ανάπτυξη α' μέρους, μεσαίο τμήμα του β' μέρους). Μόνο στο φινάλε, η περίσσεια έμφαση των βιολιών μείωσε την καθαρότητα κάποιων γρήγορων φθόγγων. Αλλά και η συνεργασία-του με το Φιδετζή, στο Κοντσέρτο του Σούμαν, μας έδωσε ένα συγκρατημένο πλην γνήσιο ρομαντικό ύφος, μέτρο εκείνου που θα έπρεπε να επιδιώξει και ο σολίστ. Τα έμφυτα μουσικά χαρίσματα του βιολονταερίστα θα ήταν αδύνατο να αμφισβητηθούν καλόπιστα. Όμως η ολοφάνερη πια κάμψη της τεχνικής-του δυσχεραίνει όλο και περισσότερο την άνετη προβολή-τους. Θαμπά τα γρήγορα περάσματα όπου οι νότες κολλούσαν συχνά η μία με την άλλη. Από αρκετές γκάμες οι τελευταίες νότες ή έλειπαν ή κουτροβαλούσαν η μια πάνω στην άλλη. Στις ψηλές, επικίνδυνες περιοχές, η τονική αστάθεια είχε ξεπεράσει κάθε όριο ασφαλείας. Η προσπάθειά-του να τα «βγάλει πέρα» τεχνικά, τραυμάτιζε και την εκφραστική συνοχή και κατάλυε κάθε έννοια διαλόγου με την ορχήστρα — ουσιαστικής σημασίας στο έργο αυτό. Προσπάθησε να πείσει τον απλό ακροατή με τον πάντα ωραίο-του ήχο και με δήθεν «εκφραστική» πλειοδοσία στο αργό μέρος, παιγμένο σ' ένα «τέμπο» αποδιαρθρωτικά βραδύ. Ας αφήσουμε όμως κατά μέρος τους τρίτους. Τον εαυτό-του τον έπεισε; («Ολύμπια», 13.4.1981).

● Από τον καθηγητή κ. Α. Δημαρόγκωνα, πήραμε το γράμμα που ακολουθεί σχετικά με το άρθρο του Π. Πατρινού στο τχ.174: Κύριε Διευθυντή

Κάπως καθυστερημένα, είδα σε πρόσφατο τεύχος του ANTI άρθρο του συνεργάτη-σας Παντελή Πατρινού που ασχολείται με την «Αναβίωση των πειθαρχικών και την περίπτωση της Πάτρας». Οι κρίσεις-του βέβαια είναι δικό-του πρόβλημα αλλά τα γεγονότα διαμαρτύρονται για μάλλον βάνυση κακοποίηση της αλήθειας. Συγκεκριμένα:

1. Ο παραπάνω τίτλος - παραπλάνηση: Το πειθαρχικό λειτουργεί συνέχεια όλα τα τελευταία χρόνια και αυνεδριάζει μια φορά το μήνα, επιβάλλοντας ποινές από επιπλήξη μέχρι δύο χρόνια αποβολή. Καμιά δαμαρτυρία, μέχρι που πρόσφατα παραπέμφθηκε μέλος του Ρ.Φ. Πού ήταν τότε χρόνια ο κ. Πατρινός και οι α-γανακτισμένοι ανακατευτές του Μαρξισμού;

2. Ο πολύ «άντρας» κ. Χάρης, γόνος εύπορης οικογένειας των Αθηνών, δεν έγραψε ΝΑ ΚΑΤΑΡΓΗΘΟΥΝ ΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ. Έγραψε ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΑΚΟΥΜΕ ΤΙΣ ΜΑΛΑΚΙΕΣ ΣΑΣ — ΧΑΡΗΣ. Αυτό κατά τον κ. Πατρινό είναι «χιούμορ και προσωπικές αντιστάσεις, για να υπάρξει κάποια ανασχεση των κυμάτων τάξης στα Πανεπιστήμια». Το άλλο χιουμοριστικό ΔΗΜΑΡΟΓΚΩΝΑ ΘΑ ΠΕΘΑΝΕΙΣ, που έγραψε ο κ. Χάρης, μάλλον αηδία προκαλεί παρά γέλιο.

3. Οι «200 φοιτητές» ήσαν 20. Επειδή πολλοί απ' αυτούς δεν ήταν φοιτητές του Π.Π., δεν πρέπει να ήταν αντιπροσωπευτικό δείγμα των 6000 φοιτητών-μας. Δεν υπήρχαν «δύο μέλη του ΚΣ της ΕΦΕΕ και εκπρόσωποι των ΔΣ». Άλλωστε την επομένη τα ΔΣ των φοιτητών αποδοκίμασαν τις ενέργειες αυτές των «αναρχικών» χαρακτηρίζοντάς-τες «ρυπαρές». Και αυτοί είναι «μαύρη αντίδραση»;

Τέλος, αν ο κ. Πατρινός, και οποιοσδήποτε άλλος, θεωρεί ότι το να γράφουν οι φοιτητές στους τοίχους (που χτίστηκαν όχι από τα μονοπώλια αλλά από το λαό με τον ιδρώτα-του) είναι επιτρεπτή μέθοδος «ελεύθερης διακίνησης των ιδεών», παρακαλώ να μου γνωρίσει πού είναι το γραφείο-του για να πάρω το σπρέυ-μου και να πάω να διακινήσω ελεύθερα τις ιδέες-μου.

Κάτω Καστρίτσι, Ιούνης '81
ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΑΡΟΓΚΩΝΑΣ

Η ΚΑΤΑΠΙΕΣΗ ΣΤΟ ΣΤΡΑΤΟ

● Από τον αναγνώστη-μας Π. Σταμουλάκη πήραμε το γράμμα που ακολουθεί, και προσθέτει μια ακόμη φωνή διαμαρτυρίας στην απαρδέκτη κατάσταση που εγκαθιδρύει ο υπερυπουργός κ. Αβέρωφ στο στράτευμα:

Αιτία που σας γράφω αυτό το γράμμα είναι η κατάσταση που επικρατεί στο ελληνικό στράτευμα. Νομίζω ότι μετά το «νέφος» το θέμα που πρέπει να απασχολεί την κοινή γνώμη της χώρας είναι τα προβλήματα των στρατευμένων και ιδιαίτερα αυτών με δημοκρατικά φρονήματα.

Ένας τέτοιος, όπως διαβάζω σήμερα στο «ΡΙζοσπάστη» της 7.7.81, βρέθηκε νεκρός κάτω από συνθήκες που να δικαιολογούν υποψίες δολοφονικής ενέργειας. Ο λοχίας του μηχανικού Παγωνάκης — κνίτης όπως αφήνει να εννοηθεί η εφημερίδα — φέρεται να έχει δολοφονηθεί από κάποιον Δημήτριο Μπουρή, κάτοικο Πατρών, υποκείμενο χαμηλής υποστάθμης κατά τη χωροφυλακή.

Η δεξιά, και όσοι την σιγοντάρουν, όπως βλέπουμε δεν σταματά μόνο στην κατασυκοφάντηση των συνεπέστερων πολιτικών της αντιπάλων, των μελών και οπαδών του ΚΚΕ και της ΚΝΕ, αλλά εφαρμόζει σ' αυτούς όσα τους καταμαρτυρεί η ίδια.

Επειδή ανάμεσα στους τελευταίους έχω την τιμή να συγκαταλέγομαι και εγώ, υπεράσπιζόμενος, όπως έχω το ιερό δικαίωμα, την αξιοπρέπεια και γιατί όχι τη ζωή-μου, γράφω αυτό το γράμμα, που θέλω να πιστεύω ότι θα δημοσιευθεί από το περιοδικό-σας, με σκοπό να διαμαρτυρηθώ έντονα γι' αυτά που συμβαίνουν στο στράτευμα και να απαιτήσω βελτίωση των συνθηκών ζωής των στρατευμένων.

Σταμουλάκης Παναγ.
Αθήνα

● Το ενδιαφέρον-του, αλλά και τις ανησυχίες-του, εκφράζει ο αναγνώστης-μας Νίκος Θ. για το κείμενο - πρόταση συσπείρωσης της ανανεωτικής αριστεράς (τχ. 178):

Αγαπητό «ANTI»,

Διάβασα μ' ενδιαφέρον στο προηγούμενό-σου τεύχος την πρόταση για την παράταξη της ανανεωτικής αριστεράς. Θα 'θελα σύντομα να εκθέσω την άποψή-μου πάνω στην πρόταση αυτή, προσπαθώντας να συμβάλω εποικοδομητικά σ' αυτή την προσπάθεια που κατ' αρχήν με βρίσκει σύμφωνο.

1) Το κείμενο της πρότασης έχει ένα ουσιαστικό μειονέκτημα. Δεν περιγράφει τον χώρο της ανανεωτικής αριστεράς, σήμερα μάλιστα που οι όροι προσδευτικός, ανανέωση, αριστερά, αναθεώρηση, κομμουνισμός κ.ά. βρίσκονται συγκεχυμένα και σε αμφισβήτηση στο μυαλό πολλών αντικαπιταλιστών.

Ο καθορισμός βέβαια των ανανεωτικών απόψεων γίνεται περιθωριακά και μέσα από τις κριτικές για το ΠΑΣΟΚ το «ΚΚΕ» και το ΚΚΕεσ.

Μια τέτοια όμως τοποθέτηση δεν διευκρινίζει και δεν βάζει τις βάσεις για το τι εννοούμε ανανέωση της αριστεράς.

Βέβαια αναγνωρίζω ότι μια τέτοια δουλειά αποτελεί και τον κορμό της προσπάθειας αυτής. Όμως κάτω από τις σημερινές συνθήκες είναι δυνατόν να βρεθεί μια ελάχιστη πλατφόρμα που να περιγράφει έστω, τον χώρο της ανανεωτικής αριστεράς. Και τούτο γιατί φοβάμαι ότι η μετάθεση αυτής της προσπάθειας για μετά τις εκλογές — σε μεγαλύτερη έ-

μίζω ότι μπορεί σήμερα να υιοθετηθεί μιας και βρισκόμαστε λίγο καιρό πριν από τις εκλογές και δεν υπάρχει, ξέχωρα από τα προαναφερόμενα, ο απαιτούμενος χρόνος για την επιτυχημένη έκβαση ενός τέτοιου αγώνα. β) Την απεμπόληση της δημιουργίας μιας ελάχιστης πολιτικοϊδεολογικής και οργανωτικής βάσης αυτής της κίνησης, προς όφελος της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης. Λες και η ανανέωση θα αρχίσει από το κέρδιμα θέσεων στο Κοινοβούλιο στις εκλογές του '81.

Νομίζω ότι μια τέτοια επιλογή δεν αρμόζει σε μια τέτοια ιστορική προσπάθεια.

Έτσι πιστεύω ότι πρέπει να ιεραρχηθεί η κατ' αρχήν διαμόρφωση του χώρου και κατόπιν να επιδιωχθεί η κοινοβουλευτική εκπροσώπησή-του. Γιατί:

Φοβάμαι ότι πάμε να «ενωθούμε για να ενωθούμε» κάτω από μια σημαία που έχει το όνομα «ανανέωση» αλλά δεν ξέρουμε το χρώμα-της.

Με εκτίμηση
Ν.Θ.

● Από τον αναγνώστη-μας Θανάση Μουρατίδη, πήραμε και δημοσιεύουμε την παρακάτω επιστολή που, κατά την άποψή-του, μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη του διαλόγου γύρω απ' το θέμα «Ανανεωτική Αριστερά»:

Αγαπητό «ANTI»,

Κάθε πολιτική συζήτηση πρέπει να συνοδεύεται και να συνοδεύεται με την πράξη, την πρωτοβουλία και την εμπειρία. Αυτό επιβάλλεται όχι μόνο για να διαμορφωθεί πιο αποτελεσματικά και πιο συγκεκριμένα, αλλά και

ΑΝΑΝΕΩΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

στο έκταση — δυσχεραίνει το έργο της σύμπυξης των ανανεωτικών δυνάμεων.

Έτσι, μη υπάρχοντας ένα ελάχιστο πλάνο που πάνω-του μπορεί να δουλέψει αυτή η κίνηση, αφήνει ανένταχτους αρκετούς που θέλουν να εργασθούν για την ανανέωση της αριστεράς.

2) Ένα δεύτερο σημείο είναι ό,τι αφορά τον στόχο της αύξησης και της ενίσχυσης της ανανεωτικής αριστεράς. Σήμερα, όμως, πιστεύω ότι δεν είναι καιρός για την αύξησή-της αλλά μάλλον για την περισυλλογή των δυνάμεων της αριστεράς για την διαμόρφωσή-της και για την τοποθέτηση των βάσεων για την ανάπτυξη-της.

3) Το τρίτο και τελευταίο σημείο αφορά την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση της ανανέωσης. Σ' αυτό τον στόχο διαβλέπω τα εξής: α) Την προτεραιότητα που του δίνεται, πράγμα που δεν νο-

για να εγγυάται μια γνήσια αντιπαράθεση.

Το πρόβλημα της οργάνωσης, το κλασικό πρόβλημα του κόμματος και της λειτουργίας-του υπήρξε τα τελευταία χρόνια το επίκεντρο έντονων θεωρητικών συζητήσεων, ακόμα περισσότερων σκληρών πολιτικών αγώνων.

Το πρόβλημα «Κρίση», το πρόβλημα «Ενότητα» της Αριστεράς, είναι το πιο ζωντανό και αυτό πρόβλημα που αντιμετωπίζει εδώ και καιρό το λαϊκό προοδευτικό κίνημα της χώρας. Η κρίση και η Ενότητα της αριστεράς δεν είναι πόθος και απαιτοχή, επιθυμία και καυμός μόνων αριστερών, των κομμουνιστών, αλλά και ολόκληρου αγωνιζόμενου λαού.

Ο όρος «Ανανεωτική Αριστερά»

ρά», όπως και κάθε είδους τέτοιοι ορισμοί, δεν μπορούν να καθοριστούν δογματικά και απαιτούν επεξεργασία και συνεχή ανάπτυξη, δεν μας απαλλάσσει καθόλου από την αναγκαιότητα μιας αυστηρής θεωρίας, απεναντίας μάλιστα θέτει εκ νέου το καθήκον για επιστημονική εργασία.

Και πρώτο απ' όλα τα ζητήματα, στέκεται αναγκαίο να ξεχωρίσουμε τα αίτια της κρίσης, να διαπιστώσουμε αν είναι αξεπέραστα από τον χρόνο ή από την ίδια-τους την φύση, και μετά να μιλήσουμε και να δημιουργήσουμε τις ελπιδοφόρες προϋποθέσεις για την πολυπόθητη ενότητα. Και τούτο, γιατί αυτό το ζήτημα δεν μπορεί να είναι ζήτημα κάποιων καλών προθέσεων (...).

Επομένως αυτή η «Ανανεωτική Αριστερά» δεν είναι το όργανο ενός προϋπάρχοντος ιστορικού υποκειμένου με επακριβώς προσδιορισμένα χαρακτηριστικά και σκοπούς, αλλά αποτελεί την μεσολάβηση με την οποία συγκροτείται, για κάποιο ιστορικό σκοπό. Αυτός ο σκοπός όμως δεν μπορεί να συλληφθεί με αφηρημένες και στατιστικές έννοιες, όπως π.χ. «οι επερχόμενες εκλογές» που αποτελούν την αφετηρία της δημοσίευσης, ή και ακόμα «όποιο και να είναι το εκλογικό αποτέλεσμα, καθοριστικό στοιχείο για τον σοσιαλισμό στον τόπο-μας θα είναι η τύχη εκείνου του πολιτικού και ιδεολογικού ρεύματος που συμβατικά ονομάζεται ανανεωτική αριστερά και στο οποίο ανήκουμε», άσχετα βέβαια αν μέσα σ' αυτόν τον χώρο υπάρχει η πολύφωνη ιδεολογική άποψη! Μα είναι παραδεχτό ότι, οι ιδέες δεν είναι το προϊόν των επιθυμιών ή των προθέσεων των ανθρώπων, αλλά το προϊόν της ταξικής πάλης.

(...) Ωστόσο είναι εντελώς φυσικό, μια περίοδος κρίσης να «ξαναζωντανεύει» το παρελθόν, να φέρνει στην επιφάνεια πολλές ιστορικές εμπειρίες που φαίνονταν να είχαν ξεχαστεί — εμπειρίες που για πολλές γενιές βρίσκονται σε λανθάνουσα κατά-

σταση. Όταν μελετάμε όμως αυτές τις εμπειρίες, το κάνουμε γιατί γνωρίζουμε πως αυτό ήταν η αιτία κάποιας πολιτικής κατάστασης και όχι σαν αποτέλεσμα ισοπέδωσης.

Και οι υπογράφωντες το κείμενο, «έπεσαν» πάνω σ' αυτό το λάθος, δηλαδή θεωρούν πως το επαναστατικό προτσές είναι μια βασική αντίθεση ανάμεσα σε έναν «καθαρό» και σε ένα «μη καθαρό» χαρακτήρα επαναστατικής συνείδησης. Μια τέτοιας μορφής αναγνώριση πίστης στον «αυθορμητισμό», αναμφίβολα ξαφνιάζει. Και τούτο συμβαίνει γιατί πάνω από κάθε εφαρμογή, πρέπει να κατανοήσουμε το επίπεδο της συνείδησης (επαναστατικής), που καθορίζεται από ένα σύνολο παραγόντων που διαμορφώνουν την κοινωνική συμπεριφορά. Πώς μπόρεσαν να συλλάβουν την σχέση αυτή, που κατά την γνώμη-μου, αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα; Απλώς δεν την συνέλαβαν...

Τελειώνοντας, θέλω να τονίσω τούτο: σε γενικές γραμμές η προσφορά του κειμένου δεν είναι ανύπαρκτη, αφορά όμως τον «ψυχισμό» της αριστεράς και όχι αυτή καθ' αυτή την στρατηγική της αλλαγής. Δεν αρκεί — δυστυχώς — αυτού του είδους η διαλεκτική, όταν μάλιστα είναι και «μπάροκ».... Όσο για τον εργαζόμενο λαό, συνεχίζει να παρακολουθεί, γεμάτος σύγχυση και απορία, το παιχνίδι που παίζεται στο όνομά του και για λογαριασμό-του.

Ευχαριστώ για την φιλοξενία,
Με εκτίμηση,
Θανάσης Μουρατίδης
Κορυδαλλός

**ΤΟ ΘΕΡΟΣ ΕΦΤΑΣΕ
— ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ...**

● Με θέμα τον εκλογικό νόμο μας γράφει ο Εμμανουήλ Τσαμπουράκης τα ακόλουθα:
Κύριε διευθυντά,

Με το 65/194 Νομ. Διάταγμα, η αυτοαποκαλούμενη τότε Κυ-

βέρνηση Εθνικής Ενότητας καθιέρωσε ΟΜΟΦΩΝΑ τον εκλογικό νόμο της ενισχυμένης αναλογικής.

Μέλη της κυβερνήσεως τότε ήταν οι κ.κ. Γ. Μαύρος, Ι. Πεσματζόγλου και Α. Κοκέβης. Σύμφωνα με την εφημερίδα «Κυριακή Ελευθεροτυπία» (1.2.81) οι κύριοι αυτοί δεν έφεραν καμιά αντίρρηση στην ψήφιση του διατάγματος. Ας μην κατηγορούν λοιπόν τη Δεξιά που επιμένει σήμερα στην ενισχυμένη αναλογική.

Τότε έσπειραν, τώρα θερίζουν...

Μετά τιμής
Εμμανουήλ Τσαμπουράκης

● Από τη Βουδαπέστη, ο αναγνώστης-μας Χ. Παπαϊωάννου μας γράφει, εκφράζοντας τις ανησυχίες-του για τις επερχόμενες εκλογές:

Έλληνες σύντροφοι του ANTI, Σας στέλνουμε το γράμμα τούτο για να σας πούμε τη γνώμη-μας για το τι πρέπει να γίνει για να πέσει η Δεξιά στις εκλογές που 'ρχονται. Έτσι όπως έχει χειρέψει η Δεξιά τον εκλογικό νόμο η μόνη λύση είναι να κατεβούν ενωμένα τα κόμματα της αντιπολίτευσης. Πρέπει κι ο Αντρέας και ο Φλωράκης και ο Ζιγδής (που έδειξε πολύ συνεπή στάση την τελευταία τριετία) να συμφωνήσουν σ' ένα μίνιμουμ πρόγραμμα αλλαγής που θα πείσει το λαό. Τίποτα δεν είναι ακατόρθωτο το 1981, που κινδυνεύουμε εκτός από την οικονομική καταστροφή και με χάσιμο εθνικού εδάφους από τον Αμερικανο-σιωνιστικό ιμπεριαλισμό, που ελέγχει την Τουρκία. Μπροστά στον εθνικό κίνδυνο όλα τ' άλλα είναι δευτερεύοντα και οι ευθύνες των ηγετών ιστορικές.

Χ. Παπαϊωάννου
Βουδαπέστη

● Από τον Περικλή Τερλιξίδη, μέλος του ΚΟΔΗΣΟ, Νέας Φιλαδέλφειας, πήραμε και δημοσιεύουμε την ακόλουθη επιστολή:
Αγαπητό ANTI,
Ανήκω στην... «ανύπαρκτη» εκλογική βάση του ΚΟΔΗΣΟ, και

Προς τους φίλους του «ΑΝΤΙ»

Σχετικά με τη βιβλιοδεσία των τευχών του περιοδικού-μας, σας πληροφορούμε ότι:

● Τα παραδιδόμενα για βιβλιοδεσία τεύχη θα πρέπει ν' αντιστοιχούν προς τους ζητούμενους τόμους, δηλαδή ο αναγνώστης-μας που θέλει ν' ανταλλάξει τα τεύχη-του με τον Α' τόμο π.χ., θα πρέπει να μας φέρει τα τεύχη από το Νο 1-9.

Για τον Β'	τόμο τεύχη από 10-22
Γ'	23-35
Δ'	36-48
Ε'	49-61
ΣΤ'	62-74
Ζ'	75-89
Η'	90-102
Θ'	103-115
Ι'	116-128
ΙΑ'	129-141
ΙΒ'	142-154
ΙΓ'	155-167

● Εξυπακούεται ότι τα τεύχη που θα μας παραδίδονται θα πρέπει να είναι σε πολύ καλή κατάσταση (χωρίς γραψίματα, σχισίματα, κλπ.), όπως άψογοι είναι οι παραδιδόμενοι τόμοι. Θεωρήσαμε απαραίτητη αυτή την ενημέρωση των αναγνωστών-μας, ελπίζοντας στην κατανόηση και την αγάπη-τους για το «ΑΝΤΙ», γιατί ήδη αντιμετωπίζουμε πρόβλημα επάρκειας των παλαιών τευχών και, ιδιαίτερα, εκείνων που αφορούν τους τόμους Α' μέχρι και Ζ'.

● ΤΙΜΗ ΚΑΘΕ ΤΟΜΟΥ:
500 δρχ.

● ΤΙΜΗ ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑΣ:
(με παράδοση των αντίστοιχων τευχών):
240 δρχ.

● ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΑ
ΠΑΛΑΙΑ ΤΕΥΧΗ: 50 δρχ.

INTERNATIONALE
SITUATIONNISTE
ΤΟ ΑΛΗΘΙΝΟ
ΣΧΙΣΜΑ
ΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗ

**ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ**

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

κυκλοφορεί ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

ο αγωνας μου μ' εναν τιτανα (σaiξπηρ)
θεατρο και δημοκρατια
ο προφορικός μας λόγος
τα τραγουδια του ελληνικού λαου
η αρχαia τραγωδια
(γεννηση - αναγεννηση - εξευτελισμος)
δελφικες εορτες
παιδικο - σχολικο θεατρο
θεατρο στην αντισταση

ξagναντο εκδοσεις

αγ. ισιδώρου 6, τηλ. 36.30.896 ● 36.31.622

σίσυφος

...στη νέα-μας διεύθυνση

Μιχαλακοπούλου 87

τηλ. 7702332 - 7775467

θέλω κάποτε να τελειώνουμε μ' αυτό το ακατάσχετο υβρεολόγιο κατά των απόψεων, της πολιτικής, των διαθέσεων και των προσώπων ακόμη του κόμματός-μου.

Το πολύπλοκο και εκθεσιακά γλαφυρό κείμενο του κ. Δολιανίτη, δείγμα σοφιστικής «διαλεκτικής» και κοσμοθεωρητικής αυθεντίας, μετά από αναδρομή δυο περίπου αιώνων (!) πολιτικής ιστορίας καταλήγει στους ίδιους αφορισμούς για το κόμμα-μου, χωρίς να κάνει — όπως συνηθίζεται — κριτική στην πολιτική του ΚΟΔΗΣΟ, αλλά σ' αυτή που θα τον διευκόλυνε ίσως νά 'ναι η πολιτική του ΚΟΔΗΣΟ.

Δεδομένου ότι, ... παρά τις διασυνδέσεις που κάνουν σχεδόν αδύνατη την προβολή των θέσεών-μας από τον Τύπο, αυτές κουραστικά σχεδόν επαναλαμβάνονται από το κόμμα-μας, η διαστρέβλωσή-τους από καλοθελητές μπορεί να σημαίνει δύο τινά: 'Η ότι έχουμε να κάνουμε με ένα οξύ πρόβλημα ομαδικής διανοητικής ανεπάρκειας, ή — το πιθανότερο για μένα — με μια συγκεκριμένη πολιτική διαβολής. Λοιπόν, εκτός κι αν με διαβεβαιώσετε για το πρώτο, θα στηρίξω την αντίθεσή-μου σε κάτι τέτοιους ... σοσιαλιστές, σ' αυτά ακριβώς τα απολιτικά και αχαρακτήριστα κόλπα, που επιδιώκουν να μετατρέψουν την ψευδολογία σε επιχειρήματα. Κι αυτό όχι μόνο πάνω σ' αυτό το ζήτημα — που είναι πάντως ενδεικτικό για την ποιότητα της δημοκρατικής συνείδησης του καθένα — αλλά και στα περισσότερα από τα βασικά προβλήματα της πολιτικής για μια Ελλάδα δημοκρατική και σοσιαλιστική.

A. ΜΠΟΝΑΝΟ - I.S

ΤΑ
ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΑ
ΚΙΝΗΜΑΤΑ, Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Για να μη χάνουν δε οι λέξεις την έννοιά-τους, όπως με σύστη-μα μου δίνει την εντύπωση ότι επιδιώκει ο συντάκτης του κειμένου στο οποίο αναφέρομαι, κι όχι μόνον αυτός, θα έχουμε κάποτε την τιμή να ασχοληθούμε με συγκεκριμένες προτάσεις και ποσοτικοποιημένα προγράμματα — συνολικό και επιμέρους — του ΠΑΣΟΚ για την αλλαγή; Μ' άλλα λόγια, θα έχουμε την ευκαιρία κάποτε να ασχοληθούμε με το ΠΑΣΟΚ σαν πολιτικό οργανισμό κι όχι σαν φυσικό φαινόμενο; Έστω και αν χρειαστεί να περιμένουμε — όπως στην περίπτωση της απλής αναλογικής — τη μεθεπόμενη των εκλογών!

Και για να τελειώνουμε, η ψήφος που δίνεται σήμερα στο ΠΑΣΟΚ είναι ψήφος που δίνεται για την αλλαγή γιατί εκβιάστηκε, από το κλίμα πολιτικής υστερίας που καλλιεργείτε, να αποδεχτεί τη μονοπώληση της αλλαγής από το ΠΑΣΟΚ. Αλλά την αλλαγή, μην την οικειοποιείστε όπως οι άλλοι την εθνικοφορούν. Αν την επιδιώκετε, απομυθοποιείστε την.

Περικλής Τερλιξίδης
Χημικός Μηχανικός
μέλος Τ.Ο. ΚΟΔΗΣΟ
Νέας Φιλαδέλφειας

● Ο αναγνώστης-μας Θόδωρος Νικολάου γράφει σχετικά με το ΚΟΔΗΣΟ και το ΠΑΣΟΚ:

Αγαπητό ANTI

Η σύντομη περιπέτεια ύπαρξης του ΚΟΔΗΣΟ οδεύει προς το τέλος-της, επιβεβαιώνοντας για μια ακόμα φορά πως στους ρυθμούς της ελληνικής πραγματικότητας, ο συμφιλιοτικός «σοσιαλισμός» σαν ιδεολογικός άξονας, δεν μπορεί να ξεπεράσει τα στενά όρια των λεσχών και των ομιλών.

Ο μεταπολεμικός κεντρώος χώρος αποτέλεσε το θερμοκήπιο των δυνάμεων εκείνων που με καταλύτη τη δικτατορία και συνεπικουρούμενες από μερίδα της παραδοσιακής αριστεράς και, κύρια, της αντιδικτατορικής νεολαίας διαμόρφωσαν το φορέα του ελληνικού σοσιαλισμού, το ΠΑΣΟΚ.

Εκφράζοντας — όσο και αν το αδόκιμο του όρου ξενίζει και δίνει λαβή για κριτική από «αριστερά» — τα μη προνομιούχα στρώματα του λαού, όλους εκείνους που η συγκεκριμένη μορφή υπ-ανάπτυξης και κύρια, ο ρόλος και η λειτουργία του κράτους — της «πολιτείας» — καταδικάσαν με πολλούς τρόπους σε περιορισμένη απόλαυση της ζωής, το

ΠΑΣΟΚ συγκέντρωσε σταδιακά την υποστήριξη πλατιών μαζών. Οι διακηρύξεις και η πρακτική του ΠΑΣΟΚ υλοποιούσαν τις διαθέσεις των μη προνομιούχων στρωμάτων για μια ριζική μεταβολή της ελληνικής πραγματικότητας. (...)

Η σύντομη ιστορία του ΚΟΔΗΣΟ είναι μια ιστορία αντι-ΠΑΣΟΚ ρητορικής. Από την, θλιβεράς μνήμης, συγκέντρωση του Χίλτον (μιλάμε για σοσιαλιστές — όχι;) και την, μετά από αγχώδεις προσπάθειες των της ΔΗΣΕΚ και της Πρωτοβουλίας, εξισορρόπηση της κατάστασης, το ΠΑΣΟΚ υπήρξε πάντα ο κύριος αντίπαλος.

Το ΚΟΔΗΣΟ παρά τις γενικόλογες παρατηρήσεις-του σκοπεύει στη συντήρηση και εκλογικευμένη διαχείριση του καπιταλισμού, εν αντιθέσει προς το ΠΑΣΟΚ που επιδιώκει τη ριζική-του ανατροπή και τον διαχειρίζεται προς όφελος των εργαζομένων μόνο στο βαθμό που οι ίδιοι οι εργαζόμενοι αρνούνται τη θεμελιακή-του μεταβολή.

Αυτό ακριβώς το τελευταίο σημείο, που φανερώνει την εμμονή του ΠΑΣΟΚ στη δημοκρατική διαδικασία, με την ουσιαστική και την τυπική έννοια του όρου, είναι εκείνο που το υποχρεώνει να εσωτερικεύει στην πρακτική-του τις διαθέσεις όλων των λαϊκών ομάδων και να συνθέτει τους στόχους-του ως συνισταμένη των διαθέσεων αυτών. Γι' αυτό και τροποποιεί το χρονοδιάγραμμα των άμεσων επιδιώξεών-του: Για να μην επιτρέψει στην αβεβαιότητα, φυσική ή δημιουργημένη, κάποιων ενδιάμεσων μη προνομιούχων ομάδων να εμποδίσει την κοινά αναγκαία αλλαγή. ΤΟ ΚΟΔΗΣΟ χαρακτηρίζει αυτήν ακριβώς τη ρεαλιστική πολιτική «ανακόλουθη». Στην αντίθετη περίπτωση θα μιλούσε ασφαλώς για σεχταρισμό. (...)

Το ΠΑΣΟΚ που είναι ξεκάθαρα ένας ενιαίος φορέας ταξικής συμμαχίας είναι απείρως πιο λειτουργικό σε συνθήκες μετωπικής σύγκρουσης με τα ολιγαρχικά συμφέροντα από το φυσικά ασταθές Λαϊκό Μέτωπο. Άλλωστε, ιδού η Ρόδος: μπορούν κάθε στιγμή κοινοβουλευτικά και εξωκοινοβουλευτικά να προωθήσουν και να στηρίξουν τις όποιες κατακτήσεις μιας κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ αν όντως ενδιαφέρονται για το λαό και τη διεύρυνση της Δημοκρατίας, άσχετα από το αν μετέχουν ή όχι στην κυβέρνηση.

Έτσι κι αλλιώς, για τη μη συμμετοχή του ΚΟΔΗΣΟ στην κυβέρνηση δεν θα ευθύνεται βέβαια το ΠΑΣΟΚ, αλλά η λαϊκή ετυμολογία: Δυστυχώς για το ΚΟΔΗΣΟ, η Σοσιαλδημοκρατία — ήδη σε κρίση στο φυσικό-της χώρο — είναι προϊόν τελείως ακατάλληλο για εξαγωγή σε θερμά κλίματα.

Θόδωρος Νικολάου
Φοιτητής Νομικής
Δάφνη

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 732.713-732.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Μοντάζ:
Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΟΣ

● Υπεύθυνος Διαφημίσεων:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΙΤΗΣ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Αναπαραγωγή φίλμς
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 729.237

● Εκτύπωση:
Εργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ιασιού 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει την προσωπική άποψη
του συγγραφέα-του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 390 δρχ. · Ετήσια 780
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κλπ: 2.000 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%

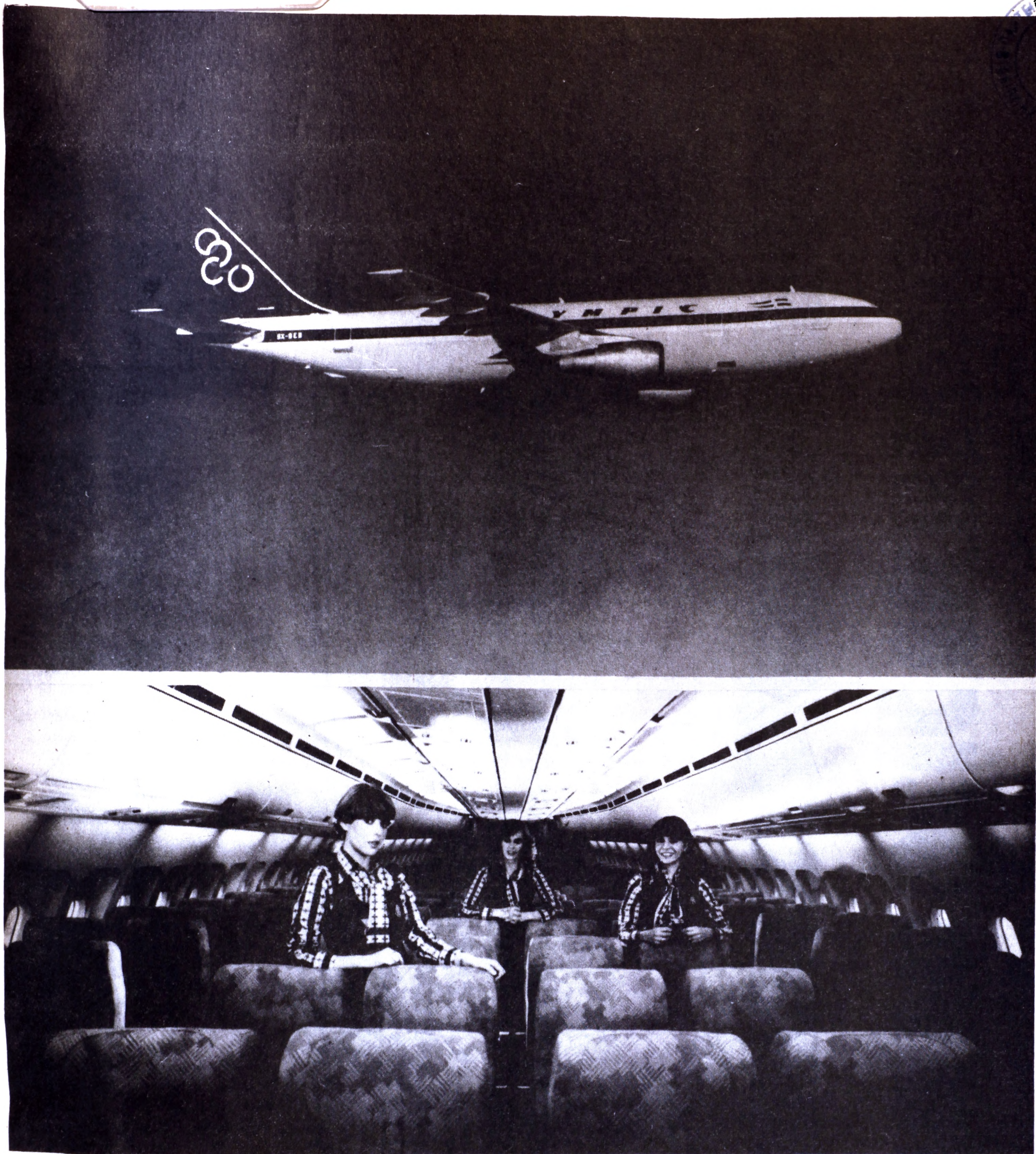
Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 20
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 40
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αν. Ασία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 27
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 53
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη:..... απλή δολ. 18
"..... αεροπ. δολ. 35
ετήσια:..... απλή δολ. 36
"..... αεροπ. δολ. 70

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 30
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 50

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας
Στα γραφεία του «ANTI»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732.713
● για τα βιβλιοπωλεία
B. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
M. Κοτζιά και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη

Ἀγαπητοί μας ἐπιβάτες,
Στὴν προσπάθειά μας νὰ σᾶς ἐξυπηρετήσουμε καλύτερα, φροντίσαμε νὰ εἴμαστε
ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀερομεταφορεῖς τοῦ κόσμου ποὺ πετοῦν μὲ **AIRBUS A300**.
Τὸ ἀεροπλάνο τῆς νέας γενιᾶς, τῆς ἄνετης μεταφορᾶς 255 ἐπιβατῶν, καὶ
πολλῶν ἐμπορευμάτων, μὲ τὰ λιγότερα καύσιμα καὶ τὸν λιγότερο θόρυβο.

Πετᾶξτε καὶ θὰ δεῖτε...

ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

ΚΟΙΤΑ ΝΑ ΔΕΙΣ ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ

από 10 έως 70%!

- Αληθινές έκπτώσεις, έκπτώσεις σέ νέα έμπορεύματα καί νέες παραλαβές. Γιατί όλα τά έμπορεύματα του MINION είναι **νέα!**
- Γιατί τό MINION είχε καί έχει τή μεγαλύτερη παράδοση στίς έκπτώσεις.
- Έκπτώσεις γιά τόν άνδρα, γιά τή γυναίκα, γιά τό παιδί, γιά τό σπίτι, γιά τήν έξοχή, γιά τά χόμπυ σας καί τήν ψυχαγωγία σας.
- Ελᾱτε στό MINION καί θά διαπιστώσετε γιά μιά ακόμη φορά ὅτι τό MINION κάνει πάντα τίς μεγαλύτερες μεγάλες έκπτώσεις.

Κάθε μέρα καταπληκτικές
σοῦπερ **προσφορές.**

MINION

Γ' Σεπτεμβρίου 8

